

Міністерство освіти і науки України
Міністерство аграрної політики та продовольства України
Інститут модернізації змісту освіти
Латвійський сільськогосподарський університет
Білоруська державна сільськогосподарська академія
Вроцлавський Технологічний Університет
Старопольська вища школа, м. Кельце
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва
Миколаївський національний аграрний університет
Національний університет біоресурсів і природокористування
України
Полтавська державна аграрна академія
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Львівський національний аграрний університет
Кафедра обліку та оподаткування

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ:
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ
АСПЕКТИ**

*матеріали I Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції
Частина 1*

ЛЬВІВ 2019

УДК 334.72:336:338.24(08)

А-43

Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 19-21 березня 2019 р. Ч. 1. – Львів: ЛНАУ, 2019. – 352 с.

Редакційна колегія:

Янишин Я. С. – декан економічного факультету, к.е.н., в.о. професора кафедри міжнародних економічних відносин Львівського національного аграрного університету;

Брик Г. В. – заступник декана економічного факультету, к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного аграрного університету;

Петришин Л. П. – д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку та оподаткування Львівського національного аграрного університету;

Гнатишин Л. Б. – д.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного аграрного університету;

Прокопишин О. С. – заступник завідувача кафедри з наукової роботи, к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного аграрного університету;

Жидовська Н. М. – заступник завідувача кафедри з навчально-методичної роботи, к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного аграрного університету;

Малецька О. І. – к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного аграрного університету;

Мельничук Л. М. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту Чорноморського національного університету імені Петра Могили;

Горковенко І. В. – к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва.

У збірнику представлено матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти». Результати наукового пошуку можуть бути використані для подальших наукових досліджень та формування нових наукових ідей.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ		
<i>Balawejder M.</i> <i>Zhydovska N.</i>	INNOVATIONS IN CHARGING OF A TOURISM FEE IN UKRAINE	12
<i>Cherevko I.</i>	INSTYTUCJE HANDLU MIĘDZYNARODOWEGO JAKO CZYNNIK ZRÓŻNICOWANIA KIERUNKÓW ROZWOJU AGROBIZNESU	15
<i>Demchuk N. I.</i> <i>Tkalich O. V.</i>	APPLICATION OF A SYSTEM-DYNAMIC APPROACH TO THE PERFECTION OF THE FINANCIAL-CREDIT SYSTEM	19
<i>Horodetskyi I. M.</i> <i>Mazur I. B.</i> <i>Berezovetskyi A. P.</i> <i>Safonov S. A.</i>	PERFECTION OF SAFETY MANAGEMENT IN SYSTEMS OF THE AGRARIAN PRODUCTION	22
<i>Karaali Rabi</i> <i>Mükrimin Ş. Güney</i>	EVALUATION OF THE COGENERATION USING IN AGRICULTURE	25
<i>Khirivskiy R. P.</i>	MODERN TRENDS FORMING OF FINANCIALLY FUNCTIONAL UNITS TERRITORIAL COMMUNITIES OF THE LVIV REGION IN THE CONTEXT OF THE IMPLEMENTATION OF DECENTRALIZATION REFORM	28
<i>Dziedzic Krzystof</i> <i>Oganecjan B. C.</i> <i>Мицюк М. В.</i>	КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ОЦІНЮВАННЯ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ВІВЧАРСТВА	31
<i>Бендз Г. О.</i>	МАЛИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	34
<i>Березівський З. П.</i> <i>Березівська О. Й.</i>	ПЕРСПЕКТИВИ АГРАРНИХ РЕФОРМ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	37
<i>Босак Х. З.</i> <i>Живко О. В.</i> <i>Баворовська О. Б.</i>	ФОРМУВАННЯ ЦИВІЛІЗОВАНОГО РИНКУ ЗЕМЛІ	40
<i>Булик О. Б.</i>	ПРАКТИКА ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВИХ ГУРТОВИХ РИНКІВ	42
<i>Васільсва Л. М.</i>	УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	46
<i>Гнатишин Л. Б.</i> <i>Янишин Я. С.</i>	КЛАСИФІКАЦІЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ СУЧАСНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	49
<i>Годованюк А. В.</i> <i>Охотська А. С.</i>	ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ	52

Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти

<i>Грицаєнко М. І.</i>	ІНВЕСТИЦІЇ В СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	54
<i>Гуріна О. В.</i>	КОНВЕРГЕНТНА МОДЕЛЬ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ	57
<i>Желєзняк А. М.</i>	ВПЛИВ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ НА РОЗВИТОК АГРАРНОГО БІЗНЕСУ	60
<i>Живко З. Б. Кухарська Л. В. Мартин О. М.</i>	СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ, ПІДПРИЄМСТВА, ОСОБИ	63
<i>Жудро В. М.</i>	АГРОТУРИЗМ КАК ФАКТОР ПРОПОРЦІОНАЛЬНОГО ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТТЯ ТЕРИТОРИЙ	66
<i>Завадських Г. М.</i>	РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	69
<i>Зеліско Н. Б. Малюга В. В.</i>	ФОРМУВАННЯ СТАНУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА У ВИМІРІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ АСПЕКТІВ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	71
<i>Кошкалда І. В. Гунченко О. В.</i>	ЕКОНОМІЧНЕ СТИМУЛЮВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	75
<i>Крупа В. Р.</i>	АГРАРНІ КЛАСТЕРИ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА БІЗНЕСУ В АГРАРНІЙ СФЕРІ	79
<i>Магійович Р. І.</i>	ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ МАТЕРІАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	82
<i>Малецька О. І. Ціцька Н. Є.</i>	ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ НА ПРАЦЮ	86
<i>Момот І. О.</i>	СУТНІСТЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	88
<i>Остапенко Р. М.</i>	ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	90
<i>Песцова-Світалка О. С. Канцедал Ю. А.</i>	СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ	93
<i>Петришин Л. П.</i>	ВПЛИВ ЦІН АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ НА ЕКОНОМІЧНУ ПОВЕДІНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	96
<i>Помаз О. М. Помаз Ю. В.</i>	ПЕРСПЕКТИВИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	100

<i>Редько Л. І.</i>	ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РІВНІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	103
<i>Родченко С. С.</i>	СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БАНКУ	106
<i>Руліцька К. М.</i>	СУЧАСНІ РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОГНОЗУВАННЯ	109
<i>Сиротюк Г. В.</i>	РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА НА ЗАСАДАХ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ	111
<i>Смолінський В. Б. Смолінська С. Д.</i>	СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.	113
<i>Стемковська І. В.</i>	ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	116
<i>Тютюнник С. В. Тютюнник Ю. М.</i>	ЦІНОВІ ТЕНДЕНЦІЇ НА РИНКУ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	119
<i>Шеленко Д. І. Вишневецька Г. М.</i>	ОПЛАТА ПРАЦІ У ВНУТРІШНЬОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ МЕХАНІЗМІ ПІДПРИЄМСТВ	122
<i>Щербата І. В. Клепчєва О. В.</i>	ВИБІР ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	124
<i>Яворська Т. І.</i>	ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО АГРАРНОГО БІЗНЕСУ	128
<i>Янишин Я. С. Брик Г. В.</i>	СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ АГРОПРОДУКЦІЇ	131
РОЗДІЛ 2 ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ: ОРГАНІЗАЦІЯ, МЕТОДИКА ТА ПРАКТИКА		
<i>Jakusonoka I.</i>	ROLE OF CREDIT SCORING IN REDUCING THE CREDIT RISK OF COMMERCIAL BANKS	136
<i>Kolodiy A. V.</i>	PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF COMPULSORY PROFESSIONAL PENSION SYSTEMS IN UKRAINE	139
<i>Ragulina I. I. Ragulina M. M.</i>	ORGANIZATION OF INTERNAL AUDIT AT THE ENTERPRISE	142

<i>Агрес О. Г.</i>	ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗГОТІВКОВОГО ГРОШОВОГО ОБІГУ (НА ПРИКЛАДІ ТЗОВ «ШАЦЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД»)	144
<i>Андрушко Р. П. Руленко Д. І.</i>	ФОРЕНЗИК - ДІСВИЙ МЕХАНІЗМ БОРОТЬБИ З ЕКОНОМІЧНИМИ ЗЛОЧИНАМИ	147
<i>Брик Г. В.</i>	ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ ІНТЕРНЕТ-СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	150
<i>Брик Г. В. Поверляк Т. І.</i>	ЛІЗИНГОВІ ОПЕРАЦІЇ: ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ	153
<i>Булах Л. А.</i>	ВІДМІННОСТІ В ВИЗНАЧЕННІ ПОНЯТЬ «РЕМОНТ» ТА «ПОЛІПШЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ» В ДІЮЧІЙ ЗАКОНОДАВЧІЙ БАЗІ	156
<i>Василишин С. І.</i>	БЮДЖЕТУВАННЯ У СИСТЕМІ ІНСТРУМЕНТІВ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРОБІЗНЕСУ	159
<i>Верзун А. А. Ковалів В. М.</i>	СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	161
<i>Герчанівська С. В. Романуха В. М.</i>	УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	163
<i>Гіржева О. М.</i>	ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	165
<i>Гнатишин Л. Б.</i>	ВІДТВОРЕННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	168
<i>Гнатишин Л. Б.</i>	ПЕРСПЕКТИВИ ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ	171
<i>Годнюк І. В.</i>	ПОНЯТТЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ТА РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ У ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	174
<i>Голячук Н. В. Голячук С. Є.</i>	АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛ АСТІ	177
<i>Гусарин П. В. Зінченко Г. Р. Красота І. І.</i>	АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИКОРИСТАННЯ І ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	180
<i>Гусарин П. В. Зінченко Г. Р. Красота І. І.</i>	УДОСКОНАЛЕННЯ ОПЕРАТИВНОГО АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ МАШИН ТА ОБЛАДНАННЯ	183

<i>Дерев'яно С. І. Полякова Т. В.</i>	МІСЦЕ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ СУЧАСНИМИ АГРАРНИМИ ФОРМУВАННЯМИ	186
<i>Дранус В. В. Мельничук Л. С.</i>	ОЦІНКА РИЗИКІВ У СТРАХУВАННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	189
<i>Дуда Г. Б.</i>	ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ ЗА НЕВІДПРАЦЬОВАНИЙ ЧАС	191
<i>Єрмолаєва М. В. Морозов Є. О.</i>	ГРОШОВІ ДОКУМЕНТИ : ВИДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ	194
<i>Живко М. О. Шегинський І. І. Вольних А. І.</i>	СТРУКТУРА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»	196
<i>Загребельна І. Л. Натрусна Н. О.</i>	МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	199
<i>Зеленський А. В. Зеленський В. А.</i>	ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ВИНОГРАДАРСТВА, САДІВНИЦТВА І ХМЕЛЯРСТВА В УКРАЇНІ	202
<i>Качмар О. В. Тюлюзін Д. Д.</i>	ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ В ОБЛІКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ПІДПРИЄМСТВА	205
<i>Клим Н. М. Андрушко Р. П.</i>	ДО ПИТАННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	207
<i>Колодійчук В. А.</i>	ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОСТІ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ ПІДПРИЄМСТВ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК	212
<i>Коломієць Н. О.</i>	СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЯК ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	215
<i>Комарницька О. М.</i>	КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	218
<i>Комарницька О. М. Іваськова М. Ю.</i>	ПІДПРИЄМНИЦТВО В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА ЙОГО ТЕНДЕНЦІЇ	221
<i>Красноруцький О. О. Руденко С. В.</i>	ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ АГАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	224
<i>Лега О. В. Перетяцько Т. М. Детюк О. Р.</i>	ОСОБЛИВОСТІ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ	227
<i>Лега О. В. Співак І.О. Щелганова А. С.</i>	ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У СВІТЛІ ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНИХ ЗМІН	229

<i>Макуха О. В.</i>	ВИРОЩУВАННЯ ФЕНХЕЛЮ ЗВИЧАЙНОГО – ПРИБУТКОВИЙ БІЗНЕС ДЛЯ ГОСПОДАРСТВ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ	232
<i>Малецька О. І. Хомяк О. Б.</i>	ПОДАТКОВИЙ DUE DILIGENCE	235
<i>Маренич Т. Г.</i>	ПРОБЛЕМИ ОЦІНОК У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ	238
<i>Марків Г. В.</i>	ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСТВА	241
<i>Мирончук З. П. Андрушко Р. П.</i>	ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ	244
<i>Мирончук З. П. Ціцька Н. Є.</i>	ГУДВІЛ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ : ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД	249
<i>Нашикерська Г. В.</i>	ОЦІНКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ НА ДАТУ БАЛАНСУ З УРАХУВАННЯМ ЗНОШЕННЯ	254
<i>Неміш Ю. В.</i>	ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРИБУТОК БАНКІВ	257
<i>Павленко О. П.</i>	ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЗАЛУЧЕНИХ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	261
<i>Павленко О. П. Мамчур Г. С.</i>	СИСТЕМА «ПОШУК» ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО МОНІТОРИНГУ СТРАХОВОГО РИНКУ	264
<i>Павленко О. П. Мрочко В. Ю.</i>	ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	267
<i>Павленко О. П. Рудакова В. Ю.</i>	ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУЧАСНОГО АГРАРНОГО БІЗНЕСУ.	271
<i>Павленко О. П. Якимчук Ю. М.</i>	СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ОРГАНІЗАЦІЙ НА СУЧАСНОМУ СТРАХОВОМУ РИНКУ	273
<i>Панасюк Н. В. Снізжко Т. М.</i>	АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ У ДЕРЕВООБРОБНИЙ ГАЛУЗІ	277
<i>Плаксієнко В. Я. Нікіфорова А. М. Кича М. В.</i>	СТРАХУВАННЯ МАЙНА ЯК СКЛАДОВА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА: ВИЗНАННЯ ТА ОБЛІК	280
<i>Полятикіна Л. І. Жиленко С. Г.</i>	ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО МСБО ТА НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТИВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	283

<i>Полятикiна Л. I. Лугова Л. С.</i>	ОБЛiК РОЗРАХУНКiВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦiВНИКАМ ПiДПРИЄМСТВ МАЛОГО БiЗНЕСУ	286
<i>Полятикiна Л. I. Понсуй Ю. О.</i>	ОБЛiК ДОХОДiВ ДiЯЛЬНОСТi ТА КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ФiНАНСОВИХ РЕСУРСiВ В УСТАНОВАХ	289
<i>Прокопишин О. С. Михальчук Л. Ю.</i>	БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛiК iНОЗЕМНИХ iНВЕСТИЦiЙ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА iНВЕСТИЦiЙНИЙ КЛiМАТ ПiДПРИЄМСТВА	292
<i>Прокопишин О. С. Янчук I. М. Корольчук В. В.</i>	СПЕЦИФiКА ОБЛiКУ МiЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКiВ	295
<i>Райтер Н. I.</i>	МЕТОДОЛОГiЧНi АСПЕКТИ ОЦiНКИ ЛiКВИДНОСТi АКТИВiВ СiЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПiДПРИЄМСТВ	298
<i>Рубай О. В.</i>	ФiНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СiЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПiДПРИЄМСТВ	301
<i>Сколотий I. В</i>	ОБЛiКОВО-АНАЛiТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛiННЯ ВИРОБНИЦТВОМ ПРОДУКЦiЇ РОСЛИННИЦТВА	303
<i>Сколотий Л. О.</i>	УПРАВЛiНСЬКИЙ ОБЛiК – СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛiННЯ ПiДПРИЄМСТВОМ	306
<i>Станько Т. М.</i>	ОБЛiК БiОПАЛИВА НА ОСНОВI ЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР	308
<i>Ткаль Я. С. Кравець А. Р.</i>	ЩОДО ОБЛiКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБИВ: ТЕОРЕТИЧНi ТА ПРАКТИЧНi АСПЕКТИ	311
<i>Хомин П. Я.</i>	НЕДОЛiКИ ОБЛiКОВО-iНФОРМАЦiЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БiЗНЕСУ	314
<i>Хомка В. М. Вакулюк С. А.</i>	УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРИШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСiВ	316
<i>Хомка В. М. Тимчина О. Б.</i>	ОЦiНКА ЕФЕКТИВНОСТi ДiЯЛЬНОСТi ТЕРИТОРiАЛЬНИХ ГРОМАД В СИСТЕМi МУНiЦИПАЛЬНОГО СОЦiАЛЬНОГО КОНТРОЛiНГУ	318
<i>Хом'як Г. М.</i>	ОСОБЛИВОСТi ПОПОВНЕННЯ СТАТУТНОГО КАПiТАЛУ ГОТiВКОЮ	321
<i>Цiцька Н. Є. Малецька О. I.</i>	ПОКРАЩЕННЯ ОРГАНiЗАЦiЙНИХ ЗАСАД ВЕДЕННЯ ОБЛiКУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦiЇ РОСЛИННИЦТВА	323

<i>Ціцька Н. Є. Мирончук З. П.</i>	АВТОМАТИЗОВАНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА	326
<i>Ціцька Н. Є. Столярчук А. В.</i>	ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	329
<i>Шевчук О. В. Ткачук А. В.</i>	РОЛЬ КРИПТОВАЛЮТИ В ЕКОНОМІЦІ КРАЇНИ	333
<i>Шолудько О. В. Грицина О. В.</i>	ОСНОВНІ ЧИННИКИ ФІНАНСОВОЇ ПОВЕДІНКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ	336
<i>Шульзінгер О. А. Якушонока І.</i>	ЗАРОБІТНА ПЛАТА, ВАРТІСТЬ РОБОЧОЇ СИЛИ В СФЕРІ НЕХВАТКИ МІСЦЕВИХ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ	338
<i>Шурпенкова Р. К. Сарахман О. М.</i>	ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	341
<i>Янковська К. С.</i>	ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	345

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

UDC 347.73:336.232

*Balawejder M.,
lecturer,
State Higher School of Technology and Economics in Jaroslaw, Jaroslaw
Zhydovska N.,
PhD in Economics, associate professor of
the Department of Accounting and Taxation,
Lviv National Agrarian University, Lviv*

INNOVATIONS IN CHARGING OF A TOURISM FEE IN UKRAINE

Since January 1, 2019, amendments to the Tax Code have come into effect. They were approved by the Law of Ukraine of November 23, 2018 № 2628-VIII (hereafter – the Law № 2628). Particularly, the amendments concern the article 268 of the TCU, which regulates the order of the tourism fee charging [2, 3].

Tourism fee is a local fee. Its fund is included in the local budget. Local councils make independent decisions concerning the tourism fee charging on the community territory [5].

Same as before, the tourism fee is paid by the citizens of Ukraine, foreigners, stateless people, who arrive to the territory of the administrative-territorial unit, where the fee is expected, and stay on the territory for some period (temporary accommodation).

Since January 1, 2019, the tourism fee is not charged from people on a business trip, who are residents. It means that non-residents, arriving to Ukraine on a business trip, are obliged to pay the fee. The tourism fee should not be charged from the family members of the first and the second degrees of kindred (parents of the individual, her husband or his wife, children, brothers, sisters, grandparents, grandchildren) of an individual [4]. The regulation is also valid for non-residents, who are relatives of the individual and share his/her accommodation. In the other cases, non-residents are to pay the fee.

Previously, the tourism fee was charged from the cost of a person lodging. Nowadays, the fee is charged from the total number of days of temporary accommodation. It is marked in the paragraph 268.5.1 of the TCU [2].

A tourism fee rate is determined by the decision of the corresponding village, settlement, or town council or by the council of an amalgamated territorial community, for each day of temporary accommodation of a person, in the amount:

- up to 0.5 % - for domestic tourism;

- up to 5% - for foreign tourists, from the figure of a minimum salary, approved by the law of January 1, of the tax year, for each person per one day of temporary accommodation.

Peculiarities of the tourism fee charging since January 1, 2019, are presented in the Table.

A quarter is still a tax period for charging and reporting about payment of the fee. A declaration should be submitted within forty days after the last calendar day of the tax year. However, there is a probability that reports of tax agents will be soon upgraded, because the current form does not consider all amendments [1].

Table

Peculiarities of the tourism fee charging since January 1, 2019

a) hotels, camp sites, motels, hostels, health resorts, tourist camps, mountain camps, holiday camps, recreation houses, health resorts;	Accommodations, which are subjected to charging of the tourism fee
b) residential houses, extension to the residential building, flat, cottage, room, summer house, weekend house, other objects, which are used for temporary accommodation.	
a) legal bodies, branches, departments, other divisions of legal bodies, private individuals – entrepreneurs, who provide the services of temporary accommodation for people in the places of lodging;	Tax agents, which are authorized to charge the tourism fee
b) intermediary accommodation organizations, which settle unorganized people for their temporary lodging in accommodation places, which are defined in the paragraph “b” of 268.5.1 of the TCU, which belong to the private individuals according to the right of ownership or the right of use on a lease agreement;	
c) legal bodies, which are authorized by a village, settlement, or town council, or the council of an amalgamated territorial community, to charge the fee according to the agreement, completed with the corresponding council.	
a) for non-fulfilment of the obligation to pay the tourism fee, people are to pay a fine in the amount of 50 non-taxable minimum income of citizens (nmic), i.e. 850 UAH;	Administrative liability for violation of the procedure of tourism fee charging
b) in case of violation of the procedure and/or peculiarities of charging and/or payment of the tourism fee by a tax agent, or a person, who supplies temporary accommodation for the fee payer in the places of lodging, he/she is obliged to pay a fine in the amount of 100 nmic – 1700 UAH, and for the second violation – 3400 UAH.	

The state has determined two terms for charging of the tourism fee. The first one is for the quarterly tax period, i.e. within 10 days after the reporting deadline. The second period is until the 30th of each month by advance payments, according to the corresponding resolution of a local council [4].

Tax agents, who are going to pay the fee by advance payments, will put the amounts of monthly advance payments in a declaration for the tax year. The amounts, which will be paid according to the results of the declaration, should be paid in the terms, determined for a quarterly tax period.

Control for the tax agents will be performed by the State Fiscal Service of Ukraine. The function of fine imposing will be authorized to courts on the base of the protocols of fiscal inspectors.

It is necessary to note the fact that the declaration form for the tourism fee (J(F)0303504) has not changed. In the program, the declaration is in the chapter Reporting – Register of reports – State fiscal service – Local taxes.

References:

1. New rules of the tourism fee: how to work according to the rules. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7556-nov-pravila-turistichnogozboru-yak-zanimi-pratsyuvati>

2. Tax Code of Ukraine. URL: http://advokat-ua.com.ua/podatkovy_kodeks_proekt.html

3. About amendments to the Tax Code of Ukraine and some other legal acts of Ukraine concerning improvement of administrating and reconsideration of the rates of some taxes and fees: the Law of Ukraine // approved by the Resolution of the Supreme Council of Ukraine by the Law of Ukraine of November 23, 2018 № 2628-VIII.

4. Tourism fee – 2019: amendments to the order of taxation. URL: <https://www.medoc.ua/uk/blog/turistichnij-zbir-2019-zmini-u-porjadku-opodatkuvannja>

5. Tourism fee. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Tourism_fee.

UDC 339.5:338.33:334.72

*Cherevko I.,
Docent, PhD,*

Lwowski Narodowy Uniwersytet Agrarny

INSTYTUCJE HANDLU MIĘDZYNARODOWEGO JAKO CZYNNIK ZRÓŻNICOWANIA KIERUNKÓW ROZWOJU AGROBIZNESU

Tematem bieżącej pracy jest handel zagraniczny i wpływ jego zaplecza instytucyjnego na rozwój współczesnego biznesu, w tym i agrarnego. Jak wiadomo, handel międzynarodowy od bardzo dawna był źródłem rozwoju cywilizacyjnego, postępu gospodarczego i zbliżania się narodów [8, s. 37-38] Świadczy to, o jego istotnym znaczeniu w procesie efektywnego gospodarowania, w związku z tym chciałabym wykazać wartość tej formy współpracy międzynarodowej i jej pozytywny wpływ na gospodarkę.

Zacznijmy od wyjaśnienia, czym jest handel zagraniczny. Zgodnie z literaturą jest to wymiana części produkcji własnej kraju, na produkty lub usługi oferowane przez inny kraj. Istotą handlu zagranicznego jest to, że towar i usługa, które są przedmiotem wymiany, zostają przemieszczone za granicę. Handel zagraniczny wynika z międzynarodowego podziału pracy, który ukształtował się przez politykę gospodarczą poszczególnych państw. Stwarza możliwość specjalizacji produkcji, oraz rozszerza krajowe możliwości konsumpcyjne [5, s. 7]

Korzyści, które powstają w warunkach wolnego handlu dzieli się na te, które pochodzą z wymiany oraz te, które są wynikiem specjalizacji. Korzyści z wymiany powstają na skutek zmiany względnych cen dóbr krajowych i zagranicznych. Zmiany te prowadzą do wzrostu konsumpcji powyżej możliwości produkcyjnych danej gospodarki. Nie wymagają one zmian struktury produkcji. Dostęp do szerszej oferty pozwala na lepsze zaspokojenie potrzeb i gustów konsumentów. Natomiast korzyści ze specjalizacji, polegają na realokacji zasobów i dostosowaniu struktury produkcji do warunków wolnego handlu [10, s.20] Specjalizacja polega na tym, że dany kraj produkuje tylko część potrzebnych mu dóbr, ale w takich ilościach, które umożliwią zaspokojenie popytu wewnętrznego i zagranicznego. Jednocześnie rezygnuje z wytwarzania tych dóbr, w których wytwarzaniu specjalizują się inne kraje [7, s. 88]. Zgodnie z teorią handlu międzynarodowego, specjalizacja, która zapewnia wzrost efektywności gospodarowania nie może wykształcić się bez swobodnego przepływu dóbr. Wolny handel skłania bowiem do koncentrowania wysiłków produkcyjnych kraju w tej działalności, w której jest

on względnie najlepszy, czyli posiada przewagę komparatywną [4, s. 40-41]. Wówczas wymiana handlowa zapewnia jej uczestnikom największe korzyści. Wykorzystując przewagi komparatywne dany kraj może zmienić strukturę produkcji w kierunku dziedzin bardziej efektywnych. Poszczególne kraje w różnym stopniu wyposażone są w czynniki produkcji, co sprawia, że ich zdolności wytwórcze także są różne. Tym samym, względne koszty produkcji określonych dóbr w poszczególnych krajach będą inne. Właśnie te różnice stanowią podstawę kształtowania się wymiany handlowej. Korzyści skali pojawiają się, gdy długookresowe koszty przeciętne spadają wraz ze wzrostem produkcji, przy założeniu stałej wiedzy technologicznej i cen czynników produkcji [9, s.80]. Wyjściowym warunkiem osiągnięcia korzyści skali jest bez wątpienia specjalizacja, która w różny sposób przyczynia się do poprawy efektywności gospodarowania. Dzięki produkcji określonych towarów (względnie tańszych), zużywa się mniejszą ilość czynników produkcji i obniża przeciętny koszt jednostkowy w całej gospodarce. Specjalizacja obniża także jednostkowe koszty wytwarzania dzięki rozszerzeniu rynku zbytu. Zwiększają się tym samym możliwości produkcyjne, pełniej wykorzystuje aparat produkcyjny i ostatecznie poprawia efektywność gospodarowania [2, s. 128]. W sytuacji małego rynku wewnętrznego możliwe jest uzyskiwanie korzyści ze skali produkcji pod warunkiem, że popyt krajowy zostanie powiększony o popyt zagraniczny. Dopiero handel międzynarodowy umożliwi osiągnięcie tych korzyści [3, s.69-70].

Zatem, korzyści skali mogą być motywem uczestnictwa danego kraju w handlu międzynarodowym. Kraj osiąga tym większe korzyści, im bardziej zaangażowany jest w wymianę międzynarodową, a zatem każdy kraj powinien dążyć do posiadania jak największego zagranicznego rynku zbytu. Handel zagraniczny, otwierając nowe rynki zbytu, stwarza bodźce do wzrostu produkcji w kraju eksportującym i pozwala zwiększyć zatrudnienie. W celu rozszerzenia rynków zbytu i zapewnienia korzyści ze skali produkcji konieczne jest, zatem znoszenie barier handlowych. Ich likwidacja stwarza warunki do wzrostu rozmiarów produkcji. Jeżeli ten wzrost produkcji spowoduje spadek kosztów jednostkowych, to powstanie dodatkowe źródło korzyści dla uczestników wymiany w postaci korzyści ze skali produkcji. Obniżenie kosztów produkcji poprzez specjalizację odbywa się także za pośrednictwem postępu technicznego. Badania naukowe, a zwłaszcza wykorzystanie ich wyników w praktyce, wymaga jednak zaangażowania znacznych środków ludzkich i finansowych. Przy ograniczonych rozmiarach rynku wewnętrznego konieczne staje się, zatem, aby produkty i technologie, będące ostatecznym efektem badań naukowych prowadzonych w wybranych przez dany kraj

дзiedzinaх znalazły odbiorców na rynku światowym. Wystąpienie korzyści ze skali produkcji może także warunkować import nowoczesnych technologii. Zakup licencji czy linii produkcyjnej jest często jedynym sposobem dostępu do nowych osiągnięć techniki, szczególnie dla krajów słabo rozwiniętych gospodarczo. Import technologii uniezależnia dobór dziedzin specjalizacyjnych od krajowych możliwości i tym samym ma istotne znaczenie dla przekształceń struktury produkcji [11, s.14]. Dla poprawy efektywności produkcji istotne znaczenie ma także pojawienie się na rynku krajowym konkurencyjnych towarów zagranicznych. Konkurencja skłania, bowiem krajowych wytwórców do unowocześniania swoich wyrobów, modernizacji aparatu wytwórczego i obniżania kosztów produkcji. Ponieważ liberalizacja handlu otwiera rynki można także powiedzieć, że jest to podstawowy mechanizm zapewniający istnienie konkurencji [6, s.177-178].

Pojawienie się towarów zagranicznych na rynku krajowym zachęca producentów do podejmowania działań zmierzających do obniżenia kosztów wytwarzania i podnoszenia jakości oferowanych towarów. Aby jednak mechanizm taki zadziałał, muszą powstać warunki umożliwiające taką konkurencję. Konkurencja i większy rynek wpływają także na aktywność inwestycyjną. Zarówno przedsiębiorstwa konkurencyjne, jak i te słabsze, które chcą utrzymać się na rynku muszą inwestować. Dlatego liberalizacja handlu prowadzi nie tylko do wzrostu inwestycji, ale także zmiany ich alokacji. Inwestycje pojawiają się także w tych gałęziach przemysłu, które zapewniają korzyści ze skali produkcji. Rozszerzenie produkcji w jednej branży stanowi, bowiem bodziec do inwestycji w branżach komplementarnych. W rezultacie, popyt na inwestycje staje się zjawiskiem o szerokim zasięgu [1, s. 31-32].

Wielu ekonomistów twierdzi, że interwencja państwa za pomocą instrumentów polityki handlowej nie jest korzystna z punktu widzenia dobrobytu danego kraju. Nieskuteczna polityka może zniekształcić informacyjną funkcję cen, uniemożliwiając jednocześnie optymalną alokację zasobów. Wolny handel jest więc uznawany za pewien wzorzec, do którego powinny dążyć rządy poszczególnych państw. Poprawa efektywności gospodarki towarzyszy procesom przejścia od gospodarki zamkniętej do otwartej i przejawia się wzrostem efektywności produkcji a także konsumpcji. Taka sytuacja wskazuje na możliwość wytwarzania większej ilości dóbr nie zmieniając przy tym zasobów czynników produkcji, a co za tym idzie – możliwość konsumpcji większej ilości towarów i dostęp do szerszej ich oferty. Można więc wyciągnąć wniosek, że poprawa efektywności oznacza także podniesienie poziomu dobrobytu w danym kraju [10, s.21-22].

Podsumowując, oddziaływanie handlu zagranicznego na efektywność gospodarowania i na rozwój współczesnego agrobiznesu odbywa się głównie za pośrednictwem specjalizacji międzynarodowej, co adekwatnie odbija się na tendencjach zróżnicowania kierunków dalszego rozwoju tej sfery gospodarki krajowej. Zmiana krajowej struktury produkcji w kierunku dziedzin bardziej efektywnych wymaga wstrzymania lub ograniczenia produkcji w dziedzinach relatywnie mniej opłacalnych na rzecz specjalizacji eksportowej w dziedzinach relatywnie bardziej opłacalnych. Jest to możliwe dzięki wykorzystaniu przewag komparatywnych kraju nad zagranicą. Przewagi te mogą mieć swoje źródło w absolutnych lub względnych różnicach w kosztach wytwarzania. Obok tych przewag źródłem korzyści z handlu zagranicznego jest większa skala produkcji, określana przede wszystkim rozmiarami rynku. Handel zagraniczny wpływa na efektywność gospodarowania także poprzez import technologii. Dla wielu krajów, zwłaszcza rozwijających się, jest to często jedyny sposób na zlikwidowanie luki technologicznej dzielącej dany kraj od innych. Innym źródłem poprawy efektywności gospodarowania, który umożliwia obniżenie kosztów produkcji, jest pojawienie się na rynku krajowym konkurencyjnych towarów zagranicznych. Zachęca to producentów do podejmowania działań, zmierzających do obniżenia kosztów wytwarzania i podnoszenia jakości oferowanych towarów, a także ich dywersyfikacji.

Lista wykorzystanych źródeł:

1. Bijak-Kaszuba M. Teoretyczne skutki regionalnej liberalizacji handlu. W: Aktualne problemy międzynarodowych stosunków gospodarczych. Red. J. Bilski, W. Włodarczyk-Guzek. Uniwersytet Łódzki, Łódź 2002, s. 31-32.
2. Błaszczuk D. Międzynarodowe stosunki gospodarcze: wybrane zagadnienia. Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa, 1999.
3. Caves R.E., Frankel J.A., Jones R.W. Handel i finanse międzynarodowe. PWE, Warszawa, 1998, s. 69-70.
4. Guzek M. Międzynarodowe stosunki gospodarcze: zarys teorii i polityki handlowej. PWE, Warszawa, 2006, s. 40-41.
5. Dudziński J., Knap R. Handel Zagraniczny. Wydawnictwo Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu, Szczecin, 1999.
6. Mathis J. Polityka handlowa a polityka konkurencji. W: Bariery parataryfowe i pozataryfowe w stosunkach zewnętrznych Unii Europejskiej. Red. J. Świerkocki. Instytut Europejski, Łódź 1998, s. 177-178.

7. Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Red. A. Budnikowski, E. Kawecka-Wyrzykowska. PWE, Warszawa, 1997.

8. Mińska-Struzik E., Nowara W., Truskolaski Sz. Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Handel. Czynniki produkcji. Globalizacja. Akademia Ekonomiczna, Poznań, 2007, s. 37-38.

9. Moore L. The Economic Analysis of Preferential Trading Areas. W: The Economics of the European Union. Policy and Analysis. Red. M. Artis, N. Lee. Oxford University Press, Oxford, 1995.

10. Rynarzewski T. Strategiczna polityka handlu międzynarodowego. PWE, Warszawa, 2005, s. 20.

11. Zagraniczna polityka naukowo-techniczna Polski: diagnoza, uwarunkowania, kierunki. Red. G. Monkiewicz. PWN, Wrocław, 1989.

UDC 336.77:519.86

*Demchuk N. I.,
Professor, Department of Finance, Banking and Insurance
Tkalich O. V.,
Associate Professor of Economics,
Dniprovsky State Agrarian-Economic University*

APPLICATION OF A SYSTEM-DYNAMIC APPROACH TO THE PERFECTION OF THE FINANCIAL-CREDIT SYSTEM

At the present stage in science and business there is an increased interest of researchers to the issue of architectural modeling of economic processes and systems. Despite the fact that this direction is still quite young, the key advantage that makes it so popular is already clear - it is primarily a combination of the traditional IT foundation, which describes in detail the activities of the organization, and the management approach aimed at finding "narrow" places, optimization and improvement of internal efficiency.

In the context of continuing geopolitical tensions and economic uncertainty, the key to success and effectiveness of any management team is a clear understanding of the relationship and interdependence of the strategy, goals, mission, business processes and resource base of the managed organization. Against the background of a significant slowdown in economic growth, difficulties in accessing long-term capital market financing, the need to reduce costs and investment programs while simultaneously having the task of

improving internal efficiency, the major players in the financial sector, including representatives of the banking business, have seriously concerned about this problem. To solve it, management teams pay great attention to improving the methodological component of the theory of systems development, looking for new approaches to the implementation of effective synthesis of processes and resources. A serious step forward in this direction helps to make a new, young branch of economic science - architectural modeling of economic systems, connecting together all levels of impact on the system: structural, functional, informational, inter-integration, etc.

The most successful and capacious definition of architecture is indicated in [1]: the architecture of an economic system is the fundamental structure of an organization, linking its components into a single whole and ensuring their interaction with each other and with environmental stakeholders. Such a definition allows to fully consider the economic system not only as an informational IT or business model, but also as a complex of all organizational and structural components in the interweaving of diverse interconnections between them, ensuring the unity of the system under study.

It is necessary to separately emphasize that mainly literary sources of process management and architectural modeling of organizations talk about the techniques, different approaches and standards without reference to the specific specifics of activities in the selected industry, which makes these materials poorly applicable in the case of a large number of subtleties or, for example, legislative restrictions and regulations. A good example of such a sphere in the economy is the banking sector. To obtain an integrated architectural model, i.e. a model covering all aspects of a credit organization's key system for the Russian economy, it is necessary to link all levels of description of large blocks related both to the organization's operating activities and its management systems, clearly placing the necessary set of links between the indicated level units.

Of particular interest is the establishment of links between all elements (subsystems, domains) of a complex business-architectural model of a credit institution. An architectural domain is a large functional area that provides the necessary set of technologies for implementing a specific solution. Thus, for an average commercial bank, it is possible to identify about 15–25 different domains, or enlarged areas of activity (for example, lending, operational services, information technologies, risks, etc.), between which at least several links should be established, which is serious complicates the process of architectural modeling. Note that each architectural domain is hierarchical - this means that there is also a set of subdomains for it, often at the intersection of

several domains, for example, lending information technology or operational risks.

At the moment, almost all well-known researchers of the architectural direction of science allocate, depending on the subject area, from 5 to 10 key architectural domains [2]. Among the main architectural domains of a credit institution, the following can be singled out: a business architecture, or an area defined by top management of a company, an organizational architecture, or a hierarchical set of structural units / divisions of a company; data (information) architecture, or a set of methods, principles and standards that provide all the processes for creating, applying and storing information necessary to maintain the efficiency of a business architecture, or an area defined by top management of a company, an organizational architecture, or a hierarchical set of structural units / divisions of a company; data (information) architecture, or a set of methods, principles and standards that ensure all processes for creating, applying and storing information necessary to maintain the efficiency of business processes and their long-term use; application architecture, or an area that establishes a list of applications required to support business functions, correctly manage and analyze data; system architecture, or a set of technologies, the platform needed to create a working environment for applications; common services and security architecture, or a set of components (application services, computing infrastructure) connecting common application programs and a minimum range of protection parameters (authentication, authorization, blocking hacker attacks, fraud protection, physical security of servers, etc.).

Depending on the size of the bank or on the specifics of its activities (focus on retail or corporate lending, attracting deposits from large customers, investment activity, etc.) other domains may be allocated (for example, the architecture of the sales network or the architecture of customer service quality management) that only emphasizes the need for component variability and continuous improvement of the credit organization architecture.

References:

1. [Electronic resource] - Access mode:
<https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-arhitekturnyh-modeley-v-finansovo-kreditnoy-sfere.pdf>
2. [Electronic resource] - Access mode:
<https://www.sworld.com.ua/simpoz1/66.htm>

UDC 658.5-338.2-331.4

*Horodetskyi I. M.,
Cand. of tech. science, Assoc. prof. of Department
of Project Management and Occupational Safety,
Mazur I. B.,
Cand. of agricultural science, Assoc. prof. of Department
of Project Management and Work Safety,
Berezovetskyi A. P.,
Cand. of tech. science, Assoc. prof. of Department
of Project Management and Occupational Safety,
Safonov S. A.,
Senior teacher of Department
of Project Management and Occupational Safety,
Lviv National Agrarian University, Lviv*

PERFECTION OF SAFETY MANAGEMENT IN SYSTEMS OF THE AGRARIAN PRODUCTION

In generally the following features of dangerous events in systems of agricultural processes are addressed when we try to evaluate the level of risks: 1) prediction of some accidents in order to create opportunities to resolve production problems as to damage or injury results; 2) analysis of consequences of probable accidents; this analysis helps to manage and minimize the destruction if damage accident was occurred and it provides response for other accident forecasting and perfection of disaster management; 3) improvement and perfection of managerial strategies at the farm or enterprise for minimization of objects and subjects damage [1-2].

The perfection of safety management in systems of agrarian production contains the methodology for risk analysis with such phases: hazard identification; danger assessment (both qualitative and quantitative or probabilistic); consequence analysis and risk estimation; prevention measures working out and planning in enterprises and organization departments.

Identification of the hazard substance and part operations one can plan according to analysis of constitutes and varies potential hazard in agriculture. The procedure was foreseen to list units and processes for detailed estimation, and thus to direct material, people and financial resources to prevent the forming of negative constituents. Method is based on a multi-characteristic danger identification and ranking [3-5]. The important features of method are: it takes into attention influence of process operations (driving, loading,

welding, etc), and the associated process parameters for each objects hazard identification; procedure provides exact quantitative results of worthy reliability; methods contains the Fire Damage Index, Toxic Damage Index, models of thermodynamics, heat transfer, fluid dynamics, transportation etc.

To assess the hazard qualitatively the systematic study was conducted by a team of experts of different relevant directions of science. The danger was identified and assessed as a result of possible deviations in operational factors. This methodology is limited with the need for large volumes of statistical data and expert time.

Consequence analysis quantifies of possible accidents in such parameters as destruction area (the radius or limit of the zone in which the destruction would occur), damage to material goods (equipment, machinery, buildings, animals etc.). The calculation of consequence involves a wide-ranging multiplicity of simulation, logical, physical and mathematical models. For example, source or cause models are used to forecast the level of release of dangerous material (gases, fluids, liquids, dust etc.), in some cases the degree of flashing and the definite rates of material evaporation. Mathematical models for explosions or fires are used to calculate the characteristics of fires. The impact power mathematical models are used to calculate the damage zones due to toxic load, explosion or fires. Mathematical model of toxic gas is used to calculate the probable human response for different levels and concentrates of exposures by toxic chemicals.

The definite forecasting procedure of stand-alone accidents assessment the “chain of accidents” is named because accidents are the causes of secondary, tertiary, or higher orders. The methodology analysis is usually performed at some levels. The first level is a screening of all the structural units of agrarian industry. It is done in order to recognize the start components that may come to the effect of domino. For this purpose, in standard professional literature the threshold values of diverse destructives are used. For example, an over pressure of 0.70 bar can cause the probable entire damage of buildings, and badly damage heavyweight mechanism tools. If the estimated values of parameters of destructions at the location of the objective unit are higher than the defined threshold values, the detailed analysis is implemented.

The wider forecasting procedure at the following level and the stage of complexity is conducted to verify the presence of harmful matters, using the damage potential of the first event and the characteristics of the further units. The following characteristics and parameters are considered: the constituent material of the constructions and unit, the chemicals involved in operations of plant protections and the operating conditions with which they are used,

detailed of quantities and properties of the pesticides chemicals involved, place of the unit in distance from other divisions, and meteorology conditions, especially the wind direction and its force etc. For this purpose the model for assessing the impacts was generated. And the parameters of events, directional probabilities of hazards, damage area, scenarios of dissemination of failure etc., should be used or developed.

Computer methodology with interactive software is capable for study the actual agricultural processes on the base of assessing of likely impacts of accidents: toxic release, fires, energy flows and any combination; research of interaction among different accidental events; estimation of probability and consequences. This representation is valuable when carrying out the revision of different areas of agriculture – crop farming, animal breeding, machinery maintenance, poultry, transport or heat using processes etc.

References:

1. Horodetskyy I. Risk assessment of the system safety in agrarian production. Conditionsof Development of Village and Rural Areas. Wroclaw: Uniwersytet Przyrodniczy we Wroclawiu, 2007. S.19-22.
2. Боярчук В. М., Тригуба А. М., Луб П. М. та ін. Енергетичний менеджмент і аудит в агропромисловому комплексі: підруч. для студентів ВНЗ. Київ: ЦП «Компринт», 2015. 641 с.
3. Пістун І. П., Березовецький А. П., Тимочко В. О., Городецький І. М. Охорона праці (гігієна праці та виробнича санітарія): навч. посіб. / за ред. І.П.Пістуна. Львів: Тріада плюс, 2017. Ч. I. 620 с.
4. Городецький І. М., Мазур І. Б., Городецька Н. Г., Ковальчук Ю. О. Використання методів менеджменту безпеки процесів в аграрному виробництві. *Вісник Львівського національного аграрного університету: агроінженерні дослідження*. 2013. № 17. С. 35-39.
5. Городецький І. М., Мазур І.Б., Городецька Н. Г., Березовецький А.П. Вплив обставин на формування небезпечних ситуацій аграрного виробництва. *Вісник Львівського НАУ: агроінженерні дослідження*. 2017. № 21. С. 162–166.

Karaali Rabi,
Ph. D, Assoc. prof. of Mechanical Engineering Department
Bayburt University, Bayburt, Turkey,
Güney Mükrimin Ş,
Ph. D, Prof. of Mechanical Engineering Department,
Giresun University, Giresun, Turkey

EVALUATION OF THE COGENERATION USING IN AGRICULTURE

In agriculture power and heat are very important. Cogeneration means producing power and heat at the same time, with higher efficiency and compactness, and lower emissions levels than conventional heating and power generation alternatives. Agriculture has the potential of producing renewable fuels and energy such as biogas, biodiesel, biomass, solar energy, etc. Typical energy crops for biogas production can include: Maize, Grass, Wheat, Rye, and Triticale. Alternatively other organic materials such as waste products may be used including: Slurry, Manure, Vegetable waste, agricultural/forest residues and Glycerol from biodiesel manufacture [1, 2].

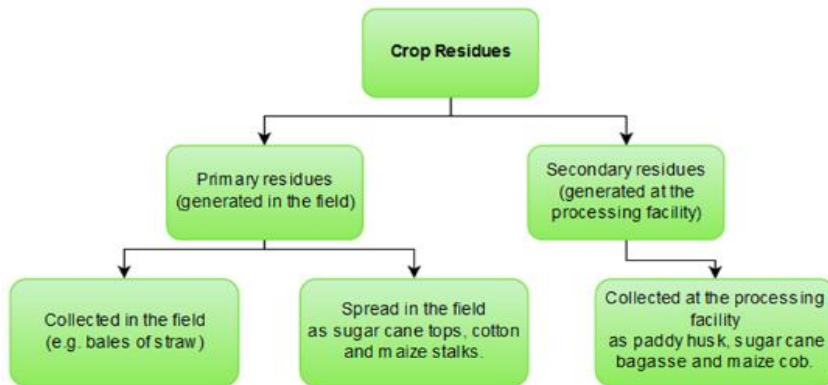

Figure 1. Crop residue classification [2]

Agricultural biogas plants utilize organic materials found on farms. Organic materials are renewable fuel source. To produce energy crops the plant may be designed for it. These crops are typically ensilaged and stored in hoppers or clamps. They are continuously fed into the digester throughout the year [3, 4].

Biomethane producing is the best way to use in the micro-cogeneration systems. Bio methane is almost the same of methane of natural gas. There is three generation or methods to produce bio methane. The first-generation producing is by decomposition of the anaerobic decomposition of organic waste. The organic waste is the result of the natural breakdown of organic matter. This slightly pre-treated gas is biogas, and can be used locally to produce electricity or heat. By purification of the biogas becomes bio-methane, 100% renewable energy that can be used in vehicles.

The second-generation bio-methane is produced by gasification of ligno-cellulosic biomass (straw and wood), using a thermo-chemical conversion process. At first the biomass is converted into synthetic gas and then transformed into bio-methane by catalytic synthesis. The third generation bio-methane comes from the direct transformation of micro-algae.

Micro-algae is cultivated in high-yield photosynthetic reactors using water, minerals and natural light, while recycling CO₂. This is an emerging technology [3].

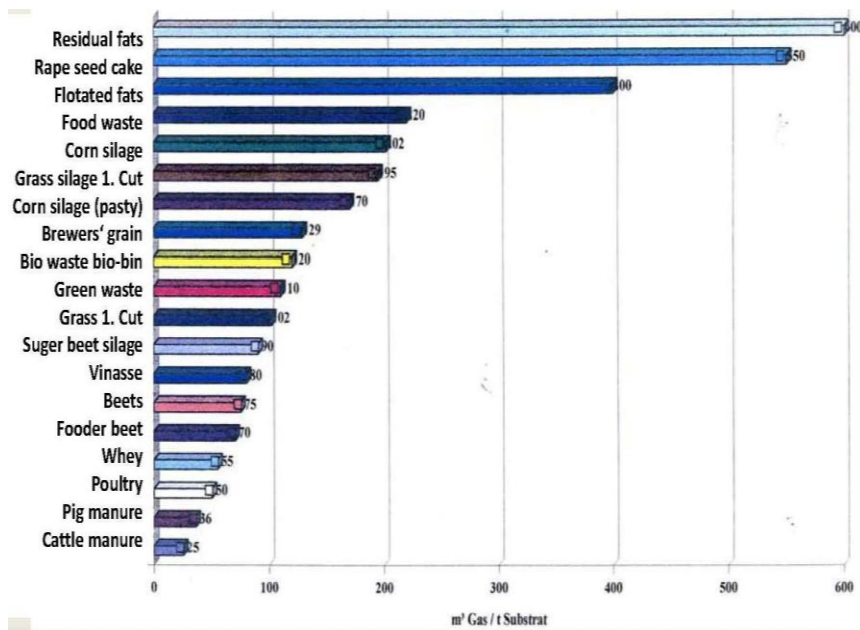

Figure 2. Bio-methane potential from organic residuals [4]

Cogeneration systems are available for large or micro-scale industrial and commercial applications for decades. Cogeneration systems can also meet the energy demands of the agriculture industry. Providing reliable power and heat in remote lands that have no access to the natural gas or electric grid cogeneration systems are a good solution. Cogeneration systems produce heat and electricity with higher efficiency and lower emissions levels than conventional heating and power generation [5]. Potential agricultural applications for cogeneration systems include horticulture, crop processing, water heating, dairy and animal farming, and space heating. Cogeneration through bagasse is a renewable strategy to meet the future energy needs. Electricity also can be produced from bagasse by installing special steam turbines and high pressure boilers. From 1000 kg of bagasse normally about 0.450 MWh of electricity is generated.

By using crop residue, Bio-methane producing is the best way to use in the micro-cogeneration systems in agricultural heat and power generation for demand. Increasing the compression ratio of the cycle increases the electrical power, but decreases the heat energy. Increasing the compression ratio increases the combustion chamber outlet temperature which increases the turbine work, but decreases the amount of heat obtained from HRSG. Electric power of air-fuel preheated cycle increases about 35 % by excess air rate range 1.3 to 3.5 at compression rate 10. Increasing compression ratio increases the exergetic efficiency of the cycle. As a conclusion it is found that the energy efficiency and the exergy efficiency can reach about 90 % and 50 %, respectively.

References:

1. M. Licataa, S. La Bellaa, L. Lazzeric, R. Matteoc, C. Letoa, F. Massaro, T. Tuttolomondo, Agricultural feedstocks of two Brassica oilseed crops and energy cogeneration with pure vegetable oil for a sustainable short agro-energy chain in Sicily (Italy), *Industrial Crops & Products* 117 (2018) 140–148.
2. Salah Kamel, Hoda Abd El-Sattar, David Vera, Francisco Jurado, Bioenergy potential from agriculture residues for energy generation in Egypt. *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 94 (2018) 28–37.
2. <https://www.engie.com/en/businesses/gas/biogas/>
4. http://americanbiogascouncil.org/biogas_questions.asp
5. MS. Guney, Y. Tepe, Classification and assessment of energy storage systems, *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 75, 1187-1197.

UDC 312.523 (478)

*Khivivskiy R. P.,
Philosophic doctor in economics, Associate Professor,
Lviv National Agrarian University, Lviv*

**MODERN TRENDS FORMING OF FINANCIALLY FUNCTIONAL
UNITS TERRITORIAL COMMUNITIES OF THE LVIV REGION IN
THE CONTEXT OF THE IMPLEMENTATION OF
DECENTRALIZATION REFORM**

The key task of Ukraine's modern development is to create self-sufficient territorial communities that will become the basis for effective state development in the future. This is explained by the fact that the development of democracy in society is possible only in the presence of a developed system of local self-government and self-sufficiency of communities, which are some of the main features of democracy.

The problem of creating self-sufficient territorial communities in Ukraine has long been quite acute. The principle of their independence, proclaimed in the Constitution of Ukraine, in practice was not actually implemented. The overwhelming majority of the territorial communities of Ukraine, having the right to decide local issues, is not capable of doing so. World experience suggests that only a self-sufficient territorial community can effectively address local issues by taking part in the management of their own affairs directly or through elected bodies, creating a space for initiative and creativity. Thus, the actual question is the study of the specific features of the concept and development of territorial communities in terms of their self-sufficiency.

Local budgets are a system-forming component of the state's financial system. It is through the local budgets that the state actively pursues social policy. On the basis of local government funds concentrated in local budgets, funding for up to 70% of social expenditures is spent. The local budget, and hence the budget of the territorial community, performs a number of functions. First, it provides for the formation of monetary funds necessary for the implementation of activities of local authorities. Secondly, due to the budget of the territorial community, the distribution of these funds between sectors of the economy and their use is carried out. The third function of the budget of the territorial community can be called the control of financial and economic activities of enterprises, organizations, institutions subordinate to these authorities.

As of January 1, 2018, 366 united territorial communities functioned in Ukraine. Of these 35 - in the territory of the Lviv region. They covered an area

of about 3906.38 km² (17.9% of the oblast's area), a population of more than 282 thousand people (11.23% of the region's population). A characteristic feature of the communities of Lviv region is their considerable resource unevenness, laying the foundations for a significant differentiation of socio-economic development in the future.

In order to identify the patterns of the impact of the size of the newly formed UTC on the financial stability of the community, we carried out grouping of the community in the population (Fig.).

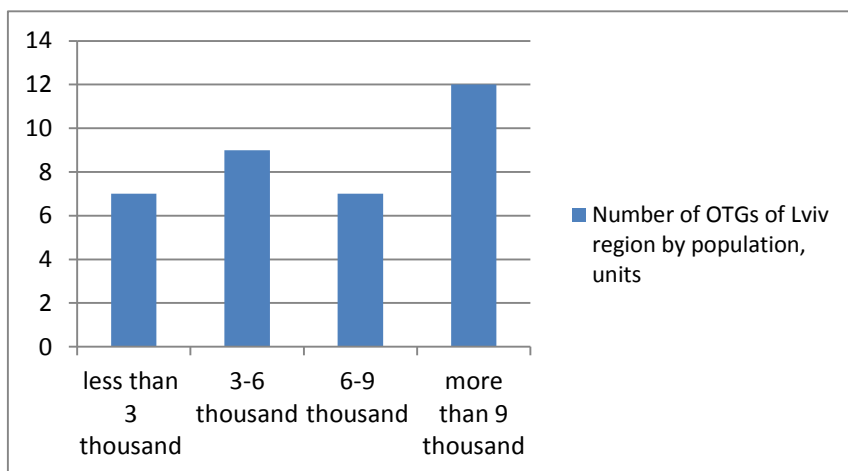

Fig. Distribution of the combined territorial communities of Lviv region by population.

As the results of the grouping show, the newly established United Territorial Communities are significantly differentiated relative to the population they cover. In particular, the population of the largest community in the Lviv region (Khodorovsky UTC) more than 11 times exceeds the indicator of the least populated Volitsa community of the region (2,292 people). According to researchers, this leads to problems with the regulation of budget support for community functioning, for example, in terms of social and other services that should be provided to their inhabitants. Particularly tangible will be the cost of administrative services to communities with sparsely populated communities, with a population of up to 3 thousand people.

In this regard, we agree with the opinion of A.O. Pelleted, that closer to the optimal in terms of using budget funds, will be the level of administrative services in communities with a population of 10 to 15 thousand people. In large communities, there will be a need to create new service centers, which will require additional budget resources and transport interconnection of peripheral areas with the community center. Such a combination, according to the scientist, can be arranged both at the expense of their own vehicles, which the community will use to solve this problem, and with the help of concluding a contract with private carriers.

Conclusions Our research makes it possible to argue about the significant impact of the scale of community functioning on its financial capacity. In our opinion, communities with a population of more than 9 thousand people, which do not exceed the maximum parameters of acceptable transport accessibility to the administrative center, should be considered optimal in the formation of UTC. Such UTCs are capable of fulfilling their powers at their own expense, because:

1. the population of these UTCs are commensurate with the community's land resources;
2. these communities have wider opportunities for developing a supportive business environment by providing them with labor resources, which will eventually contribute to increasing revenues from local taxes and fees, including land payment and real estate tax (other than land).
3. increase in the territory of the community of business entities, which will facilitate the accumulation of personal income tax in local budgets.

References:

1. Information from the Verkhovna Rada of Ukraine, 2014. The Law of Ukraine "On Cooperation of Territorial Communities" of 17.06.2014. Information from the Verkhovna Rada (BP). No. 34. Art.1167.
2. Information from the Verkhovna Rada of Ukraine, 2015. The Law of Ukraine "On Cooperation of Territorial Communities" of 05.02.2015. Information from the Verkhovna Rada (BP). No. 13. Art. 91
3. Kuzmenko S. Self-sufficiency of a territorial community: concept and basic principles. Theory and practice of public administration. 2017. No. 2 (57).

УДК 338.433:636.3

*Dziedzic Krzysztof,
Waste Management, Environmental Science, Agrophysics
Master of Engineering
University of agriculture in Cracow, Poland*
*Оганесян В. С.,
аспірант економічного факультету,
Місюк М. В.,
д.е.н., професор, заслужений економіст України,
декан економічного факультету,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський*

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ОЦІНЮВАННЯ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ВІВЧАРСТВА

На сьогоднішній день розроблено велику кількість методичних підходів щодо оцінки ринку продукції вівчарства, кожен з яких відрізняється своєю характеристикою та вагомістю у дослідженні.

Якщо розглядати комплексну характеристику процесів та явищ на ринку продукції вівчарства, то в першу чергу, на нашу думку, необхідно зосередитись на дослідженні його кон'юнктури, оскільки вона є вкрай незамінною для відображення поточної, об'єктивної та повної інформації стосовно стану ринку.

Вивчення тенденцій розвитку ринку, особливостей його функціонування, характеру та стану ринку, чинників впливу, причинно-наслідкових зв'язків дає змогу дослідити, проаналізувати та сформулювати інформаційно-аналітичну базу для визначення пріоритетних напрямів досліджень щодо розробки інтегральних методів оцінювання кон'юнктури ринку.

Досліджуючи кон'юнктуру ринку продукції вівчарства, нами виділено чотири методичні підходи його оцінювання: загальнонаукові теоретичні методи, емпіричні, економіко-математичні та статистичні. Класифікацію методичних підходів оцінювання кон'юнктури ринку продукції вівчарства показано на рис.

Рис. Характеристика методичних підходів оцінювання кон'юнктури ринку продукції вівчарства

Джерело: власні дослідження на основі [1–11]

Тому, на сьогоднішній день, увага дослідників зосереджена на вивченні одиничних методів оцінювання кон'юнктури ринку певних

галузей, в той час, як на сучасному етапі розвитку вкрай необхідні інтегральні методи оцінювання, які поєднують різні комбінації існуючих методів [12, с. 218].

Список використаних джерел:

1. Аналіз і синтез, як методи наукового пізнання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studies.in.ua/shpora-filosofy/633-42-analz-sintez-yak-metodi-naukovogo-pznannya.html>.
2. Індукція і дедукція, як метод наукового пізнання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studies.in.ua/shpora-filosofy/634-43-ndukcy-a-dedukcy-a-yak-metod-naukovogo-pznannya.html>.
3. Метод моделювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buklib.net/books/35332/>.
4. Методи наукового пізнання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://readbookz.net/book/177/6086.html>.
5. Методи досліджень на емпіричному та теоретичному рівнях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://readbookz.net/book/177/6086.html>.
6. Конкретизація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://psychologis.com.ua/konkretizaciya.htm>.
7. Економічний аналіз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://posibnyku.vntu.edu.ua/grabovec/p2.html>.
8. Поняття статистичного аналізу та його основні завдання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://textbooks.net.ua/content/view/126/11/>.
9. Кореляційно-регресійний аналіз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/56-k/3928-korelyatsijno-regresijni-analiz.html>.
10. Лабораторна робота №4. Регресійний аналіз даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://msn.khnu.km.ua/pluginfile.php/212701/mod_resource/content/2/Регресійний%20аналіз%20даних.pdf.
11. Методи і моделі прогнозування, їх класифікація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lubbook.org/book_524_glava_8_3.Metodi_i_modeli_prognozuva.html.
12. Терлецька В. О. Економічне оцінювання та формування кон'юнктури ринку автомобілебудівної продукції.

УДК 334.012.23

*Бендз Г. О.,
викладач вищої категорії обліково-економічних дисциплін,
Стрийський коледж ЛНАУ, м. Стрий*

МАЛИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Світовий досвід свідчить про те, що ефективність функціонування економіки будь-якої країни здебільшого залежить від оптимального поєднання в ній малого, середнього та великого бізнесу. Останнім часом у світі спостерігається тенденція лідерства в структурах економічних систем різних країн малих та середніх підприємств, розвиток яких в сучасних умовах є одним із важливих факторів вирішення соціально-економічних проблем у державах взагалі та в окремих їх регіонах зокрема.

Сьогодні в провідних країнах світу малий та середній бізнес як сектор економіки є домінуючим за чисельністю й обсягами виробництва.

Малий бізнес у розвинутих країнах виконує такі важливі для економіки функції, як залучення до економічного обороту матеріальних, фінансових, природних, інформаційних і людських ресурсів, що випадають з поля зору великих компаній. Завдяки таким підприємствам великі компанії звільняються від нерентабельної діяльності, на ринку продукції забезпечується врегулювання попиту і пропозиції, рівня цін на виготовлену продукцію, створюються додаткові робочі місця та долається проблема прихованого безробіття, а завдяки послабленню майнової диференціації та підвищенню життєвого рівня населення пом'якшується соціальна напруга в суспільстві.

Мале підприємництво здатне вирішувати такі економічні завдання, як створення в країні конкурентного середовища, залучення приватного капіталу і зовнішніх інвестицій, а також удосконалення наявних технологій виробництва. Водночас ці підприємства виконують найважливішу роль у державі — надають громадянам країни робочі місця, створюють реальні джерела їх доходів, забезпечують виробництво товарів, виконання робіт і надання послуг для населення за доступними цінами та збільшують дохідну частину бюджетів різних рівнів. Перевага малих підприємств у тому, що вони мобільніші до змін в економіці, швидко реагують на вимоги ринку, знаходять нішу у виробництві товарів, виконанні робіт, наданні послуг, оперативно освоюють випуск нових видів продукції а також мають тенденцію до нарощування обсягів

випуску продукції, надання послуг та виконання робіт, що дає їм змогу виживати та розвиватися. Ці підприємства також забезпечують більшу ефективність капіталовкладень у виробництво як за обсягом коштів, так і за терміном їх віддачі та серед всіх суб'єктів господарювання мають найнижчі інвестиційні потреби[1, с. 22-25].

На жаль, крім позитивних чинників, що сприяють розвитку малого підприємництва, є й негативні, а саме: недостатність фінансових ресурсів, труднощі з придбанням необхідного обладнання, виробничих площ, вузьке коло постачальників сировини, матеріалів, комплектуючих, недостатній розвиток ринку збуту продукції, незахищеність працівників цих підприємств тощо. Ці чинники впливу на розвиток малого бізнесу притаманні не лише Україні, а й іншим країнам світу. Проте слід пам'ятати, що підтримуючи розвиток малого підприємництва держава тим самим підтримує вітчизняних товаровиробників. Цілеспрямована державна підтримка суб'єктів малого бізнесу в Україні має важливе значення, оскільки без ефективного функціонування малого підприємництва неможливе створення конкурентоспроможної економіки держави в цілому. Сектор малого бізнесу в Україні має широкую мережу підприємств, переважно працює на внутрішньому ринку та безпосередньо пов'язаний з масовим споживачем товарів, робіт, послуг.

На сьогодні держава багато зробила для підтримки малого підприємництва. Зокрема, першим правовим кроком підтримки малого бізнесу в Україні стало видання Указу № 727/98, яким запроваджено спрощену систему оподаткування, обліку та звітності зазначених суб'єктів. Після набрання чинності Указом № 727/98, в країні спостерігається тенденція до збільшення кількості суб'єктів, які виявляють бажання перейти на сплату єдиного податку. Показовою є динаміка переходу на спрощену систему оподаткування суб'єктами малого бізнесу останнім часом.

Підтримуючи мале підприємництво, держава стимулює його розвиток та сприяє формуванню умов для забезпечення зайнятості населення України.

Враховуючи велике значення для держави розвитку малого бізнесу, з метою відчутного закріплення його позицій в економіці України необхідно забезпечити стабільні нормативно-правові умови для створення і функціонування малого підприємництва, а також впорядкування механізмів оподаткування, обліку і звітності.

Оскільки спрощена система оподаткування є основним чинником, який стимулює розвиток малого підприємництва в Україні, її необхідно розвивати і вдосконалювати.

Сьогодні життєво важливим є вирішення проблем розвитку малого бізнесу в Україні, налагодження його ефективної та тісної співпраці з великими підприємствами.

Розбудова економіки України та її інтеграція до європейської економіки обов'язково повинні відбуватися з використанням малого підприємництва як потужного важеля цієї розбудови.

Враховуючи досвід інших країн світу та відповідно до законодавства Європейського Союзу наша держава повинна визначити роль і місце малого підприємництва в суспільстві. При цьому під час проведення економічної реформи в країні визначальними пріоритетними напрямками державної політики повинні стати проведення державної підтримки розвитку суб'єктів малого бізнесу та дієвий захист їх інтересів.

І тоді можна констатувати, що малий бізнес в Україні успішно переростає в середній та великий, доходи державного бюджету постійно зростають, а українці стають заможнішими[2, с. 98].

Список використаних джерел:

1. Волик В. Становлення малого та середнього бізнесу в Україні і його наслідки //Актуальні проблеми економіки. - 2002. - № 8. - С. 22-25
2. Неделько І. Г. Фінансування розвитку сектору малого бізнесу //Фінанси України. - 2007. - № 1. - С.93-98.

УДК 338.43 (477.83)

*Березівський З. П.,
к.е.н., доцент кафедри економіки
Березівська О. Й.,
к.е.н., в.о.доцента кафедри туризму,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ПЕРСПЕКТИВИ АГРАРНИХ РЕФОРМ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Вагомою причиною відсутності соціально-економічно віддачі від здійснених аграрних реформ стала відсутність чіткої та надійної стратегії розвитку аграрного сектора економіки Львівської області. Дана стратегія мала б стати визначальною передумовою проведення аграрної реформи, адже, реформа загалом означає певні зміни, причому, передбачається що ці зміни будуть нести позитивний характер.

Різде зниження платоспроможності сільськогосподарських товаровиробників при досить високому відсотковому рівні плати за короткотермінові кредити практично паралізувало аграрне виробництво та зупинило інвестиційні процеси у агропромисловий комплекс як України в цілому, так і Львівської області зокрема. Це в свою чергу порушило збалансоване співвідношення у використанні основних і оборотних засобів, прискорило руйнування вкрай виснаженої матеріально-технічної бази агропромислового комплексу та зношення технічних ресурсів. Негативним результатом цих процесів став різкий спад аграрного виробництва та суттєво погіршило значимість вітчизняного виробника сільськогосподарської продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках продовольства.

Сільськогосподарська продукцію у Львівській області виробляється різноманітними господарськими формуваннями, які різняться формою власності на засоби виробництва, розмірами, розміщенням, організацією виробництва і праці. Тому в умовах формування ринкової економіки вкрай важливим є вибір ефективних організаційних структур.

Кризова ситуація, яка охопила всі галузі народного господарства, особливо гостро відбилася на розвитку сільськогосподарського виробництва. Спад виробництва валової продукції сільського господарства набув загрозливого характеру, аграрні підприємства, по суті, перебувають у стані фінансового краху.

Для створення та функціонування ефективного ринкового середовища у агропромисловому комплексі Львівської області потрібна принципово нова, незалежна від суб'єктивних чинників виробнича інфраструктура. Важливою передумовою ефективного сільськогосподарського виробництва є наявність оперативної достовірної інформації про ціни на вітчизняному та світових ринках на аграрну продукцію, що дозволило б в свою чергу підвищити надійність у відносинах із партнерами. Також важливим питанням є відповідність наявної сільськогосподарської продукції світовим стандартам і зразкам, а також можливість її моніторингу. Тому доцільно було б створити мережу структур з оцінки якості сільськогосподарської продукції та висвітлення достовірної інформації щодо фінансового стану та надійності партнерів.

Одним з основних напрямів виходу з кризового стану агропромислового комплексу могло б бути відновлення повноцінного інвестиційного процесу. Відповідальність за налагодження цього процесу повинна безпосередньо покладатись на державні органи влади, які використовуючи методи прямого та непрямого впливу державного регулювання економіки сприяли б стимулювання інвестиційних процесів у агропромисловий комплекс Львівської області.

Адже, агропромисловий комплекс Львівської області має усі необхідні передумови для широкого застосування іноземних інвестицій. Такими передумовами є вигідне географічне розташування, сприятливі для сільського господарства кліматичні умови та ґрунтовий покрив, розвинута транспортна інфраструктура, наявність кваліфікованої робочої сили тощо.

Важливим заходом в даному випадку є проведення адекватної соціальної державної політики, яка повинна спрямовуватися на комплексний розвиток сільських територій, створення повноцінного життєвого середовища сільського населення, підвищення престижності та мотивації праці у сільському господарстві. Насамперед це повинно стосуватися збереження та розвитку мережі населених пунктів, об'єктів соціально-побутового призначення (освіти, охорони здоров'я, культури, транспорту, систем зв'язку та інформатики, спорту тощо), адже без створення елементарних умов проживання та побуту не буде відповідної мотивації праці.

Створивши відповідні умови проживання та побуту на селі держава зможе вирішити ще одну важливу проблему, а саме забезпечення сільського господарствами кваліфікованими високоосвіченими трудовими ресурсами, оскільки зараз відчувається серйозна проблема відтоку спеціалістів із сільського господарства. Особливо це стосується молодих

спеціалістів, які після закінчення навчання у вищих навчальних закладах не забезпечені робочими місцями, але через непристизжність та відсутність умов проживання та побуту, не бажають працювати у сільському господарстві.

Тому одним із елементів системи соціального захисту сільського населення повинно стати реформування системи оплати праці в сільському господарстві. Воно повинні стати вигідним місцем праці для найбільш підприємливої та молоді активної частини населення.

Отже, ситуація, що склалася в агропромисловому комплексі Львівської області, вимагає розробки невідкладних заходів щодо подолання кризового стану та їх термінового затвердження, обґрунтованого визначення стратегічних напрямів здійснення аграрної політики, зупинення спаду і забезпечення нарощування обсягів виробництва, формування внутрішнього і зовнішнього ринків продовольства, проведення соціально-економічних перетворень на селі.

Список використаних джерел:

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / Присяжнюк М. В. та ін.; за ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука, В. Я. Месель-Веселяка. К. : ННЦ ІАЕ, 2011. 1008 с.
2. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз. К.: КНЕУ, 2005. 292 с.
3. Березівський З. П. Економічний механізм формування виробничих витрат в скотарстві. Львів: Українські технології. 2005. 192 с.
4. Збарський В. К., Мацибора В. І. та ін. Економіка сільського господарства : навч. посіб. К. : Каравела, 2010. 280 с.
5. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підручник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 728 с.

УДК 332.3

*Босак Х. З.,
к. ю. н., старший слідчий СВ
ГУНП у Львівській області, м. Львів
Живко О. В.,
магістр кафедри менеджменту,
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів
Баворовська О.Б.,
кандидат економічних наук,
Львівський коледж м'ясної та молочної промисловості, м. Львів*

ФОРМУВАННЯ ЦИВІЛІЗОВАНОГО РИНКУ ЗЕМЛІ

Близько 90% сільськогосподарських угідь в Україні є об'єктом орендних відносин. При цьому, практика орендних відносин в Україні вимагає вдосконалення.

Порівнюючи, що практично 90% орендних договорів в країнах Західної Європи укладаються на термін понад 5 років, а більшість з них – на 10-15 років, то в Україні переважає короткострокова оренда. Короткострокова оренда не задовольняє інтересів орендарів і не забезпечує умов для раціонального використання та охорони ґрунтів і дотримання вимог сівозмін, орендарі не здійснюють капіталовкладень з метою покращення родючості земель. Практика господарювання підтверджує, що чимало українських фермерів не дотримуються наукової системи сівозмін, недостатнє використання гербіцидів, органічних і мінеральних добрив. Це зумовлює надмірне виснаження ґрунту, зменшення родючості земель;

Крім того, питання зрошення полів, застосування комплексної реконструкції, застосування комплексної реконструкції і модернізація зрошувальних систем, впровадження прогресивних систем землеробства і використання води для зрошення досі залишаються невирішеними.

Українські економісти вважають, що за існуючих умов купівля-продаж сільськогосподарських земель є передчасною. Ми підтримуємо цю точку зору оскільки в Україні, по-перше, відсутній платоспроможний попит на землю, по-друге, сьогодні є реальна загроза перетворення землі на об'єкт тіньового ринку, по-третє, розвиток агропромислового виробництва потребує великих інвестицій, а купівля-продаж відволікала б кошти із галузі, по-четверте, необхідно прийняти низку законів, що регулюють ринок землі.

Як зазначають автори [1], вагомими аргументами на продовження мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення є наступні положення:

1. Відсутність науково обґрунтованої методики оцінки вартості землі. Скасування мораторію означає, що селяни продадуть свої землі за безцінь, не отримають належних доходів від продажу землі і залишаться без паю.

2. Скасування зумовить скуповування земель за низькими цінами заможними людьми, які, як правило, не будуть використовувати її за призначенням. Українська модель розвитку створює сприятливі умови для концентрації землі фінансових груп.

3. Відсутність інфраструктури земельного ринку, яка обслуговує трансакції із землею. Ринкова інфраструктура земельного ринку може бути поліпшена з розвитком земельні банки, сільськогосподарські страхові компанії, земельні біржі, консультаційні фірми, маркетингові організації, органи реєстрації земельних ділянок та прав на них, а також спеціалізована державна танова, яка виконуватиме функції регулятора ринку та розпорядника державних сільськогосподарських земель.

4. За існуючої ситуації в Україні запровадження купівлі сільськогосподарських земель і іпотечного кредитування може зумовити ситуацію, коли банки заволодіють великими ділянками землі при переході заставленої землі у власність заставоутримувача.

5. Держава в обов'язковому порядку повинна регулювати доступ іноземних фірм та фізичних осіб на ринок землі України. У вітчизняному законодавстві такі норми не передбачені, а тому скасування мораторію означає, що на ринку сільськогосподарських земель виникне попит зі сторони іноземців. Заборона продажу земель іноземцям, на наш погляд, враховує інтереси селян, всіх громадян України і є гарантією національної безпеки.

6. Відсутній повноцінний земельний кадастр, що включає кадастрове зонування, кадастрові зйомки, економічну оцінку земель, урахування кількості та якості земель.

7. Ваговим аргументом, на наш погляд є також необхідність запровадження, в першу чергу, ринкового механізму господарювання в аграрному секторі національної економіки.

8. Для забезпечення ефективного функціонування ринку землі в Україні необхідно прийняти закони України: “Про ринок земель”, “Про іпотеку землі”, “Про державний земельний (іпотечний) банк”, які повинні передбачати механізм підвищеної відповідальності за використання

земель, а також запровадити систему економічного стимулювання раціонального використання земель.

Отже, формування цивілізованого ринку землі є дуже складним і тривалим у часі процесом, який вимагає жорсткого регулювання процесу його становлення і розвитку зі сторони держави, розробки цілого ряду нормативних і законодавчих актів. Вирішення існуючих проблем на земельному ринку можливе лише за умови посилення державного регулювання. З цією метою на державному рівні необхідно вжити комплекс заходів, спрямованих на зниження розораності земель та розробку економіко-екологічного механізму землекористування. Для досягнення екологічної оптимізації потрібно вивести з інтенсивного обробітку непридатні для сільськогосподарського використання землі, розробити регіональні програми підвищення родючості ґрунтів та контролювати за їх виконанням.

Список використаних джерел:

1. Живко З.Б. Екологобезпечне функціонування ринку сільськогосподарських земель в Україні / З.Б.Живко, О.І.Руда, О.М.Мартин // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна / головний редактор В.В. Серeda. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – Вип. 2. – С. 36-45. (256 с.). ISSN 2311-844X

УДК 339.13:338.43

*Булик О. Б.,
к.е.н., в.о. доц. кафедри МEB та маркетингу,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ПРАКТИКА ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВИХ ГУРТОВИХ РИНКІВ

Результативна робота підприємств аграрного спрямування повинна бути відзначена правильним вибором стратегічного розвитку, що дасть можливість якнайкраще показати потенціал цієї ділянки. Міжнародна економічна практика має стати засадами стратегії економічного спрямування та розвитку підприємств продовольчого комплексу та АПК і сприяти підвищенню конкурентоздатності виробленої ними продукції.

В Україні розроблена Стратегія розвитку аграрного сектору економіки до 2020р., яка діє на основі Програми реформ економіки на 2010-2014 рр.

«Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна реформа» та Програми розвитку України до 2020 р., котра встановлює пріоритетні практичні спрямування результативного використання потенціалу аграрного сектора. Такі Програми гарантують вирішення першорядних проблем міжнародної економічної діяльності в підприємствах агропромислового комплексу держави. Все це створює можливість стабільного експортоорієнтованого і конкурентоспроможного стану на внутрішньому та зовнішніх ринках України.

Кожна країна, велике місто Європи, Австралії, Східної Азії, Північної та Південної Америки, Африки має оптові ринки. В Іспанії – це система підприємств «Меркса», що об'єднує 22 ринки, у Франції – «Ронжі», що є одним із найбільших ринків Європи. Ринок Ронжі постійно змінюється, пристосовуючись до нових умов і норм. На ринку встановлені й працюють нові високотехнологічні холодильні камери у м'ясному павільйоні та в павільйоні морських продуктів [1].

Більшість великих міст у Великобританії мають гуртові ринки сільськогосподарської продукції, котрі забезпечують продаж продукції дрібнооптовим і роздрібним підприємствам. Так, в Лондоні є п'ять таких гуртових ринків: Білінгсгейт (Billingsgate), на якому здійснюється гуртова торгівля рибою і морськими продуктами, Смісфілд (Smithfield) – гуртова торгівля м'ясними продуктами, Спітлфілдс (Spitalfields), Нью Ковент-Гарден (New Covent Garden) та Західний Міжнародний (Western International) – гуртова торгівля свіжою плодоовочевою продукцією.

Частка продажу продукції сільського господарства на цих ринках становить 10% від сукупного обсягу товарообороту гуртової торгівлі аграрної продукції у країні. У Великобританії максимальну роль в розподілі сільськогосподарської продукції виконують супермаркети. Вони мають налагоджені безпосередні договірні зв'язки з виробниками – фермерськими господарствами.

Ринок «Нью Ковент-Гарден» (New Covent Garden) є гуртовим ринком державної форми власності, що спеціалізується на гуртовій торгівлі свіжими фруктами, овочами та квітами. Основною рисою цього ринку є те, що керівництво виконує урядова служба Департаменту навколишнього середовища, продовольства і сільського господарства (DEFRA). Вона відповідає за капітальні інвестиції, які здійснюються в розвиток ринку і його інфраструктури. Служба кожного тижня моніторить інформацію про ціни на конкретні види сільськогосподарської продукції і опубліковує їх в спеціальних журналах, що висвітлюють кон'юнктуру ринку. Контролювання за якістю та безпекою аграрної продукції, що

представлена на ринку, також покладається на державних інспекторів.

Французька компанія Semmaris займається будівництвом, експлуатацією та комерціалізацією ринку. Компанія бере активну участь у будівництві нових ринків за кордоном. Багато іноземних підприємств намагаються наслідувати приклад ринку Ронжі. Компанія Semmaris підтримує контакти на всіх континентах і вміє керувати саме там, де це необхідно. В компанії є спеціальний відділ, який займається питаннями розширення міжнародного співробітництва. Зокрема, з Китаєм було розроблено проект нового оптового ринку в Шанхаї, який займає приблизно 100 гектарів і вміщує приблизно 400 тис. м² павільйонів [4]. Через оптові ринки у Франції реалізується понад 50% м'яса великої рогатої худоби, 75% – овець, 20% – свиней. Частка торгівлі на оптових ринках у загальному обороті овочів досягає 50%.

Уряд Китайської Народної Республіки активно займається розбудовою оптових ринків сільськогосподарської продукції. Оптовий ринок в Пекіні (GLAC) був заснований у 1998 р. 70% статутного капіталу належить державі – це 366 млн. юанів. У грудні 2005 р. сукупні активи ринку склали 3200 млн дол. США. Оптовий ринок у Пекіні є найбільшим в країні. На ринку широко використовуються досягнення науково-технічного прогресу. Особлива увага приділяється поставкам на ринок екологічно чистої продукції [3, с. 62].

У Японії обсяги продажу продовольства на оптових ринках становлять 75% загального товарообороту, в тому числі морепродуктів – близько 85% [1]. Ще у 1923 р. був прийнятий закон про Центральні оптові ринки, який заклав основу роботи оптових ринків країни. Відповідно до цього закону в Японії існують два види оптових продовольчих ринків: центральний оптовий продовольчий ринок та місцевий оптовий продовольчий ринок. Оптовий сільськогосподарський ринок Ота є одним з центральних оптових ринків, який знаходиться у підпорядкуванні Токійського муніципалітету.

Значний розвиток оптових ринків відбувся у більшості азійських країн. У 70-х роках індійський уряд усвідомлює важливість розвитку оптових ринків і вводить поняття «ринків національного значення». Уряд Індії усвідомив важливість регулювання діяльності оптових ринків. У 1950 р. в Індії регулювалось 280 ринків. У 2001 р. – 7161 ринок. Найбільшим оптовим ринком в Індії є ринок у Нью-Делі. Він має найпотужніші термінали і є найбільшим транзитним ринком. Більше 30% всієї виробленої в Індії плодоовочевої продукції проходить через ринок у Нью-Делі.

Південна Корея надає великого значення інвестиціям в оптові ринки. Так, в 1985 р. уряд був незадоволений діяльністю існуючих приватних оптових ринків та вдався до втілення «Програми розвитку оптових ринків», яка передбачала будівництво 34 нових великих оптових ринків для обслуговування всіх великих міст країни. В 1985 р. в Сеулі почав працювати оптовий ринок. В 1999 р. було побудовано ще 21 оптовий ринок. У 2003 р. введено в будівництво ще 11 ринків. Уряд країни фінансує 70% витрат на будівництво оптових ринків. 30 % витрат на будівництво та введення в експлуатацію ринків надходить від місцевих органів влади. Так само, як і уряд Індії, уряд Кореї прийняв рішучі заходи щодо створення та розвитку мережі оптових ринків [3, с.62].

Таким чином успішна діяльність гуртових ринків сільськогосподарської продукції була досягнута завдяки:

- урядовій підтримці розвитку гуртових ринків сільськогосподарської продукції;
- вчасному виявленню та задоволенню потреб клієнтів гуртових ринків;
- диверсифікації послуг гуртових ринків;
- проведенні моніторингу цін на аграрну продукцію і розповсюдження її серед виробників.

Отже, розвиток мережі гуртових ринків сільськогосподарської продукції повинен відповідати національним та світовим вимогам, котрі прийняті Світовим союзом гуртових ринків (WUWM).

Список використаних джерел:

1. Гордієнко В. Майбутнє – за оптовими ринками. Пропозиція. URL: <http://propozitsiya.com/ua/maybutnie-za-optovimi-rinkami>.
2. Корінець Р.Я. Оптові ринки сільськогосподарської продукції: запитання та відповіді. Проект ГГ5АГО «Реформа у галузі сільського господарства, вдосконалення законодавчо-нормативної бази». К.: Український освітній центр реформ. 2007. 91с.
3. Ринденко Н.А. Закордонний досвід функціонування оптових ринків с/г продукції. Агросвіт. № 21, листопад 2010р. 61-66с.
4. Rungis Key figures: URL: <http://www.rungismarket.com/en/rouge/lessentiel/index.asp>.

УДК 338.24:338.43

*Васільєва Л. М.,
д.н. держ. упр., професор кафедри обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро*

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Ефективне функціонування аграрного ринку та в цілому аграрної сфери економіки визначаються ступенем розвиненості його інститутів. Інституційні перетворення розглядаються сучасною інституціонально-економічною наукою як найважливіша умова ефективності ринкового реформування економіки. Інституційні зміни спрямовані на створення нових або оновлення наявних інститутів, які формують певні «правила гри». На основі цих правил і механізмів складаються взаємини людей в економічній, суспільній, політичній та інших сферах [1].

Узгоджена взаємодія ринкових інститутів досягається при дотриманні певного набору правил. По-перше, узгодженість прийнятих рішень усіма інститутами, що представляють законодавчі та виконавчі органи влади, як на державному, так і регіональному рівнях. Така узгодженість повинна бути забезпечена по вертикалі – між державними управлінськими рішеннями та рішеннями, прийнятими на регіональному рівні, і по горизонталі – між інститутами управління регіоном, між регіональними інститутами та інститутами місцевого самоврядування. По-друге, рішення, прийняті органами управління, повинні бути узгоджені зі стратегічними цілями функціонування та розвитку регіонального аграрного сектора, такими як, забезпечення максимального рівня продовольчого споживання населенням регіону та його продовольчої безпеки. По-третє, проблеми, які вирішуються в кожному регіоні, значною мірою повинні відповідати державним завданням, але при цьому необхідно враховувати місцеві особливості. По-четверте, при визначенні меж державного втручання в процеси, що відбуваються на регіональному ринку, необхідно керуватися такими критеріями як ефективність функціонування ринку, рівень забезпеченості продовольством населення регіону, рівень імпорту (експорту) в регіоні.

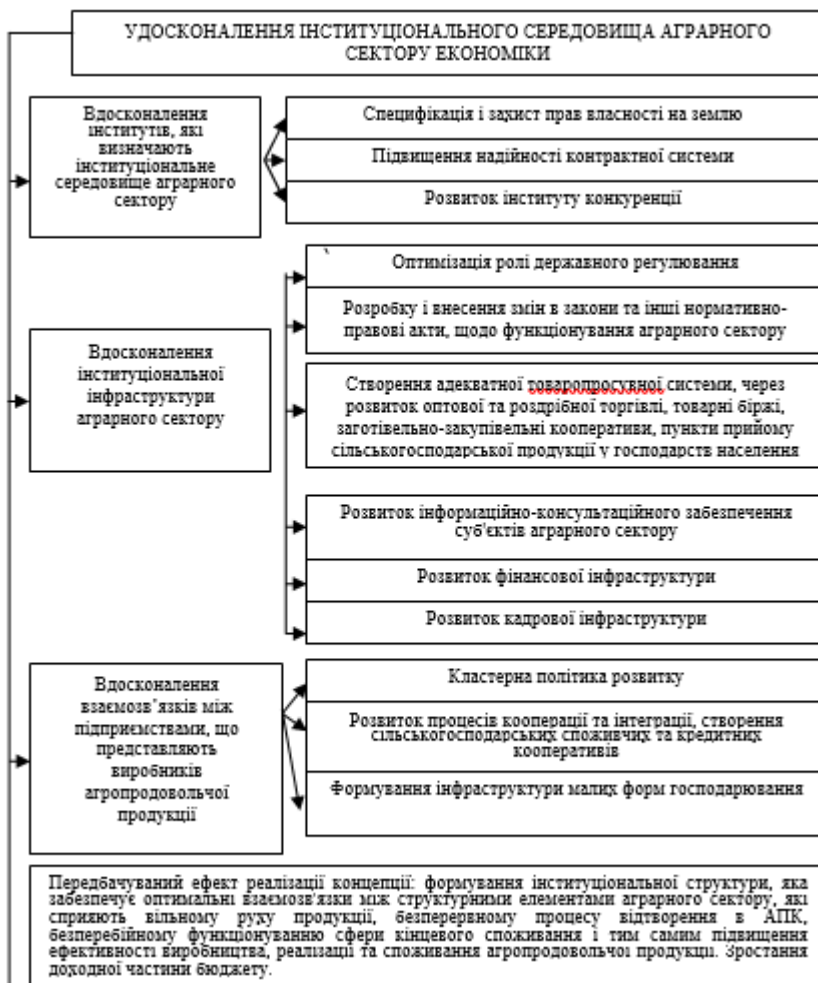

Рис. Концепція удосконалення інституціонального середовища аграрного сектору економіки

Концепція передбачає інституційні пріоритети: специфікація і захист прав власності на землю; формування розгалуженої мережі виробничих і збутових кооперативів, що дозволяють аграрним товаровиробникам

розвивати ринкові зв'язку без неефективних посередників; відновлення крупнотоварного виробництва, передбачаючи створення підприємств, які об'єднують виробництво, переробку і реалізацію аграрної продукції; державна підтримка господарств населення; розвиток біржових систем в мережі Інтернет, створення інформаційно-консультаційних служб АПК області та районів, кластерна політика регіонального розвитку.

Визначення економічного ефекту, отриманого у зв'язку з реалізацією запропонованої концепції, включає три напрямки. Напрямок перший – визначення економічного ефекту, обумовленого скороченням трансакційних витрат. Саме про зниження рівня трансакційних витрат наголошує і О.Г. Шпикуляк [2]. Це величина скорочення витрат обумовлених взаємодією влади з суб'єктами аграрного сектора, тобто скороченням витрат обумовлених ускладненою процедурою реєстрації земельної власності, витрат на прискорену реєстрацію підприємств агропромислового комплексу, необґрунтованим ліцензуванням, сертифікацією, високою активністю перевіряючих органів.

Напрямок другий – визначення економічного ефекту, обумовленого вилученням із продовольчого ланцюжка ряду посередників.

Напрямок третій – визначення ефекту синергії, обумовленого взаємодоповненням, ступенем узгодженості заходів щодо вдосконалення інституційної структури регіонального аграрного сектора. Синергетичний ефект дасть взаємозалежний розвиток біржових систем, електронної торгівлі агропродукцією та інтервенційного регулювання. Синергетичний ефект виражається в підвищенні ефективності функціонування аграрного сектора, підвищення його стійкості та конкурентоспроможності, у зростанні продовольчого забезпечення населення регіону та продовольчої безпеки.

Список використаних джерел:

1. Месель-Веселяк В.Я. Організаційно-економічні умови розвитку аграрного виробництва в Україні. Економіка АПК. 2010. №9. С.3-12.
2. Шпикуляк О.Г. Інституціональне забезпечення розвитку та регулювання аграрного ринку: аналітична оцінка. Економіка АПК. 2010. №4. С.15-157.

УДК 361.115

*Гнатишин Л. Б.,
д.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Янишин Я. С.,
к.е.н., в.о. проф. кафедри міжнародних економічних відносин
та маркетингу, декан економічного факультету,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

КЛАСИФІКАЦІЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ СУЧАСНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Сучасні наукові течії, які спрямовані на подолання проблем низької ефективності та конкурентоспроможності фермерських господарств, повинні визначити створення не лише виробничих та технологічних моделей, а в першу чергу формування фермерства як суб'єкта ринкових відносин який через довершену побудову виробничого потенціалу буде спроможний впливати на характер і параметри виробничих та організаційно-економічних процесів, умови соціальної сфери [2, с. 10]. Запорукою цього, на нашу думку, повинна стати науково-обґрунтована класифікація фермерських господарств з подальшою розробкою стратегій укріплення довгострокової конкурентоспроможності фермерства на основі забезпечення процесу постійного поліпшення структури та відтворення елементів їх виробничого потенціалу [1, с. 57-59].

У подальших дослідженнях щодо класифікації та типізації фермерських господарств знову повернемося до положень Закону України «Про фермерське господарство». В його останній редакції від 1 травня 2016 року, зокрема у ст. 1 зазначено, що фермерське господарство підлягає державній реєстрації як юридична особа або фізична особа-підприємець. І це зрозуміло, оскільки сьогодні багато особистих селянських господарств за розмірами землекористування переважають невеликі ферми. Такі селянські господарства є потенційними структурами для перетворення у фермерські господарства.

Згідно Закону, фермерське господарство без створення юридичної особи має статус сімейного фермерського господарства і організовується на основі діяльності фізичної особи-підприємця. При цьому повинна дотримуватись умова про використання праці членів такого господарства, якими виключно є фізична особа-підприємець та члени його сім'ї. Головою сімейного фермерського господарства є особа із членів сім'ї, який зареєстрований як фізична особа-підприємець і визначений

договором про створення сімейного фермерського господарства. Таким чином, зміни у Законі України «Про фермерське господарство» переважно стосуються стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств і спрямовані на розв'язання таких двох важливих завдань:

- надати можливість реєструвати фермерське господарство не лише у статусі юридичної особи, а й у статусі фізичної особи-підприємця (ФОП);
- виокремити із переліку зареєстрованих фермерських господарств категорію сімейних фермерських господарств, котрій може бути надана додаткова державна підтримка у порядку, що передбачений Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України».

Умовою отримання статусу сімейного фермерського господарства (СФГ) визначено здійснення господарювання виключно силами фермера чи фермера та членів його сім'ї, тобто без найманої праці.

Зміни Закону найперше мають зацікавити власників і членів особистих селянських господарств (ОСГ), які як правило вже володіють земельними наділами (паями) та виготовляють певні обсяги товарної продукції, а також власників і членів функціонуючих фермерських господарств, які не використовують найманої праці.

Таким чином, згідно з ч. 4 ст. 1 закону України «Про фермерське господарство», фермерське господарство підлягає державній реєстрації як юридична особа або фізична особа-підприємець. Як юридична особа воно діє на основі Статуту. Статус сімейного фермерського господарства регулюється ст. 3 Сімейного кодексу України. Головою сімейного фермерського господарства може бути лише член відповідної сім'ї. Очевидним є те, що впроваджуючи сімейні фермерські господарства, законодавець пропонує їм самоорганізуватися на основі особистих селянських господарств.

Але не все настільки однозначно. Щодо власників і членів ОСГ, то вплив на них змін у законодавстві можна спрогнозувати як мінімальний. Обіцяна додаткова державна підтримка у невідомих розмірах та формах поки що не спонукає особисті селянські господарства трансформуватися у фермерські. Для особистих селянських господарств оформлення фермерського господарства у статусі сімейної ферми потребує від селян додаткових витрат (податки, єдиний соціальний внесок, реєстраційні збори тощо), часу і зусиль на реєстрацію, ведення обліку, звітності тощо, а вигоди від цього ще невідомі.

Очевидно, що з метою мати можливість одержати додаткову підтримку, охочіше будуть набувати статусу сімейних ферм ті фермерські господарства, які не використовують найманої праці. На нашу думку, відсутність найманої праці як обов'язкова і єдина умова набуття статусу сімейної ферми є дуже сумнівним критерієм ідентифікації таких господарств. Надаючи перевагу субсидіюванню, частина дрібних фермерських господарств, які наймають працівників на сезонні польові роботи, можуть відмовитися від цього навіть ціною згортання виробництва, якщо така додаткова державна підтримка виявиться вигіднішою. Тому такий поворот справи позбавить заробітку і роботи тих селян, які сьогодні мають можливість одержувати їх у фермерів. Складається загальне враження, що зміни до Закону України «Про фермерське господарство» з однієї сторони заохочують введення ОСГ у правове поле з усіма подальшими преференціями для них, а з іншої пригнічують соціальні стандарти на селі та максимально ускладнюють процес набуття статусу СФГ.

Отже, з наведеного можемо виокремити чотири форми фермерського господарства, а саме:

- фермерські господарства – юридичні особи;
- сімейні фермерські господарства – юридичні особи;
- фермерські господарства – фізичні особи-підприємці;
- сімейні фермерські господарства – фізичні особи-підприємці.

Слід зауважити, що висвітлені вимоги Закону України «Про фермерське господарство» прописані в супереч положень податкового законодавства. Проаналізуємо детальніше. Отже, згідно глави 1 розділу ХІУ «Спеціальні податкові режими» приватні підприємці перебувають на спрощеній системі оподаткування і є платниками єдиного податку.

Список використаних джерел:

1. Гнатишин Л. Б. Виробничий потенціал фермерських господарств: монографія. Львів: Сплот, 2018. 404 с.
2. Гнатишин Л. Б. Конкурентоспроможність фермерських господарств у системі відтворення їх виробничого потенціалу. Аграрна економіка, 2011. Т. 4, № 1–4. С. 9–16.

УДК 339.9: 339.942

*Годованюк А. В.,
викладач кафедри фінансів, економіки та економічної кібернетики,
Охотська А. С.,
студентка,
Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний,
соціально-економічний коледж, м. Кам'янець-Подільський*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

Сучасний бізнес має досить специфічний зміст, спрямованість і модель реалізації. У сучасному бізнесі важливим є позитивний фінансовий результат: одержання належної величини прибутку й забезпечення достатньо високого рівня рентабельності.

Сучасний бізнес експерти визначають як вельми динамічну модель поведінки суб'єктів господарювання на ринку, яка характеризується розширенням виробництва та сфер впливу й урізноманітненістю своєї діяльності.

Сучасний бізнес у собі поєднує чисельну кількість аспектів, які варто враховувати під час формування дієвої стратегії. Зокрема, як указують дослідники, для організації та ефективного управління бізнесом вкрай важливо орієнтуватися на стратегії стійкого розвитку з урахуванням нестабільності різних сегментів ринків, а також на формування стратегічного мислення власників бізнесу [3; с. 470].

Обґрунтування взаємозв'язку тенденцій і функції управління сучасним бізнесом вимагає звернутись до розгляду таких понять, як: «стратегічне управління», «система розвитку бізнесу», «бізнес» [1; с. 169].

Таким чином, «система розвитку бізнесу» – це система стратегій різного типу й виду, що формулює та розробляє підприємство на визначений відрізок часу з урахуванням специфіки його функціонування на обраному сегменті ринку для успішного розвитку і якнайшвидшого досягнення визначених цілей [4; с. 112].

Ядроформувальним елементом бізнесу все ж слід визнати саме стратегію. Вона й визначає базис бізнесу, його спрямування та розвиток. Останнє пов'язане з:

- визначенням довгострокових цілей і формулюванням відповідних завдань;
- прийняттям курсу дій щодо виконання завдань для досягнення цілей;

- оптимальним розподілом ресурсів, необхідних для вирішення поставлених завдань для швидкого досягнення цілей;
- забезпеченням конкурентного потенціалу й формуванням конкурентних переваг [2; с. 54].

Отже, система сучасного бізнесу виступає як основа для обґрунтування взаємозв'язку стратегій і функції управління сучасним бізнесом, тому для забезпечення конкурентного потенціалу й формування конкурентних переваг необхідно насамперед зрозуміти потенційні можливості стратегій щодо формування конкурентних переваг бізнесу та модель забезпечення конкурентного потенціалу останнього за рахунок реалізації стратегічного набору стратегій.

Список використаних джерел:

1. Карачина Н. П., Перната Л. І. Конкурентний потенціал та його роль у формуванні конкурентоспроможності підприємства. Економічний простір. 2014. № 86. С. 164–172.
2. Кирчата І. М., Поясник Г. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства в глобальному середовищі: монографія. Харків: ХНАДУ, 2009. 160 с.
3. Стахова М. В., Малик О. В. Потенціал як основа формування конкурентоспроможності підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 16. С. 468–473.
4. Сумець О. М. Основи стратегічного менеджменту сучасного підприємства. Харків: Планета-принт, 2016. 288 с.

УДК 330.322.3.37

*Грицаєнко М. І.,
к.е.н., ст. викладач кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь*

ІНВЕСТИЦІЇ В СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Одним з найважливіших факторів економічного зростання країни в цілому є інноваційний розвиток підприємств, який забезпечує підвищення їхньої конкурентоспроможності. В сучасних умовах досягнення довгострокових переваг неможливо без врахування соціальних аспектів діяльності, одним з яких є формування та використання соціального капіталу.

Соціальний капітал – це сукупність здатних приносити дохід зв'язків та соціально-економічних відносин, які виникають у певній соціальній мережі на основі існуючих норм та довіри [1, с. 189; 2, с. 117; 3, с. 61]. Завдяки наявності спільних інтересів людей він здатний сприяти інноваційному розвитку підприємства шляхом створення інноваційної продукції, впровадженню інновацій (рис.).

Приналежність до певної групи (соціальної мережі) дозволяє підприємцям суттєво знижувати трансакційні та трансформаційні витрати підприємства, отримуючи економічний ефект – збільшення прибутку, рентабельності, частки ринку, підвищення конкурентоспроможності підприємства тощо. Завдяки інноваційному розвитку підприємства досягається соціальний ефект – вдосконалюються трудові відносини і система охорони праці, зростають доходи населення, збільшується ступінь довіри в колективі. Вважаємо, що отримання економічного та соціального ефектів пов'язано з попередніми вкладеннями економічного агенту, тобто з інвестиціями.

Під інвестиціями в соціальний капітал пропонуємо розглядати витрати ресурсів і часу, які спрямовані на формування моделей поведінки, норм і життєвих цінностей, а також довіри з метою підвищення якості життя окремих людей та добробуту суспільства в цілому.

Рис. – Вплив соціального капіталу на інноваційний розвиток підприємства
Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Довіра у взаємовідносинах дозволяє побудувати стійкі економічні взаємовідносини між співробітниками, що сприяє формуванню у них впевненості у завтрашньому дні, безпосередньо впливають на задоволеність працею і формують почуття прихильності до підприємства. Для підвищення рівня довіри пропонуємо постійний неформальний обмін фінансовою, соціальною та культурною інформацією між працівниками.

Для досягнення успіху в формуванні соціального капіталу підприємства однієї довіри може бути недостатньо. Багато зарубіжних

компаній відтворюють соціальний капітал завдяки прямим інвестиціям в освіту та навчання корпоративним навичкам, які працюють на зростання соціалізації співробітників. Вважаємо, що розвитку соціального капіталу підприємства сприятиме фінансування програм адаптації, спільного навчання, наставництва, кураторства, розвитку менеджерів через спеціальні навчальні проекти, участі всіх співробітників у прибутку підприємства, залучення співробітників до вирішення проблемних ситуацій. Це дозволить сформувати розвинену соціальну мережу, підвищити рівень довіри в трудовому колективі і, як наслідок, підвищити рівень розвитку соціального капіталу підприємства.

Вважаємо, що інвестиціями в соціальний капітал можна також вважати соціальні інвестиції – вкладення грошових та інших видів ресурсів в об'єкти соціального середовища для покращення життя окремих індивідів, власних трудових колективів, територіальних громад, а також громадян країни в цілому [1, с. 191]. Крім підвищення конкурентоспроможності за рахунок зростання продуктивності праці та зниження трансакційних витрат стимулом для соціальних інвестицій могли би стати податкові пільги підприємствам – внесення витрат бізнесу на соціальні програми до переліку витрат, що знижують базу оподаткування з податку на прибуток.

Таким чином, інвестиції в соціальний капітал повинні бути невід'ємною частиною управлінської діяльності. Перспективами подальших досліджень є розробка напрямів формування найбільш ефективної моделі інвестування в соціальний капітал, яка повинна спиратися на результати системного аналізу структури персоналу підприємства.

Список використаних джерел:

1. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко М. І. Соціальні інвестиції в соціальний капітал. *Бізнес Інформ*. 2018. № 1. С. 188–194.
2. Грицаєнко М. І. Місце соціального капіталу у формуванні та об'єднанні територіальних громад. *Бізнес Інформ*. 2017. № 8. С. 116–123.
3. Грицаєнко М. І. Сутність соціального капіталу та його особливості в аграрній сфері. *Економіка АПК*. 2018. № 1. С. 60–65.

УДК 332.12

*Гуріна О. В.,
д.е.н., доцент,
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв*

КОНВЕРГЕНТНА МОДЕЛЬ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Формування конвергентної моделі розвитку регіону є одним із стратегічних пріоритетів політики збалансованого і стабільного функціонування національної економіки загалом. Регіон у формі територіально-адміністративної організації управління, виступає складовою країни, здійснює своє функціонування як на основі об'єктивних економічних законів, так і на основі правових норм держави і рішень центральної влади.

Судячи з нестабільного і розбалансованого стану економіки регіонів і України в цілому, можемо стверджувати, що необхідно швидко переходити до пошуку шляхів конвергенції, тобто узгодженості інтересів України і її регіонів щодо збалансованого і стабільного розвитку виробничої і соціальної сфер.

Структурна переорієнтованість економіки на усіх рівнях її організації має стати в основі політики управління уряду України, обласних державних адміністрацій і самих підприємств, що розміщені в областях.

Конвергентна модель регіонального розвитку – це система збалансованих і узгоджених інтересів та дій урядових, регіональних і підприємницьких суб'єктів управління виробничою і соціальною, фінансовою та інвестиційною сферами регіональної економіки, спрямованих на оптимізацію пропорцій капіталу, зайнятості, продукту і грошей із метою забезпечення їх збалансованого і стабільного розвитку.

Схематично конвергентну модель розвитку регіонів можна представити у факторно-результуючій єдності: суб'єкти – уряд; регіональні державні адміністрації; підприємства регіону; кадрове забезпечення і спосіб мислення управлінців; політика структурних трансформацій; інвестиції власні і зарубіжні; очікувані результати – виробничі і фінансові (таб.).

Таблиця

Схема конвергентної моделі розвитку регіону

Суб'єкти	Кадрове забезпечення і спосіб мислення	Політика реструктуризації	Інвестиції	Очікувані результати	
				виробничі	фінансові
Уряд	Підбір кадрів з управління макроекономічними фінансовими та інвестиційними процесами	Програмування і стратегічне планування розвитку України і її регіонів	Формування інноваційно-інвестиційних ресурсів і гарантій їх захисту	Зростання продуктивної віддачі праці і капіталу й ефективності виробництва продукту	Стабілізація цін, зниження рівня дефіцитів бюджету країни
Обласні державні адміністрації	Підбір кадрів з управління регіоном, фінансами та інвестиціями в регіоні	Формування цільових регіональних програм розвитку галузей і вільних економічних зон	Інвестування регіонального наукового потенціалу і спеціалізації виробництв	Зростання виробництва валового регіонального продукту і зниження витрат	Стабілізація цін, зниження безробіття, зростання доходів до бюджету і зниження його дефіциту
Підприємства, корпорації	Підготовка і залучення фахівців з управління підприємствами, корпораціями, кооперативами	Розроблення бізнес-планів розвитку підприємств в умовах конкуренції	Інвестування ре структуризації капіталу, праці і продукту та захисту природи	Зростання віддачі інвестицій, приріст виробництва продукту і доданої вартості	Зниження проміжного споживання, зростання доданої вартості і маси валового продукту

Джерело: розроблено автором

Схема відображає засади управління і регулювання розвитку регіону щонайменше трьома ключовими суб'єктами, інтереси яких мають бути узгодженими [1, с. 25].

Політику розвитку України і її регіонів, яка здебільшого має характер «вертикальної промислової політики», формує і здійснює уряд). Це означає, що рішення уряду мають домінуючий вплив на розподіл пріоритетів і ресурсів щодо розвитку регіонів. В умовах ринку має бути запущений механізм конкуренції та рівного доступу до ресурсів і ринків

усіх його суб'єктів, насамперед підприємств, що розміщені в регіонах. Тому схема формування конвергентної моделі регіонального розвитку пропонує політику логічної послідовності взаємодії всіх його суб'єктів.

Функції уряду у конвергентній моделі можна звести у три групи, які визначатимуть пріоритети його економічної політики:

а) уряд регулює ринок у напрямі встановлення рівноваги пропозиції щодо попиту в усіх сферах економіки на усі види продукту;

б) уряд розв'язує ті проблеми, які не розв'язує або навіть створює ринок, особливо це стосується національної безпеки, захисту малозабезпечених і непрацюючих, захисту довкілля;

в) уряд на основі податкової системи перерозподіляє частину доходів і прибутків підприємств для функціонування соціальних програм, вирішення економічних питань, але не за рахунок банкрутства підприємств, заганняння їх «у тінь» чи правопорушної позабюджетної діяльності.

Політика обласних державних адміністрацій у конвергентній моделі регіонального розвитку є особливою, тому що вона практично є посередницькою між урядовою політикою стратегії розвитку країни і підприємствами свого регіону, які мають здійснювати стратегічні плани своїми засобами на своїй території. Це означає, що управління регіонів має володіти стратегічними завданнями влади, можливостями їх виконання підприємствами регіону й уміти формувати регіональні цільові програми, їх упроваджувати і виконувати. Звісно, це потребує певних нормативних актів, які має обґрунтувати регіональна адміністрація і домогтися їх для свого регіону.

Політика підприємств і корпорацій у системі конвергентного розвитку регіону зосереджена виключно на піднесенні продуктивної і ефективної функції своїх виробничих об'єктів. Вона цілком залежить, по-перше, від конкуренції на ринках, де вони діють, і своїх конкурентних переваг і, по-друге, від правової, інвестиційної та фінансової підтримки, які мають забезпечувати уряд і обласні державні адміністрації. Тому складовими політики підприємств і корпорацій є: формування у керівників підприємств і корпорацій системних знань з мікроекономіки, основ кредитування та страхування, менеджменту, маркетингу тощо [3].

Це означає, що інтереси підприємств щодо зростання їх прибутковості є джерелом вирішення інтересів фінансування своїх програм обласних державних адміністрацій та уряду; розроблення бізнес-планів, реструктуризації основних і допоміжних підрозділів на основі впровадження новачійних технічних засобів і технологій, видів продукції

з метою завоювання й утримання конкурентних переваг на ринках [2, с. 8].

Схематично викладена сутність конвергентної моделі регіонального розвитку дає можливість зосередити увагу як уряду, так і обласних державних адміністрацій на висновках, які впливають з її механізму. Вирішення важливих економічних, соціальних, фінансових та екологічних проблем регіону досягається завдяки поєднанню дій місцевої влади із суб'єктами виробництва товарів і послуг на даній території.

Список використаних джерел:

1. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: навч. посіб. / Б.Ф. Заблоцький. – Львів: Новий світ–2000, 2007. – 548 с.
2. Ішук С.О. Теоретико-методичні засади оцінювання інвестиційної привабливості регіону / С.О. Ішук // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Інвестиційна привабливість регіону та механізми її забезпечення: зб. наук. праць / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2010. – Вип. 3 (93). – С. 3-11.
3. Остапенко В.М. Моделювання регіональної конвергенції за рівнями потенціалу публічно-приватного партнерства / В.М. Остапенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/34063>

УДК 330.34

*Желєзняк А. М.,
к. е. н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університету, м. Львів*

ВПЛИВ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРИЙ НА РОЗВИТОК АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Починаючи з 2000 року в наукових дослідженнях та висловлюваннях експертів з економічних питань все більше уваги приділяється питанню формування креативної економіки та її впливу на традиційні види господарської діяльності. Вперше поняття «Креативна економіка» з'явилося в журналі "Business Week", а рік по тому Джон Хоукінгс описав суть креативної економіки.

Традиційно креативну економіку ідентифікують з творчими ідеями, інноваційними продуктами та послугами, культурними та мистецькими роботами тощо. Розвиток креативної економіки сприяв появі ряду креативних індустрій, які стали в протигагу традиційним галузями у конкурентній боротьбі за людський капітал, інвестиції, прихильність споживача тощо.

Креативна економіка динамічна в частині генерування доходів, створення робочих місць і розвитку експорту, оскільки менше прив'язана до матеріальних ресурсів [1].

На думку Холодницької А.В. під креативними індустріями слід розуміти сукупність поглядів, ідей, тенденцій і напрямів сучасного розвитку економіки, що характеризується органічним поєднанням та використанням знань, інформації і творчості (креативності).

Незважаючи на суттєвий акцент на креативних індустріях, креативна економіка має позитивний вплив і на традиційні галузі народного господарства, до яких відноситься і сільське господарство, адже творчий підхід, командні робота та інноваційні рішення є складовою формування та прийняття конкурентних рішень в управлінні аграрним підприємством. Класично вважається, що креативні індустрії в більшості випадків орієнтуються на малий, а не великий бізнес. На нашу думку, це твердження виправдане і для аграрного бізнесу, адже діяльність великих аграрних компаній, часто представлених агрохолдингами, передбачає традиційні технології ведення бізнесу, ґрунтуючись на підвищенні урожайності, продуктивності в тваринництві, масштабування, бюджетування, переробку та ін. Водночас дрібні виробники в сільському господарстві та представники особистих селянських господарств змушені шукати новаторські рішення, кооперуватися, більш творчо підходити до ведення господарської діяльності, що дозволило б їм зайняти свою нішу на ринку.

Яскравим прикладом впливу тенденцій розвитку креативних індустрій у Львівській області на розвиток аграрного бізнесу є діяльність агротуристичного кластеру «Горбогори», пропагування бренду «Ковбойки: український дикий захід», розширення діяльності ферми «Західний равлик».

До основних чинників, що сприяють розвитку креативних підходів в аграрному бізнесі, на нашу думку можна віднести:

1. вплив міжнародного співробітництва шляхом навчання, пропагування та популяризації ідеї креативної економіки;
2. підтримка з боку органів місцевої та державної влади,

3. позитивний вплив ОТГ на розвиток підприємницьких ініціатив та кооперації в аграрному бізнесі, зокрема малого підприємництва;

4. існування позитивного досвіду та прикладу взаємодії креативних індустрій з традиційними галузями економіки;

5. зростання лідерських якостей, лідерського потенціалу, творчості, креативності, оптимізму сільського населення;

6. зростання взаємодії аграрного бізнесу з іншими галузями економіки, розвиток кластерів (ІТ-сферою, туризмом та ін.).

Незважаючи на суттєві відмінності у розвитку креативної економіки і традиційних галузей, до яких належить сільське господарство, на нашу думку в найближчому часі можна очікувати зростання позитивного впливу креативних індустрій на розвиток форм аграрного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Креативна економіка: що це таке та чому саме вона може врятувати Україну [Електроний ресурс] / Режим доступу - https://24tv.ua/kreativna_ekonomika_shho_tse_take_ta_chomu_same_vona_m_ozhe_vryatuvati_ukrayinu_n1024780

2. Холодницька А.В. Актуальні тенденції розвитку креативних індустрій в Україні в умовах глобалізації. Економіка і суспільство. 2018. Вип.14. С.151-157.

3. Сотнікова Ю.В. Креативна економіка в Україні: реальність чи перспектива? Інфраструктура ринку. 2017. Вип.3. С.123-127.

УДК 338.246

*Живко З. Б.,
д.е.н., професор кафедри менеджменту,
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів;
Кухарська Л. В.,
аспірант кафедри менеджменту,
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів;
Мартин О. М.,
к.е.н., доцент кафедри права та менеджменту
у сфері цивільного захисту,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ, ПІДПРИЄМСТВА, ОСОБИ

В умовах ринкових трансформацій, подальшого розвитку набула теорія економічних ризиків у підприємництві, планування ЕБП, теорія антикризового управління підприємством, розроблено загальні підходи до аналізу та оцінки функціональних складових ЕБ підприємств, однак, питанням соціальної безпеки, на наш погляд, не надається належної уваги. Ще не сприймається людський фактор тим ключовим аспектом без якого не може існувати суспільство та розвиватися економіка. Тобто, досліджуючи соціальні аспекти економічної безпеки людини, підприємства і держави загалом, ми отримуємо гібрид «соціально-економічну безпеку», де ще низку питань цієї багатопланової і складної проблеми не з'ясовано. Це стосується передовсім вивчення суті, структури та якісних ознак соціально-економічної безпеки (С-ЕБ) як підприємництва загалом, так і підприємства зокрема; дослідження та класифікації загроз С-ЕБ; розроблення ефективної методики оцінки рівня безпеки; вироблення перспективних напрямків удосконалення управління соціально-економічною безпекою підприємства. та інших фахівців.

В нашій державі зростає зацікавлення проблемою управління ЕБП, що значною мірою зумовлено високим показником банкрутства та розпаду малих і середніх підприємств, загостренням конкурентної боротьби за ринки збуту та споживача, а також запровадженням інноваційних моделей і технологій господарювання.

Однак, чомусь другорядне місце у про цьому процесі займає питання соціального захисту людей, які ведуть чи будуть здійснювати

дану роботу. Адже управління ЕБП потребує глибокого комплексного аналізу, врахування ринкових умов і чинників розвитку підприємств, а також вітчизняної специфіки організації управління загрозами та ризиками підприємницьких структур, тобто управління соціально-економічною безпекою підприємництва.

Зокрема, виважено та критично треба розглядати психологічну “теорію рис”, яка применшує значення зв’язків підприємств із навколишнім середовищем, що базується на родинному, діловому довір’ї, і перебільшує значення особистих рис характеру підприємця та недооцінює роль його професійних якостей і знань [1]. Здебільшого, керівники фірм та компаній звикли розглядати економічну безпеку з позицій захисту матеріальних цінностей від загроз надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, з питань збереження комерційної таємниці, але питання захисту власного персоналу, його мотивацію відкладають на потім.

Людський капітал є вагомим чинником розвитку і вдосконалення управління ЕБП. Він може ефективно використовуватися за таких умов: оптимізація управлінської праці; дієве стимулювання персоналу до продуктивної праці; висока мотивація кадрів; можливість безоплатного (за рахунок фірми) навчання з метою підвищення знань та кваліфікації.

В умовах ринкових трансформацій зростає науковий інтерес до розроблення моделі безпечної, стабільної та гарантованої розвитку економіки. Поняття економічної безпеки відображає захищеність суб’єктів від внутрішніх і зовнішніх загроз на рівні держави, підприємства і домогосподарства. Простежується чіткий взаємозв’язок між соціально-економічною безпекою держави, підприємства та особи. Адже, забезпечення економічного захисту підприємства неможливе без створення державою сприятливих для цього умов, а гарантування С-ЕБ держави неможливе без стабільних, захищених і ефективних підприємств.

Зростання числа підприємств і домогосподарств із високим рівнем С-ЕБ сприятиме зміцненню С-ЕБ держави, і – навпаки. Отже, сутність С-ЕБП – це система активного захисту від можливих фінансових, матеріальних і людських втрат, породжених внутрішніми і зовнішніми загрозами [1]. На нашу думку, найбільшої шкоди підприємству можуть завдати небезпеки, які породжені матеріальними і фінансовими активами, персоналом, інформацією.

Слід виявляти та систематизувати основні загрози формуванню системи ЕБ підприємств, яка гарантує збереження та ефективне використання їх фінансового, матеріального і людського капіталу.

З'ясування сутності та ролі безпеки в сучасному соціально-економічному житті потребує розгляду її антиподу — небезпеки як такого явища, котре реально або потенційно здатне впливати на якісні та кількісні параметри розвитку, виступати формою загострення суспільних суперечностей. У процесі дослідження соціально-економічних структур небезпека розкривається як об'єктивно існуюча можливість негативного впливу на соціальний організм, внаслідок якого йому можуть бути заподіяні значні збитки, які не тільки погіршують його стан, але й завдають об'єкту небажаних параметрів (характеру, темпів, форм і т. ін.).

Питання соціально-економічної безпеки є перспективними, адже необхідно: 1) надати праці творчого характеру, який в умовах стрімкого збагачення свого змісту перетворюється в основний чинник належних соціально-економічних змін; 2) провести відповідні перетворення в системі соціально-економічних взаємин, що базуються на якості людського чинника та реалізації інтелектуального потенціалу; 3) сприяти вирішенню проблем, пов'язаних із природними, економічними і соціальними явищами; 4) посилити взаємозумовленості соціальної та економічної складових розвитку, викликані низкою тенденцій.

Звідси, забезпечення соціально-економічної безпеки має вирішуватися в комплексі і на провідне місце слід ставити піклування про особу, забезпечення умов праці та проживання. Розуміння глобальних проблем у сфері взаємодії природи і суспільства, у сфері суспільних взаємин, розвитку людини та забезпечення її майбутнього потребує певного пом'якшення соціально-економічних суперечностей, орієнтації на «загальнолюдські цінності» і є важливою метою сучасного соціально-економічного й суспільного розвитку загалом.

Список використаних джерел:

1. Живко З.Б. Забезпечення соціально-економічної безпеки в умовах інформаційного суспільства // Актуальні проблеми економіки [Текст]. К. : Національна академія управління. № 6, 2009. С. 20 - 28.

*Жудро В. М.,
к. э. н., ОДО «Вимала»,
г. Минск, Республика Беларусь*

АГРОТУРИЗМ КАК ФАКТОР ПРОПОРЦИОНАЛЬНОГО ПЕРСПЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ

В ходе выполненных исследований потенциальных драйверов развития туризма установлено, что в мировой экономике появляются новые противоречивые тенденции в развитии цивилизации, которые будут оказывать существенное влияние и на устойчивое функционирование агротуризма как фактора устойчивого функционирования агробизнеса.

С одной стороны, имеет место рост образованности и свободного времени у человека, его индивидуализма, который вызывает повышение требований к вкусовым качествам, эстетичности продуктов питания людей в зависимости от их пола, возраста, квалификации, рода занятий и т.д., ужесточение продовольственного "стандарта" к гастрономии по мере роста их доходов. Удовлетворение возрастающих требований покупательских предпочтений к продуктам питания возможно только на основе внедрения в сельском хозяйстве инновационных технологий, которое требует существенного повышения профессионального и интеллектуального потенциала работников АПК.

Изучение опыта лучших хозяйств республики свидетельствует о необходимости активного использования в агробизнесе интеллектуальных ресурсов человека посредством создания условий для получения максимального синергетического эффекта от разработки, освоения и реализации инноваций в экономике, технике, технологии и т.д. Суть этих условий заключается в том, что тот или иной работник предприятия стремился генерировать, разрабатывать и внедрять инновации и имел возможность управлять результатами их внедрения и использования в агробизнесе, включая и агротуризм.

Так как, интеллектуальный ресурс с экономической точки зрения представляет собой не что иное, как интеллектуальный капитал, собственником которого является конкретный человек. Не имея реальной возможности управлять своим собственным интеллектуальным капиталом, его собственник (инвестор, агропредприниматель, менеджер, технологический работник предприятия) не будет в полной мере

стремиться к более эффективному, инновационному сценарию выполнения своих профессиональных обязанностей.

С другой стороны, по мере роста образованности общества усиливаются процессы урбанизации и миграции более конкурентоспособного сельского населения в крупные индустриальные, высокотехнологические мегаполисы. В результате жизнеспособность сельских территорий остается одной из важнейших проблем устойчивости развития агробизнеса.

В ходе выполненных исследований выявлено доминирование в республике методологии оценки приоритетности факторов агропромышленного производства на основе таких отраслевых отличительных признаков как используемые средства производства (земля, животные и растения), капитал и труд (навыки и умения работников). И, как следствие, в отечественной экономической науке получила широкое распространение парадигма: "земля – мать», а «труд – отец богатства".

В этой связи, ранжируя используемые по значимости в агробизнесе ресурсы, следует признать, что главной его фигурой ("королевой") остается человек (покупатель, инвестор, агропредприниматель, руководитель, специалист менеджер, технологический работник предприятия), обладающий возможностью высокопрофессионально выполнять сельскохозяйственные работы, проявлять инициативу, предпринимательский подход, деловую активность с целью обеспечения устойчивого ведения бизнеса. Так, аргументом этому выступает устойчивая мировая тенденция уменьшения удельного веса урожайности сельскохозяйственных культур за счет естественного плодородия почв и ее увеличение за счет внедрения инновационных технологий и роста уровня профессиональной деятельности работников организаций АПК.

Реализуемая аграрная политика в Республике Беларусь, в определенной мере позитивно воздействующая на пропорции и динамику развития агробизнеса и сельских территорий в условиях глобализации, свидетельствует о том, что она не создает в полном объеме предпосылок для гармонизации межсекторальной конкурентной среды и устойчивого функционирования секторов национальной экономики республики. В результате бизнес в сельских населенных пунктах, включая и агробизнес, функционирует преимущественно в условиях совершенной конкуренции, а их партнеры, конкуренты реализуют политику недобросовестной конкуренции. Тем самым такая институциональная микроэкономическая

среда не способствует формированию паритетных экономических взаимоотношений между сельским и городским бизнесом.

В то же время глобализация мировой экономики и финансовый кризис актуализирует формирование и реализацию каждым государством социально-экономической политики, которая, с одной стороны, должна во многом быть гармонизирована с международными стандартами, регламентами, инструментами ведения бизнеса, а с другой стороны, способствовать паритетной конкуренции между сельским и городским бизнесом.

Констатируя негативные тенденции сокращения численности сельского населения и работников, занятых в сельском хозяйстве, следует отметить, что в научной литературе доминирует точка зрения, что это объективный процесс в мировой экономике. В качестве аргумента ученые приводят устойчивый тренд роста производительности труда в сельском хозяйстве, который влечет за собой уменьшение потребности организаций АПК в трудовых ресурсах.

Для выяснения практической состоятельности такого вывода были выполнены сравнительные эмпирические, аналитические, экспертные исследования развития агробизнеса и сельских территорий в республике, в других странах в последние 30 лет, которые позволили выявить как определенную схожесть, так различия в позитивных и негативных тенденциях функционирования указанных секторов экономики.

К важнейшим схожим негативным тенденциям в Республике Беларусь и других стран, прежде всего, следует отнести сохранение более низких доходов в аграрном производстве и преимущественная рецессия развития экономики в целом сельских территорий и структуры сельского населения. В процессе сравнительного анализа современного состояния и потенциальных возможностей конкурентоспособного развития агробизнеса и сельских территорий обнаружены более низкий уровень производительности труда и большая напряженность занятости на селе не только по сравнению с городской местностью в Беларуси, но и по сравнению со странами Центральной, Западной Европы, которые являются для республики ключевыми государствами-конкурентами на мировом рынке продовольственных товаров.

Таким образом, можно заключить, что существующая практика неэквивалентных отношений между субъектами бизнеса в сельских населенных пунктах, агробизнеса и бизнеса в городах в условиях глобализации мировой экономики и роста международной конкуренции сохраняет отставание доходности аграрных предприятий, обостряет

проблеми синхронизації рівня доходів сільського населення і рівня доходів працівників інших галузей народного господарства, деградацію сільських територій і населених пунктів, зменшення їх кількості і розмірів, а також міграції сільського населення.

Економічно ефективною організаційно-правовою моделлю гармонізації формування взаимоотношень між суб'єктами бізнесу в сільських населених пунктах і містах є створення паритетних, взаимовигідних стратегічних, інвестиційних партнерських відносин між ними.

Реалізація основних положень національної аграрної політики в рамках економічної доктрини формування стійкого розвитку села в Республіці Білорусь передбачає створення достатньо привабливої і ефективною економічної середовища для розвитку агробізнесу.

УДК 338.2(477)

*Завадських Г. М.,
к.е.н, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Таврійський державний агротехнологічний університет, м. Мелітополь*

РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Останнім часом у світі спостерігається тенденція лідерства в структурах економічних систем різних країн малих та середніх підприємств, розвиток яких в сучасних умовах є одним із важливих факторів вирішення соціально-економічних проблем у державах взагалі та в окремих їх регіонах зокрема.

Світовий досвід і практика господарювання показують, що найважливішою ознакою ринкової економіки є взаємодія багатьох великих, середніх та малих підприємств та оптимальне їх співвідношення. Найбільш динамічним елементом структури економіки країни, що постійно змінюється, є мале підприємництво.

Значення малого бізнесу в національній економіці важко переоцінити: мале підприємництво формує конкурентне середовище, необхідне для ефективною роботи усієї господарської системи; завдяки швидкій реакції на зміни кон'юктури ринку сприяє гнучкості ринкової економіки; створює робочі місця тобто вносить суттєвий внесок у розв'язання

проблеми зайнятості населення. Усі ці важливі функції вказують на те, що малий бізнес є важливим структурним елементом ринкової економіки.

В Україні правовою основою для розвитку малого та середнього бізнесу є Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», а перспективний розвиток малого і середнього підприємництва в нашій країні визначають положення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва на період до 2020 року, яка була затверджена КМУ України в травні 2017 року.

На тенденції розвитку малого підприємництва в Україні безпосередньо впливає негативна динаміка таких основних макроекономічних показників, а саме спад ВВП, зменшення внутрішніх фінансових ресурсів держави, зниження купівельної спроможності населення.

Нажаль, в нашій країні розвиток малого підприємництва відбувається нерівномірно, а несприятливе макро- і мікроекономічне середовище породжує численні перешкоди, на які наштовхуються малі підприємства в процесі їх функціонування. В Україні мале підприємство поки ще не відіграє суттєвої ролі в забезпеченні економічного зростання, його внесок у валовий внутрішній продукт складає лише 19,2 % [1]. В Україні на сектор малого та середнього підприємництва припадає 79,1 % всіх зайнятих працівників та 59 % доданої вартості, що є вищими показниками, ніж в деяких європейських країнах. Мале підприємство є неоднорідними, а розвиток сектору вимагає різних підходів до формування політики. Протягом 2012-2016 років кількість перевірок була значно скорочено, що в більшій мірі пояснюється мораторієм на перевірку малих підприємств, а також оптимізацією кількості державних органів влади, віднесених до контролюючих органів. Починаючи з 2016 року дозволяється проводити лише одну комплексну перевірку на рік із попереднім інформуванням [2].

Основною успішного розвитку малого бізнесу в Україні є побудова фінансової політики державної підтримки з урахуванням інституційного підходу. Важливим заходом щодо забезпечення розвитку малого бізнесу є формування сучасної фінансової інфраструктури підтримки підприємництва в Україні. Зарубіжний досвід державної фінансової підтримки малого бізнесу зумовлює необхідність розширення функціональності вітчизняних інститутів державної підтримки з посиленням їх стимулюючої функції. Водночас оптимальним є створення надвідомчого агентства зі спеціальними повноваженнями у поєднанні із горизонтальною структурою співпраці з існуючими інститутами. Формування інститутів розвитку в Україні аналогічних тим, що існують у

розвинених країнах, дозволить забезпечити синергізм різноманітних фінансових інструментів підтримки та сформує передумови для досягнення макроекономічної стабільності.

Список використаних джерел:

1. Дикань О.В. Розвиток малого бізнесу в Україні: проблеми та шляхи забезпечення // О.В. Дикань / Вісник економіки транспорту і промисловості № 57, 2017.- С.58-66.

2. Осадчук С.В. Інституційні та нормативно-правові засади діяльності малого підприємництва // С.В. Осадчук / Аспекти публічного правління. Том 6, 2018.- №8.-С.71-77.

УДК 65.012.8:330.341.1

*Зеліско Н. Б.,
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Малюга В. В.,
викладач екологічного коледжу,*

Львівський національний аграрний університет, м. Львів

ФОРМУВАННЯ СТАНУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА У ВИМІРІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ АСПЕКТІВ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

На сьогодні стан інноваційної діяльності в Україні більшістю експертів-науковців визначається як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів в країнах, для яких інноваційний розвиток є пріоритетним завданням економічної стратегії. Проблема захисту постає перед кожним підприємством харчової промисловості, насамперед в стратегічному аспекті, якщо воно прагне продовжувати функціонувати з допустимими фінансово-економічними результатами у кризовий або післякризовий період, коли рівень невизначеності ринку максимальний за рахунок накладання і пролонгації на майбутній невідомий період найбільшої кількості різних ризиків, які комплексно обтяжують всю підприємницьку діяльність [5].

Навіть у стабільному економічному середовищі діяльності підприємства харчової промисловості виникає необхідність його безпеки, причому, меншою мірою цілісного захисту, а переважно – у вузких

аспектах. З цим пов'язано виникнення таких дефініцій, як «економічна захищеність», «фінансова безпека», «інноваційна безпека», «інвестиційна безпека», «продовольча безпека» та інші, за рахунок цілеспрямованого зменшення кількості їх функціональних складових у порівнянні з «економічною безпекою» і розроблення на прикладі підприємств дієвих методів її діагностики та механізмів реалізації всієї системи фінансово-економічної безпеки.

Аналізуючи діяльність того чи іншого підприємства, можна виокремити певні специфічні причини, що негативно впливають на зниження рівня економічної безпеки й можуть привести підприємство до критичної межі, тобто до фінансової неспроможності його життєдіяльності. Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво й спеціалісти будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього та внутрішнього середовища [4, с. 68].

Типовими наслідками негативного впливу на економічну безпеку й зниження її до критичної межі можуть бути:

- неритмічність виробництва, неповне завантаження потужностей, підвищення собівартості та різке зниження продуктивності праці;
- зменшення кількості замовлень і контрактів із продажу продукції;
- втрата клієнтів і покупців готової продукції;
- виникнення внутрішньовиробничих конфліктів і підвищення плинності кадрів;
- збільшення розміру неліквідних оборотних засобів і наявність наднормативних запасів;
- зниження цін на продукцію, не залежних від діяльності підприємства;
- істотне зменшення обсягів реалізації і, як наслідок, недоодержання виторгу від реалізації продукції.

Усе це наближає підприємство до економічної кризи.

Головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування тепер і високий потенціал розвитку в майбутньому.

До головних функціональних цілей економічної безпеки належать [1, с. 53]:

- 1) забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства;

2) забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу того чи іншого суб'єкта господарювання;

3) досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством;

4) мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища;

5) якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства;

6) забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці й досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації;

7) ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів.

Забезпечення економічної безпеки передбачає аналіз, оцінювання й виділення існуючих загроз з кожної функціональної складової та розроблення на їх основі системи протидіючих і застережних заходів [2, с. 95]. Отже, економічна безпека підприємництва – це універсальна категорія, що відображає захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави й завершуючи кожним її громадянином. Зміст цього поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують економічну стабільність й конкурентостійкість підприємства, а також призводять до зростання рівня добробуту робітників. Лише через здійснення в необхідному обсязі зазначених дій можна буде досягти належного рівня економічної безпеки підприємства.

Загальним принципом оцінювання економічної ефективності інноваційної діяльності є порівняння ефекту (результату) від застосування нововведень і витрат на їхнє розроблення, виробництво та споживання [3, с. 21]. Обсяг ефекту від реалізації інновацій визначається їхньою очікуваною ефективністю, яка виявляється у таких аспектах:

- у функціональному - підвищенням ефективності управління;
- у соціальному - поліпшенням якості життя;
- у продуктивному - поліпшенням якості продукції і розширенням її асортименту;
- у технологічному - підвищенням продуктивності і поліпшенням умов праці;

Якщо повернутися до дослідження сутності інноваційного розвитку підприємства, то узагальнення існуючих підходів фахівців дозволило сформулювати таке його визначення з позиції процесу та з позиції результату:

1) інноваційний розвиток підприємства – це якісні позитивні зміни стану підприємства унаслідок формування та ефективного використання інноваційного потенціалу та здійснення інноваційної діяльності;

Ті ж складові проектується на інноваційний потенціал або потенціал інноваційного розвитку підприємства. Ґрунтуючись на принципі бухгалтерського балансу, можна виділити такі три ключові складові інноваційного розвитку підприємства: фінансову, матеріальну та інтелектуальну, що знаходяться у циклічному взаємозв'язку.

2) інноваційний розвиток підприємства – це процес розвитку за рахунок використання і формування інноваційного потенціалу, спрямований на якісні зміни стану підприємства.

Як видно, в основі інноваційного розвитку підприємства лежить інноваційний потенціал, його формування та використання в інноваційній діяльності.

У реаліях сьогодення законодавче регулювання забезпечення економічної безпеки в Україні не відповідає ні міжнародним стандартам, ні сучасним соціально-економічним тенденціям, що притаманні світовій економіці. Саме тому виникла необхідність внесення пропозиції щодо розробки та прийняття окремого нормативно-правового акту, який би регулював відносини у сфері забезпечення інноваційної безпеки держави. Найбільш прийнятними могли би стати відповідний закон про інноваційну безпеку, що встановлював би фундаментальні засади державного регулювання у сфері інноваційної безпеки, та відповідна стратегія або державна програма, які б окреслювали подальші перспективи розвитку відносин у досліджуваній сфері як в економічному, так і в господарсько-правовому контексті.

Список використаних джерел:

1. Березін О. В. Економіка підприємства: навч. посіб. К.: Знання, 2009. – 390 с.
2. Василина О. Р., Колач С.М. Фізико-економічні виміри глобальних стратегій України XXI століття. Аграрна економіка. Науковий журнал Львівського НАУ, 2018. Т. 11. № 1-2. С. 94-99.
3. Зеліско Н. Б. Напрями удосконалення організації інвестиційного процесу в сільськогосподарських підприємствах / Н. Б. Зеліско // Вісник Львівського національного аграрного університету: Економіка АПК. – 2017. – №24(1). – С.20 – 24.

4. Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект: монографія / С. М. Шкарлет. - К. : Книжк. вид-во НАУ, 2007. - 415 с.

5. Global R&D funding forecast, 2014. [Електронний ресурс] Режим доступу - http://www.battelle.org/docs/tpp/2014_global_rd_funding_forecast.pdf

УДК 332.3-048.65

*Кошкарда І. В.,
д.е.н., професор кафедри управління
земельними ресурсами та кадастру,
Гунченко О. В.,
к.е.н., старший викладач кафедри управління
земельними ресурсами та кадастру,
Харківський національний аграрний університет
ім. В. В. Докучаєва, м. Харків*

ЕКОНОМІЧНЕ СТИМУЛЮВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Сільське господарство як галузь – це складна соціо-еколого-економічна система взаємодіючих і взаємопов'язаних елементів. Загальносистемна її властивість – виробництво сільськогосподарської продукції. Ефективність цієї системи залежить від ефективного функціонування і використання всіх її основних складових, до яких належать земля, праця, капітал і природно-кліматичні умови. Природний капітал – основа сільськогосподарського виробництва. Запорукою раціонального використання та охорони земель є формування ефективної системи управління землекористуванням. Глобалізація екологічних проблем ставить серйозні завдання щодо адаптації економічної діяльності до відтворювальних можливостей земельних ресурсів на основі об'єктивних законів природи й економіки.

Питанням раціонального землекористування присвячені праці О.Варламова, Д.Гнатковича, В.Горлачука, Б.Данилишина, Д.Добряка, Л.Новаковського, А.Сохнича, М.Федорова та ін. Їхні дослідження свідчать, що становлення й розвиток раціонального землекористування є тривалим і складним процесом. Проте залишається багато нерозв'язаних

проблем щодо підвищення ефективності використання та охорони земель і формування механізму управління землекористуванням.

Механізм управління землекористуванням – це сукупність таких складових як землеустрій, землевпорядкування, державний земельний кадастр, державний контроль за використанням і охороною земель, моніторинг земель, економічне регулювання раціонального землекористування, вирішення земельних спорів, державна землевпорядна експертиза, фінансове забезпечення, стандартизація і нормування в галузі охорони земель і відтворення родючості ґрунтів, екологічний аудит тощо. Перераховані складові пов'язані між собою та взаємодіють з усіма чинниками довкілля, утворюючи при цьому цілісну еколого-економічну систему раціонального землекористування. Управління землекористуванням має функціонувати у вигляді єдиної системи, яка була б озброєна механізмом її втілення в реальне життя, оскільки системний підхід допомагає дослідити сферу землекористування як цілісний організм і визначити закономірності її розвитку [1].

Основна складова раціонального землекористування – охорона земель та забезпечення їх відтворення в процесі використання. Основна мета охорони земель – це впровадження правових, організаційних та економічних заходів, спрямованих на відтворення й підвищення родючості земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель із сільськогосподарського обороту, захист від антропогенного впливу. Основними цілями в реалізації заходів з охорони земель мають бути:

- забезпечення раціонального, невиснажливого, ґрунтозахисного та екологічно безпечного землекористування в інтересах ефективного і сталого соціально-економічного розвитку району;
- комплексний науково обґрунтований підхід до процесів використання, збереження та відтворення родючості сільськогосподарських угідь, вживання збалансованих землеохоронних заходів;
- удосконалення структури сільськогосподарських угідь і посівів вирощуваних культур у напрямі істотного зменшення негативних антропогенних навантажень на довкілля.

Охорона земель і відтворення родючості ґрунтів – це складна багатоаспектна проблема, вирішення якої потребує коштів і відповідних рішень законодавчого характеру. Певну роль можуть відігравати організаційні заходи, які не потребують великих додаткових витрат. Це спеціальні агротехнічні прийоми безвідвального обробітку ґрунту, оранка

вперек схилів, збільшення багаторічних трав у структурі сівозмін та інших просапних культур тощо.

Проте за допомогою окремих агротехнічних заходів не завжди можна забезпечити захист ґрунтів від антропогенних впливів. Потрібні нові принципи підходи до організації сучасного землеробства, які забезпечили б переведення його на екологічно безпечний, ґрунто- і природоошадний шлях розвитку, формування й функціонування стійких і сталих агроландшафтів. Такі завдання найефективніше можна вирішити завдяки впровадженню контурно-меліоративної організації території, яка передбачає ґрунтозахисну систему землеробства, низку організаційно-економічних, агротехнічних, землевпорядних, гідротехнічних, лісомеліоративних заходів, що сприяють зменшенню ерозійних процесів. Важливим заходом у процесі складання і впровадження цієї системи є вилучення з інтенсивного обробітку деградованих земель, крутосхилів, ерозійнонебезпечних ділянок для їх заліснення, залуження чи істотного покращання з подальшим поверненням до складу орних земель.

Нині, коли сільськогосподарські угіддя розпайовані і є приватною власністю громадян, виводити рілля з активного обробітку для покращання чи переведення в інші угіддя стало значно складніше. Крім того, значні площі сільськогосподарських угідь орендують агрохолдинги, не зацікавлені в раціональному землекористуванні. Ці питання треба вирішувати при складанні проектів формування нових землеволодінь та землекористувань.

Збільшення антропогенного навантаження на довкілля призводить до зниження якості аграрного ресурсного потенціалу, який визначається здатністю сукупності трудових і матеріальних ресурсів забезпечити в процесі їх використання виробництво певного обсягу продукції і формується на основі загальної забезпеченості відповідних територіальних підрозділів ресурсами, їх якості і збалансованості. Універсальним критерієм визначення якісних характеристик кінцевих результатів природоохоронної діяльності є фактичний рівень стійкості природних систем до антропогенного навантаження.

Підвищити зацікавленість власників землі та землекористувачів у збереженні та відтворенні родючості ґрунтів можливо за умови застосування принципу економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель на основі встановлення ставки земельного податку за використання землі залежно від її якості. Суть принципу полягає в тому, щоб забезпечити всім товаровиробникам сільськогосподарської продукції гарантії справедливого його розподілу та

вільного розпорядження ним, оскільки вся додана вартість після сплати земельного податку залишається у розпорядженні власника землі чи землекористувача.

Один із заходів економічного стимулювання товаровиробників сільськогосподарської продукції щодо раціонального використання земельних ресурсів – звільнення від плати за землю площ сільськогосподарських угідь, зайнятих молодими садами, ягідниками та виноградниками до вступу їх у пору плодоношення, а також гібридними культурами, генофондовими колекціями і розсадниками багаторічних плодкових насаджень, та за земельні ділянки, які проектами передбачено вивести з активного господарського обігу в тимчасову консервацію або для залуження чи залісення.

Мета переходу до екологічно збалансованого сільськогосподарського виробництва – довготермінове використання агроєкосистем поряд із зростанням їх прибутковості [2]. Використання принципів агроєкологічного виробництва супроводжується додатковими витратами, пов'язаними із стабілізацією агроєкосистеми, забезпеченням умов для її реновації і зниженням обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, однак ці додаткові витрати зумовлюють зростання продуктивності сільськогосподарського виробництва через зростання урожайності сільськогосподарських культур. Економічна ефективність агроєкологічної політики проявляється в підвищенні якості природного середовища, зниженні рівня забруднення і зростанням прибутку на одиницю витраченого капіталу, зумовленого зростанням природної віддачі агроєкосистеми і додаткового ефекту від раціонального розміщення виробництва. Зміни природоохоронної політики викликають технологічні зміни у виробництві продукції всього агропромислового циклу і зачіпають економічні інтереси всіх його учасників.

Список використаних джерел:

1. Гринів Л. С. Екологічно збалансована економіка: проблеми теорії. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2001. 240 с.
2. Runge C. F. Trade Protectionism and environmental Regulations: The New Nontariff Barriers. *Northwestern Journal of International Law and Business*. 2004. 11/1. P. 47-61.

УДК 349.42

*Крупа В. Р.,
к.е.н., доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

АГРАРНІ КЛАСТЕРИ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА БІЗНЕСУ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Одним із визначальних світових трендів розвитку інноваційно-орієнтованої економіки, особливо в її аграрному секторі є кластерний підхід. Основна функція кластерів – надавати переваги організаціям, які входять у їх склад. Кластеризація істотно полегшує взаємодію підприємницьких структур, сприяє обміну інформацією, захисту своїх прав, впровадженню нових технологій і підвищенню кваліфікації персоналу. Тому розвиток аграрних кластерів визнано одним із найважливіших напрямів у стратегіях розвитку багатьох регіонів України.

За формою організації кластери відрізняються від холдингів, промислових агломерацій та інших структур. Для них характерні не лише певна локалізація підприємств та унікальні умови певного регіону, але й збереження членами кластера повної юридичної самостійності та конкурентних відносин. Однак останні зазнають певної трансформації, суть якої у тому, що економічне суперництво доповнюється співпрацею, спрямованою на вирішення найгостріших спільних проблем. Важливо й те, що збереження конкуренції у межах кластера сприяє швидкому поширенню інновацій.

Кластерна модель розвитку АПК має низку переваг: узгодження і взаємодія розрізнених проектів та окремих видів діяльності, активізація суб'єктів малого і середнього бізнесу, економія витрат на освоєння ринків, налагодження ефективних комерційних відносин, підвищення кадрового потенціалу галузі та стимулювання інновацій за рахунок синергетичного ефекту від співпраці виробничих, освітніх, науково-дослідних та інших структур кластера.

Аграрна галузь є однією з найбільш перспективних для кластеризації, адже практично кожна область має унікальний аграрний потенціал, який при ефективному його використанні за допомогою кластерної моделі, сприятиме розвитку його супутніх структурних елементів. Водночас, на шляху формування аграрних кластерів в Україні існує низка проблем та перешкод:

- недосконалість законодавчої бази для функціонування кластерів, а отже відсутність підтримки кластерних ініціатив з боку держави;
- відсутність довіри між органами державної влади і бізнесом, а також між окремими компаніями;
- низький рівень конкуренції на внутрішньому ринку;
- можливість втратити право на одержання аграрним підприємством пільг та дотацій при будь-яких організаційних чи виробничих змінах (у т.ч. при входженні до кластеру);
- «відірваність» аграрної науки та освіти від виробництва: підприємства не виступають замовниками на наукову продукцію, а продукція науководослідних установ не затребувана на ринку [1].

Доповнюються ці проблеми також нестабільним фінансовим станом в країні, дефіцитом інвестиційних ресурсів, низькою активністю територіальних громад, недостатньою поінформованістю суспільства про переваги кластерних об'єднань.

З огляду на це, в аграрній сфері України сформувалося небагато кластерних утворень і створені вони переважно з ініціативи виробників. Серед українських аграрних кластерів доцільно виокремити: «Оберіг» – сільський зелений туризм (Хмельницька обл.), «Перший аграрний кластер» (об'єднання виробників плодово-ягідної продукції Чернівецької обл.); «Натуральне молоко» (Рівненська обл.), «Подільське яблуко» (Хмельницька обл.).

Також на Львівщині у 2017 р. за ініціативою Мінагрополітики в рамках політики розвитку сільських територій створено перший в Україні агрорекреаційний кластер «ГорбоГори», який започаткував співпрацю аграрних та туристичних підприємств Пустомитівського району Львівської області та м. Львова. Такого роду кластери сприяють створенню робочих місць на селі, зростанню доходів населення, розвитку соціальної інфраструктури, а також нетрадиційних видів аграрного підприємництва.

Яскравим прикладом співпраці держави і бізнесу є Регіональний агропромисловий інноваційний кластер «Агроінновації», створений на Рівненщині з метою координації дій та реалізації спільних заходів у питаннях розробки і впровадження інновацій у АПК області. Учасниками кластеру стали 4 органи державної влади, 3 наукових організації та вищих навчальних заклади, 5 виробничих підприємств Рівненщини та 3 інноваційні структури і сервісних установи.

Перспективи розвитку аграрних кластерів й надалі пов'язані із такими напрямками як: 1) сільський зелений туризм; 2) органічне виробництво; 3)

вузькоспеціалізоване виробництво певного виду продукції; 4) інноваційна діяльність. Однак, нинішня ситуація, коли кластери створюються з ініціативи дрібних товаровиробників є неприйнятною. Важливо розвивати територіальне бізнес-середовище на засадах державно-приватного партнерства, яке б базувалося на використанні підприємцями сприятливих умов та конкурентних переваг регіону за активної державної підтримки ініціатив щодо розвитку виробничої та соціальної інфраструктури.

Сьогодні в колі науковців, експертів та представників бізнес-середовища немає єдиного підходу щодо напрямів державної політики в сфері організації та функціонуванні кластерів. Але майже одноставно підтримується висновок про необхідність державної підтримки на етапі залучення інвестицій, виявлення та створення потенційних кластерів, здійснення відповідної інформаційної політики. [2, с. 118].

Першочергове значення має формування нормативно-правового поля кластерної організації бізнесу, що передбачає правову легалізацію поняття «кластер», розробку і прийняття Концепції створення аграрних кластерів в Україні.

На регіональному та місцевому рівні зусилля державних структур слід спрямувати на організаційно-економічну підтримку ініціатив щодо створення кластерів, належний інформаційний супровід їх функціонування, часткове фінансування об'єктів інфраструктури. Державним органам вкрай важливо забезпечити інтеграцію науки і виробництва шляхом рекламування передових наукових розробок, розміщення державних замовлень на високоякісну продукцію в ефективно працюючих аграрних кластерах, формування замовлення на підготовку у ВНЗ фахівців відповідного профілю із подальшим їх працевлаштуванням у структурі кластеру, розвиток партнерських відносин бізнесових структур, освітніх і наукових закладів щодо реалізації спільних проектів тощо.

Лише спільна зусилля держави та бізнесу щодо розробки стратегії формування аграрних кластерів здатні забезпечити реалізацію цілей інноваційного розвитку сільського господарства.

Список використаних джерел:

1. Щодо державної політики підтримки розвитку аграрних кластерів в Україні. Аналітична записка.
2. Сидоров Я. Державна політика розвитку кластерів, як складова частина формування інноваційної моделі сільського господарства. Підприємництво, господарство і право. 2017. №2. С. 115–120.

УДК 331.101.3

*Магійович Р. І.,
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ МАТЕРІАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Про глибоку кризу системи мотивації і стимулювання праці в аграрній сфері свідчить стан, в якому опинилися аграрії. Мотиваційна структура у сфері аграрної праці формується під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Головними з яких є: достатній рівень зарплати, почуття відповідальності, зручне місце розташування підприємства, хороші взаємовідносини з колегами, можливість самостійного прийняття рішень, самореалізація у праці, соціальна справедливість, наявність перспектив стабільної роботи і впевненість у майбутньому [3]. Однак більшість із цих чинників в останні роки втратили позитивну дію. У структурі мотиваційного механізму вагома роль належить соціальним факторам. Тому занепад соціальної інфраструктури села, системи соціального забезпечення працівників, демографічна криза села, наростання безробіття, низький рівень підготовки і перепідготовки кадрів, зниження доходів сільського населення стали головними причинами падіння інтересу до трудової діяльності у агропідприємствах та проживання в сільській місцевості загалом. Також однією з причин, що зумовлює недосконалість мотиваційного механізму аграрної праці, є відсутність безпосереднього зв'язку між рівнем доходів працівників аграрних підприємств та показниками ефективності їх праці. Вагомим чинником, від якого залежить розмір заробітку, виступає економічний стан підприємства.

Таким чином, подолати негативні явища аграрної праці та підвищити її ефективність можливо тільки шляхом докорінної трансформації механізму мотивації на основі використання дієвих важелів і стимулів, а саме: можливість пристосування системи мотивації праці до конкретних умов діяльності підприємств, максимальна реалізація особистого потенціалу працівника з метою досягнення стратегічних цілей підприємства, врахування цінностей, інтересів та сподівань працівників, забезпечення тісного зв'язку між стимулюючими виплатами та ефективністю праці, підтримання певної структури винагороди,

систематичне оцінювання та корегування системи стимулювання праці з метою визначення її ефективності.

Обов'язковою умовою створення ефективної системи мотивації в сільському господарстві є встановлення раціонального співвідношення доходів від праці та власності, особливо для осіб, які є власниками земельних і майнових паїв та працюють на підприємстві. Соціальним наслідком вирішення цього питання є поліпшення ситуації на сільському ринку праці, підвищення загального рівня привабливості сільськогосподарського виробництва для сільської молоді [1].

Принципово важливе значення при формуванні механізму мотивації праці має впровадження почасової оплати праці, яка повинна базуватися на обґрунтованих нормах, досконалій організації праці і увібрати в себе кращі елементи відрядної форми оплати праці. Погодинна оплата праці в сільськогосподарських підприємствах може виступати у двох формах: фіксованій і заохочувальній. При цьому велике значення має надаватися правильному визначенню тарифу. При побудові тарифної сітки по фіксованій формі оплати праці основою має бути положення, згідно з яким нарахування зарплати здійснюється за єдиними тарифними ставками для кожного розряду робіт, або по цілому діапазону ставок, а вибір конкретної розцінки залежить від тривалості роботи по даному розряду та від оцінки трудового внеску [2]. Чинна система оплати праці не зорієнтована на ринкові умов господарювання, неминуче породжує «зрівнялівку» в оплаті праці, призводить до зниження стимулюючого потенціалу мотивації до праці. Щоб повернути заробітній платі втрачену нею стимулюючу функцію, необхідно демократизувати економічний механізм сільськогосподарських підприємств. Керівники агропідприємств неохоче йдуть на введення вищих тарифних ставок і посадових окладів. Обмежуючи таким чином свою відповідальність, вони водночас створюють можливості працівникам підвищувати заробітки за рахунок ефективнішої трудової діяльності. Але такі практичні дії з реорганізації соціально-трудова відносин і створення дієвої системи мотивації праці селян не лише суперечать передовій світовій практиці, а свідомо спрямовуються на їх руйнацію. Низька заробітна плата – причина падіння престижу багатьох професій. Вона перешкоджає вихованню та усвідомленню національної гордості за державу і за себе, провокує політичні проблеми та гальмує економічне зростання. В результаті – масова еміграція, особливо в період сезонних робіт. Люди шукають кращого життя, намагаються задовольнити свої потреби, але не через забезпеченість різними благами на батьківщині, а з відчаю.

Найнеприємніше, що з країни від'їжджають молоді, перспективні люди, в арсеналі яких є чимало інноваційних ідей, але немає можливості реалізації. Молодь низько оцінює перспективи на ринку праці в Україні.

Отже, в сільському господарстві створюється демотивація, яка не сприяє закріпленню кваліфікованих і молодих кадрів в селі, не створює можливості для підвищення продуктивності праці, негативно впливає на платоспроможність селян та конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції.

Умови і порядок стимулювання, встановлені під час формування і використання систем матеріальних стимулів праці, передбачають види, характер і розміри матеріального заохочення і матеріальних санкцій. У процесі формування та використання систем матеріальних стимулів закладаються необхідні матеріальні спонукальні мотиви трудової діяльності, здійснюється орієнтація працівників на конкретні поточні і кінцеві результати, створюється матеріальна зацікавленість в удосконаленні виробництва, прискоренні науково-технічного прогресу, зменшенні витрат, реалізуються колективні і особисті економічні інтереси працівників, забезпечується перспектива підвищення матеріального благополуччя.

В економічних умовах сьогодення можна виділити основні принципи матеріального стимулювання праці у сільськогосподарських підприємствах: забезпечення зростання заробітної плати в міру підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності, диференціація заробітної плати за групами працівників, умовами праці, трудовими досягненнями, регіонами країн тощо, забезпечення можливості підвищення заробітної плати за виконання престижних робіт, тобто найбільш відповідальних, важливих і потрібних трудових процесів у національній економіці, галузі, на підприємстві у відповідний період часу, забезпечення перспективи росту заробітної плати протягом всієї трудової діяльності на кожному робочому місці, матеріальне стягнення, забезпечення випереджувальних темпів зростання продуктивності праці порівняно з темпами зростання заробітної плати, оптимальне поєднання централізації і самостійності підприємств матеріальному стимулюванні праці [4].

Щодо моделі мотиваційного механізму у сільському господарстві, то вона має включати наступні складові: демографічну, виробничу, соціально-правову, мотиваційну та професійну. Від правильної взаємодії вищенаведених складових буде залежати формування відношення до праці у кожного працівника. Визначення ключових стимулів і мотивів

допоможе досягти повноцінного відтворення робочої сили, зростання рівня її добробуту. Також це позитивно відіб'ється на трудовій дисципліні і дозволить покращувати трудову активність працівників галузі та ефективність їх праці.

На сучасному етапі системі мотивації праці притаманна недовіра існує існуючих мотиваційних механізмів через відсутність або неефективність заходів стимулювання, а саме: через низький рівень заробітної плати, систематичні затримки виплат, до того ж виробленою продукцією. Взагалі середньостатистичний працівник аграрного підприємства не може за рахунок існуючої заробітної плати задовольнити свої потреби. Отже, потрібно скористатися результатами наукових досліджень, передовим досвідом задля відпрацювання власної, найбільш прийнятної системи матеріального стимулювання та чітко визначитись, яким чином можна сприяти закріпленню працівників на селі та забезпечення життєво необхідних інтересів і потреб селянина.

Список використаних джерел:

1. Жибак М. М. Розвиток трудового потенціалу села західного регіону України: монографія. Тернопіль: Видавництво Астон, 2010. 336 с.
2. Закаблук Г. О. Тарифна система, моделі та методи мотивації праці. Держава та регіони. 2012. № 3. С. 184–188.
3. Назаришин Р. Фундаментальні поняття мотиватики як науки про мотивацію праці. Україна: аспекти праці. 2013. № 3. С. 38–42.
4. Червінська Л. П. Мотивація трудової діяльності в аграрній сфері. К.: ПАРАПАН, 2003. 322 с.

УДК 339: 435

*Малецька О. І.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Ціцька Н. Є.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ НА ПРАЦЮ

Пошуки найефективніших макетів відтворення людського чинника на виробництві викликали появу ряду теоретичних парадигм його дослідження, концепцій зайнятості, теорій, наукових поглядів тощо. Вони певна річ є продуктами розвитку економічної науки. Розмаїті проблеми трудової діяльності людей стали об'єктом дослідження багатьох наукових шкіл. Проблеми природи і принципів справедливого й ефективного управління працею були предметом роздумів багатьох великих мислителів, а основи реалістичних поглядів на процес забезпечення досягнення загальних цілей в ході спільної життєдіяльності людей беруть початок ще в античності (табл.).

Цивілізовані культурні надбання в економічній думці доволі повно відображають еволюцію економічного побутування нації. Хоча в останній час на хвилі національного відродження активізувались дослідження в історії української економічної думки, але її набуток у демотрудовій проблематиці належно не вивчений і не висвітлений, що значно збіднює національну економічну думку взагалі.

Ретроспектива поглядів на людські ресурси яскраво демонструє еволюцію людського знання. У різні часи поняття, які використовувались до означення людських ресурсів тлумачилися неоднозначно. В Україні тривалий період, а точніше в добу тоталітаризму, використовували поняття “трудоі ресурси”, коли йшлося про людський фактор в економіці. Це поняття було винаходом планово-директивної системи, а його кількісні показники використовували для складання планів. Такий підхід стосувався головно фізичної праці, оскільки інтелектуальну вважали непродуктивною.

Сьогодні таке тлумачення праці, а заодно і трудових ресурсів, видається надто обмеженим, оскільки людина, як її носій була порівнювана з деяким іншим ресурсом, а отже позбавлена будь-яких пріоритетів.

Еволюція наукових поглядів на трудову діяльність

	Основні положення наукових поглядів на працю і її оплату
<i>XIII ст. Зах. Європа</i>	У працях середньовікових філософів з'являється “доктрина справедливої оплати праці”. Її основне призначення полягало у захисті інтересів найбільш кваліфікованих майстрів і ремісників.
<i>У. Пенні</i>	При обґрунтуванні питань джерел державного багатства у своїх працях зосереджує увагу на “живих діючих силах”, котрі втілюють у собі різноманітні властивості і здібності людини, що приймають участь у виробничих процесах і визначають цінність і вартість робочої сили.
<i>А. Сміт</i>	Приділяв важливу увагу мотивації трудової діяльності людини. У “Дослідженні про природу і причини багатства народів” вводить поняття “економічної людини”. Аналізує розвиток здібностей людини до праці, дає аналіз витрат праці на виробництво. Як провідні фактори ринку праці вчений розглядає попит і пропозицію, які формують мінову вартість робочої сили.
<i>Д. Рікардо</i>	Його концепція ґрунтувалась на дослідженні способів формування доходів працівників при тісному взаємозв'язку цих процесів із затратами коштів, призначених для відтворення робочої сили. Запропонував теорію “трудової вартості”, згідно з якою вартість визначається кількістю праці, що лежить в основі співставлення товарів. Він підійшов до розуміння двоїстого характеру праці: абстрактного і конкретного.
<i>К. Маркс</i>	Обґрунтовував особливості експлуатації робітничого класу. Свої твердження Маркс будував на основі застосування категорії “вартість робочої сили”. Механізм розподілу по Марксу – зарплата прирівнюється до витрат на відтворення робочої сили, а решту складає додаткова вартість, що підлягає розподілу між капіталістами та землевласниками за законом внутрішньої класової конкуренції. Недоліком марксизму було те, що єдиною мірою вартості є праця при відсутності інших факторів.
<i>Ж.Б. Сей</i>	Не відкидаючи ідею трудового походження вартості, розвинув твердження про три фактори виробництва: працю, капітал і землю. З цієї позиції заробітна плата створюється працею, прибуток – капіталом, рента – земельними ресурсами.
<i>Д.-С. Мільт</i>	Стверджував, що між відповідними засобами виробництва і найманими працівниками не існує невіршених протиріч. Робітника він вважав деякою мірою капіталістом, який авансує даремно своєю працею капіталіста до отримання зарплати.

Список використаних джерел:

1. Історія економічних вчень: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – 1300 с.
2. Малецька О.І. Ретроспектива теоретичних поглядів на працю та людський чинник в економіці / О. Малецька, Н.Є.Ціцька, О.С.Прокопишин // Вісник Наукові записки Львівського університету бізнесу і права, Львів, 2018. Вип.20 – С 128-131 (серія економічна)
3. Менеджмент персоналу: Навч. посібник / За заг. ред. Данюка В.М. і Петюха В.М. – К.; КНЕУ, 2014. – 398 с.

УДК 334.716.009.12

*Момот І. О.,
магістр, спеціальність облік і оподаткування,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

СУТНІСТЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах становлення і розвитку ринкових відносин перед кожним підприємством постала проблема оцінки рівня конкурентоспроможності з тим, щоб посилити конкурентну позицію та запропонувати ефективні напрями підвищення.

Сьогодні для успішного функціонування промислового підприємства на ринку оцінка його конкурентоспроможності є об'єктивною необхідністю. Як процес виявлення сильних і слабких місць підприємства вона дає можливість максимального удосконалення його діяльності та виявлення його прихованих потенційних можливостей.

Методичні аспекти оцінки конкурентоспроможності досліджувалися багатьма вченими, зокрема: Д. Барабась, П. Брінь, Л. Газіна, В. Дикань, О. Дуброва, Ю Іванов, М. Кизим та ін. Значний внесок зробили вчені в питання методики оцінки конкурентоспроможності, але до цього часу не має єдиного варіанту систематизації цих методів.

Рівень конкурентоспроможності характеризує стан промислового підприємства, що визначає перспективи його подальшого розвитку, можливість досягнення стратегічних цілей та завдань. Ефективність функціонування вітчизняних промислових підприємств полягає у його здатності відповідати високим вимогам ринку, якості задоволення

споживчого попиту та використання ресурсного потенціалу, є основними факторами, що визначають конкурентоспроможність підприємства на ринку [2, с.177].

М. О. Єрмолов під конкурентоспроможністю підприємств вважає «відносну характеристику, яка відображає відмінність процесу розвитку одного виробника від конкурента як за рівнем задоволення своїми товарами чи послугами конкретної суспільної потреби, так і за ефективністю виробничої діяльності».

А. Яновський зазначає, що в широкому розумінні конкурентоспроможність підприємства є багаторівневою категорією, оскільки передбачає оцінку всіх функціональних сфер їх діяльності (виробництва, кадрового потенціалу, фінансів, наукових розробок, маркетингу).

Г. Л. Азоев вважає, що конкурентоспроможність – це здатність ефективно розпоряджатися власними і позиковими ресурсами в умовах конкурентного ринку. Виробництво і реалізація конкурентоспроможних товарів – обов'язкова умова конкурентоспроможності фірми, оскільки є результатом її конкурентних переваг по всьому спектру проблем управління компанією [1, с.276].

Конкурентоспроможність промислового підприємства необхідно оцінювати для того щоб:

- 1) визначити рівень управлінських дій щодо функціонування промислового підприємства та формування стратегії його розвитку;
- 2) прийняти необхідні рішення для створення необхідних умов функціонування промислового підприємства;
- 3) розробити та впровадити заходи підтримки наявних переваг для підвищення ефективності діяльності промислового підприємства; вивести промислове підприємство високий рівень для конкурентної боротьби.

Надійним способом підвищення конкурентоспроможності підприємства стає вміння нарощувати та ефективно використовувати свої нематеріальні конкурентні переваги, які сприяють:

- 1) розвитку відносин з клієнтами, таким чином, щоб зберегти їх лояльність і наявний сегмент ринку – з одного боку, та з високою ефективністю обслуговувати нових клієнтів і новий сегмент ринку – з іншого;
- 2) впровадженню нових продуктів і видів послуг, які мають попит у цільового сегмента ринку;
- 3) виробленню продукції і послуг високої якості за низькою ціною та доставці в найкоротші терміни їх споживачеві;

- 4) мобілізації співробітників і мотивації їх для постійного вдосконалення своїх умінь і навичок, якості виконаних робіт;
- 5) впровадженню інформаційних технологій та систем;
- 6) створенню бази даних [3, с. 128].

Отже, для ефективного функціонування на ринку недостатньо лише оцінювати конкурентоспроможність підприємства і на цій основі приймати певні рішення. Потрібно бути готовим до різних ситуацій на ринку. Саме управління конкурентоспроможністю допоможе підприємству постійно вдосконалюватися та керувати всіма процесами на підприємстві, які забезпечуватимуть його конкурентними перевагами з усіма наслідками, що випливають для успішної діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Мануйлович Ю. М. Дослідження сутності та трактування поняття конкурентоспроможності підприємства / Ю. М. Мануйлович // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – №4. – С. 274-282.
2. Чобіток В. І. Методи оцінки конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств / В. І. Чобіток, М. В. Грабар // Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. – 2015. – С. 175-181.
3. Халімон Т. М. Складові потенціалу конкуренто-спроможності підприємства / Т. М. Халімон // Облік і фінанси. – 2017. – №3 (77). – С.126-131.

УДК 338.432:631

*Остапенко Р. М.,
к. е. н., доцент кафедри статистики і економічного аналізу,
Харківський національний аграрний університет,
ім. В. В. Докучаєва, м. Харків*

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сутність і проблеми організаційного розвитку сільськогосподарських підприємств тісно пов'язані з удосконаленням економічного механізму їх функціонування. На розвиток нових форм організації та функціонування

підприємств значною мірою впливають такі тенденції розвитку сучасних ринків, як їх глобалізація, зростання значення рівня якості товару, його ціни і ступеня задоволення споживачів, підвищення важливості стійких відносин зі споживачами, а також посилення впливу нових інформаційних і комунікаційних технологій.

За таких умов підприємство має ефективно протистояти змінам зовнішнього середовища, вдаючись до випереджувальних або інших заходів, щоб зберігати свою життєздатність і досягати поставлених цілей. Сьогодні підприємства для виживання на ринку і збереження конкурентоспроможності повинні час від часу вносити зміни у свою господарську діяльність. Традиційні ієрархічні й бюрократичні форми організації та управління здебільшого не відповідають новим вимогам до сучасних підприємств щодо їх здатності до швидких змін, навчання і модернізації. Тому підприємства все частіше експериментують у сфері розвитку своїх структур і процесів.

економіки і специфічні умови його функціонування, повинна бути обґрунтована і реалізована система заходів, що забезпечує найбільш прийнятний на найближчу перспективу економічний тип розвитку та розширеного відтворення.

Головне завдання управління розвитком сільськогосподарських підприємств полягає у створенні передумов для ефективного використання їх потенціалу.

Серед концепцій, що стосуються організаційних змін, найбільшого поширення набули концепції структури підприємства. У них подано взаємозв'язки, що утворюються між окремими видами економічної діяльності, відділами та підрозділами підприємства. Ці взаємозв'язки є найпомітнішим організаційним чинником, тому організаційний розвиток підприємства виявляється насамперед у зміні його структури.

Проблемність уявлень про розвиток підприємства відстежується, наприклад, у судженнях угорського економіста М. Мароши: “Під розвитком організації ми розуміємо розвиток її структури. Розвиток структури забезпечується організаційно-інвестиційною діяльністю. Від цієї діяльності ми відрізняємо функції управління, які не можна вважати розвитком структури. Їх ми називаємо програмами”. Недоліки функціонування організації, усунення яких підвищує її ефективність, викликаються почасти структурними, але частково й іншими причинами, усунення яких не вимагає заходів, що зачіпають структуру, керівників [1].

Таким чином, інтенсивний розвиток в економічному його трактуванні – широке поняття, що охоплює як види діяльності, спрямовані на

розвиток структури й зростаюча ефективність функціонування, так і її види, які не можна вважати пов'язаними з розвитком структури. З організаційної точки зору, однак, лише такий ріст системи можна вважати її розвитком, що супроводжується зміною структури.

Виявлення основних організаційних законів, принципів, системоутворюючих механізмів, встановлення серед них факторів, що формують, регулюють, стабілізуючі системи, – це конкретний зміст тектології, що поряд з її методологією привертає увагу сучасних розроблювачів теорії організації.

Відкриття О. Богдановим Закону найменших опорів (вузьких місць, слабкої ланки): “Життєвий цикл системи, що розвивається, визначається найбільш слабким елементом або ланкою” необхідно визнати принципово важливим для становлення методології організаційного розвитку виявилось. Структурна стабільність цілого, його невразливість і міцність визначається найменшою його частковою стабільністю, найбільш уразливим і слабкою ланкою, або поразкою елемента з максимальною концентрацією інтересів. Чим крупніше ціле, тим воно менш вразливе зовні і більш ненадійне зсередини [2].

Багато дослідників вважають, що поняття “розвиток” завжди припускає виникнення нового, а кінцевий стан об'єкта, що розвивається (структурно й функціонально) відрізняється від початкового [3,4]. Вірно охоплюючи характер результату, таке тлумачення, однак, не розкриває суть розвитку. Недостатні також посилання на етапи розвитку виробничої системи (диференціація й інтеграція праці) або на корінні й локальні зміни структури системи, на послідовність етапів або масштаби здійснених змін, які не розкривають зміст розвитку.

Прогрес інформатики, автоматизація виробництва та управління на основі широкого використання обчислювальної техніки і засобів телекомунікації змінили традиційні уявлення про межі підприємств, зруйнували їхню замкненість і зробили малоефективними ті з них, які базувалися на структурах, що забезпечували цю характеристику (ієрархічних, механістичних, бюрократичних).

Отже, ми можемо стверджувати, що управління розвитком сільськогосподарських підприємств – це системний, плановий, довгостроковий процес, спрямований на реалізацію стратегії розвитку підприємства, ефективне використання ресурсного потенціалу, оптимізацію співвідношення формальної структури й організаційної культури. Однією з складових процесу управління розвитком сільськогосподарських підприємств є організаційне проектування.

Список використаних джерел:

1. Мароши М. Организация – стимулирование – эффективность; Пер. с венгр. / Под ред. С.Е. Каменицера, В.Ф. Терехова / Мароши М. – М.: Экономика, 1981. – 207 с.
2. Богданов А. А. Тектология: (Всеобщая организационная наука). В 2-х кн.: Кн. I. /Редкол. Л. И. Абалкин (отв. ред.) и др. / Отд-ние экономики АН СССР. Ин-т экономики АН СССР / Богданов А.А. – М.: Экономика, 1989. – 304 с.
3. Тоцький В. І. Організаційний розвиток підприємства: Навч. Посіб / Тоцький В.І., Лаврененко В.В. – К.: КНЕУ, 2005. –247 с. (ISBN 966-574-771-1)
4. Месель-Веселяк В.Я. Розвиток форм господарювання в аграрному секторі України (результати, проблеми) // Економіка АПК. – 2006. – №12. – С. 34-41.

УДК 330.34:338.43 (477)

*Песцова-Світалка О. С.,
к.е.н., доцент кафедри
економічної теорії та економічних досліджень,
Канцедал Ю. А.,
ЗВО «Бакалавр» за ОПП Облік і оподаткування,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Інституційні перетворення в економіці України супроводжуються недооцінкою використання прогресивних наукових методів і впровадження реформ.

Як зазначає П. Пуцентейло, сучасні тенденції розвитку відносин власності в аграрній сфері України характеризуються наступними рисами:

- відсутність функціонування налагодженої соціальної інфраструктури села і низький рівень оплати працівників аграрної сфери, що спричиняє міграцію активної частини населення, зокрема молоді;
- обмеження зайнятості у сільській місцевості, що призводить до деградації території та бідності населення;
- різке старіння сільського населення, погіршення стану здоров'я мешканців [4, с. 27].

Розвиваючи дану тему, М. І. Пугачов наголошує на необхідності якнайшвидшого подолання невизначеності сільськогосподарської

політики та затвердження програми розвитку аграрного сектора економіки України, що включала б дієві методи державної підтримки сільськогосподарських виробників [3, с. 18].

Аналіз авторитетних джерел інформації щодо проблем розвитку відносин власності в аграрній сфері України дав можливість систематизувати наступні проблеми.

1. Проблема земельних відносин. Інститут приватної власності на землю характеризується недосконалими законодавчими нормами, що призводить ускладнення господарських відносин між селянами – власниками земельних паїв та сільськогосподарськими підприємствами. В даний час найбільш гостро дана проблема проявляється у відносинах власності за договором емфітевзису (передача права на земельну ділянку) [2, с. 46]. Такі операції є не завжди юридично прозорими та економічно безпечними.

2. Проблема недостатнього рівня виробничо-господарського сегменту та техніко-технологічної оснащеності сільськогосподарських підприємств.

Одним із шляхів подолання зазначеної проблеми є залучення інвестицій для оновлення виробничих потужностей. Переважна більшість сільськогосподарських підприємств спроможна лише частково оновити технічні засоби обробки землі, оскільки майже вся частка доходу спрямовується на поповнення оборотних коштів. Тому головним завданням держави має бути визнання аграрної сфери пріоритетною для інвестування.

З іншого боку не менш ефективним методом є залучення іноземних інвестицій, проте іноземні партнери нерідко утримуються від інвестиційних вкладів в аграрний сектор України. Причиною цього є нестабільність державного законодавства, високий податковий тиск, недотримання договірних зобов'язань українськими партнерами, ненадійність банківської системи та відсутність розвиненої інфраструктури в сільській місцевості.

3. Недосконалість фіскальної політики держави стосовно сільськогосподарських виробників.

Як зазначають О. М. Галицький, А. І. Лівінський, О. П. Дяченко, необхідно створити прозорі інструменти системи оподаткування аграрного виробництва залежно від його економічних особливостей та соціальної ролі. Це сприятиме забезпеченню стабільності системи державної підтримки аграрного виробництва. Фіскальна політика держави стосовно сільськогосподарських товаровиробників повинна сприяти зростанню ефективності виробництва на макро- та мікрорівнях [1, с. 95].

Дієве регулювання ефективності сільськогосподарського виробництва може бути забезпечене стимулюючою бюджетно-податковою політикою, тобто окремі види (частки) податкових стягнень необхідно переорієнтувати на розвиток пріоритетних напрямів сільськогосподарського виробництва (наприклад, молока).

4. Відсутність сприятливих умов кредитування сільськогосподарських виробників.

Важливою місією держави має бути підтримка сільськогосподарських виробників через надання кредитних послуг та пільг. Кредитування підприємств державою повинно сприяти покращенню виробничих можливостей в аграрному секторі, а надання кредитних пільг – заохочувати до розвитку аграрної сфери України.

В Україні сільськогосподарським підприємствам надають кредитні позики комерційні банки, що здійснюють в подальшому фінансовий контроль виробників. Тому підприємствам не вигідно брати кредити, оскільки надмірні відсоткові ставки та короткі терміни виплат не покращують, а навпаки стримують розвиток виробництва в аграрній сфері.

Одним із напрямів кредитної політики може бути подальший розвиток фінансово-кредитних відносин в частині земельної іпотеки, хоча дане питання є дискусійним через ризиковість втрати головного ресурсу сільськогосподарського виробника – землі.

Таким чином, вирішення проблем відносин власності в аграрній сфері України має супроводжуватись участю держави у створенні сприятливих умов для ефективної господарської діяльності та взаємодії усіх учасників аграрного бізнесу. Головними інструментами економічної політики держави повинні бути фіскальні важелі, система кредитування, контроль за використанням ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Галицький О. М., Лівінський А. І., Дяченко О. П. Організаційно-економічний механізм державного регулювання аграрного виробництва в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 3. С. 93–98.

2. Канцедал Н. А. Дискусійні аспекти відображення емфітевзису в системі обліку господарюючого суб'єкта [Електронний ресурс]. Наукові та прикладні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку, економічного контролю та системи оподаткування : [колективна монографія] / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Полтава: ПП «Астроя» 2018.

С. 46-58. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1172>.

3. Пугачов М. І. Аграрний сектор економіки України в умовах інституційних змін. Економіка АПК. 2017. – № 5. – С. 12–18.

4. Пуцентейло П. Інституціональне забезпечення функціонування аграрного сектору України в умовах трансформаційних процесів. Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали VII всеукр. наук.-практ. конф. 26 квітн. 2018 р. (ЛТЕУ, м. Львів). Тернопіль : Крок, 2018. С. 26-29.

УДК 338.57.013.22

*Петришин Л. П.,
д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ВПЛИВ ЦІН АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ НА ЕКОНОМІЧНУ ПОВЕДІНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Рівень і динаміка цін на продукцію сільського господарства є чи не головним чинником змін в економічній поведінці сільськогосподарських підприємств. Як і загальне їх оточення, ціни не відрізняються стабільністю в часі і просторі і виступають реальним відображенням співвідношення попиту і пропозиції на певний вид товару для даного часу і території.

Протягом останніх двох десятиліть розвиток економіки України не відзначався стійкістю. Після тривалого періоду загального економічного піднесення (2000–2012 рр.) у 2013–2016 рр. відбувалося значне скорочення сукупного попиту на продовольчі товари.

Значний тиск на рівень і динаміку цін на агропродовольчому ринку здійснюють негативні тенденції у зовнішній торгівлі більшістю їх видів. При обмеженому внутрішньому попиті загострюється проблема перевиробництва продовольства і продукції сільського господарства. При збереженні існуючих тенденцій країна в ще більшому ступені порівняно з попередніми періодами виявляється затиснутою в необхідності виробництва тільки високоліквідних на світовому ринку видів сільськогосподарської продукції, таких як зернові і зернобобові культури, соняшник, ріпак. Можливості розвитку тих галузей сільського

господарства, для яких характерна висока питома вага доданої вартості, зростають.

Українські науковці досліджують, головним чином, проблеми ціноутворення на внутрішньому агропродовольчому ринку. Зарубіжні вчені, крім того, включають до сфери своїх наукових інтересів також проблему взаємозв'язку між цінами світового та внутрішнього агропродовольчих ринків. Вона є надзвичайно важливою, оскільки її вирішення дозволяє окреслити можливості національного уряду у сфері цінового регулювання.

Продовольча і сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй щомісяця публікує величини індексів продовольчих цін ФАО, які показують зміни за місяць міжнародних цін на кошик продовольчих сировинних товарів. Вони розраховуються для п'яти груп товарів. За основу для обчислень беруться середні значення відповідних індексів у 2002–2004 рр. відповідно до питомої ваги кожної з груп товарів в ці роки. Станом на січень 2018 р. зведений індекс цін ФАО на продовольство в світі склав 169.5 %.

Протягом 2000–2015 рр. ціни на продовольство в світі, в основному, зростали. Зниження продовольчих цін було характерно для 2000, 2002, 2009, 2012, 2013 і 2014–2016 років, свідченням чого є зменшення величин індексів ФАО порівняно з попереднім роком. У 2017 р. розпочався процес поступового зростання продовольчих цін.

Характерно, що цінові тенденції на світовому агропродовольчому ринку в 2012–2015 рр. були протилежними до прогнозованих раніше. У середині 2010 р. експерти Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) і Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО) на представницькій конференції на Філіппінах оголосили великий дослідницький звіт, згідно з яким до 2020 р. прогнозувалися більш високі темпи зростання продовольчих цін в світі порівняно з прогнозованими раніше. За їхніми оцінками, в реальному вираженні ціни на злаки до 2020 р. повинні вирости на 15–40 % порівняно із середнім рівнем за 1997–2006 рр., хоча до цього їх зростання прогнозувався на рівні 20 %.

Величини індексів споживчих цін в Україні (індексу інфляції) протягом 2000–2016 рр. відзначалися значно вищим рівнем нестабільності порівняно з індексами цін ФАО. У всі роки, крім 2013 року, вони перевищували 100 %. Інтегрований індекс споживчих цін за вказаний період склав 582.6 %, тобто споживчі ціни в країні зросли в 5.8 разів. Темпи зростання цін на продовольчі товари були дещо нижчими і становили 5.0 разів. При цьому ціни на продовольство знижувалися в

2002, 2012 і 2013 роках. Низькі темпи зростання цін на продовольчі товари порівняно з іншими їх видами свідчать про певне відносне погіршення цінового середовища розвитку бізнесу в аграрній сфері, зокрема сільськогосподарських підприємств.

Світові ціни і споживчі ціни на внутрішньому ринку мають безпосередній вплив на рівень і динаміку цін на продукцію сільськогосподарських підприємств. Протягом 2000-2016 рр. загальний індекс цін реалізації продукції сільського господарства сільськогосподарськими підприємствами склав 6,7 разів, в тому числі продукції рослинництва – 6,1 разів, а продукції тваринництва – 7,8 разів. Незважаючи на те, що інтегровані індекси споживчих цін та цін на продовольчі товари були практично вдвічі нижчими, це свідчить про значне посилення ринкових позицій виробників сільськогосподарської продукції – сільськогосподарських підприємств – порівняно з іншими агентами агропродовольчого ринку – переробними підприємствами, ринковими посередниками, торговими підприємствами.

На всі основні види продукції сільського господарства протягом 2000–2016 рр. доларові ціни реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами зростали. При цьому темпи їх зростання були порівнянними з темпами зростання світових цін ФАО. Така динаміка цін лежить в основі змін в економічній поведінці сільськогосподарських підприємств.

Протягом 2002–2014 рр. реалізаційні ціни на продукцію сільськогосподарських підприємств зростали значно вищими темпами порівняно з темпами зростання світових цін ФАО на продовольство та цін на продовольчі товари на національному агропродовольчому ринку (рис.).

У 2015–2016 рр. перші два показники практично співпадали при чітко вираженій тенденції до зниження третього показника.

Реагуючи на такі зміни, сільськогосподарські підприємства нарощують експортний потенціал, оскільки очікують, що дана тенденція буде спостерігатися і надалі і вигоди від експорту продукції сільського господарства будуть переважати над можливостями отримання прибутку в результаті її реалізації на внутрішньому ринку. Така економічна поведінка сільськогосподарських підприємств є цілком логічною, незважаючи на закиди багатьох вітчизняних вчених про надмірну експортну спрямованість виробництва насамперед у великих сільськогосподарських підприємствах.

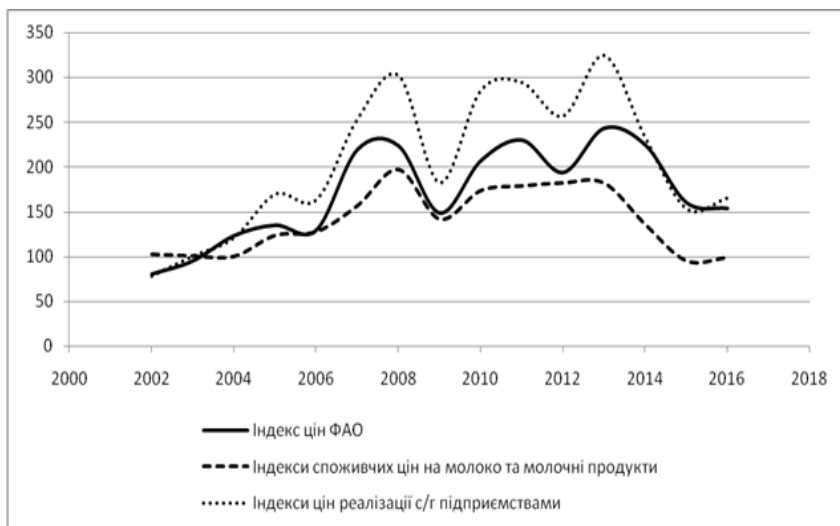

Рис. Базисні (показник поточного року до середнього показника в 2002–2004 рр.) індекси світових цін ФАО, споживчих цін продовольчого ринку України та реалізаційних цін на продукцію сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах

В таких умовах пропонувані окремими вченими і політиками заходи з цінового регулювання агропродовольчого ринку не мають під собою достатніх підстав.

Робоча гіпотеза дослідження полягала в тому, що цінові тенденції на внутрішньому і світовому агропродовольчих ринках співпадають, що свідчить про його відкритий характер, а також про специфічні умови його регулювання. Статистична обробка даних про динаміку цін на продовольчі товари з використанням дисперсійного і кореляційного аналізу дозволила зробити висновок про обґрунтованість висунутої гіпотези.

Така ситуація свідчить про обмежені можливості вітчизняного уряду щодо активізації впливу на цінову ситуацію. На перший план повинні вийти заходи, спрямовані на використання методів нецінового регулювання розвитку АПК, насамперед через підвищення рівня доходів домогосподарств та розвиток сільських територій, використання сучасних форм державної фінансової підтримки сільського господарства,

рекомендованих СОТ та ЄС. На розробку відповідних заходів повинні спрямовуватися майбутні наукові дослідження у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Индекс продовольственных цен ФАО // Режим доступу: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/ru/>.

УДК 631.95

*Помаз О. М.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
Помаз Ю. В.,
к.і.н., доцент кафедри економіки підприємства,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

ПЕРСПЕКТИВИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В умовах усе більшого зростання ролі сільського господарства як стратегічно важливої галузі, що складає основу продовольчої безпеки держави, перед агропромисловим комплексом України з'являються нові перспективи, але й, водночас, нові виклики. Одним із нагальних завдань є забезпечення сталого розвитку сільського господарства та виробництва продовольства. Наразі необхідне підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, що досягається упровадженням передової агротехніки, високоврожайних культур, але в першу чергу – удосконаленням системи управління.

Вважаємо за доцільне, в першу чергу, звернути увагу на чинники, що перешкоджають сталому розвитку сільського господарства України на даному етапі, зокрема: недостатня підтримка з боку держави малих форм господарювання на селі; низький рівень застосування техніко-технологічних досягнень, зношеність матеріально-технічних засобів, недостатньо глибоке розуміння значення якості як цілісної системи виробництва та реалізації продукції; низький рівень оплати праці працівників галузі; відсутність дієвої мотивації у працівників аграрної сфери; відсутність належних умов для життя і праці населення у селах; недосконала система кредитування та страхування; диспаритет цін на продукцію сільського господарства та промисловості; значні втрати сільськогосподарської продукції внаслідок недосконалості логістичної

складової та умов зберігання, а також інфраструктури аграрного сектору економіки; уповільнення розвитку внутрішнього ринку споживання через низьку платоспроможність населення; незавершеність земельної реформи; недостатній рівень самоорганізації та саморегулювання сільськогосподарських виробників щодо формування спільної політики захисту своїх інтересів; недостатній рівень інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки; низька конкурентоспроможність значної частини сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках через повільну адаптацію до світових вимог щодо якості та безпеки харчових продуктів; бойові дії на Сході України та терористичні загрози, що мають вкрай негативний вплив на політико-правову, соціальну, економічну ситуацію в державі, несуть вітчизняним виробникам додаткові ризики і невизначеність, відлякують потенційних інвесторів; суттєве знецінення національної грошової одиниці й викликане цим здорожчання засобів виробництва, а також сировини та матеріалів, зокрема сільськогосподарської техніки, запчастин, посівного матеріалу, добрив, засобів захисту рослин і т.п. [2, 3, 4, 5].

У нинішніх умовах держава повинна забезпечувати перехід до сталого сільського господарства та сталого розвитку сільських територій, а також прискорити процес земельної реформи. Ситуація зрушила з мертвої точки, оскільки наразі в Україні здійснюється адміністративно-територіальна реформа, результатом якої є створення нових об'єднаних територіальних громад та формування органів місцевого самоврядування. Ця реформа є невід'ємною складовою децентралізації влади в Україні і націлена на забезпечення ефективної реалізації прав громадян, надання публічних послуг належної якості, збільшення прав і повноважень місцевих громад. Головна ідея, яка закладена в цю адміністративно-територіальну реформу, – це посилення місцевого самоуправління. Найголовніша перевага для розвитку села – це перехід до політики розвитку знизу вгору, а не навпаки [1, с. 61].

Враховуючи сучасні умови, для нівелювання впливу негативних факторів на сталий розвиток сільського господарства України слід спрямувати зусилля на підвищення рівня життя населення сільської місцевості, підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва і, водночас, його екологізацію, зростання ролі держави у вирішенні проблем. Конкретними кроками, що дозволять досягти цього, можуть бути: розвиток механізмів державної підтримки і допомоги аграріям, зокрема, надання довготермінових кредитів, запровадження страхування сільгоспвиробників, покращення правового регулювання

відносин в аграрній сфері, забезпечення державної підтримки малих форм господарювання; доведення до логічного завершення земельної реформи в Україні, вдосконалення системи земельних відносин, установлення чітких прав, обов'язків та відповідальності за землекористування, оптимізація структури землекористування, забезпечення рекультивації деградованих земель; прискорення адміністративно-територіальної реформи, у тому числі з активізацією участі місцевих громад у відроджувальних процесах; прискорення процесу впровадження європейських та міжнародних стандартів безпеки та якості продуктів харчування у сфері агропромислового виробництва; стимулювання економії сільськогосподарськими виробниками усіх видів ресурсів, у першу чергу енергоносіїв; покращення збуту і переробки виробленої продукції, матеріально-технічного забезпечення та інших видів обслуговування виробництва продукції шляхом створення і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів; стимулювання екологізації сільськогосподарського виробництва, зокрема шляхом запровадження диференційованого земельного податку відповідно до рівня екологізації ведення господарства, системи штрафів за порушення норм землекористування, забезпечення фінансової компенсації землевласникам та землекористувачам, які проводять заходи з відновлення та покращення родючості ґрунту; підтримка органічного землеробства; стимулювання соціально-економічного розвитку достойних умов життєдіяльності сільських жителів і формування привабливого обличчя сільської місцевості в Україні.

Список використаних джерел:

1. Богданов Д. С. Завдання сталого розвитку сільських територій. Агросвіт. 2017. № 7. С. 60-62.
2. Герасимів З. М. Сталий розвиток сільського господарства. Агросвіт. 2016. № 9. С. 16-19.
3. Гуторова, О. О. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій в Україні. Актуальні проблеми інноваційної економіки: науковий журнал. 2015. С. 68-73.
4. Лісовий А. В. Сталий розвиток сільських територій: виникнення, сутність, принципи. Економіка АПК. 2007. № 4. С. 140-145.
5. Ужва А. М. Формування сталого розвитку сільського господарства: зарубіжний досвід. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2015. Вип. 5. С. 174-176. URL: <http://nbuv.gov.ua/>

УДК 338.45:336.64

*Редько Л. І.,
к.е.н., ст. викладач кафедри менеджменту,
Таврійський державний агротехнологічний університет,
м. Мелітополь*

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РІВНІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Економічний прогрес засновується на реальних досягненнях у процесі економічного зростання, що й має слугувати критерієм оцінювання господарських заходів. Будь-який процес, який відбувається в природі, суспільстві, науці та в усіх інших сферах людської діяльності, має за ознаку ефективність, і критерієм її є певні досягнення, які характеризують цю ефективність. Критерій, з одного боку, повинен відображати кінцевий результат здійснення господарських заходів, виходячи з поставленої суспільством соціально-економічної мети його розвитку, а з іншого – давати якісну характеристику такому результату [1].

Якщо розглядати інноваційний шлях розвитку як один з варіантів розміщення капіталу, то, виходячи із загальних підходів фінансового менеджменту, повинні існувати альтернативні варіанти розміщення, порівняння з якими надає можливість оцінити всі переваги й недоліки досліджуваного варіанта [2]. Інакше кажучи, необхідно сприяти інноваційному розвитку як на рівні держави, так і на рівні будь-якого сучасного підприємства. При цьому слід зважати на те, що економіка будь-якої країни розвивається під впливом об'єктивних економічних інститутів.

Функціонування будь-якої системи фінансового управління повинне мати відповідне інституційне забезпечення, що передбачає розробку та прийняття відповідних законів, статутів, постанов уряду, наказів міністерств та відомств, статутних документів, нормативів, інструкцій, методичних вказівок тощо, а також отримання ліцензій. Це зумовлено тим, що інститути – це правила, що обмежують поведінку економічних агентів і упорядковують взаємодію між ними, а також механізм примусу, що забезпечує дотримання встановлених правил [3, с. 287].

Всі інновації у сфері управління фінансовими ресурсами підприємства, орієнтовані на динамічний розвиток і невинне підвищення ефективності промислового виробництва, мають спиратись на власну юридичну базу або відповідні нормативно-правові акти, тобто інститути.

Слід також зауважити, що на сьогодні відсутність дієвих інститутів інвестиційного фінансування перешкоджає міжгалузевому «переливу» фінансових ресурсів. Високотехнологічні та наукоємні галузі практично не мають доступу до фінансових ресурсів для забезпечення інновацій, а це поглиблює спеціалізацію країни на товарах нижчого рівня переробки та на видобуванні сировини. Технологічне відставання українських підприємств від зарубіжних конкурентів пов'язано, зокрема, з їх низькою інноваційною активністю, слабким рівнем сприйнятливості до нововведень. Керівники та спеціалісти вітчизняних підприємств досі не мають повного уявлення про роль інновацій в економічному розвитку, не використовують сучасних методів управління інноваційними процесами.

Інституційне середовище впливає й на інвестиційну привабливість як чинник управління фінансовими ресурсами. Через відсутність стимулювальних інститутів кількість пропозицій щодо інноваційно-інвестиційних проєктів зменшується, а разом з тим знижується потенціал інноваційності самого підприємства.

Однією з важливих форм партнерства може стати проєктне фінансування, що супроводжується виявленням, оцінюванням та розподілом ризиків між сторонами угоди про партнерство, забезпеченням фінансової безпеки великих, капіталомістких проєктів, виключає можливі збитки і припинення проєктів [4, с. 16]. Але більш дієвим методом воно буде за умов комплексного використання з інституціональним проєктуванням.

Підприємство, тобто суб'єкт господарської діяльності, виступає як один із факторів виробництва та ресурсного забезпечення. Обмеженість фінансових ресурсів на підприємстві була й залишається «ядром» економічного аналізу. Саме такий аналіз дає змогу розкрити та мобілізувати внутрішньогосподарські резерви, оцінити рівень виконання фінансового плану, своєчасно виявити нестачу фінансових ресурсів та знайти шляхи їх ліквідації, а також вибудувати перспективні кроки та джерела розвитку підприємства. Виходячи з цього, ключем до успішного розв'язання цієї проблеми є ефективне та доцільне управління ними.

Організація інноваційного процесу управління фінансовими ресурсами на всіх стадіях перебуває під впливом певних інституційних особливостей. Перш за все, відносно обмежена мобільність наукових знань та досягнень сучасної економіки зумовлює отримання переваг підприємствами, які прагнуть дотримання активної інноваційної стратегії лідерства. По-друге, підприємства намагаються пристосуватись до динамічних змін у ринковому середовищі та реалізувати власні

стратегічні та фінансові цілі, але це, зокрема, залежить і від національної специфіки інституціональних засад діяльності. Наприклад, системи управління інноваційною діяльністю, правового регулювання фінансового управління на підприємствах, взаємодії з інноваційно розвиненими підприємствами як України, так і зарубіжними, сприяння державних органів кооперації для створення інноваційних проєктів. Завдяки цьому можна сподіватись на подальші успіхи інноваційних проєктів та заощадження коштів.

Організація інноваційного процесу на всіх стадіях, починаючи з наукових досліджень та закінчуючи стратегією виходу на ринок нового продукту, на промислових підприємстві відчуває вплив, як загальнонаціональних інституціональних особливостей, так і корпоративних.

Таким чином, доцільно досліджувати специфіку інституціональних передумов, які б сприяли реалізації інноваційного потенціалу підприємства. Зокрема, об'єктом аналізу стали високотехнологічні наукоємні компанії провідних за технологічним рівнем країн – Німеччини та Великобританії.

Список використаних джерел:

1. Финансовое положение предприятия (оценка, анализ, планирование): Научно-методическое издание / Под ред. д.э.н., профессора А.В. Чуписа. – Сумы: Издательство «Университетская книга», 1999. – 332 с.
2. Скрипник А.В. Інноваційні перспективи України // Фінанси України. – 2008. – № 5. – С. 103-114.
3. Ткач А.А. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 304 с.
4. Федулова Л.І. Інституційно-фінансові можливості забезпечення інноваційної діяльності // Фінанси України. – № 12. – 2007. – с. 3-16.

УДК 336.71

*Родченко С. С.,
ст. викладач кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М.Бекетова, м. Харків*

СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БАНКУ

Фінансова стратегія досягнення окремих стратегічних завдань полягає у виконанні конкретних фінансових операцій, спрямованих на реалізацію більш глобальних цілей підприємства [1, с.211-219]. Не дивлячись на ключову роль фінансової діяльності у функціонуванні банківських установ, не можна відмежовувати фінансову стратегію від інших функціональних стратегій. Якщо фінансова стратегія сприяє формуванню, а, основне, реалізації інших стратегій, то можна говорити про реалізацію генеральної стратегії банку.

Оскільки виникнення фінансових негараздів у банку може бути викликане різними причинами, то і усувати їх необхідно з використанням різних способів. З огляду на це, і тут ми погоджуємось із думкою Козьменко С.М. [2], можна виокремити три підходи до реалізації стратегії стабілізації:

1. Економія та найбільш ощадливе використання всіх видів ресурсів з метою швидкої стабілізації системи господарювання банку [2]. Застосовувати стратегію економії доцільно тоді, коли спостерігається раптовий спад обсягу продажу продуктів та послуг банку і загальної величини прибутку. Стратегія економії може охоплювати три фази:

- ревізія витрат – скорочення чисельності персоналу і витрат на його утримання; зменшення накладних витрат; здешевлення маркетингових досліджень, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт тощо.

- консолідація – фаза економії витрат зв'язана з обґрунтуванням часу і швидкості пожвавлення економічної діяльності та розробкою програми підвищення прибутковості банку. На цьому етапі банк намагається раціоналізувати систему управління та мінімізувати адміністративні витрати, розширення дослідно-конструкторських робіт.

- пожвавлення – фаза стратегії банку, яка може передувати переходу до наступальної стратегії діяльності. Це має супроводжуватись завершенням принципів перегруповань у системі формування і використання ресурсів, активізацією маркетингової та фінансової діяльності [2, с.496-504].

2. Позитивне зрушення у внутрішньому менеджменті та стимулюванні продажу продуктів та послуг банку з певною надією на швидке поживлення банківської діяльності;

3. Обґрунтована стабілізація економічної ситуації, за якої стають необхідними довгострокові науково-технічні і соціально-економічні програми для досягнення міцної ринкової позиції банку [2, с.463-478].

Фінансова стратегія стабілізації спрямована на оптимізацію циклів залучення та вкладення фінансових ресурсів з метою недопущення виникнення їх нестачі. Застосовувати дану стратегію доцільно для урівноваження фінансової діяльності та підготовки до запровадження фінансової стратегії зростання.

Фінансова стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки банку – це комплексний план дій, що визначає довгострокові напрями використання фінансових ресурсів для забезпечення високого рівня безпеки банку, шляхом управління його вартістю.

Метою стратегії забезпечення безпеки банку є нівелювання впливу зовнішніх та внутрішніх загроз на діяльність банківської установи, з метою збільшення вартості банку, його прибутку та розширення на ринку банківських послуг.

Головне завдання стратегії полягає у тому, щоб розробити заходи, реалізація яких дасть можливість перейти із сучасного стану у змодельований (бажаний). В основі формування фінансової стратегії забезпечення безпеки банку лежить взаємодія між зовнішнім середовищем, самим банком (як об'єктом управління) та системою управління, що забезпечує адаптацію до умов господарювання. Керівники при розробці стратегії повинні враховувати велику кількість різноманітних та взаємопов'язаних між собою чинників, зв'язки між якими не завжди є очевидними. Формування стратегії фінансово-економічної безпеки банку необхідно здійснювати із врахуванням існуючого стану життєвого циклу його розвитку.

При формуванні стратегії безпеки банку необхідно розмежувати такі її елементи: цілі, суб'єкти, об'єкти, методи, засоби та терміни досягнення.

Цілі стратегії забезпечення безпеки банку повинні бути конкретними, мати кількісне або якісне вираження та бути визначеними в часі. До визначення цілей необхідно підходити комплексно, тобто чітко визначити потреби банку з огляду стан зовнішнього та внутрішнього середовища, а також визначити індикатори, за допомогою яких можна оцінювати стан безпеки.

Незважаючи на різноманітність стратегічних підходів до забезпечення безпеки різних банків (як за формою власності, розмірами, капіталом), формування стратегії повинно відбуватися в певній послідовності.

На першому етапі визначається мета забезпечення фінансово-економічної безпеки у довгостроковому періоді. На другому етапі необхідно встановити загальні і стратегічні цілі фінансово-економічної безпеки банку. Оцінку зовнішнього середовища доцільно провести на третьому етапі. На четвертому етапі формування стратегії необхідно визначити індикатори, за допомогою яких буде здійснювати оцінку рівня фінансово-економічної безпеки банку, та провести таку оцінку. Якщо отримані результати не відповідають безпечному рівню, доцільно розробити можливі сценарії забезпечення безпеки. П'ятий етап передбачає вибір варіанту управлінських дій та варіанту стратегії забезпечення безпеки банку.

Отже, розробка стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки банківської установи є комплексним управлінським процесом, що передбачає формулювання цілей, методів та засобів їх досягнення, визначення індикаторів вимірювання її результатів, враховує ризики і має механізми протидії.

Список використаних джерел:

1. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: Підручник Київ. Нац.ун-т, 2013. 375 с.
2. Козьменко С.М., Шпиг Ф.І., Волошко І.В. Стратегічний менеджмент банку: Навч. посіб.: Для студ. вищ. навч. закл. / С. М.Козьменко, Ф. І. Шпиг, І.В. Волошко. – Суми : Унів.кн., 2003. 732 с.

УДК 338.27

*Руліцька К. М.,
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Львівський національний аграрний університет, Львів*

СУЧАСНІ РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОГНОЗУВАННЯ

Адаптація державної політики та механізмів регулювання сучасним викликам, загрозам та потребам є необхідною складовою економічного, соціального, політичного, демократичного та культурного розвитку суспільства. Сьогодні вимагає внесення відповідних змін у систему державного регулювання і більш повного використання економічного інструментарію і контролю за відтворенням процесів, які є вирішальними для успіху реформ.

Поява складних нових загроз і викликів, які мають як прямий, так і гібридний характер, актуалізує необхідність формування відповідних механізмів подолання наслідків цих негативних факторів. Світовий досвід успішних економік свідчить про те, що це реформи, які були чітко узгоджені щодо взаємозв'язку цілей і завдань державної політики, а їх послідовність і прозорість були найбільш ефективними.

Відомо, що структурні зрушення в національній економіці передбачались всіма державними програмами розвитку економіки України на усіх рівнях. Однак, національна та регіональна економіки залишаються неадаптованими до вимог інноваційного, конкурентонасиченого глобального економічного простору.

Процеси європейської інтеграції, що ведуться, зміцнення міжнародного, а особливо міжрегіонального співробітництва роблять надзвичайно актуальним питання реалізації нового комплексу цілей і політики. Зокрема, це потрібне для забезпечення впровадження системних реформ та підвищення конкурентоспроможності національної економіки та національної безпеки, а також забезпечення якості суспільних товарів та послуг.

Досвід країн з розвиненою ринковою економікою доводить, що розвиток національної та регіональної економік неможливий без використання системи прогнозування, як ефективного механізму прийняття управлінських рішень. У наш час держава потребує ефективної сучасної системи прогнозування, яка би показувала реальну картину стану справ.

Прогнозування має ключове значення в системі управління процесами соціально-економічного розвитку регіону. Підготовка і реалізація рішень потребують сучасного інструментарію реалізації процесу прогнозування.

Довгострокові, середньострокові та короткострокові прогнозні і програмні документи визначають цілі і пріоритети соціально-економічного розвитку та заходи, які необхідно здійснити для їх досягнення [1]. На будь-якому етапі потрібно вміло і доцільно застосувати інструменти прогнозування, зокрема економічної діагностики.

Ринкова економічна система базується на вільних ринкових відносинах. Важливо брати до уваги аспекти стратегічно планування та прогнозування результатів як на рівні регіону, так і на рівні держави. У процесі прогнозування розвитку галузі чи регіону не можна зважати лише на припущення, - тут необхідно застосовувати інструментарій економічного діагностування.

Необхідно враховувати як якісні, так і кількісні зміни, використовувати методи як подійного, так і прецесійного експертного прогнозу. Слід розглядати економічні, соціальні та інші процеси процеси як динамічну систему, що володіє деякою інерцією, із багажем певних закономірностей розвитку. Після такого тривалого аналізу можна говорити про поширення чи розповсюдження результатів на майбутні процеси розвитку на певний період.

Перспективами подальших досліджень є обґрунтування методології прогнозування на національному, регіональному рівні та на рівні галузі чи конкретного підприємства у сучасних ринкових умовах. Сьогодні інтенсивно розвиваються нові типи систем планування, тому вчасно приймати ефективні управлінські рішення, які базуються на достовірних прогнозах є життєво необхідним. Це дасть змогу підприємствам, галузям, регіонам та національній економіці загалом бути конкурентоспроможними у сучасному економічному світовому прогресивному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції вдосконалення системи прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>

УДК 338.43:504.062

*Сиротюк Г. В.,
к.е.н., доцент кафедри економіки,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА НА ЗАСАДАХ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ

Кризові екологічні ситуації та зростання дефіциту природних ресурсів вимагають пошуку нових інноваційних шляхів розвитку суспільства, одним з яких є концепція «зеленої» економіки, яка розглядається як подальша трансформація концепції сталого розвитку, що передбачає гармонізацію економічного, екологічного і соціального розвитку.

Нині сталий розвиток став міжнародним трендом, універсальною політичною стратегією для національного та міжнародного рівнів. Основою на шляху до сталого розвитку стало усвідомлення того, що економіка та екологія тісно взаємопов'язані, і тому економічно вигідним може бути тільки те, що екологічно безпечне.

Проте концепція «зеленої» економіки не замінює собою концепції сталого розвитку, хоча досягнення стійкості значною мірою визначаються правильністю розвитку економіки. Поняття «зелена» економіка розглядається в контексті зниження викидів вуглецевих сполук, підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів, формування системи відповідності інтересам суспільства [2].

Організація Об'єднаних Націй дає визначення поняттю «зелена» економіка – це економіка, яка призводить до поліпшення добробуту і соціальної рівності, при цьому значно знижуються економічні ризики і дефіцит природних ресурсів. Це вказує на те, що саме «зелена» економіка покликана підвищити рівень життя і соціальної рівності, при цьому суттєво знизити екологічні ризики. Розвиток галузей «зеленої» економіки в Україні має призвести до інвестицій в нові галузі (відновлювану енергетику, енергоефективність, стійке землеробство, сферу природоохоронних послуг тощо), створення робочих місць та трансформації частини вже існуючих, надаючи більше екологічних та соціальних переваг. Це дозволять вийти з економічної кризи і підвищити конкурентоспроможність економіки нашої країни.

Можна визначити ключові переваги «зеленої економіки»: забезпечення дотримання прав біологічних видів на існування і збереження біорізноманіття; спрямованість на забезпечення потреб усіх

людей у всьому світі; ґрунтованість на соціальній та екологічній справедливості, толерантності, створенні високої якості життя для сучасних і майбутніх поколінь; націленість на ненасильницьке розв'язання проблем і забезпечення інклюзивності добробуту; забезпечення рівного доступу до прийняття рішень і ресурсів; забезпечення гендерної рівності в усіх сферах діяльності; припинення зростання масового споживання й нерационального використання ресурсів планети; перехід на відновлювані джерела енергії; створення нової моделі економіки для подолання кризових явищ.

Постулати теорії «зеленої» економіки базуються на трьох аксіомах [1, с. 7]:

- неможливо нескінченно розширювати сферу впливу людської діяльності в обмеженому просторі;
- неможливо вимагати задоволення нескінченно збільшуваних потреб в умовах обмеженості ресурсів;
- усе на поверхні Землі є взаємопов'язаним.

Перехід на «зелену економіку» передбачає комплексні зміни не лише в аграрному секторі, а у всіх секторах економіки. Щодо сільського господарства, то воно має орієнтуватися на виробництво органічної продукції.

На даний час в Україні органічні площі становлять понад 380 тис. га. Проте 90% української органічної продукції експортується переважно в країни ЄС, Швейцарію, США, Австралію, Канаду. Це пов'язано з тим, що продаж продукції на зовнішньому ринку майже в 3 рази має вищу рентабельність, ніж на внутрішньому ринку.

Отже, перехід до «зеленої» економіки аграрних підприємств дозволить підвищити рівень їх конкурентоспроможності на зовнішніх ринках, сприятиме зростанню інвестицій у сільське господарство, подоланню бідності на селі.

Список використаних джерел:

1. Буркинський Б.В., Галушкіна Т.П., Реутов В.Є. «Зелена» економіка кризь призму трансформаційних зрушень в Україні: Монографія. Одеса: ІПРЕЕД НАН України; Саки: ПП «Підприємство Фенікс», 2011 . 348 с.
2. The Green Economy. TUNZA (The UNEP Magazin for Youth), 2011. 9, № 4. 24 р.

УДК 338.2(477)

*Смолінський В. Б.,
к.е.н., доцент кафедри автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих
технологій, Львівський національний аграрний університет, м. Львів*
*Смолінська С. Д.,
к.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів
Львівський національний університет ім. Івана Франка, м. Львів*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Головним напрямком політики ринкової трансформації економіки України є створення умов становлення та розвитку малого і середнього бізнесу. Його місце і роль у структурі ринкової економіки визначаються тим, що цей бізнес становить основу дрібного виробництва. Він відіграє важливу роль у процесі формування ринкової конкуренції рівноваги цін, забезпеченні зайнятості населення, заповнює ринкові "ніші", неефективні для великих підприємств.

Незважаючи на те, що малі і середні приватні підприємства постійно стикаються з проблемою захисту своєї економічної незалежності, як дрібні суб'єкти ринку мають досить нетривалий термін ділового існування, в той же час добрих результатів вони досягають саме в співробітництві з іншими компаніями. Світовий досвід і практика господарювання доводять, що саме існування і взаємодія великих, середніх і малих підприємств, їх природно регульоване оптимальне співвідношення становлять характерну рису ринкової економіки.

Особливе значення малого і середнього бізнесу виявляється під час перехідного періоду до ринкової економіки в стимулюванні структурної перебудови економіки, формуванні нового соціального прошарку підприємців-власників як соціальної бази ринкової трансформації економіки, які забезпечують стабільність суспільства і гарантії незворотності руху до ринку. Тому завданням даної статті є пошук раціонального поєднання всіх форм господарювання в економіці України з метою досягнення найвищого ефекту від їх діяльності.

Становлення, функціонування і розвиток вітчизняного підприємництва в Україні відбувається не в соціальному вакуумі й ґрунтується не на абстрактному суспільному базисі. Ці процеси здійснюються в конкретному суспільному контексті й під впливом конкретно-історичних умов, які, з одного боку, сприяють розвитку, а з іншого, - гальмують

їх. У свою чергу підприємництво як соціальне явище не тільки піддається впливу суспільних процесів, але й саме торкається цих процесів, що також впливає, видозмінює, трансформує їх. Розгляд проблем бізнесу в контексті суспільних, насамперед політико-економічних, відносин, що створюють соціальне середовище його буття.

Взагалі розвиток малого підприємництва - важлива економічно-політична проблема, розв'язання якої потребує цілісної системної методології розвитку малого підприємництва з точки зору як бюджету і податків, так і ставлення держави до малого бізнесу. Початок дійсного піднесення в розвитку малого підприємництва в цілому є неминучим, проте воно значною мірою детермінуватиметься реальним піднесенням та поживленням розвитку всієї економічної системи України.

Одним із найбільш помітних явищ в економіці України останніми роками стало масове створення акціонерних товариств. Так, зокрема, переважна частина комерційних банків України має саме таку організаційно-правову форму. До того ж у ході приватизації середні та великі підприємства перетворюються в акціонерні товариства з подальшим продажем акцій фізичним і юридичним особам.

Безумовно, тут не йдеться про прямі вкладення коштів з Державного та місцевих бюджетів у статутні фонди або надання підприємствам бюджетних дотацій. Але стимулювання суб'єктів ринкової інфраструктури мати справу з підприємствами, формування сприятливої податкової політики в державі, сприяння розвитку альтернативних схем фінансування, а також вдосконалення законодавства, яке регулює сферу надання фінансових послуг та форми співпраці малого та великого підприємництва, являються, на наш погляд, пріоритетними напрямками державної політики підтримки підприємництва. Якщо підприємцям полегшити доступ до фінансових ресурсів, то режим їх функціонування якісно зміниться, і деякі завдання державної програми підтримки підприємництва вирішаться автоматично [1].

Ведучи мову про забезпечення спрощених режимів оподаткування та податкових пільг як напрям державної підтримки малого та середнього підприємництва, варто в першу чергу згадати загальні недоліки системи оподаткування в Україні у контексті пошуку оптимальних підходів до оподаткування підприємств. Так, українська податкова система відзначається нестабільністю і не стимулює бізнес нагромаджувати фінансовий капітал та його інвестувати. Значним чином це стосується малих підприємств. Крім того, групування усіх правових норм у Податковому кодексі України [2] не дає підстав говорити про те, що в

українському законодавстві відсутні податкові колізії, неузгоджені питання.

Отже, у сучасних умовах господарювання розвиток окремих сфер економіки вимагає спеціальних підходів у правовому регулюванні. З урахуванням необхідності державної підтримки бізнесових структур, що опинилися у критичній ситуації, визначено умови надання такої підтримки, а саме:

- збереження виробництва суб'єкта підприємницької діяльності має бути обумовлено суспільними потребами;
- відсутність надмірного обмеження господарської конкуренції;
- наявність плану реструктуризації, цілеспрямованого на відновлення рентабельності, конкурентноздатності підприємця, у разі обмеження розміру державної підтримки витратами, необхідними для його реалізації, звітності та контролю.

Отже, надання державної політики за таких умов має на меті сформувані єдиний ефективно діючий механізм управління та регулювання діяльності підприємств малого та середнього бізнесу, підвищити рівень фінансової дисципліни господарюючих суб'єктів, гармонізувати законодавчу базу, покращити рівень інформаційного забезпечення системи здійснення підприємницької діяльності, оптимізувати взаємодію державних органів влади та малих і середніх підприємств у контексті реалізації євроінтеграційних прагнень України. Функціонування такого механізму можна буде досягти лише за умови комплексної реалізації зазначених заходів.

Список використаних джерел:

1. Гончарова В. Г. Механізми державної фінансово-кредитної підтримки розвитку малого підприємництва / В. Г. Гончарова. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=254>.
2. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI : [чинний] // Бюджетная бухгалтерия : в помощь бухгалтеру. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua/>.

УДК 657.47

*Стемковська І. В.,
старший викладач кафедри обліку і аудиту,
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»,
м. Бережани*

ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Проблема формування і використання виробничих витрат була і є однією з найактуальніших для кожного сільськогосподарського підприємства, адже від їх рівня й динаміки залежать не лише фінансові результати його діяльності, його успіх і конкурентоспроможність, але й ефективність функціонування всієї національної економіки. Трактуювання даної проблеми є неоднозначним: як слід розуміти формування і використання виробничих витрат, якими принципами при цьому керуватись, за допомогою яких методів формувати виробничі витрати, за якою системою показників аналізувати величину цих витрат. Таким чином, йдеться про цілісний механізм формування і використання виробничих витрат, який розуміють як сукупність принципів, методів і показників їх формування і використання.

Механізм формування і використання виробничих витрат у сільськогосподарських підприємствах має свої особливості, які потрібно враховувати при організації виробництва та прийнятті оптимальних управлінських рішень.

Головна особливість полягає в тому, що у сільському господарстві в якості головного, незамінного та унікального ресурсу виступає земля, яка при правильному використанні не тільки не зношується, але й зберігає свою родючість, підвищення якої має вирішальне значення для стійкого розвитку галузі. Стосовно впливу землі на процес формування витрат в сільському господарстві, то насамперед це стосується внесення та винесення поживних речовин при вирощуванні сільськогосподарських культур і закладення в собівартість продукції вартості самої землі, як основного засобу виробництва [4].

На відміну від інших галузей економіки, у сільському господарстві специфічними засобами виробництва є живі організми - рослини і тварини, тому процес відтворення в сільському господарстві тісно

пов'язаний з дією природних та біологічних факторів. А природно-кліматичні фактори мають як негативний, так і позитивний вплив на формування виробничих витрат.

Серед особливостей формування і використання виробничих витрат у сільському господарстві однією із найвиразніших є тривалий виробничий цикл: від кількох місяців – у рослинництві, до кількох років – у тваринництві. Таким чином, сільгоспвиробник тривалий період витрачає кошти на виробництво продукції, не знаючи який його очікує результат в майбутньому.

Технологія виробництва сільськогосподарської продукції породжує таку особливість як неспівпадання робочого періоду з періодом виробництва, що в свою чергу зумовлює сезонність, яка впливає на організацію виробництва, показники використання техніки й формування потреби в трудових ресурсах. Ще К. Маркс зазначав, що «особливо виразно різниця між часом виробництва й робочим часом прослідковується в сільському господарстві» [3].

Сезонність також породжує таку особливість як нерівномірне використання ресурсів протягом виробничого циклу. Окремі періоди, особливо в рослинництві, вимагатимуть значних витрат праці та пального, а також коштів на закупівлю добрив, насіння, засобів захисту та інше [4].

Інша особливість сільськогосподарського виробництва пов'язана з використанням технічних засобів виробництва. Адже, у сільському господарстві засоби виробництва пересуваються, а предмети праці залишаються на одному місці. Ця особливість впливає на формування виробничих витрат, оскільки зумовлює порівняно велику потребу в енергетичних ресурсах і кількості техніки. Крім того, виробництво кожного виду продукції потребує свій комплекс машин, що також має велике значення при формуванні і використанні виробничих витрат.

При формуванні виробничих витрат у сільськогосподарських підприємствах також потрібно враховувати багатогалузевий характер спеціалізації підприємств, що зумовлює наявність великої кількості статей витрат, які вважаються прямими. Можливість отримання інформації про фактичну собівартість продукції є лише раз в кінці року, коли будуть зібрані понесені за весь виробничий період витрати та розподілені між усіма видами виробленої продукції. Окрім того, спостерігається значна частка незавершеного виробництва [1].

Наступною особливістю формування виробничих витрат у сільському господарстві є те, що формування цін на сільськогосподарську продукцію проходить в умовах наближених до чистої конкуренції, тобто при великій

кількості продавців, тоді як формування цін на ресурси – в умовах недосконалої конкуренції, коли встановлення відбувається на засадах олігополії. Саме в цьому полягає причина дисбалансу цін на сільськогосподарську продукцію та ресурси, які необхідні для її виробництва [2]. На наш погляд, це є причиною того, що виробнича собівартість сільськогосподарської продукції часто наближається до її ринкової ціни або й перевищує її.

Проведені дослідження дають можливість зробити висновок, що процес формування і використання виробничих витрат на сільськогосподарських підприємствах відбувається в умовах неповної визначеності, тобто завжди присутні фактори (чинники), які характеризуються своєю випадковістю. Якщо ці фактори мають негативний вплив, то вони, як правило, викликають суттєве збільшення виробничих витрат підприємства. Ступінь впливу різних факторів на формування виробничих витрат неоднаковий. Однак, нехтування будь-яким може призвести до зниження ефективності діяльності. Таким чином, процес формування і використання виробничих витрат на сільськогосподарських підприємствах характеризується певним ризиком того, що фактичні витрати, які виникнуть під впливом важкопрогнозованих негативних факторів, будуть більшими за планові.

Список використаних джерел:

1. Гудзь О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: монографія. К.: ННЦ ІАЕ, 2007. 578 с.
2. Дем'яненко С.І. Формування виробничих витрат у сільському господарстві: макро- та мікроекономічні аспекти: автореф. дис на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.07.02. К., 1997. 32 с.
3. Маркс К., Енгельс Ф. Капітал. 2-е изд. Т. 24. 648 с.
4. Охріменко І.В. Витрати та собівартість сільськогосподарської продукції в регулюванні економічних відносин сільськогосподарських підприємств: монографія. К.: В-во «Логос», 2009. 388 с.

УДК 338.516:338.43

*Тютюнник С. В.,
к.е.н., доцент, професор кафедри організації обліку та аудиту,
Тютюнник Ю. М.,
к.е.н., доцент, професор кафедри економічної теорії
та економічних досліджень,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

ЦІНОВІ ТЕНДЕНЦІЇ НА РИНКУ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Основними видами продукції сільськогосподарських підприємств України є зерно і молоко. Це пояснюється високим рівнем рентабельності виробництва по зернових культурах, а по молоку – відносно нижчим рівнем збитковості порівняно з іншими видами продукції тваринництва; високим рівнем ліквідності цих видів продукції (їх легше реалізувати, так як на них є постійний попит) та іншими чинниками.

За інформацією Державної служби статистики України у 2017 р. валовий збір зернових та зернобобових культур становив 61283,5 тис. т за урожайності 42,3 ц з 1 га, а у 2018 р. спостерігається збільшення валового збору до 69800,1 тис. т (на 8516,6 тис. т, або 13,9 %) та підвищення урожайності до 47,2 ц з 1 га (на 4,9 з 1 га, або 11,6 %).

При цьому зібрана площа зросла з 14494,9 тис га до 14782,3 тис. га (на 287,4 тис. га, або 2,0 %). У цілому збільшення валового збору зернових та зернобобових культур забезпечив переважно інтенсивний фактор (урожайність), що свідчить про підвищення ефективності зерновиробництва.

Виробництво молока у 2017 р. становило 10328,6 тис. т при поголів'ї корів 2063,9 тис. голів, у 2018 р. виробництво зменшилося до 10098,8 тис. т (на 229,8 тис. т, або 2,2 %), а поголів'я скоротилося до 1967,6 тис. голів (на 96,3 тис. голів, або 4,7 %). У 2018 р. виробництво молока збільшилося у Закарпатській (на 6 %), Хмельницькій (на 5 %), Луганській (на 2 %), Житомирській, Харківській, Кіровоградській (на 1 %) областях. А скорочення обсягів спостерігається у Запорізькій (на 6 %), Волинській, Івано-Франківській, Черкаській (на 5 %), Львівській, Рівненській, Одеській (на 4 %) областях.

Проаналізуємо динаміку середніх цін реалізації зернових та зернобобових культур і молока сільськогосподарськими підприємствами України (табл.).

Таблиця

Середні ціни реалізації зернових та зернобобових культур і молока сільськогосподарськими підприємствами України¹

(грн за т)

Період	Зернові та зернобобові культури			Молоко		
	2017 р.	2018 р.	Індекс	2017 р.	2018 р.	Індекс
Січень	3768,3	4035,6	1,071	7669,1	8033,1	1,047
Січень-лютий	3798,7	4152,2	1,093	7648,5	7964,6	1,041
Січень-березень	3867,4	4217,3	1,090	7519,8	7926,7	1,054
Січень-квітень	3912,7	4312,7	1,102	7302,2	7821,5	1,071
Січень-травень	3911,3	4341,6	1,110	7113,3	7662,4	1,077
Січень-червень	3901,0	4352,2	1,116	6996,8	7554,1	1,080
Січень-липень	3870,1	4319,2	1,116	6936,6	7482,1	1,078
Січень-серпень	3842,1	4401,1	1,145	6932,6	7440,3	1,073
Січень-вересень	3828,0	4437,5	1,159	6973,4	7447,7	1,068
Січень-жовтень	3821,0	4393,5	1,150	7074,4	7490,6	1,059
Січень-листопад	3780,4	4358,3	1,153	7161,7	7546,2	1,054
За рік	3771,6	4315,0	1,144	7234,0	7602,4	1,051
Січень 2019 р.	-	4354,9	-	-	8253,4	-

¹ – розраховано за даними Державної служби статистики України [1]

Проведені дослідження свідчать про коливання рівня середніх цін реалізації зернових та зернобобових культур і молока за період 2017-2018 рр. Так, зокрема, середні ціни на зернові та зернобобові культури у 2018 р. порівняно із 2017 р. підвищилися на 14,4 %, а на молоко – на 5,1 %. Упродовж року найбільш стрімке зростання цін спостерігалось у вересні-

листопаді на зернові та зернобобові культури та травні-липні – на молоко. Таку ситуацію можна пояснити підвищенням попиту на продукції у ці проміжки часу та економічною ситуацією в країні.

За інформацією Державної служби статистики України середня ціна реалізації зернових та зернобобових культур у січні 2019 р. становила 4354,9 грн за т, що на 39,9 грн за т, або 0,9 % вище середнього показника за 2018 р. та на 319,3 грн за т, або 7,9 % вище аналогічного показника за січень 2018 р.

По молоку середня ціна реалізації у січні 2019 р. становила 8253,4 грн за т, що на 651,0 грн за т, або 8,6 % вище середнього показника за 2018 р. та на 220,3 грн за т, або 2,7 % вище аналогічного показника за січень 2018 р.

Якщо порівняти середні ціни на зернові та зернобобові культури в цілому по сільськогосподарських підприємствах України та по Полтавській області за 2017 р., то можна відзначити дещо вищий рівень середніх цін реалізації по області порівняно з показником України. Так, середня ціна реалізації зернових та зернобобових культур по області у 2017 р. становила 3787,5 грн за т, а по Україні – 3771,6 грн за т (на 15,9 грн за т, або 0,4 % показник по області вищий). Така ж ситуація спостерігається і по молоку. Середня ціна реалізації молока по області становила 7320,2 грн за т, а по Україні – 7234,0 грн за т (на 86,2 грн за т, або 1,2 % показник по області вищий).

Отже, проведені дослідження свідчать про тенденції коливання цін на ринку продукції сільського господарства на прикладі реалізації зернових та зернобобових культур та молока, які можна пояснити ринковою кон'юнктурою та економічною ситуацією в Україні.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 657:347

*Шеленко Д. І.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Вишневська Г. М.,
магістр спеціальності облік і оподаткування,
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
ім. Василя Стефаника”, м. Івано-Франківськ*

ОПЛАТА ПРАЦІ У ВНУТРІШНЬОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ МЕХАНІЗМІ ПІДПРИЄМСТВ

Важливим фактором який забезпечує мотивацію праці та рівня життя людей є оплата праці, яка на підприємствах повинна бути спрямована на стимулювання виробництва продукції та виявлення резервів її підвищення.

Оплата праці, як економічна категорія відображає суму грошових коштів, яку отримує працівник підприємства згідно до трудової угоди і є частиною створеного ним продукту, розподіляється за працею відповідно до кількості та якості [1, с. 83].

Підвищення оплати праці може бути на:

- рівні підприємства залежно від підвищення результатів роботи працівників, мотивації праці (заінтересованості у результатах праці, матеріального стимулювання);
- державному рівні (інвестиції які приходять в Україну, темпів зростання економіки, пожеввлення міграційних процесів, диспропорції на ринку праці).

Як елемент підвищення оплати праці на підприємстві особливу увагу звертають на мотиваційні заходи в організації та її стимулюванні, зокрема на преміювання, доплати (які повною мірою залежать від результатів діяльності підприємства) і, навпаки, результат господарювання залежить від практичної організації системи преміювання окремих категорій персоналу й надбавки [2, с. 123].

Відношення до праці повинно визначатися об'єктивними та суб'єктивними факторами. Об'єктивні – включають природу і характер праці, професійні якості працівників підприємства та умови праці. Суб'єктивні фактори в свою чергу включають відношення до праці та види трудової діяльності.

Правильність нарахування та утримань із оплати праці є відповідальною й трудомісткою роботою, яку доцільно здійснювати в

певні терміни визначені наказом про облікову політику підприємства. На сьогодні державою встановлено мінімальну заробітну встановлено у таких розмірах: у місячному розмірі з 1 січня - 4173 гривні, у погодинному розмірі з 1 січня - 25,13 гривні [3].

Розвиток та функціонування підприємств у сучасному ринковому середовищі показує, що потреба в нормативному регулюванні та підвищенню рівня оплати праці виникає:

– у роботодавця: для пошуку додаткових резервів її збільшення, колективному регулюванні оплати праці, зменшенням невиробничих витрат на підприємстві, впровадження внутрішньовиробничих тарифних умов;

– у працівника: орієнтація на кінцевий результат праці, ефективність їх роботи, ініціативність, організаторські здібності, рівень кваліфікації, ініціативність, відповідальність.

Внутрішній економічний механізм підприємств неможливий без підвищення ефективності використання трудового потенціалу і саме оплата праці виступатиме тут регулюючим чинником.

Виходячи з вищенаведеного, оплата праці потребує більшої уваги з боку підприємства та держави, так постійні зміни законодавства мають незадовільний вплив на розвиток підприємств, тому потребують постійного моніторингу.

Список використаних джерел:

1. Малік М.Й. Мотивація праці та формування ринку робочої сили Освоєння ринку і ринкові відносини в агропромисловому комплексі України. Матеріали українсько-німецького семінару економістів-аграрників. 15-22 жовтня. Київ. 1992. С. 78-85.

2. Миронова Ю.Ю., Панасенко В.А. Проблеми організації обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві. Економіка і регіон. ПолтНТУ. 2016. № 1 (56). С. 121-126.

3. Закон України Про Держбюджет на 2019 рік. № 2629-VIII, від 23.11.2018 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19> (дата звернення 27.02.2019).

УДК 330.131:7(075.8)

*Щербата І. В.,
к. е. н., доцент кафедри економіки,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*
*Клепчава О. В.,
к. е. н., помічник судді,
Господарський суд, м. Київ*

ВИБІР ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Прийняття рішення щодо галузевої структури сільськогосподарського підприємства супроводжується наявністю цілого ряду факторів невизначеності, які заздалегідь передбачити неможливо, а тому супроводжується економічним ризиком. Для сільськогосподарських підприємств основними факторами невизначеності є погодні умови та цінова конкуренція, яка зумовлена коливанням попиту і пропозиції на певні види проукції. Невизначеність для прийняття рішення є досить широким поняттям. Воно зумовлюється і відображає об'єктивну неможливість отримання певного абсолютного знання про особливі внутрішні та зовнішні умови функціонування господарської діяльності, або неоднозначність параметрів. Невизначеність зумовлена неповноцінністю або неточністю інформації про умови підготовки та реалізації господарських рішень, у тому числі пов'язаних з ними витрат і прогнозуванні результатів. Такі невизначені параметри можуть спостерігатись достатню кількість раз і за допомогою зібраних статистичних даних, імітації або моделювання експерименту, можна визначити частоти випадків, які розглядаються як наближення до ймовірностей. Даний тип невизначеності носить назву статистичної [3].

Для прийняття рішення в умовах статистичної невизначеності використовується метод теорії гри, коли всі передбачувані випадки зводять до так званої гри двох гравців шляхом побудови платіжної матриці, елементами якої є передбачуваний вигравш (прибуток) та ризики появи тих чи інших випадків. При цьому використовують наступні критерії (способи доцільності прийняття рішення): критерій Вальда, критерій оптимізму, критерій песимізму, критерій Севіджа [4]. Критерій Вальда забезпечує максимізацію розрахункового мінімального вигравшу або, що теж саме, мінімізацію максимального програшу (втрат), який може бути виникнути при реалізації однієї з обраних стратегій. Цей

критерій передбачає, що особа, яка приймає рішення повинна дотримуватися вкрай обережної поведінки. Критерій Вальда використовується у випадках, якщо ситуація, яка потребує рішення є наступна: про можливість появи зовнішніх станів нічого не відомо; або доводиться розраховувати на появу різних зовнішніх станів; або рішення реалізується зазвичай тільки один раз; або при прийнятті рішення необхідно виключити будь-який ризик. Критерій оптимізму, який ще називають критерієм максимаксу, використовують коли особа, що приймає рішення як правило орієнтується на найбільш достатньо сприятливі умови. У випадку, коли гру задано матрицею виграшів за критерієм оптимізму визначається той варіант рішення, який максимізує максимальні виграші (наприклад, доходи) для кожного обраного варіанта ситуації. Критерій оптимізму доцільно застосовувати у тих випадках, коли особа, яка приймає рішення має можливість впливати на вибір стратегій іншим гравцем. У випадку, коли особа, яка приймає рішення, зорієнтована на найменш сприятливі умови та певні неконтрольовані фактори зазвичай застосовують критерій песимізму. За цим критерієм визначається варіант рішення, який найбільш мінімізує мінімальні виграші для кожного варіанта ситуації. За критерієм песимізму завжди передбачається, що всі неконтрольовані фактори можуть бути використані найбільш несприятливим чином. В реальних ситуаціях таке може виникати, коли неможливий контроль за різними неконтрольованими факторами. Виникають ситуації, коли найбільш неконтрольовані фактори діють більш краще у порівнянні з найкращим станом, на який орієнтувалась особа, яка приймає рішення. Наприклад, погодні умови виявилися краще прогнозованих; або конкуренція зменшилась на ринку у порівнянні з певними прогнозованими очікуваннями. У таких випадках виникає необхідність визначення розрахункових можливих відхилень отриманих результатів від їх оптимальних значень. Такі випадки аналізують за допомогою критерія Севіджа. Цей критерій аналогічний попередньому критерію Вальда, але особа, яка приймає рішення, використовує не матрицю виграшів, а матрицю ризиків. Критерій Севіджа передбачає вибір кращого рішення, яке максимальне значення ризику найбільш мінімізує.

Проведений аналіз ТзОВ «Вербів» Бережанського району Тернопільської області дає підстави для наступних висновків. Господарству слід вирощувати озиму пшеницю (співпадиння прийняття рішення за критеріями оптимізму, песимізму та Севіджа), хоча вона і забезпечує невисокий рівень прибутку (гарантований прибуток на 1 га

при будь-яких умовах невизначеності 694 грн.). Максимальний рівень прибутку забезпечує виробництво сої (гарантований прибуток на 1 га 10848 грн.), однак таке виробництво супроводжується найбільшим ризиком. Отже, озима пшениця забезпечує підприємству гарантований, хоча і найменший прибуток, а соя найбільший прибуток, однак з найвищим рівнем ризику. Тому підприємству при визначенні галузевої структури на виробництво сої виділяти незначні площі. Станом на сьогодні співвідношення зернових і технічних культур становить 69:31, під озиму пшеницю відведено 24% посівних площ, а під сою 9%. Таке співвідношення доцільно зберігати і надалі з можливим незначним нарощуванням посівних площ під соєю.

Ринок аграрної продукції характеризується низькими бар'єрами входження, що створює висококонкурентне середовище. Великотоварні підприємства (агрохолдинги) мають значні конкурентні переваги за рахунок можливості використання інтенсивних технологій та інновацій. Ринкові трансформації аграрних підприємств характеризуються структурним дисбалансом аграрного виробництва [1]. Висока конкуренція з агрохолдингами на традиційному ринку спонукають невеликі сільськогосподарські підприємства використовувати незаповнені ринкові ніші. Обрані стратегії є досить привабливими, забезпечуючи не тільки стабільні зростаючі доходи, але і захист від конкуренції. Однак, можливості диверсифікації для більшості сільськогосподарських підприємств є досить обмеженими. Це зумовлено низьким рівнем гнучкості виробничого потенціалу і незадовільним фінансовим станом. Крім того, прийняття рішення щодо диверсифікації пов'язане з певними ризиками, які необхідно враховувати.

Сільськогосподарські підприємства в основному спеціалізуються на виробництві зернових та молока, виробництво яких мають високий (в порівнянні з іншою продукцією) рівень рентабельності. Овочівництво і картоплярство є високорентабельним, однак менш привабливим у зв'язку з високою трудомісткістю та затратністю. Виробництво м'яса ВРХ та птиці є збитковим, свиней – низькорентабельним. Виробництво продукції тваринництва пов'язано з високими ризиками, які не готові брати на себе сільськогосподарські підприємства. Виробництво рослинницької продукції є менш ризиковим і більш рентабельним. Внутрішній попит на продукцію тваринництва забезпечується в основному господарствами населення й частково – фермерськими господарствами. Міжнародна ринкова кон'юнктура зумовила таке реформування аграрних відносин, що рослинництво стало найвигіднішою сферою аграрної діяльності. В

структурі аграрного виробництва продукція рослинництва має переважаюче значення. Деформація структури аграрного виробництва зумовлена переходом сільськогосподарських підприємств на виробництво переважно високомаржинальних культур. Така структура аграрного виробництва відображає, насамперед, корпоративні, а не національні інтереси і є загальною тенденцією в Україні [1, с. 109].

Висока територіальна концентрація крупних агроформувань, у користуванні яких перебуває переважна частка сільськогосподарських угідь і ріллі, знижує можливість розвитку дрібних товаровиробників. Найбільш ефективні експортно-орієнтовані галузі агровиробництва і збуту на зовнішні ринки стали головними ланками господарювання та метою діяльності лише крупних агрохолдингових компаній. Дрібні сільськогосподарські товаровиробники не в змозі конкурувати з крупними агроформуваннями як у виробництві (високі виробничі витрати) так і в збуті продукції (недостатньо розвинута інфраструктура). Тому головні ринкові регулятори – попит і пропозиція – не мають належного механізму функціонування для дрібних товаровиробників.

Основною типовою ситуацією для реалізації стратегії диверсифікації є висококонкурентне середовище, яким є сільське господарство, та можливість використання традиційних каналів збуту для просування на ринок нових продуктів. Великим та середнім сільськогосподарським підприємствам основною стратегією слід обирати широку диверсифікацію виробництва аграрної продукції з метою часткового зниження підприємницьких ризиків. Малим підприємствам – диференціацію, займаючи незаповнену ринкову нішу з виробництва нетрадиційної для сільського господарства продукції

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В. Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку: [монографія] / В. Г. Андрійчук. – Ніжин : ТОВ В-во «Аспект-Поліграф», 2007. – 216с.
2. Машина Н. І. Економічний ризик та методи його вимірювання : навч. посіб. / Н. І. Машина. – К. : Центр навч. л-ри, 2013. – 188с.
3. Шегда А. В., Голованенко М. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління : навч. посіб. / А. В. Шегда, М. В. Голованенко; за ред. А. В. Шегди. – К. : Знання, 2008. – 271 с.
4. Study on Employment in Rural Areas [Electronic resource]. – Mode of access: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/reports/ruralemployment/sera_report.pdf.

УДК 631.1.016:330.837

*Яворська Т. І.,
д.е.н., професор кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
Таврійський державний агротехнологічний університет,
м. Мелітополь*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Аграрний бізнес у сучасних умовах є функціональним пріоритетом розвитку галузі сільського господарства та економіки країни в цілому. Разом з тим засади ефективного функціонування ґрунтуються на цілій низці відповідних інституційних умов: розвитку ринку, відповідному законодавчому та організаційному забезпеченню, станом відносин між державою і підприємницькими структурами та іншими суспільними інститутами.

Інституції (правила, принципи, традиції, ментальність) у суспільному розвитку, ринковому механізмі приймають форму інститутів (власність, закон, організація, установа, конкуренція, регулювання тощо). Найбільш гострою для сільського господарства є проблема інституту власності. Наприклад, особисті селянські господарства товарного спрямування через відсутність інституційних засад їх підтримки можуть швидше збанкрутувати порівняно з приватно-колективними, кооперативними чи державними структурами. Водночас, у національній аграрній економіці вони виявилися більш конкурентоспроможними, тому що мають можливість швидкого адаптування до змін внутрішнього та зовнішнього середовища. Фермерські господарства спонукають до підвищення ефективності ринку і конкуренція. Тобто, організаційно-правові форми малого бізнесу в умовах трансформаційної економіки відрізняються інституціональними особливостями формування конкурентоспроможності.

У сільському господарстві особливою невизначеністю характеризуються відносини власності на землю. Неefективне використання інституційних земельних відносин проявляється у їх неврегульованості між власниками капіталу-землі і підприємцями-орендарями. Інституційна реалізація права приватної власності на землю має половинчастий характер, бо інплементовано в господарську практику

лише у контексті оренди, а інститут купівлі-продажу не діє, що практично проявляється в недосконалої системи перерозподілу вартостей, демотивації власників, обмеженні права їх трансакційної активності у здійсненні довгострокових інвестицій [1]. Це спонукає орендаря до безвідповідальності, а у підприємця формує стійкий стереотип байдужого ставлення до своєї ж власності як джерела доходу. Селянин залишається відчуженим від власності на засоби виробництва і праці, тому що не може ефективно впливати на їх використання господарськими структурами [3, с.115]. Однак, на нашу думку, інститут власності у суб'єктів малого бізнесу виражений у формуванні ефективного власника перш за все з позицій неформальних інституцій – традицій, ментальності, економічно відповідального господарювання.

Сучасний стан реформ в аграрній сфері і особливості функціонування економічного механізму виявили найбільшу проблемність у формуванні інституціональних умов ціноутворення і функціонуванні цін по відношенню до безпосередніх сільськогосподарських товаровиробників. Особливо селяни відчувають труднощі на мікрорівні стосовно можливості формувати ціну пропозиції, яка б забезпечувала розширене відтворення капіталу, або хоча б еквівалентність міжгалузевого обміну. Зараз сільськогосподарський товаровиробник, особливо дрібний, не може забезпечити технологію виробництва, адекватну нормативній структурі затрат з об'єктивних причин (недоступні ресурси, відсутність оборотного капіталу). Згідно з розрахунками ціна пропозиції, яка зможе забезпечити розширене відтворення не забезпечується, а ринок пропонує значно нижчу ціну реалізації (ціну попиту), що зумовлює ціновий диспаритет [3, с.230-231].

Конкуренція – це інституційний механізм – ідеологія ринкових взаємодій, яка унормовує «життя» підприємця в умовах постійної боротьби за ресурси та ринки збуту товарів, тобто за споживача. Крім того ринковий механізм конструює певні рамки інституціоналізації підприємництва, а отже, рівня трансакційних витрат та ефективності [1]. Тому однією із головних інституціональних засад забезпечення розвитку малого бізнесу поряд із ціноутворенням, є зростання витрат в сільському господарстві, що обмежує конкурентоспроможність їх продукції.

Для суб'єктів малого бізнесу найбільш привабливою первинною ланкою серед інститутів маркетингової інфраструктури аграрного ринку виступають обслуговуючі кооперативи, оптові ринки, заклади фірмової, дрібнооптової та роздрібної торгівлі, співпраця з якими, як правило, передбачає мінімальні витрати на транспортування, зберігання продукції,

організацію торгівлі, інші маркетингові заходи.

Вирішення інституціональних проблем лежить у площині удосконалення системи управління аграрним сектором економіки, серед якого найважливішим є формування інфраструктури інституцій ринкового й інформаційного забезпечення дрібних товаровиробників при вирішальній ролі професійних об'єднань і громадських організацій, насамперед в плані консолідації зусиль саморегулювання, що визначатиме конкурентоспроможність виробників сільськогосподарської продукції [2, с.38].

Економічна міцність держави залежать від стабільності розвитку сільського господарства, більшість господарських формувань якого становлять дрібні суб'єкти діяльності. Малий бізнес є особливим типом підприємницької діяльності, головними рисами якого є: відособленість, конкретна спеціалізація, реалізація вироблених товарів на ринку, може бути засноване на особистій праці власника й членів його сім'ї з використанням також найманої праці [1]. Інституційні засади забезпечення розвитку малого бізнесу, незважаючи що їх усталеність ще не скоро буде досягнута, забезпечили формування різноманітних організаційно-правових форм господарювання в сільському господарстві. Як приклад, це законодавче унормування сімейних ферм як проміжної форми між фермерськими господарствами та господарствами населення.

Список використаних джерел:

1. Малік М. Й. Розвиток аграрного підприємництва в умовах інституціональних трансформацій / М. Й. Малік, О. Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2017. - № 2. – С. 5 – 16.
2. Саблук П. Т. Інституціональні засади трансформацій в аграрній сфері / П. Т. Саблук // Інституціональні засади трансформацій в аграрній сфері: матер. Тринадцятих річних зборів Всеукр. конг. економістів-аграрників (20-21 чер. 2011 р., м. Київ) / редкол.: П. Т. Саблук та ін.; ННЦ "ІАЕ". – К., 2011. – С. 5–38.
3. Шпикуляк О. Г. Інституції у розвитку та регулюванні аграрного ринку: монографія / О. Г. Шпикуляк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 396 с.

УДК 338.43

*Янишин Я. С.,
к.е.н., в.о. проф. кафедри міжнародних економічних відносин
та маркетингу, декан економічного факультету,
Брик Г. В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ АГРОПРОДУКЦІЇ

Інтеграція України до міжнародних спільнот, поглиблення економічних зв'язків, зростання конкуренції, необхідність модернізації виробництва та постійне запровадження інновацій зумовлюють використання вдосконалених підходів до формування ринкових відносин в АПК. З врахуванням цих вимог, важливе значення відводиться формуванню ринку сільськогосподарської продукції, оскільки ринок агропродукції володіє необхідною ресурсною базою для забезпечення продовольчої безпеки країни.

Україна – це насамперед країна з величезним сільськогосподарським потенціалом, а відтак і значними перспективами розвитку всього агропромислового комплексу. Невдала політика щодо сільського господарства в Україні, що проводилась в 1990-ті роки, відклала відбиток на галузь загалом, однак у 2000-ні роки ситуація дещо покращилась, а саме зросли обсяги виробництва, його прибутковість і ефективність. Необхідно визнати, що сільськогосподарському виробництву належить вагоме місце в загальній структурі ВВП України (табл. 1).

Таблиця 1

Частка сільського господарства в економіці України за 2010-2017рр.*

Роки	ВВП, млн. грн.	Сільське, лісове та рибне господарство, млн. грн.	Сільське, лісове та рибне господарство у % від ВВП
2010	1079346	80385	7,4
2011	1299991	106555	8,2
2012	1404669	109785	7,8
2013	1465198	128738	8,8
2014	1586915	161145	10,2
2015	1988544	239806	12,1
2016	2383182	277197	11,6
2017	2982920	305194	10,2

* узагальнено на підставі [3].

Розглянувши структуру ВВП України за 2017 рік, можна відзначити, що в загальній структурі ВВП сільське, лісове та рибне господарство досягло 10,2%. Таким чином, можна сказати, що за відсутності ринку землі та багаторічних кризових явищ у країні сільське господарство досить активно розвивається. За прогнозами фахівців у галузі АПК при вдалому започаткуванні ринку сільськогосподарських угідь слід очікувати зростання показника частки сільського господарства аж до 15-20% в загальній структурі ВВП України

На сьогоднішній день сміливо можна сказати, що сільське господарство є активним рушієм позитивних змін в економіці України. У 2015 році спостерігалось падіння показника експорту України, натомість в 2016, 2017 роках, за рахунок підвищення показника експорту соняшникової олії та зерна, цей показник досяг позитивних результатів. Слід відмітити, що на величину цих показників впливає два основні чинники: обсяг виробництва та ціна. З метою виключення впливу цінового чинника та представлення більш об'єктивних даних, розвиток виробництва сільськогосподарської продукції, доцільніше провести аналіз динаміки виробництва основних видів сільськогосподарської продукції в натуральних одиницях (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяги виробництва основних видів продукції рослинництва в Україні, 2010-2017рр. *

Роки	Виробництво сільськогосподарських культур, тис. т					
	культури зерно-ві та зернобо-бові	буряк цукровий	соняш-ник	картопля	культури овочеві	культури- плодові та ягідні
2010	39271	13749	6772	18705	8122	1747
2011	56747	18740	8671	24248	9833	1896
2012	46216	18439	8387	23250	10017	2009
2013	63051	10789	11051	22259	9873	2295
2014	63859	15734	10134	23693	9638	1999
2015	60126	10331	11181	20839	9214	2153
2016	66088	14011	13627	21750	9415	2007
2017	61917	14882	12236	22208	9286	2048

*узагальнено на підставі [4].

Представлені в табл. 2 дані свідчать про закономірне, хоч подекуди і

нестабільне, збільшення виробництва зернових та зернобобових культур, насіння сояшинику, овочів відкритого ґрунту Подібна ситуація відслідковується і щодо виробництва продукції тваринництва за період 2010-2017р.р. (табл. 3).

Таблиця 3

Обсяги виробництва основних видів продукції тваринництва в Україні, 2010-2017рр.

Роки	Виробництво основних видів продукції тваринництва			
	м'ясо (у забійній масі), тис.т	молоко, тис.т	яйця від птиці, млн.шт	вовна, т
2010	2059,0	11248,5	17052,3	4192
2011	2143,8	11086,0	18689,8	3877
2012	2209,6	11377,6	19110,5	3724
2013	2389,4	11488,2	19614,8	3520
2014	2359,6	11132,8	19587,3	2602
2015	2322,6	10615,4	16782,9	2270
2016	2323,6	10381,5	15100,4	2072
2017	2318,2	10280,5	15505,8	1967

*узагальнено на підставі [5].

Слід відмітити, що рівень розвитку агропромислового комплексу, перш за все, визначається якістю та величиною продовольства, що споживається населенням. В період з 2010 по 2017 роки споживання таких продуктів, як м'ясо та молоко зростає, тобто агропродукція користується попитом та необхідна для існування населення.

Розвиток будь якого сектору економіки залежить насамперед від його підтримки на державному рівні. Основними цілями державного регулювання сільського господарства на сучасному етапі є забезпечення високої якості вітчизняної сільськогоспо-дарської продукції; підвищення конкурентоспроможності української агропродукції та українських агропідприємств на міжнародному ринку; збереження та приріст природних ресурсів, що необхідні для сільськогосподарського виробництва та інші.

Основними векторами розвитку та підтримки аграрної галузі на рівні держави є земельна реформа, розвиток сільських місцевостей, допомога фермерам, підтримки каналів та ринків збуту сільськогосподарської продукції, виробництво органічної продукції, а також безпека продуктів

харчування.

Отже, стратегічною метою функціонування АПК України в умовах поширення світової глобалізації має стати зростання конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції та забезпечення продовольчої безпеки держави, а серед конкретних завдань – необхідність підвищення обсягів виробництва, збільшення експорту продукції, зростання прибутковості сільськогосподарських підприємств, продуктивності та оплати праці в галузі сільського господарства.

Список використаних джерел:

1. Голомша, Н. С. Конкурентоспроможність сільського господарства України: можливості та фактори зростання. Науково-виробничий журнал: Інноваційна економіка. Тернопіль, 2010. № 4. С. 67-71.
2. Лаврук, О. В. Мотиваційний механізм управління виробничими витратами сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК. 2011. №2. С. 82.
3. Статистична інформація. Національні рахунки. Валовий внутрішній продукт у реальних цінах [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
4. Статистична інформація. Сільське, лісове та рибне господарство. Виробництво основних сільськогосподарських культур [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
5. Статистична інформація. Сільське, лісове та рибне господарство. Виробництво основних видів продукції тваринництва [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

РОЗДІЛ 2

ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ: ОРГАНІЗАЦІЯ, МЕТОДИКА ТА ПРАКТИКА

UDC 336.77

*Jakusonoka Ingrida,
Dr. of ec., professor, Institute of Finance and Accounting,
Latvia university of Life Sciences and Technologies*

ROLE OF CREDIT SCORING IN REDUCING THE CREDIT RISK OF COMMERCIAL BANKS

In the world, commercial banks apply different creditworthiness analysis models, including credit scoring.

When evaluating credit risk and a client's profile, some banks calculate financial coefficients, while others assign credit ratings and evaluate the level of risk.

A bank's further functioning often depends on the correct evaluation of borrowers. A wrong evaluation of borrowers' credibility and related credit risk can result in non-performing loans, which will worsen the bank's performance indicators, including the bank's liquidity.

Banks define their key credit risk management guidelines for lending and make their credit policies after designing their credit risk management strategies and adopting their implementation policies. When making a loan, a credit institution wants to reduce information asymmetry problems, ensuring that the potential borrower involves a low risk and has no negative records regarding loans already granted. The quality of repayment of earlier loans is verified in order to acquire such information. Credit scoring is used to obtain various details about the borrower.

The necessity for analysing a borrower's credibility in Latvia is stipulated by a number of legal documents: Directive 2014/17/EU of the European Parliament and of the Council of 4 February on credit agreements for consumers relating to residential immovable property, the Credit Institution Law and the Consumer Rights Protection Law of the Republic of Latvia, the Credit Risk Management Regulations and the Regulations regarding Complying with the Restrictions on Risky Transactions in Banking issued by the Financial and Capital Market Commission (FCMC). The key legal provisions of the mentioned documents directly or indirectly are associated with the evaluation of a borrower's credibility.

A faster increase in investment was hindered by a wait-and-see attitude of entrepreneurs concerning the growing uncertainty in the external environment, as well as the cautious lending policies implemented by banks.

An analysis of the changes in mortgage lending to households for the purposes of home purchase, reconstruction and repairs in the period 2010-2017 shows that with the number of loans granted decreasing by 13%, the average loan size declined by 24% (Fig.1)

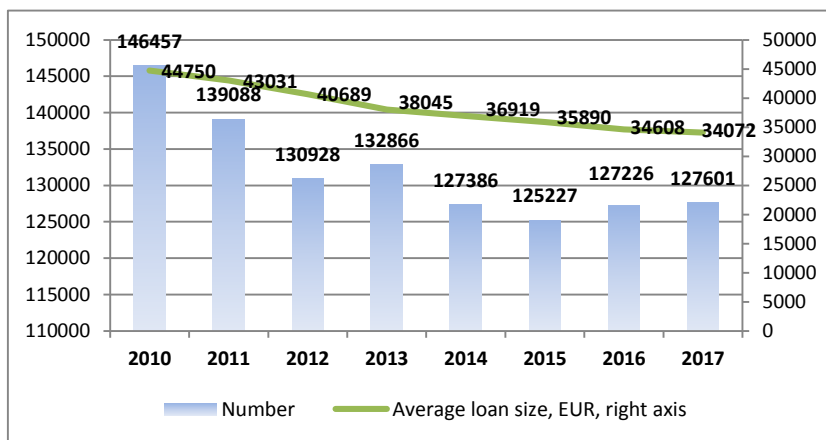

Fig.1. Number and average size of mortgage loans granted to households for the purposes of home purchase, reconstruction and repairs in the period 2010-2017, EUR

(Source: author's construction based on data of the Financial and Capital Market Commission)

The bank specialists who worked with a scoring system concluded that such a system facilitated their decision making; the necessary information was collected together and was easily visible for anyone who made a decision on lending. All the experts were unanimous that the scoring system allowed identifying any deviation from the bank's credit policy; therefore, the bank employee who entered information in the system additionally indicated deviations from the credit policy.(Jakusonoka, Barakauska, 2016)

In evaluating mortgage loan applicants, there are a number of factors the decision makers focus on and consider to be very important.

Table 1

Most important factors in evaluating loan applicants indicated by decision makers

Criteria	JSC Swed-banka	JSC Citadele banka
Income earned	Important	Important
Liabilities	Important	Very important
Collateral	Important	Important
Number of individuals in the household	Important	Important
Negative records	Important	Important
Cash surplus	Important	Important
Deviation from credit policy	Important	Important

(Source:Jakusonoka, Barakauska, 2016)

To make a decision on granting a loan, Latvian commercial banks practise evaluating credit risks for potential borrowers by taking into account a number of factors: a client's age, family status and education, the number of his/her dependents, the client's place of residence, occupation, length of service, experience at the current job, as well as the following financial information: the client's regular incomes and liabilities as well as credit history, which includes such facts as the quality of loan repayment and previous positive cooperation with the bank if the client has already been the bank's client.

References:

1. Jakusonoka I., Barakauska L. (2016) Development and Usage of Scoring Systems in Giving Mortgages by Commercial Banks of Latvia, Science and Studies of Accounting and Finance: Problems and Perspectives. 2016, vol. 10, no 1: 55-64
2. Directive 2014/17/EU of the European Parliament and of the Council of 4 February 2014 on credit agreements for consumers relating to residential immovable property and amending Directives 2008/48/EC and 2013/36/EU and Regulation (EU) No 1093/2010.
3. Financial and Capital Market Commission data (Latvian). (2019); <http://www.fktk.lv/lv/statistika/kreditiestades/ceturksna-parskati/7031-2018-gads.html>

UDC 311.21: 369

*Kolodiy A. V.,
Ph.D. in Economics, associate professor
Department of Finance, Banking and Insurance,
Lviv National Agrarian University, Lviv*

PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF COMPULSORY PROFESSIONAL PENSION SYSTEMS IN UKRAINE

An effective pension system should interact with the economy on a parity basis, rather than, as is often the case, acting on a residual principle and not used as a tool to regulate the state budget deficit. Due to its complexity and multifactor, it can not be regulated by one or more instruments for adjusting to economic or political conditions. The socio-economic parameters of the country's development should be oriented towards the creation of objective economic conditions for sustainable long-term fulfillment by the state of accumulated pension liabilities.

Unfortunately, today the Ukrainian pension system is unbalanced. Primitive external manipulation of the change in the single contribution rate will not contribute to its equilibrium. It is also necessary to understand that the formation of a stable pension system by reforming itself within it is ineffective, since many reserves of its stability are outside the system itself.

The work of authors such as A. Feodorenko, E. Libanova, N. Goryuk, O. Koval, V. Rudyk, O. Tkach and others is devoted to studying the issues of reforming the pension system of Ukraine, in particular, the analysis and role of the accumulation and non-governmental components in the pension system of the country, etc.

The ways of reforming the pension system in Ukraine are enshrined in the laws of Ukraine "On Compulsory State Pension Insurance" and "On Non-State Pension Provision" adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine in 2003. According to the approved model of the pension system, a three-tier pension system was envisaged. This model of pension insurance corresponds to the world-wide-spread multi-level model of the pension system. However, a number of supportive measures are needed to ensure that insured persons have a guaranteed income level after retirement.

The cumulative system was planned to be implemented in 2007, then the deadlines were postponed for 2010-2011, then according to the "Concept for the further implementation of the pension reform" [3] the introduction of the second pillar was postponed until 2017, and as of 2019 it the issue remains

open. Delegation is due to many reasons, since the introduction of the second level is planned only after the formation of the necessary economic conditions and the creation of a well-established and effective system of state supervision and regulation in this area, as well as the necessary infrastructure [2].

The introduction of the second level aims to strengthen the social protection of future pensioners, on the one hand, it requires the necessary institutional, technical and legislative preparation, and, on the other hand, the fastest introduction and effective functioning of the accumulation component of the pension system.

According to current Ukrainian legislation, non-state pension provision (NPF) is carried out by non-state pension funds through the signing of pension contracts between pension fund administrators and depositors of such funds.

During the last decade, discussions are underway on the introduction of compulsory occupational pension schemes (COPS) in Ukraine as a form of accumulation, preservation and payment to the insured persons and participants who work in special (harmful or difficult) conditions. Such a system, as evidenced by world practice, is created as a compensation for such conditions and is predominantly an integral part of the system of accumulative pension insurance. The significance of this issue for Ukraine confirms the calculations: if its existence in the past in 2012, the number of potential participants of the OPPS would be 2578.6 thousand people, or 19.6% of the total number of current retirees [1, p .36].

The draft law "On Compulsory Professional Pension System" was registered in parliament in 2007. It specifies that a compulsory occupational pension system is an integral part of a system of accumulative retirement provision, based on the mandatory participation of employers in the formation of pension savings in favor of certain categories of persons working in work with harmful and difficult working conditions, or in positions and professions, employment in which gives the right to appoint a pension on preferential terms or for years of service, in order to receive participants of the compulsory occupational pension system supplementary to the obligatory state pension insurance of pension benefits.

Domestic speculators are inclined to two main approaches to the introduction of COPS in Ukraine. According to the first, it should be implemented simultaneously with the system of level II, according to the second - after the introduction of Level II.

The supporters of the first point of view note that according to their economic and administrative features, the COPS and system II level are similar, namely: they are obligatory; require a system of personal accounting; the funds

of the systems are the property of the insured persons and are subject to investment; the funds can not be withdrawn from the system to the acquired rights of the insured person to receive a pension. The presence of these and other common features justifies the proposal to synchronize the introduction of COPS and system of II level [1, p.36].

Scientists who hold the second point claim that, despite the aggregate of common features and smaller scale, the COPS is much more complex than the system of Level II. As a result, it is extremely difficult for state regulation and supervision. Hence, COPS should be implemented not before, not at the same time, but only after the launch of the II level system, based on the elaboration of at least a few years of experience in the functioning of the latter.

Consequently, there is no doubt that compulsory occupational pension schemes as compensatory mechanisms should be introduced in Ukraine. However, the introduction of such systems is necessary only after the generalization and critical reflection of a multi-year experience of the functioning of the accumulation system.

References:

1. Koval O. COPS: to be or not to be? Bulletin of the Pension Fund of Ukraine. - 2014 - No. 5 (143). - P. 36-38.
2. Nazarova G.V. Analysis of Investment Opportunities of Institutional Investors. Problems of the economy. - 2011. - No. 4. - P. 124 - 130.
3. On Approval of the Concept for the Further Reform of Pension Reform: Dissemination of the Cabinet of Ministers of Ukraine // The Government courier - October 28, 2009. - No. 199.

UDC 657.6.

*Ragulina I. I.,
Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Department of Accounting and Audit,
Kharkiv National Agrarian University named
after V.V. Dokuchajev, Kharkiv
Ragulina M. M.,
Translator,
Translation Agency "Etalon", Kharkiv*

ORGANIZATION OF INTERNAL AUDIT AT THE ENTERPRISE

Internal audit is the most effective form of enterprise control. Internal audit acts as a guarantor of the reliability of financial statements, as a special type of business activity, which is associated with an independent examination of financial statements. This allows reducing the information risk of users to an acceptable level. The audit strategy is determined by the elements of risk. The quality and effectiveness of the audit, the final result of the internal audit depends on the correctness of the choice of its procedures.

Internal audit is a regulated activity of an enterprise, connected by internal documents with the control of management units and various aspects of the operation of an enterprise, which is carried out by representatives of a special control body, with the aim of assisting the enterprise's management.

The goal of internal audit consists of the implementation of effective control over the various links (elements) of the internal control system. One of the most important tasks of internal audit is to provide the management bodies with information of interest on the activities of the enterprise.

The system of internal control in any enterprise can be organized in one of the following forms: internal audit service; structural and functional form of internal control; a combination of internal audit and a structural and functional form of internal control; control and auditing service.

The internal audit service, as the practice of development of internal control shows, is organized mainly by large and some medium-sized organizations that have the following features: a complicated structure; the presence of a number of branches and subsidiaries; a variety of activities; the desire of senior management to obtain reliable information and assessment of the actions of managers at all levels of administration.

The structural and functional form of internal control does not require serious additional costs for its creation and functioning from the organization.

This form provides for the development of external auditors together with specialists of the organization of a complex of regulatory documents regulating the procedure for interaction of its structural units and managers in the field of control measures, preparation of documentation on their results, as well as preparation of solutions to eliminate the identified deficiencies.

Depending on the specifics of an organization's business, the above forms of internal audit services can be combined. This way is very useful from the point of view of cost savings while ensuring a sufficiently high degree of efficiency of internal control, since in this case a small internal audit service plays the role of a developer and organizer of control work carried out by specialists from other structural divisions of the enterprise.

Along with the internal audit service, internal auditors are also involved in the control and audit services, so when building or improving the work of internal control systems, the difference between these forms of control should be taken into account. At the same time, it is necessary to emphasize that, despite the significant differences between the internal audit service and the auditors in their functional duties; it does not cancel, but complements the audit.

Prior, current and subsequent control procedures are used to ensure the continuity of the internal control process.

In enhancing the effectiveness of internal audit, an important role is played by the proper organization of the process and the audit plan, which should include the definition of goals, objectives, company information, preliminary data, data on the internal control system and risks, historical data, etc. Thus, the concept of an internal control system of an enterprise can be considered as a system of goals, objectives, principles and tools and to assess the level of trust in this system, several factors should be taken into account: objectivity - the status of the internal audit service, its ability to perform tasks impartially, causing confidence in the product of its activities at the functional and organizational levels; competencies of auditors and other control services - necessary professionalism, competitiveness and competitive advantages of staff, systematization of methods and tools for their management; communication - a structured set of data that allows one to optimally distribute the flow of information purposefully and effectively; work coordination and planning - work planning, timing, scope and methods, level of materiality for financial reporting, and audit and reporting procedures.

In many ways, the effectiveness and reliability of the internal control system is determined by the independence and objectivity of the personnel engaged in

accounting, control and management activities. Internal audit should cover all possible risks and identify potential violations.

Thus, in conjunction with the internal control system, internal audit forms the most important means of strategic planning, forecasting the activities of an economic entity, as well as preventing future negative development trends. This increases the confidence of interested counterparties. The confidence in the safety of assets, rational use of available funds and transparency of activities is increased for the enterprise.

УДК 65.012.32(075)

*Агрес О. Г.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗГОТІВКОВОГО ГРОШОВОГО ОБІГУ (НА ПРИКЛАДІ ТЗОВ «ШАЦЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД»)

Удосконалення безготівкових розрахунків є важливою умовою забезпечення грошовими коштами процесу виробництва, закріплення госпрозрахунку і підвищення ефективності господарювання. Це передбачає, з однієї сторони, своєчасне здійснення з покупцями платежів за одержані від постачальників товарно-матеріальні цінності, роботи та послуги, з другої прискорення документообороту.

При здійсненні безготівкових розрахунків ТЗОВ «Шацький молокозавод» керується Інструкцією „Про безготівкові розрахунки в господарському обороті України”, діючим законодавством України, іншими нормативно-правовими актами. Але під час написання дипломної роботи було виявлено такий недолік, як застосування лише двох форм безготівкових розрахунків – за допомогою платіжних доручень та вексельної. В зв'язку з цим ми пропонуємо:

1. Запровадити автоматизацію розрахунків на поточному рахунку використовуючи систему „Клієнт-банк”, яка забезпечуватиме:

○ передачу повідомлень між клієнтом та банком у зашифрованому вигляді за допомогою сертифікованих засобів захисту;

- автоматичне ведення протоколу (та захист цього протоколу від модифікації) передавання розрахункових документів між банком та клієнтом, як у банк, так і в автоматизоване робоче місце клієнта;
  - автоматичне архівування протоколів наприкінці дня.
2. Використовувати такі форми розрахунків, як розрахунки за допомогою платіжних карток і електронних переказів.

Основними складовими системи "клієнт-банк" є:

"Банківська частина" - комплекс, що розміщується у банку;

"Клієнтська частина" – комплекс, що розміщується на підприємстві.

Можлива наявність окремої підсистеми телекомунікації, яка дозволяє побудувати банківську та клієнтську частини незалежно від конкретних засобів електронної пошти і внаслідок цього забезпечити функціонування програмного забезпечення системи "клієнт-банк" у різних телекомунікаційних середовищах.

В Україні вже існують системи "клієнт-банк", які є невід'ємною складовою програмного комплексу автоматизації бухгалтерії. Їх використання дозволить ТзОВ «Шацький молокозавод» не тільки повністю автоматизувати бухгалтерський облік, а й побудувати єдину технологічну лінію для виконання всіх фінансових операцій підприємства.

На сьогодні для того, щоб в Україні широко застосовувати електронні засоби зв'язку, необхідно створити ефективні законодавчі основи і перш за все уточнити юридичний статус так званого електронного документа. В українському законодавстві дуже обмежено визначено поняття "документ", тим більше — електронний документ. Для законодавчого визначення "електронного документа" потрібно створити правову конструкцію, яка б могла виконувати всі основні функції звичайного паперового документа.

Закони України про електронний документообіг та про електронний підпис мають базуватися на функціонально-еквівалентному підході. Однак його застосування не повинно призвести до встановлення для підприємства систем електронної передачі даних жорсткіших стандартів надійності (і пов'язаних із ними витрат), ніж ті, що діють у сфері обігу паперових документів. За юридичною силою електронний підпис має бути рівнозначним власноручному підпису при дотриманні вимог, встановлених законодавством України.

При застосуванні комп'ютерних технологій одержується інформація про стан господарювання, зміни, які відбуваються, стан взаєморозрахунків із дебіторами та кредиторами визначаються результати

господарювання, надається користувачам для прийняття рішень повна і достовірна інформація про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства від усіх видів діяльності. Такий порядок оформлення руху грошових коштів набуває в останній час все більшого застосування.

Автоматизований варіант ведення руху грошових коштів підвищує свою дієвість, оскільки скорочує розрив між реєстрацією первинних документів та використанням його результату. Наявність таких даних за декілька років дозволяє розглядати результати господарської діяльності в динаміці, забезпечує наступність за окремі періоди часу.

Останнім часом все ширшого використання набувають такі форми розрахунків як розрахунки за допомогою пластикових карток та електронні перекази. Адже для здійснення перерахування грошей не вимагають присутності уповноваженої особи від підприємства в банку, а це заощаджує час на переїзди до установи банку. Головна перевага цих форм безготівкових розрахунків - значне прискорення здійснення самих розрахункових операцій. Для цього є необхідність забезпечення банкоматами сільської місцевості та наявність доступу до інтернет-мережі, що зробить запропоновані форми перспективними.

Одним з актуальних завдань в удосконаленні розрахунків є розширення сфери застосування прямих зв'язків між сільськогосподарськими підприємствами і споживачами їх продукції. Виняток з розрахунків проміжних ланок забезпечує прискорення обороту коштів, скорочення документообороту.

Однією з важливих проблем, яку потрібно вирішити на державному рівні, є бартерні розрахунки. В нашій нормативно-правовій базі весь час впроваджуються нові методи оподаткування бартеру, хоча необхідно його зменшувати. Необхідно провести схему проведення бартерних розрахунків із резидентом у грошові.

Вдосконалюючи організацію безготівкових розрахунків виникають такі проблеми, як наближення моменту отримання продукції і забезпечення гарантій платежу, дотримання дисципліни доставок і прискорення здійснення розрахункових операцій. Такий контроль можна було б покласти на юридичну службу. Бо велике значення в здійсненні платіжної дисципліни має організація розрахунків, виконання договірної дисципліни. Отже, необхідно підвищити роль юристів в здійсненні розрахункових взаємовідносин з постачальниками і заготівельними організаціями, надати цій роботі систематичний та обов'язковий характер, забезпечити захист законних інтересів господарств.

УДК 658.012.005

*Андрушко Р. П.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Руленко Д. І.,
студент групи 22-СП, економічного факультету,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ФОРЕНЗІК – ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ БОРОТЬБИ З ЕКОНОМІЧНИМИ ЗЛОЧИНАМИ

Фінансово-економічні інтереси суб'єктів господарювання підпадають під цілу низку ризиків, зокрема ризик шахрайства з боку працівників, керівництва та контрагентів. Про те у світі, зокрема і в Україні, боротьба із фінансовим шахрайством набирає швидких обертів, завдяки послугам форензік.

За даними дослідження «Reports of the Nations 2018», підготовленого профільною організацією Association of Certified Fraud Examiners (ACFE), в результаті корпоративного шахрайства світові компанії втрачають близько 5% свого річного прибутку, що в грошовому еквіваленті складає приблизно 4 трлн доларів США (5% валового світового продукту). В Україні, розмір фактичних втрат і потенційного збитку становить до 10-20% від доходу (розмір збитків в українських компаніях перевищує світові показники приблизно в зв'язку з економічною кризою і погіршенням фінансової ситуації в країні).

Залучення спеціалістів у галузі Forensic допомагає власникам бізнесу отримувати детальний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища компанії (corporate intelligence), виявляти шахрайства, оцінити збитки від них, а також зрозуміти прийнятний механізм відшкодування шкоди та повернення активів.

Сьогодні в Україні практика «Forensic» переживає бурхливий розвиток. У форензік зацікавлені, насамперед, іноземні компанії або великі українські холдинги. Попит на послуги з форензік розслідування останнім часом почав збільшуватися, але він все ще залишається низьким, якщо порівнювати з іншим країнами світу.

У 2018 році за фінансовими розслідуваннями звернулися майже 400 малих і середніх фермерів, які недоотримали прибуток. Саме недоотриманий прибуток є ознакою шахрайських дій персоналу.

Форензік (forensic accounting) – комплексне всебічне дослідження фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта, мета якого

полягає у виявленні різних фактів шахрайства, фінансових махінацій, інших неправомірних дій, як з боку управлінського апарату, так і з боку інших співробітників, а також інших третіх осіб, крім того запропонувати систему заходів щодо їх мінімізації.

Важливо відзначити, що послуги форензік можуть надаватися в різних формах і бути частиною інших послуг, наприклад, передінвестиційного аналізу (Due diligence), розслідування, спрямованого на виявлення причин банкрутства (bankruptcy fraud).

Forensic також стає дієвим механізмом підтвердження інвестиційної привабливості бізнесу. Для інвесторів, особливо з країн Західної Європи та США, є аксіомою перевіряти наявність у бізнес-партнерів системи Compliance – процедур, антикорупційних програм та ефективного регулювання ризиками.

Форензік можна поділити на такі інструменти:

- корпоративна розвідка (Corporate Intelligence) - це процес збору інформації з відкритих джерел, з метою вивчення інформації про потенційних ділових партнерів, організаціях та співробітників;

- форензік іміджинг – це проце збереження цифрових копій даних з різних пристроїв і носіїв, які можуть в подальшому бути використані, як докази, що мають юридичну силу;

- тест на проникнення (Penetration Testing) — це метод оцінювання захищеності комп'ютерної системи чи мережі шляхом часткового моделювання дій зовнішніх зловмисників з проникнення у неї.

Форензік послуги необхідні у разі, якщо:

- у підприємстві є необґрунтоване зниження прибутку;
- зафіксовані анонімні повідомлення про факти шахрайства;
- власник не бере участь в операційному управлінні;
- відсутня служба безпеки або структурний підрозділ, що відповідає за економічну безпеку;
- за закупівлі відповідає не колегіальний орган, наприклад, тендерний комітет, а окремі особи.

Методи проведення форензік перевірок:

- відкрита перевірка - в даному випадку персонал компанії обізнаний про те, що в компанії проводиться такий аудит і навіть задіяний в процесі збору підтверджуючих документів;

- непланова для співробітників перевірка - проводиться без попереднього повідомлення за рішенням власника бізнесу, є більш ефективною, ніж відкрита;

- перевірка з використанням впровадженого співробітника - дає найбільш якісні результати, але при цьому вона є найбільш витратною за часом. В ході такої перевірки виявляються схеми, які можуть зовні виглядати цілком легальними, але при ближчому розгляді збагачувати чиюсь кишеню.

Форензик послуги надають фірми, за попереднім замовленням покупця таких послуг. В Україні форензик послуги пропонують такі фірми як: "PwC Ukraine", "Делойт", "KRESTON GCG", "KPMG Ukraine" та інші.

В реаліях ведення бізнесу в Україні вчасне проведення комплексних Forensic-розслідувань дозволить українським компаніям гарантувати мінімізацію значних фінансових втрат і захистити власну ділову репутацію.

Отже, форензик – це підходи, методики та інструменти, спрямовані на боротьбу з економічними злочинами, які набувають великої популярності у нашій державі. Успішне ведення бізнесу залежить не тільки від професійної діяльності топ-менеджерів та персоналу суб'єктів господарювання, а й прийняття ефективних рішень його власниками. При цьому, прийняття швидких, а головне, правильних рішень залежить від якісного аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. В такій ситуації проведення Forensic – експертиз (розслідувань) дає змогу не тільки виявити втрати прибутку через неефективне ведення бізнес-процесів чи у зв'язку з вчиненням корпоративних шахрайств, а й запобігти вказаним ризикам в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Аграрне видання "LANDLORD": журнал та онлайн-проект. // URL: <https://landlord.ua/news/dymka/yak-forenzik-dopomagaye-vlasnikam-pobuduvati-prozoriy-ta-efektivniy-biznes/>.
2. Публікація "Що таке Форензик?". // URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/services/forensic.html>.
3. Соломіна Г.В. Форензик – інструмент фінансового розслідування діяльності підприємства. Науковий вісник Мукачівського державного університету, Серія Економіка. 2018. Випуск 2(10). С. 144-149.
4. Терміни від KPMG в Україні. Випуск № 1- № 4 Олена Макаренко. // URL: <https://www.youtube.com/channel/UCv0eiQsyRJe33VqnFvYwI3g>.

УДК 368.02

*Брик Г. В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ТЕНДЕНЦІЙ РИНКУ ІНТЕРНЕТ-СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Аналіз ситуації на ринку страхових послуг переконливо доводить, що сьогодні є потреба скорочувати страховикам витрати на ведення бізнесу і здійснювати ефективні заходи з залучення та утримання клієнтів. Таким чином, в контексті таких заходів ключову роль відіграє інтернет-страхування як інноваційна форма віртуальної комунікації, яка дозволить покращити результативність діяльності такої страхової компанії.

За останні роки питома вага обсягу продажів в інтернет-мережі поступово зростає і досягає рекордних показників, що впливає на прибутки компаній при зниженні витрат на обслуговування укладання угод. Для багатьох страхових компаній створення власного віртуального збутового каналу стає необхідною умовою успішного функціонування на ринку та досягнення максимальної ефективності у задоволенні потреб свого споживача.

Кількість потенційних користувачів віртуальних мереж постійно з року в рік зростає, що засвідчує важливу роль даного каналу для більшості компаній при просуванні своїх продуктів до потенційних споживачів. В більшості інтернет використовують соціально активні люди з середньою та високою купівельною спроможністю, тобто ті, які цілком цікавлять страховика. Використовуючи інтернет, страховики можуть полегшити співпрацю зі споживачами за допомогою більш тісних контактів, спілкування у режимі реального часу, швидких відповідей на запитання страхувальника. Значно меншими є витрати на рекламу в інтернеті, що дозволяє більш точно охопити цільову аудиторію, що для страхової компанії є значною перевагою [5].

Сайти страхових компаній дозволяють потенційним клієнтам в режимі реального часу отримати доступ до страхових продуктів кількох страховиків, порівнювати вартість страхових послуг та обирати оптимальний для себе варіант. Попри перераховані вище переваги інтернет-страхування, такий канал просування страхових продуктів не є поширеним серед користувачів в Україні [2]. Більшість страхових компаній (АХА Страхування, АСКА, ОРАНТА, ІНГО Україна, Альфа Страхування, ТАС, Універсальна) пропонують такі види страхування

через мережу інтернет, а саме майнове, особисте страхування та страхування відповідальності. Найбільш розповсюдженими в Україні такі страхові продукти, як страхування подорожуючих за кордон, медичне страхування, КАСКО, обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, страхування майна фізичних осіб тощо. Найбільш просту процедуру придбання полісу серед усіх перелічених має автострахування.

В сфері інтернет-страхування деякі компанії використовують мобільні версії страхового порталу та додатки, що дає можливість зайти на веб-сайт через смартфон чи кишеньковий персональний комп'ютер [1]. Інформація про використання інтернет-простору окремими страховими компаніями України подано в табл.

Таблиця

Інформація про використання інтернет-простору окремими страховими компаніями України*

Страхова компанія	Кількість запитів за місяць в пошуковій системі «Google»	Інтернет-ресурси
АСКА	325	Facebook, PlayMarket
ОРАНТА	638	Facebook
PZU Україна	444	Facebook, YouTube, Instagram
ІНГО Україна	100	Facebook, Google+, Twitter
Універсальна	572	Facebook, Google+
ТАС	310	Viber, Telegram, WatsApp
Альфа страхування	681	Facebook, Viber
Українська страхова група	271	Facebook, Twitter, YouTube, Instagram
Провідна	207	-

*власні узагальнення

Як свідчать дані табл. страхові компанії України використовують різні інтернет-ресурси для інформування потенційних споживачів про свої страхові продукти. Доволі виправданим, на нашу думку, є використання соціальної мережі Facebook, Twitter, а також мобільних додатків Viber, Instagram, PlayMarket, WatsApp.

Отже, для майбутнього розвитку інтернет-страхування потрібно, щоб сайт страхової компанії містив достатнє інформаційне наповнення і для клієнтів надавався ряд можливостей, а серед яких: отримання правдивої інформації про діяльність страхової компанії та її послуги; розрахунок вартості страхового полісу за допомогою он-лайн калькулятора; заповнення заяви на страхування; в разі страхового випадку здійснення дистанційної оплати страхового поліса та страхових виплат; доставку страхувальнику страхового полісу, який був би підтвердженням електронним підписом; он-лайн спілкування з клієнтом на всіх етапах продажу та обслуговування договору страхування.

Список використаних джерел:

1. Башинська І. О. Маркетингові комунікації підприємства у соціальних мережах Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент». 2012. Вип. 9 (34). Ч. 1. С. 36–41.
2. Дзина М. А. Інтерактивні методи страхування, як конкурентна перевага на ринку страхових послуг. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). № 4 (24). 2013. С. 61-63.
3. Закон України: Про електронні документи та електронний документообіг від 22.05.2003 № 851-IV. Відомості Верховної Ради України ст. 8 [із змінами та доповненнями] URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.
4. Литовченко І.Л., Рулінська О.В., Новошинська Л.В., Баранова В.Г. Стратегічне маркетингове планування в страхових компаніях : монографія Одеса :ИНВАЦ, 2014. 280 с.
5. Михайловська І. М. Основні підходи до визначення сутності, структури та принципів інтернет-страхування. Вісник Хмельницького національного університету. № 3, Т. 3. 2015. С. 157-160.

УДК 657

*Брик Г. В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Поверляк Т. І.,
к.е.н., ст. викл. кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ЛІЗИНГОВІ ОПЕРАЦІЇ: ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ

На сьогодні вітчизняні підприємства відчувають нестачу власного капіталу для розвитку виробництва, придбання нового обладнання та використання нових технологій. Висока вартість банківських кредитних ресурсів, фінансовий стан і недостатній рівень кредитоспроможності вітчизняних підприємств зумовили необхідність запровадження ефективних і доступних способів фінансування для оновлення основних засобів і розвитку виробництва, до яких, зокрема, відноситься лізинг.

Лізинг – це підприємницька діяльність, яка полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна. Залежно від особливостей здійснення лізингових операцій лізинг може бути двох видів - фінансовий чи оперативний [4].

Фінансовий лізинг – це договір лізингу, внаслідок укладення якого лізингоодержувач на своє замовлення отримує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, не менший строку, за який амортизується 75 % вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення договору. Після закінчення строку договору фінансового лізингу об'єкт лізингу, переданий лізингоодержувачу згідно з договором, переходить у його власність або викуповується ним за залишковою вартістю [1].

Ринок фінансового лізингу складається з двох основних учасників, зокрема фінансових компаній, які крім фінлізингу також надають інші послуги (кредитування, гарантії та поруки тощо) та лізингодавців–юридичних осіб, які виключно займаються наданням об'єктів в оренду на умовах фінлізингу. Кількість фінансових компаній та лізингодавців–юридичних осіб, які надають послуги з фінансового лізингу за 2010-2017рр. відображена на рис.

На відміну від банківського кредиту, що став менш доступний як для юридичних, так і фізичних осіб, лізинг сьогодні виступає єдиним ресурсом довгострокового фінансування в країні. І якщо у 2007-2012

роках вважалося, що лізинговий продукт значно дорожчий від банківського, то з 2015 року відсоткові ставки лізингових компаній знизилися.

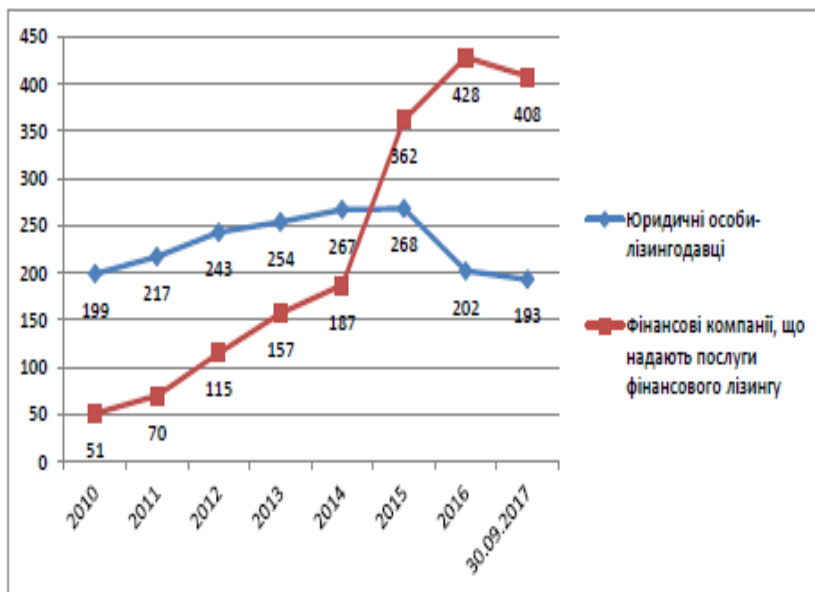

Рис. Кількість лізингодавців, які надають послуги фінансового лізингу в Україні, 2010-2017рр.

На відміну від європейських країн, де найбільш популярною для лізингу є нерухомість, в Україні найбільшими споживачами лізингових послуг є транспортна галузь, сільське господарство, добувна промисловість, сфера послуг, будівництво. Цьому сприяє досить потужний попит на легковий та комерційний транспорт, зростання привабливості аграрного бізнесу для фінансових структур завдяки збільшенню його прибутковості, а також висока ліквідність предмету лізингу. У випадку несплати платежів за договором його можна легко вилучити та реалізувати на вторинному ринку [2].

В обліку обох сторін договору операції з фінансового лізингу відображають відповідно до вимог П(С)БО14 «Оренда» [3] і фіксуються окремо в обох сторін:

1. *Облік в лізингодавця.* Переданий у фінлізинг об'єкт відображається в обліку лізингодавця як дебіторська заборгованість лізингоодержувача. При цьому залишкову вартість об'єкта лізингу, що списується з балансу лізингодавця в момент передачі у фінлізинг, відображають у складі інших витрат (собівартості реалізованих необоротних активів). До складу доходів відносять дохід від реалізації необоротних активів і фінансовий дохід, що має отримати лізингодавець. Об'єкт, призначений для передачі у фінансовий лізинг, обліковують на субрахунку 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу». Заборгованість за майно, передане у фінансовий лізинг, лізингодавець відображає на субрахунку 181 «Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду».

2. *Облік в лізингоодержувача.* Відповідно до пункту 5 П(С)БО 14 лізингоодержувач відображає об'єкт лізингу в обліку як актив і одночасно як зобов'язання за найменшою на початок строку оренди оцінкою: справедливою вартістю активу або теперішньою сумою мінімальних орендних платежів. Інакше кажучи, лізингоодержувач ставить об'єкт фінлізингу на баланс та амортизує його. Саме в цьому й полягає основна відмінність обліку фінансового лізингу від оперативного. Амортизацію об'єкта фінансового лізингу нараховують протягом періоду очікуваного використання активу, а саме строку лізингу або строку корисного використання об'єкта фінансового лізингу. Розрахунки з фінлізингу лізингоодержувач відображає на субрахунку 531 «Зобов'язання з фінансової оренди».

Список використаних джерел:

1. Грищенко О. Фінансовий лізинг: історія, сучасність та перспективи розвитку. Юридичний журнал. 2016. Т. 3. №. 45. С. 68.
2. Лайчук С.М. Лізингові операції в Україні: бухгалтерський, податковий і правовий аспекти. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2016. № 2 (11). С. 43
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» № 487/4708 від 10.08.2000, станом на 13.11.16 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
4. Про лізинг: Закон України № 1381-IV від 11.12.2003, станом на 13.11.16 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>
5. Міжнародні стандарти обліку, і фінансової звітності: [навч. посіб.] / За ред. М.А. Вахрушиной. М.: Вузівський підручник, 2005. 320 с.

УДК 657.47

*Булах Л. А.,
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,
Харківський національний аграрний університет
ім. В. В. Докучаєва, м. Харків*

ВІДМІННОСТІ У ВИЗНАЧЕННІ ПОНЯТЬ «РЕМОНТ» ТА «ПОЛІПШЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ» У ДІЮЧІЙ ЗАКОНОДАВЧІЙ БАЗІ

Надзвичайно важливою частиною майна будь-якого суб'єкта господарювання є основні засоби, без яких провадження господарської діяльності є практично неможливе. Технічний стан основних засобів та їх дотримання, відповідно до сучасного рівня розвитку технологій, суттєво впливають на обсяги виробленої підприємствами продукції й її якісні параметри, утворюючи конкурентні переваги на ринках. Під час свого застосування основні засоби зазнають морального та фізичного зносу, позбуваючись при цьому своїх первинних технічних характеристик й експлуатаційних якостей. Серед дієвих способів відновлення та підвищення рівня споживчих властивостей і працездатності основних засобів виділяють поліпшення об'єктів, що пов'язане з істотно меншими інвестиційними витратами у порівнянні із новим будівництвом, та обмін зношеного обладнання на більш сучасне та продуктивне. Тому доволі актуальними питаннями залишаються чітке й однозначне роз'яснення поняття «ремонт основних засобів», безпосередньо його відображення у обліковому процесі в залежності від видів ремонтів [1].

В економічній літературі особлива увага приділяється видам ремонтних робіт, які в залежності від складності, характеру і періодичності проведення мають різну мету. За основу беруться різні ознаки, основні з них класифікуються залежно від мети, яку переслідує підприємство: технічний огляд, ремонт та поліпшення.

Порівняльний аналіз чинного нормативно-облікового законодавства України, міжнародних та національних стандартів бухгалтерського обліку свідчить, що у кожному з нормативно-правових актів є розбіжності у переліку видів таких робіт, а також відсутнє чітке визначення поняття «ремонт» й «поліпшення основних засобів», що ускладнює обліковий процес.

У загальному плані під «ремонтом» розуміють комплекс операцій щодо відновлення справності або працездатності виробів та відновлення

ресурсів, виробів чи їх частин, тобто після операцій виріб (об'єкт) має бути здатним виконувати задані функції та відповідати вимогам нормативно-технічної документації. Таке розуміння ремонту певною мірою застосовується і до ремонту основних засобів – це комплекс робіт щодо підтримування основних засобів у робочому стані протягом строку їх корисної експлуатації.

Узагальнений перелік видів поліпшення основних засобів, відповідно до законодавчих документів, дає наступне трактування.

Відповідно до Податкового кодексу України – це поточний ремонт, капітальний ремонт, модернізація, реконструкція, технічне переозброєння, інші види поліпшення основних фондів [2].

Виходячи з перелічених у податковому законодавстві видів поліпшення основних фондів, постає потреба у чіткому визначенні самого поняття «поліпшення основних засобів», а також необхідно:

- розмежовувати операції з поліпшення з іншими операціями, насамперед з операціями з технічного обслуговування та експлуатації;
- визначати, які конкретні витрати належать до витрат на поліпшення.

П(С)БО 7 «Основні засоби» до поліпшення основних засобів відносить: модернізацію, модифікацію, добудову, дообладнання, реконструкцію, інші види поліпшення основних засобів [3].

Згідно МСФЗ 16 «Основні засоби» – модифікація програмного забезпечення та об'єктів основних засобів, що збільшує термін їх корисного використання, створення нового змінного елемента складного об'єкту основних засобів, упровадження нових виробничих процесів, що забезпечать зменшення витрат, удосконалення деталей, вузлів і машин для досягнення якості продукції, ремонт та обслуговування [4].

Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів визначають поліпшення основних засобів як: модернізацію, модифікацію, заміну окремих частин обладнання, впровадження ефективнішого технологічного процесу, добудову (надбудову), технічне обслуговування та технічний огляд, ремонт [5].

Отже, перш ніж відобразити в бухгалтерському або податковому обліку операції з ремонту або поліпшення основних засобів, необхідно пересвідчитися в тому, що це саме операція з ремонту чи поліпшення, а не витрати, пов'язані, скажімо, з утриманням та експлуатацією об'єкта основних засобів. Для цілей бухгалтерського обліку ключову роль відіграє якісна характеристика ремонтних робіт, а не назва заходу.

Таким чином, діюча нормативно-правова база обліку залишає

нерозв'язаною низку проблем методичного й організаційного характеру стосовно відображення і систематизації витрат з поліпшення основних засобів. Тому їх розв'язання сприятиме правильному визначенню вартості поліпшених об'єктів основних засобів та оптимізації пов'язаних з ними витрат у процесі господарської діяльності, що на сьогодні є актуальним завданням, крім того, дасть змогу ефективніше розв'язувати завдання управління збереженням, рухом та використанням об'єктів основних засобів, адже ефективне управління й інвестування неможливе без достовірної інформації, а її може забезпечити лише вдало організований обліковий процес, що ґрунтується на прогресивному практичному досвіді та глибокому теоретико-аналітичному дослідженні.

Список використаних джерел:

1. Плахтій Т.Ф. Облік витрат на ремонт та модернізацію основних засобів: бухгалтерські та податкові наслідки. Вісник ВНАУ. Серія Економічні науки. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. Вінниця: ВНАУ, 2017. № 4 С. 108–112.
2. Податковий кодекс України від 23.12.2010 р. №2856–VI (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 (зі змінами) // База даних «Законодавство України» /ВР України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art>.
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: <http://www.minfin.gov.ua/document/9233МСБО16>.
5. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 № 561 (зі змінами) // База даних «Законодавство України» /ВР України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.

УДК 657.4

*Василишин С. І.,
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
проректор з науково-педагогічної та виховної роботи,
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва,
м. Харків*

БЮДЖЕТУВАННЯ У СИСТЕМІ ІНСТРУМЕНТІВ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРОБІЗНЕСУ

Важливим інструментом управлінського обліку у системі зміцнення економічної безпеки агроформувань є бюджетування. Цей інструмент є синтезом фінансового менеджменту, управлінського обліку та внутрішньогосподарського контролю і дозволяє досягати значної економії матеріальних ресурсів, що значно знижує собівартість продукції.

Професор С.Ф. Голов наголошує на тому, що «бюджетування дозволяє запобігти анархії, узгодити дії та інтереси різних членів організації. Дуже важливим аспектом бюджетування є те, що воно змушує менеджерів якісно обґрунтовувати їх плани і дозволяє осмислити витрати, пов'язані із їх виконанням» [1, с. 392].

Фундаментальним поняттям під час впровадження бюджетування на виробництві виступає поняття центру відповідальності. Головними різновидами центрів відповідальності на сільськогосподарському підприємстві, на нашу думку, є центр прибутку, центр доходів та центр витрат. У скотарстві центром витрат буде виступати молочно-товарна чи свиноферма, завідувач якої нестиме відповідальність за дотримання запланованих обсягів витрат матеріальних ресурсів. У рослинництві центр витрат знаходиться у рослинницьких бригадах, на складах товарно-матеріальних цінностей тощо.

Відмінності у характері відповідальності менеджерів дозволяють виділити чотири типи центрів відповідальності: центри витрат, центри доходу, центри прибутку та центри інвестицій.

Враховуючи засади фінансування виробництва та реалізації продукції сільського господарства, на нашу думку, виділення центру інвестицій не носить доцільного характеру, оскільки в даній галузі обсяги інвестицій в основний та оборотний капітал суттєвого впливу на економічні та облікові показники не мають.

При цьому центр витрат акумулює облікову інформацію про рівень та структуру витрат на виробництво, а його керівник несе відповідальність за прийнятність цих показників перед керівництвом.

У центрі доходів формується інформація про збут сільськогосподарської продукції за різними каналами реалізації та його внутрішнє переміщення (трансферт) між структурними одиницями господарства. Керівник центру доходів несе відповідальність за формування та облік цих показників.

Центр прибутку синтезує інформацію щодо витрат, доходів та фінансових результатів від виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, при цьому його керівник несе відповідальність за результати діяльності і оперативно інформує управлінський апарат про прибутковість чи збитковість галузі.

Вся система бюджетів поділяється на операційні та фінансові. У частині зміцнення економічної безпеки ключову роль відіграють операційні бюджети, до яких належить бюджет реалізації, бюджет виробництва, бюджет прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці та накладних (загальновиробничих) витрат.

З метою посилення важелів впливу на економію використання матеріальних оборотних засобів у структурних підрозділах нами розроблена форма внутрішньогосподарської бухгалтерської звітності «Звіт про виконання бюджету матеріальних витрат». Документ є формою звітування керівника центру відповідальності, складається щомісячно, перевіряється та затверджується головним бухгалтером, головним економістом та керівником.

Звіт містить дві частини, у першій із яких у розрізі окремих видів матеріальних оборотних засобів наведені показники бюджетів, фактичне їх витрачання із деталізацією видів продукції, на які відносяться витрати та розрахунки відхилень від бюджету. Зворотний бік документу відображає суми економії та перевитрат за окремими статтями бюджету, а також пояснення причин цих відхилень з підписами відповідальних осіб.

Крім функцій контролю за виконанням бюджету цей документ є універсальним регістром управлінського обліку, який поєднує ознаки аналітичного та синтетичного обліку витрат, що значно удосконалює систему документообігу обліку витрат на виробництво продукції та дає можливість оперативно аналізувати виробничі показники.

Зміцнення економічної безпеки агробізнесу на всіх рівнях нерозривно пов'язана із побудовою внутрішньогосподарського контролю. Більше того, цей інструмент управління є кінцевим етапом постановки

бюджетування на підприємстві, за допомогою якого формується інформація для прийняття відповідних управлінських рішень.

З огляду на невеликий досвід бюджетування діяльності суб'єктів господарювання АПК, на початковому етапі рекомендуємо сільськогосподарським підприємствам використовувати гнучкі бюджети, показники яких можуть коригуватися протягом року, на підставі змін обсягів виробництва та реалізації продукції, а на перспективу застосовувати жорсткі (традиційні) бюджети.

Таким чином, інструмент бюджетування є інноваційним інструментом управлінського обліку і запорукою захисту агробізнесу від ризиків господарювання у системі зміцнення їх економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Голов С.Ф. Управлінський облік: підр. Х. : Фактор, 2009. 784 с.

УДК 336.5

*Верзун А. А.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Ковалів В. М.,
к.е.н., доцент кафедри
менеджменту імені професора С. В. Храпливого,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Державна фінансова підтримка сільськогосподарських товаровиробників є об'єктивною необхідністю через специфіку діяльності галузі.

Порівнюючи обсяг державної підтримки в Україні з іншими країнами, можна стверджувати про високий показник надання державної підтримки (субсидій) сільському господарству у європейських країнах, що відповідно і формує вищий рівень конкурентоспроможності європейської аграрної продукції, порівняно з вітчизняною. В країнах ЄС діє єдина сільськогосподарська політика, загальний обсяг підтримки аграрного сектора в країнах Європейського Союзу в 2013-2014 роках склав майже 60

млрд євро щорічно, а це близько 525 євро/га або 20% від валової продукції сільського господарства. Залежно від країни державна підтримка галузі коливається, зокрема, у Нідерландах та Бельгії – близько 500 євро/га, Польщі - 345 євро/га, в той час як в Україні даний показник балансує в межах 10-20 євро/га (з урахуванням коштів, що залишались в рамках дії спеціального режиму з ПДВ). [1]

В даний час державна підтримка аграрного сектору економіки країни здійснюється з використання прямих форм, тобто безпосереднім фінансуванням товаровиробників з державного бюджету та місцевих бюджетів.

У 2019 р. для бюджетних дотацій аграрним товаровиробникам з Державного бюджету передбачено виділити 5,9 млрд.грн., зокрема з загального фонду [2]:

- ✓ фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів – 127,7 млн.грн;
  - ✓ надання кредитів фермерським господарствам – 800 млн.грн;
  - ✓ державна підтримка розвитку хмелярства, закладання молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними – 400,0 млн.грн;
  - ✓ надання кредитів фермерським господарствам – 200 млн.грн.;
  - ✓ державна підтримка галузі тваринництва – 3500,0 млн.грн;
  - ✓ фінансова підтримка сільгоспвиробників – 881,8 млн.грн.
- Зі Спеціального фонду бюджету на ці цілі передбачено виділити:
- ✓ фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі – 5000,0 тис грн.;
  - ✓ надання кредитів фермерським господарствам – 44500,0 тис. грн.;
  - ✓ фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу - 4 773,0 тис гривень.

Для потреб фінансової підтримки вітчизняного аграрного сектору у 2019 р. передбачено 1 % ВВП, що, як зазначалось, становить 5,9 млрд.грн, тобто 0,209 млрд.євро.

Аграрні товаровиробники в Польщі отримують значні більшу пряму фінансову підтримку. За час реалізації оновленої САП ЄС, тобто у 2014-2016 рр., середньорічний обсяг прямої фінансової підтримки становив 16,7 млрд. злотих, тобто 3,9 млрд. євро.

Доцільно наголосити, що значний обсяг цих коштів – близько 90 % знаходить з бюджету Європейського союзу і лише 10 % фінансується за рахунок національного бюджету Польщі.

Частка сільського господарства у структурі ВВП Польщі майже у п'ять разів менша ніж в Україні. Навіть за таких умов, уряд Польщі виділяє на

пряму фінансову підтримку аграрного сектору у понад 2,2 рази більше коштів, а ніж уряд України.

В контексті забезпечення фінансової безпеки аграрних товаровиробників виділення з бюджету 1 % ВВП на їх фінансову підтримку є прогресивним шляхом, але, порядок використання цих коштів вказує на те, що реальну підтримку від держави отримують не малі та середні форми господарювання на селі, а великі товаровиробники.

Список використаних джерел:

1. Данилишин Б. Нова державна підтримка агропромислового комплексу – шлях в нікуди. // [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://lb.ua/economics/2016/04/07/332278_nova_derzhavna_pidtrimka.html
2. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України від 23.11.2018 р. № 2629-VII

УДК 657.471.12

*Герчанівська С. В.,
к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Романуха В. М.,
магістр,
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»,
м. Бережани*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Важливим питанням удосконалення бухгалтерського обліку оплати праці є вдосконалення чинної моделі аналітичного обліку, оскільки дані аналітичного обліку відіграють важливу роль, характеризуючи розміщення та склад персоналу за місцями його використання, відпрацьований і невідпрацьований час, обсяг виробленої продукції кожним працівником, фонд заробітної плати і його структуру. Реформування бухгалтерського обліку заробітної плати шляхом удосконалення чинної моделі аналітичного обліку знаходить своє відображення в багатьох вітчизняних науковців.

Найбільш часто використовуваним рахунком для обліку розрахунків із працівниками є рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» із

його субрахунків викликає декілька дискусійних питань, зокрема щодо доцільності використання рахунку 661 «Розрахунки за заробітною платою» під час виплати авансів працівникам, оскільки внаслідок такої операції утворюється дебіторська заборгованість підприємства, яка відображається в активі Балансу, та логічним було б її відображати на рахунку 377 «Розрахунки із іншими дебіторами» до дати нарахування заробітної плати. Також враховуючи те, що більшість підприємств перейшло на виплату заробітної плати через банківські платіжні картки, субрахунок 662 «Розрахунки з депонентами» поступово втрачає свою актуальність. Деяко проблемним є використання субрахунку 663 «Розрахунки за іншими виплатами», що призначений для розрахунків за виплатами, що не належать до фонду оплати праці, зокрема допомоги по частковому безробіттю, допомоги по тимчасовій непрацездатності. Суть проблеми полягає у тому, що об'єктом оподаткування ПДФО та військового збору є сукупний місячний оподатковуваний дохід працівника, що може охоплювати виплати, що нараховані як на рахунок 661, так і на рахунок 663. Відображення в обліку кореспонденції рахунків із нарахування ПДФО та військового збору у такій ситуації приводить до дилеми стосовно того, який рахунок має кореспондувати за дебетом із кредитом рахунку 641 [2].

Ведення обліку розрахунків за виплатами працівникам здійснюється за допомогою методичних прийомів бухгалтерського обліку із застосуванням принципів, наведених у законодавчих актах [1]. Інформація, яка наводиться у перших двох формах фінансової звітності щодо розрахунків з оплати праці, є недостатньою для виконання принципу повного висвітлення, оскільки показує лише фактичні наслідки, а не потенційні. Для його виконання необхідно у Примітках до фінансової звітності додатково розкривати інформацію згідно з вимогами ПСБО 26 «Виплати працівникам».

Щодо облікової політики, яка повинна не змінюватися відповідно до принципу послідовності, то у ній необхідно зазначати про створення резерву на відпустки, резерву виплат під час звільнення та резерву виплат після закінчення трудової діяльності. Однак останні два резерви для підприємства будуть формувати податкові різниці під час розрахунку податку на прибуток.

Таким чином, питання щодо необхідності деталізації рахунків з обліку оплати праці в науковців не викликає сумнівів, однак вони розходяться в підходах щодо її напрямів та методів. Загалом удосконалення аналітичного обліку, на нашу думку, полягає в конкретизації рахунку для

групування інформації щодо сум нарахованої заробітної плати в розрізі її видів та форм оплати праці та подальшій деталізації рахунків у розрізі субрахунків третього порядку, яку підприємство повинно здійснювати, виходячи з власних потреб.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук Н. В., Таковенко Ю. С. Особливості розрахунків з оплати праці на сільськогосподарських підприємствах України, їх недоліки та напрями вирішення. *Молодий вчений*. 2017. №10. С. 791-794.

2. Каткова Н. В., Маслова К. В. Особливості обліку оплати праці в сучасних умовах та шляхи його вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2017. № 8. С. 762-767. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/126.pdf

УДК 336

*Гіржева О. М.,
к.е.н., доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
ХНТУСГ імені Петра Василенка, м. Харків*

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Створення серйозного економічного базису для здійснення економічних та соціальних перетворень в сучасних умовах неможливо без динамічного розвитку малого підприємництва.

Малий бізнес є важливим сектором економіки і фактором економічного зростання, інноваційного розвитку. Підприємства малого бізнесу відрізняються стійкістю до ринкових коливань, економічної кризи і є конкурентоспроможними [2].

Важлива роль малого бізнесу полягає у формуванні нових робочих місць. Будучи джерелом доходів населення, і одночасно сприяючи збору податків з фізичних осіб, сплачуючи податки та страхові внески, мале підприємництво збільшує податкові надходження до бюджетів усіх рівнів. Таким чином, мале підприємництво не тільки вирішує проблеми в економіці, науці, суспільстві, а й надає значну допомогу державі, яка, в свою чергу, підтримує малі підприємства податковими пільгами,

щорічними виплатами, пільговим кредитуванням і страхуванням, забезпечує суб'єкти малого підприємництва сучасним обладнанням і технологіями, різними об'єктами інфраструктури, організовує підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів.

Малим підприємництвом визнається підприємницька діяльність, здійснювана певними суб'єктами ринкової економіки, що мають встановлені законом критерії (показники), що констатують сутність цього поняття. Найбільш часто такими критеріями виступають: середня чисельність зайнятих на підприємстві працівників, щорічний оборот, отриманий підприємством, як правило, за рік і величина активів [4].

Мале підприємництво за рахунок своєї мобільності (в порівнянні з великими підприємствами) сприяє формуванню ефективної, конкурентоспроможної економіки, забезпечує найбільш повне використання всього комплексу ресурсних складових соціально-економічного розвитку. Рівень підприємницької активності населення в даний час слід розглядати як один з показників функціонування людського капіталу, як фактор підвищення конкурентоспроможності держави нарівні з якістю освіти та охорони здоров'я.

Разом з тим, мале підприємництво найбільш адекватно і швидко може переорієнтуватися відповідно до вимог кон'юнктури ринку та займає ті сегменти національної економіки, які є найбільш перспективними з позицій інвестування ресурсів: фінансових, матеріальних, трудових.

Розвитку малого підприємництва приділяється значна увага в багатьох зарубіжних країнах, які мають довгий історичний шлях функціонування в умовах ринку, так і тих, які тільки вступили в епоху ринкових перетворень економіки.

Високий рівень розвитку малого підприємництва за кордоном є результатом його істотної фінансової та організаційно-правової державної підтримки, доступності кредитно-банківських та позикових коштів, ефективного використання фінансових ресурсів господарюючими суб'єктами малого підприємництва [3].

Однак для українського малого підприємництва в цілому питання пошуку джерел фінансування є не тільки актуальними, але і набувають все більш критичний характер.

В сучасних умовах однією з найбільш складних проблем, що перешкоджають динамічному розвитку малого підприємництва в Україні, є обмеження доступу суб'єктів малого бізнесу до фінансових ресурсів. Так, найбільш доступним джерелом розвитку для більшості суб'єктів

малого підприємництва є внутрішні ресурси. У складі джерел формування коштів малих підприємств власні ресурси становлять близько 44% [1].

Будь-якому господарюючому суб'єкту в процесі діяльності для досягнення економічного успіху необхідно взаємодіяти з різними факторами внутрішнього і зовнішнього середовища, які в сукупності складають фінансову середу підприємництва.

Система фінансових взаємовідносин суб'єктів малого підприємництва має ряд особливостей - система оподаткування, дещо відрізняється від оподаткування великих підприємств, банки не особливо люблять видавати кредити малим підприємствам, а страхові компанії - страхувати малий бізнес і стає очевидним, що без державної підтримки малого бізнесу як напрямки економіки не обійтися.

Таким чином, фінансові ресурси малого підприємництва як відокремленого економічного сектора, формуються з урахуванням впливу, як мінімум, наступних фінансових аспектів: оподаткування, кредитування, фінансової державної підтримки. У зв'язку з цим нами виокремлені основні джерела фінансування суб'єктів малого підприємництва: самофінансування, банківське кредитування, бюджетне фінансування. До основних переваг та недоліків перелічених джерел фінансування малого підприємництва можна віднести наступне:

1) переваги самофінансування – низький ризик неплатоспроможності і банкрутства підприємства; відсутність платежів за позиковими коштами (виплата відсотків); недоліки – обсяг ресурсів обмежений;

2) переваги банківського кредитування - представлений широкий спектр банківських продуктів для розвитку малого підприємництва; недоліки - потрібне забезпечення (застава), високі процентні ставки, короткострокові кредитні ресурси;

3) переваги бюджетного фінансування – відносно недорогий вид фінансування; недоліки - тривалий процес надання коштів, труднощі в отриманні.

Відзначимо, що без банківських кредитів не обходиться діяльність практично жодного суб'єкта малого підприємництва. Разом з тим, на нашу думку, для стабільного і динамічного розвитку малого підприємництва необхідною умовою є державна фінансова підтримка.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко О. В. Концепція удосконалення механізму фінансового планування суб'єктів малого підприємництва / О. В. Бондаренко, Г. В.

Веріга // Інституціональний вектор економічного розвитку: Зб. наук, праць МІДМУ «КПУ». – Мелітополь: Вид-во КПУ, 2014. – Вип. 7 (2). – С 81-89.

2. Гончаренко О.М. Фінансова стратегія: теоретичні питання розробки та реалізації / О.М. Гончаренко // Вісник соціально-економічних досліджень ; за ред. М.І. Зверькова (гол. ред.) [та ін.]. – Одеса : ОНЕУ. – 2015. – Вип. 1. – № 56. – С. 35–40.

3. Деренько О. А. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки підприємництва / Деренько О. А. // БІЗНЕСІНФОРМ – 2012. – №5. – С.95–97

4. Фінанси різних форм бізнесу : навч. посіб. / Н. Г. Пігуль, О. В. Дейнека, Н. А. Дехтяр, О. В. Люта. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 337 с.

УДК 657.3:631.11

*Гнатишин Л. Б.,
д.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ВІДТВОРЕННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Нерозробленість питань організації бухгалтерського обліку відтворення виробничого потенціалу, відсутність методичних підходів до відображення умов та результатів відтворення зумовили актуальність дослідження та потребу формування комплексної та ефективно діючої моделі системи обліку сільськогосподарської діяльності.

Виробничий потенціал визначається здатністю підприємства за допомогою існуючих техніки, технологій, компетенції, природних ресурсів виробляти максимально можливий обсяг споживчих вартостей. Величина виробничого потенціалу характеризується відповідними видами виробничих ресурсів, їх кількістю та якістю.

Метою розробки комплексної бухгалтерської моделі є забезпечення можливості формування та акумулювання фінансових джерел сільськогосподарського підприємства для відтворення виробничого потенціалу, а також забезпечення користувачів відповідною інформацією, яка окреслить реальний фінансово-майновий стан сільськогосподарського

підприємства. Загалом, забезпечуючою умовою відтворення виробничого потенціалу є ймовірність отримання позитивного фінансового результату для самофінансування відтворення та формування відповідних резервів на відтворювальні потреби, що знаходить своє відображення на рахунках бухгалтерського обліку. Головним критерієм розмежування бухгалтерських рахунків за етапами відтворення виробничого потенціалу є отримання певних видів витрат, доходів та зобов'язань сільськогосподарського підприємства.

Дослідження особливостей господарської діяльності ряду сільськогосподарських підприємств дозволило встановити, що процеси відтворення трансформуються в умовний факт господарської діяльності лише за ймовірності реалізації їх наслідків. Це дало можливість розробити концептуальну бухгалтерську модель відтворення виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств. Таким чином, за умови впровадження в облікову практику розробленої моделі, відтворення виробничого потенціалу стане керованим та передбачуваним процесом.

Питання створення та використання резервів (фондів), які призначені для внутрішнього забезпечення та фінансування відтворення виробничого потенціалу, регулюється обліковою політикою сільськогосподарського підприємства, галузевими стандартами та методичними рекомендаціями [1, с. 64]. Так, згідно із розробленою моделлю усі результативні показники відтворення відображається у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) у складі собівартості реалізованої продукції та інших операційних витрат. Крім того, інформація про власні резерви відтворення буде також представлена у Балансі.

В нашому випадку пропонуємо:

1. Витрати щодо дотримання технології виробництва в напрямку відтворення виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств відображати у аналітичному реєстрі – Звіті про витрати та вихід сільськогосподарської продукції та Звіті про сукупний дохід – у складі собівартості реалізованої продукції та інших операційних витрат.

2. Капітальні витрати на відтворення основних засобів та покращення земель сільськогосподарського призначення традиційно облічувати на окремому субрахунку до синтетичного рахунка 15 «Капітальні інвестиції».

3. Для обліку внутрішнього резерву на покриття витрат на відтворення виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств ввести у робочий план додатковий бухгалтерський рахунок 479 «Резерв на відтворення виробничого потенціалу» із подальшим відображенням сум у

складі інших витрат (дебет рахунка 94 «Інші витрати»). Резерв на відтворення виробничого потенціалу доцільно створювати в розмірі передбачених обліковою політикою підприємства фіксованих відсоткових ставок. Базою нарахування суми, що спрямовується в окремий резерв повинна бути величина відповідна цілі відтворення в розрізі чинників виробництва: стосовно основних засобів – місячна сума зносу, стосовно землі – капітальні витрати на покращення земель, стосовно робочої сили – витрати на оплату праці працівників виробництва та управлінського персоналу.

Виходячи із зазначених пропозицій, доцільно щоб структура бухгалтерського рахунка 479 «Резерв відтворення виробничого потенціалу» включала такі субрахунки [2, с. 62-63]:

- 479.1 «Резерв відтворення основних засобів» - місячна відсоткова ставка від загальної суми зносу.

- 479.2 «Резерв відтворення земель» - річна відсоткова ставка від загальної суми капітальних витрат на покращення земель.

- 479.3 «Резерв відтворення робочої сили» - місячна відсоткова ставка від витрат на оплату праці.

У складі внутрішніх джерел відтворення виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств основне місце належить прибутку, який залишається у розпорядженні керівництва. Прибуток формує більшість власних фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства, забезпечуючи приріст власного капіталу, а, відповідно, й зростання ринкової вартості підприємства. Певну роль у складі внутрішніх джерел відіграють також амортизаційні відрахування, проте суму власного капіталу вони не збільшують, а лише є засобом його реінвестування.

Якщо розглядати відтворення виробничого потенціалу на рівні окремо взятого підприємства, то мова буде йти про ті процеси, які виникають в середині підприємства в процесі його діяльності, а також можуть бути спричинені зовнішніми факторами. Тому при розробці бухгалтерської моделі обліку відтворення виробничого потенціалу було акцентовано увагу на процесі придбання (виготовлення) як аналогу етапів споживання та обміну у загальній схемі відтворення; процесі виробництва сільськогосподарської продукції, як передумові валового випуску продукції; процесі формування фінансових джерел відтворення виробничого потенціалу як аналогу процесу розподілу у загальній схемі відтворення.

Список використаних джерел:

1. Гнатишин Л.Б., Прокопишин О.С. Організація обліку : навч. посіб. Львів: «Магнолія 2006», 2014. 432 с.
2. Гнатишин Л. Б. Бухгалтерське відображення відтворення виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств. Наукові праці: наук.-метод. журнал. 2015, Вип. 253. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. Т. 265. Економіка. С. 58–64.

УДК 361.115

*Гнатишин Л. Б.,
д.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ПЕРСПЕКТИВИ ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Система оподаткування має задовольняти інтереси двох сторін – держави як основного регулятора наповнення державного бюджету, та фермерського господарства як платника податків, яке передусім переслідує ціль максимізації прибутку для розширеного відтворення операційної діяльності. У Податковому кодексі сільськогосподарське підприємство як платник податків ідентифікується як юридична особа, що здійснює постачання вироблених товарів, робіт, послуг на орендованих основних фондах, в якій питома вага сільськогосподарської продукції, послуг становить не менше 75% вартості всіх товарів, робіт, послуг за останні 2 місяців. Тобто, маємо право констатувати, що в цілях оподаткування встановлюється цілий ряд обмежень щодо віднесення фермерських господарств до категорії сільськогосподарських підприємств. Найперше це те, що запорукою успішної операційної діяльності фермерських господарств є приватна власність, в тому числі і на землю. Тому, на нашу думку, логічною є теза про диференційований підхід в оподаткування сільськогосподарських товаровиробників – великих підприємств-агрохолдингів та сімейних фермерських господарств.

За кількістю зареєстрованих одиниць, фермерські господарства становлять близько чверті усі сільськогосподарських товаровиробників

[1, с. 102]. Тому якщо не пільгове оподаткування, то принаймні на спрощення процесу адміністрування податків сімейні ферми заслуговують однозначно.

Таким чином, відповідно до означених вище критеріїв фермерське господарство, як і будь-яке інше сільськогосподарське підприємство, самостійно обирає систему оподаткування – загальну або спрощену. Так, основним податком, що визначає спрощену систему оподаткування сільськогосподарських товаровиробників, в тому числі і фермерських господарств, є єдиний податок. Згідно градації платників єдиного податку, сільськогосподарські товаровиробники належать до 4-ї класифікаційної групи. Об'єктом оподаткування у цієї категорії платників єдиного податку є площа сільськогосподарських угідь, а базою оподаткування – грошова оцінка цих видів угідь. Крім того фермерські господарства є платниками інших загальнодержавних та місцевих податків.

Згідно останніх змін до Закону України «Про фермерське господарство», в редакції від 1 травня 2016 року, чітко вказано, що фермерське господарство може бути зареєстроване як юридична особа або фізична особа-підприємець. Основним критерієм у такому поділі є не лише розміри землекористування, але й наявність або відсутність найманої праці. Так, сімейні фермерські господарства – це невеликі ферми із частковим товарним виробництвом, які не мають найманої праці. Тобто засновником сімейної ферми є фізична особа приватний підприємець, а функціонує таке підприємство виключно на основі сімейної праці. Порівняно з особистими селянськими господарствами сімейні ферми все-таки мають право на певний захист від держави у вигляді допомоги на безповоротній або поворотній основі, відшкодування державою відсоткової ставки за кредитами та інше.

Зміни Закону України «Про фермерське господарство» спонукали переглянути вимоги податкового законодавства. Сімейні фермерські господарства і всі сільськогосподарські товаровиробники, будучи суб'єктами спрощеної системи оподаткування, також є платниками ПДВ. На нашу думку, для великих фермерських господарств, які у користуванні мають 100 і більше гектарів землі доцільно зберегти існуючу спрощену систему оподаткування, оскільки вона абсолютно сумісна із товарним характером виробництва. Сімейні фермерські господарства доцільно виділити в окрему 5-ту класифікаційну групу платників єдиного податку. Оскільки для приватних підприємців фізичних осіб не є обов'язковою умовою ведення бухгалтерського обліку, їм вартувало б встановити

фіксовану суму єдиного податку із прив'язкою до мінімальної заробітної плати або прожиткового мінімуму. Крім того, такі невеликі структури аграрного підприємництва не можуть бути платниками ПДВ. Звідси, на рис. представимо модель системи оподаткування фермерського укладу.

Рис. Пропонована модель спрощеної системи оподаткування фермерства

Таким чином, вдосконалення системи оподаткування фермерських господарств повинно бути направлене на стимулювання їх розвитку як

рівноправних суб'єктів господарювання в аграрному секторі та осередків розвитку сільських територій, збереження хліборобських традицій.

Список використаних джерел:

1. Гнатишин Л. Б. Позиції фермерства України в контексті відтворення виробничого потенціалу та впливу зовнішніх чинників. Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. 2012. Кам'янець-Подільський: Друк-Сервіс, 2012. С. 101–104.

УДК 329.13

*Годнюк І. В.,
к.е.н., доцент, викладач кафедри фінансів,
економіки і економічної кібернетики,
Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний
соціально-економічний коледж, м. Кам'янець-Подільський*

ПОНЯТТЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ТА РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ У ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах розвитку економіки саме інтелектуальний капітал виступає визначальним чинником успішної діяльності та подальшого розвитку компаній постіндустріального типу.

Значимість інтелектуального капіталу полягає в тому, що він є драйвером розвитку і вдосконалення бізнесу, ключовим фактором створення і підтримки фундаментальної вартості. Використання саме інтелектуальних і креативних ресурсів компанії лежить в основі підприємництва та є найважливішим об'єктом управління в підприємницькій діяльності [1].

Вимірювання, управління та публікація інформації про інтелектуальний капітал стає так само важливою, як публікація фінансових звітів, що вимагає і від українських законотворців звернути більше уваги на адаптацію звітності до вимог користувачів з однієї сторони та оприлюднення соціально важливих складових інтелектуального капіталу з іншої.

Поняття інтелектуального капіталу ввів у науковий оборот Дж. Гелбрейт. У 1990–х роках завдяки роботам Т. Стюарта, одного з фундаторів концепції інтелектуального капіталу – цей термін набув

поширення, і визначається як один з різновидів капіталу, який має відповідні ознаки капіталу й одночасно відтворює характерні лише йому особливості [2].

Аналіз поняття інтелектуального капіталу дає можливість сформулювати власне визначення даної економічної категорії як, сукупність ідентифікованих та неідентифікованих нематеріальних активів, що формують систему інтелектуальних цінностей (знання, навички, досвід, творчі здібності, інтелектуальна власність, інші нематеріальні активи), які в процесі свого відтворення забезпечують переваги підприємства як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Інтелектуальний капітал відображається у формах фінансової звітності баланс, примітки до фінансової звітності і нефінансової звітності і вигляді Звіту про інтелектуальний капітал та нової інтегрованої звітності що повинна об'єднати фінансову звітність і звітність щодо сталого розвитку (інформацію про екологічні, соціальні, етичні аспекти діяльності підприємства) в єдине взаємопов'язане інформаційне поле.

Важливим кроком до вирішення проблеми відображення інтелектуального капіталу стало прийняття у 2013 р. Радою з інтегрованої звітності Міжнародного стандарту інтегрованої звітності (IIRC), у якому визначено фундаментальні концепції, базові принципи та елементи змісту інтегрованої звітності. Метою інтегрованого звіту є надання інформації про ресурси і взаємовідносини («капітали»), які використовує і на які впливає компанія з метою створення вартості протягом часу. Нова інтегрована звітність, як альтернативний формат діючої бізнес-звітності, об'єднує фінансову звітність і звітність щодо сталого розвитку (інформацію про екологічні, соціальні, етичні аспекти діяльності підприємства) в єдине взаємопов'язане інформаційне поле[4].

В Україні концепція інтегрованої звітності поки ще не знайшла свого місця на законодавчому рівні, однак у 2017 році було внесено зміни до Закону "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність", згідно якого середні та великі підприємства мають подавати разом з річною звітністю, Звіт про управління. Поява в Україні Звіту про управління, є проявом загальноєвропейською та світової тенденції до складання великими підприємствами так званої інтегрованої звітності, де фінансова звітність – це лише одна з складових частин звіту і завданням є всебічне представлення діяльності підприємства.

Міжнародний стандарт та Звіт про управління не встановлюють будь-якого певного переліку необхідної до надання інформації, замість цього укладачі звітності повинні застосовувати професійне судження з

урахуванням конкретних обставин та специфіки роботи організації і формувати систему кількісних і якісних показників, що описують процес формування вартості капіталів.

Складання інтегрованої звітності та відображенні інтелектуального капіталу забезпечує низку переваг:

1. Створює нові знання про тренди в компанії та пояснює складні для розуміння концепції у довгостроковій перспективі;
2. Є засобом для залучення інвестицій від потенційних інвесторів;
3. Формує інструмент для комунікації - описує ризики, які існують у бізнесі, і пояснює, за рахунок чого компанія здатна з ними впоратися, зміцнює лояльність до бренду компанії;
4. Створює ефективний менеджмент, який використовує обмежені ресурси бізнесу з максимальною віддачею та високий рівень управлінсько-технологічної культури ведення бізнесу;
5. Формує довіру до компанії з боку зацікавлених осіб, демонструє надійність вашої компанії та стійкий тренд на зростання;
6. Підвищує інформаційну прозорість компанії - вільна форма звіту дає можливість перетворити його в конвеєр по залученню клієнтів, який буде регулярно працювати на зростання лояльної аудиторії та посилення позиції бренду на ринку.

Одним із шляхів подальшого розвитку інтегрованої звітності є застосування сучасних інформаційно-комп'ютерних та інтернет-технологій, які дозволяють полегшити доступ користувачів до неї та значно прискорити процес її формування і складання. Відкритим залишається питання: хто і як має на підприємстві складати інтегровану звітність.

Список використаних джерел:

1. Безверхий К. Генезис інтегрованої звітності у світі // Вісник Тернопільського національного економічного університету, 2017. Вип. 3. С. 87-96.
2. Годнюк І.В. Гуменюк І.Л. Гераймович В.Л. Економічна сутність та проблеми обліку інтелектуального капіталу як фактору інноваційного розвитку економіки // Електронне наукове фахове видання «Економіка та суспільство». Випуск № 13. Мукачево, 2017. С.1334-1338
3. Жураковська І. В. Відображення складових інтелектуального капіталу у звітності підприємств України // Облік і фінанси, 2014. № 1. С. 13-19
4. Международный стандарт интегрированной отчетности. [Электронный ресурс]. - 2013. - Режим доступа: http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK.docx_en-US_ru-RU.pdf

УДК 657

*Голячук Н. В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Голячук С. Є.,
к.с.-г.н., доцент кафедри технологій і обладнання переробних виробництв,
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк*

АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Прибутковість підприємства вимірюється двома показниками – прибутком і рентабельністю. Прибуток виражає абсолютний ефект без урахування використаних ресурсів. Тому для аналізу його доповнюють показником рентабельності.

Рентабельність – це відносний показник ефективності роботи підприємства, котрий у загальній формі обчислюється як відношення прибутку до витрат (ресурсів). Рентабельність має кілька модифікованих форм залежно від того, які саме прибуток і ресурси (витрати) використовують у розрахунках.

Передусім виокремлюють рентабельність інвестованих ресурсів (капіталу) і рентабельність продукції. Рентабельність інвестованих ресурсів (капіталу) обчислюється в кількох модифікаціях: рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність акціонерного капіталу.

Для аналізу показників прибутковості діяльності підприємств лісового господарства Волинської обл. створимо допоміжну табл. 1. Використовуючи дані табл.1 проведемо аналіз рентабельності діяльності підприємств лісового господарства, табл. 2.

Рентабельність активів всіх трьох підприємств значно зросла. Високе значення показника свідчить про хорошу роботу підприємств.

Якщо в ДП «Ківерцівське ЛГ» в 2015 році було отримано 3,09 коп. чистого прибутку на кожную вкладену гривню, то в 2016 році на кожную гривню отримано 31,43 коп. прибутку, а в 2017 році – 19,50 коп. Для ДП «Колківське ЛГ» рентабельність активів зросла з 6,68% до 20,92%. Тобто в 2017 році на кожную вкладену гривню було отримано чистого прибутку на 20,92 коп. ДП «Цуманське ЛГ» в 2015 році мало рентабельність активів 0,82%, яка до 2017 року виросла до 13,84%.

Таблиця 1

Вихідні дані для аналізу показників рентабельності лісгосподарських підприємств

Показники, тис. грн.	ДП Ківерцівське ЛГ			ДП "Колківське ЛГ			ДП Цуманське ЛГ		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Середньорічна сума активів підприємства	13452	15722	19302	11880	15816	18996	32762,5	38097	45130
Чистий фінансовий результат	415	4941	3763	793	2881	3974	270	6205	6245
Власний капітал підприємства	9810	9798	9992	10104	10612	10825	18886	20454	22834
Статутний капітал	4889	4889	4889	3884	3884	3884	8629	8629	8629
Валовий прибуток	6412	14932	15643	6292	14392	16043	8052	18190	20207
Собівартість реалізованої продукції	21857	26860	34833	16481	24319	30058	32441	37647	51915

Дані фінансової звітності

Таблиця 2

Аналіз рентабельності діяльності лісгосподарських підприємств

Показники	ДП «Ківерцівське ЛГ»			ДП «Колківське ЛГ»			ДП «Цуманське ЛГ»		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Рентабельність активів, %	3,09	31,43	19,50	6,68	18,22	20,92	0,82	16,29	13,84
Рентабельність власного капіталу, %	4,23	50,43	37,66	7,85	27,15	36,71	1,43	30,34	27,35
Рентабельність акціонерного капіталу, %	8,49	101,06	76,97	20,42	74,18	102,32	3,13	71,91	72,37
Рентабельність продукції, %	1,90	18,40	10,80	4,81	11,85	13,22	0,83	16,48	12,03

Розраховано автором на підставі фінансової звітності

Таким чином, факторами підвищення рентабельності активів є оптимізація структури оборотних активів лісогосподарських підприємств, і підвищення суми чистого прибутку.

Рентабельність власного капіталу зросла за досліджуваний період на всіх підприємствах. Рентабельність власного капіталу вказує, наскільки ефективно використовується власний капітал, тобто скільки прибутку було згенеровано на кожну гривню залучених власних коштів. Для лісогосподарських підприємств кожна залучена 1 грн. власних коштів дозволила отримати в 2017 році чистого прибутку: ДП «Ківерцівське ЛГ» - 37,66 коп.; ДП «Колківське ЛГ» - 36,71 коп.; ДП «Цуманське ЛГ» - 27,35 коп. Суми згенерованого прибутку різні для підприємств. На цей показник вплинуло зростання чистого прибутку та збільшення власного капіталу.

Рентабельність акціонерного капіталу зросла на всіх трьох підприємствах лісового господарства тільки за рахунок збільшення чистого прибутку, оскільки значення статутного капіталу підприємства є стабільним за досліджуваний період.

Рентабельність продукції лісогосподарських підприємств також значно зросла. Якщо порівнювати показники рентабельності між підприємствами, то найвищий показник в 2017 році має ДП «Колківське ЛГ» - 13,22%, а найнижчий - ДП «Ківерцівське ЛГ» - 10,80%. Збільшення коефіцієнту протягом звітного періоду свідчить про покращання результатів діяльності підприємства.

Отже, показники рентабельності підприємства залежать від структури оборотних активів, власного капіталу лісогосподарських підприємств, і суми чистого прибутку.

Список використаних джерел:

1. Волинське обласне управління лісового та мисливського господарства. Фінансова звітність. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://lis.volyn.ua>.

УДК 631.162(075.8)

*Гусарин П. В.,
магістр кафедри організації
бухгалтерського обліку та аудиту,
Зінченко Г. Р.,
магістр кафедри організації
бухгалтерського обліку та аудиту,
Красота І. І.,
студент факультету ПФ,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИКОРИСТАННЯ І ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

В сучасних умовах сільськогосподарської діяльності особливої уваги набувають проблеми управління експлуатацією та оновленням основних засобів, особливо їх активної частини, через значне перевищення нормативних термінів використання існуючої сільськогосподарської техніки і відсутність у сільськогосподарських підприємствах коштів на її оновлення. В цих умовах необхідно забезпечити раціональне прийняття рішень щодо термінів експлуатації і оновлення мобільної частини основних засобів.

До недавнього часу в нашій країні існували 3 види господарського обліку: бухгалтерський, статистичний та оперативний. З переходом до ринкових умов виникла необхідність інтеграції різних видів обліку. Це призвело до утворення двох видів обліку які призначались би для обробки звітних даних (фінансовий облік) та здійснення процесу управління (управлінський облік). В наукових колах даний процес має як прихильників [3,4,5] так і супротивників [1,2]. Він застосовується для обліку запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості, основних засобів.

Це можливо впровадити при використанні методологічних засад управлінського обліку основних засобів на основі поділу процесу кругообороту капіталу на стадії та визначення завдань управління експлуатацією і оновленням основних засобів, в тому числі за стадіями:

- "Г-Т" – забезпечення збалансованого оновлення основних виробничих засобів по натуральних показниках, виходячи з заданих структури сільськогосподарської продукції, обсягів та технології виробництва, а також структури капітальних інвестицій

- “Т-Г^{1/2}” - забезпечення інтенсивної експлуатації та підтримання в роботоздатному стані основних засобів
- “Т^{1/2}-Г” - забезпечення своєчасної ліквідації або реалізації основних засобів, а також формування джерел для їх відтворення

Виходячи з такого підходу до завдань управління взаємозв'язаним процесом експлуатації та оновлення мобільної частини основних засобів можливо визначити методи збору і систематизації даних, їх оцінки та узагальнення, які найбільш доцільно застосовувати при дослідженні процесів експлуатації та оновлення основних засобів. Серед інших методів оцінки ефективності експлуатації основних засобів з точки зору вирішення згаданих завдань управління експлуатацією і оновленням основних засобів заслуговують на увагу експертні методи, такі як оцінка технічного стану, ефективного віку, зменшення споживчих якостей, зменшення доходності, з допомогою яких можна визначити доцільність подальшої експлуатації сільськогосподарських машин та обладнання. При цьому основним критерієм виступає економічна доцільність експлуатації таких основних засобів на основі дослідження поведінки витрат на утримання тієї чи іншої одиниці техніки з початку і до кінця її експлуатації.

Такий підхід дає змогу визначити момент беззбиткової експлуатації технічного засобу, після якого подальша його експлуатація буде приносити збитки. Ключовим тут є застосовуваний метод нарахування амортизації, що враховує інтенсивність його експлуатації. В існуючій системі обліку нарахування амортизації та визначення ступеня зносу за цим показником і є основним мірилом визначення моменту списання основного засобу, проте надто неточним, що приводить в одних випадках до недоексплуатації, а в інших – до збитків від експлуатації. При цьому кожен із рекомендованих наукою методів нарахування амортизації має свої переваги і недоліки. Зауважимо, що серед існуючих методів найбільш точну інформацію для визначення моменту доцільної заміни мобільного основного засобу може дати виробничий метод, де ставка амортизації обчислюється діленням амортизованої вартості на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити в процесі його експлуатації, а місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Проте цей метод практично не використовується через труднощі в точному приведенні обсягів робіт (послуг) до єдиного вимірника та великої трудомісткості обліку розрахунків за цим методом. Поліпшити його можна, якщо застосувати модифікацію цього методу, що базується на періоді активної експлуатації мобільного основного засобу. В середовищі інженерів для

виміру часу активної експлуатації мобільних основних засобів застосовується показник завантаженості, і для кожного виду сільськогосподарських машин на основі натурних випробувань встановлюється нормативний показник завантаженості в годинах роботи. Цей показник і можна покласти в основу модифікації виробничого методу і на використанні цього підходу усунути недоліки існуючого обліку.

З цією метою необхідно внести пропозиції щодо поліпшення форми та змісту “Облікового листа тракториста – машиніста” в частині:

1. Термінів складання та відповідної передачі документу.
2. Ведення обліку часу простоїв.
3. Обліку пально-мастильних матеріалів.

Внесення таких пропозицій дає змогу:

1. Підвищити оперативність отримуваної інформації та зведення відповідних експлуатаційних даних, таких як обсяг витрачених паливно-мастильних матеріалів;
2. Визначати час активної роботи та тривалість простоїв, а також встановлювати їх причини з метою подальшого уникання;
3. Визначати обсяг допоміжних паливно-мастильних матеріалів таких як бензин чи мастила, з метою визначення реального обсягу їх списання.

Необхідно також ввести в систему управлінського обліку “Відомість експлуатаційних витрат машинно-тракторного парку”, що дає змогу систематизувати всі важливі експлуатаційні показники, які характеризують час та інтенсивність використання сільськогосподарської техніки в розрізі кожної окремої інвентарної одиниці.

Список використаних джерел:

1. Валуев Б. И. Проблемы управленческой ориентации бухгалтерського учёта / Б. И. Валуев // Бухгалтерський облік та аудит. – 2008. – № 1. – С. 5,10.
2. Гнилицька Л. Проблеми впровадження управлінського обліку на підприємствах України / Л. Гнилицька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 9. – С. 39.
3. Нападівська Л. Проблеми становлення та розвитку управлінського обліку в Україні. / Л. Нападівська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 9. – С. 33-38.

4. Палий В. Ф., Палий В. В. Управленческий учёт – новое прочтение внутривозвратного расчёта / В. Ф. Палий, В. В. Палий // Бухгалтерский учёт. – 2008. - № 17. – С. 58-62.

5. Петрик О. Чи існує в Україні і чи потрібен управлінський облік: дві думки провідних фахівців / Петрик О. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 2. – С. 38.

УДК 631.162(075.8)

*Гусарин П. В.,
магістр кафедри організації
бухгалтерського обліку та аудиту,
Зінченко Г. Р.,
магістр кафедри організації
бухгалтерського обліку та аудиту,
Красота І. І.,
студент факультету ІТФ,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОПЕРАТИВНОГО АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ МАШИН ТА ОБЛАДНАННЯ

Дослідження проблем застосування оперативного аналізу досліджувалось багатьма вченими економістами, при цьому значна увага приділялась аналізу собівартості продукції [1]. Важливе місце також займали дослідження як у частині поповнень аналітичного арсеналу відповідними методами і прийомами, так і у поглибленні вивчення економіки підприємства. У результаті наукових досліджень на перший план вийшли завдання пов'язані зі збереженням засобів виробництва, майнових і грошових цінностей [3].

В процесі розвитку аналізу господарської діяльності як науки важливе значення приділяється питанням оперативного аналізу, оцінці якості продукції, рівня техніки, технології, організації виробництва. При цьому розглядалися проблеми оперативного аналізу та його ролі в системі управління суб'єктами економічної діяльності [2].

Застосування інформації оперативного аналізу в сучасних умовах також має важливе значення для прийняття управлінських рішень в

практичній діяльності сільськогосподарських підприємств. Метою даної статті є розкриття та подання пропозицій по застосуванню форм оперативного аналізу для управління процесами експлуатації та оновлення мобільної частини основних засобів. Забезпечення оновлення та експлуатації основних засобів в межах конкретного підприємства здійснюється управлінським складом, яке повинно забезпечувати інтенсивність та безперервність всього процесу в цілому. Це здійснюється за умови виконання кожної його стадії, як окремого елемента загального. Перед обліковою ланкою при цьому, на кожній стадії, виникає ряд завдань, виконання яких забезпечить успішне функціонування та досягнення головної мети будь-якого господарства – максимізації прибутків та скорочення суми витрат.

На стадії (Г – Т) головним функціональним завданням управління є придбання основних засобів. При цьому приймається рішення, яке повинно забезпечувати їх відповідність технології виробництва та планованих обсягів випуску продукції.

На стадії (Т – Т') перед управлінням стоїть завдання забезпечити інтенсивну експлуатацію основних засобів. При цьому перед обліком ставиться комплекс завдань по наданню необхідного інформаційного забезпечення. Вони пов'язані з дослідженням кожного етапу використання основних засобів. Головним моментом при розв'язанні цього питання являється визначення їх оптимальної завантаженості. Це можливо визначити за умови детального аналізу використання робочого часу. З цим виробничим параметром тісно пов'язаний облік наявних простоїв основних засобів. Тому основними завданнями управління є:

- виявлення і відповідно, скорочення числа простоїв. Це також сприятиме контролю за рівнем виробітку та витратами пального;
- масштабний аналіз організації всього виробничого процесу: дослідження використання основних засобів на кожній його стадії.

На стадії (Т' - Г') після аналізу стану основного засобу визначається доцільність їх подальшого використання. Приймається рішення про реалізацію чи ліквідацію основних засобів. На цій стадії утворюються грошові кошти, які забезпечать їх оновлення. Метою управління є забезпечення максимального прибутку з метою наповнення амортизаційного фонду. При цьому в процесі прийняття управлінського рішення визначають економічно доцільні терміни служби та заміни, за умови ліквідації основних засобів, досліджують шляхи та способи їх раціонального відтворення.

Таким чином, виконання функцій управління в розрізі досліджених завдань дозволить забезпечити на підприємстві інтенсивне використання та своєчасне оновлення основних засобів.

Важливе значення для прийняття управлінських рішень по забезпеченню процесів експлуатації та оновлення сільськогосподарської техніки має проведення оперативного аналізу виробничих ситуацій, а також встановлення впливу різних факторів, що потребує проведення необхідних розрахунків, структуризованих у відповідні форми аналітичних таблиць.

Проведення аналітичних розрахунків на першій стадії процесу кругообігу капіталу ($G - T$) вимагає дослідження наявної структури основних засобів, що дозволяє визначити частку мобільних основних засобів в розрізі наявних у натуральному та вартісному виразі.

Забезпечення аналізу та контролю завантаженості машинно-тракторних агрегатів потребує проведення факторного аналізу, головним завданням якого є визначення виконання норми виробітку та витрачання пального, що встановлюються в розрахунку на семигодинний робочий день. При цьому всі необхідні розрахунки виконуються виходячи з фактичної тривалості робочого дня, обсягу виконаних при цьому робіт та витраченого пального та мастильних матеріалів.

Для проведення заміни зношених основних засобів важливо визначити джерела оновлення основних засобів. Для проведення аналізу доцільних способів оновлення необхідно визначити рівень витрат, які виникають при впровадженні кожного з них. **Висновки.** Використання аналітичних таблиць визначеної форми дозволить оперативно приймати управлінські рішення по забезпеченню інтенсивної експлуатації та своєчасного оновлення сільськогосподарських машин та обладнання.

Список використаних джерел:

1. Гудзинський Л. В. Нарахування амортизації в єдиній системі / Л. В. Гудзинський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 7. – С. 27-30.
2. Шара П. І. Оцінка стану обліку основних засобів підприємств та його стандартизація / П. І. Шара // Фінанси України. – 2011. – № 5. – С. 41-49.
3. Шебанін В. С. Стан та напрями оновлення і розвитку матеріально-технічної бази сільського підприємства на Україні / В. С. Шебанін // Економіка АПК. – 2012. – № 8. – С. 16 - 24.

УДК 657.6 + 658.11 : 631.15

*Дерев'яно С. І.,
к.е.н, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Полякова Т. В.,
студентка I ст курсу спеціальності «Облік і оподаткування»,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м.Київ*

МІСЦЕ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ СУЧАСНИМИ АГРАРНИМИ ФОРМУВАННЯМИ

В українській економіці існують всі передумови для того, щоб розглядати бухгалтерську діяльність з урахуванням її управлінського аспекту. У визначенні бухгалтерського обліку, сформульованому Американською асоціацією бухгалтерів, чітко відзначається управлінський аспект - це процес ідентифікації інформації, обчислення й оцінки показників та надання даних користувачам інформації для вироблення, обґрунтування і прийняття рішень. Не дивлячись на наявність досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, залишається невирішеною проблема створення цілісної системи управлінського обліку, зокрема в сільському господарстві.

Розвиток сільськогосподарського виробництва та підвищення його економічної ефективності вимагає, перш за все, створення необхідних для цього передумов, серед яких основне місце займає управлінський облік. Ми поділяємо позицію С.Ф.Голова щодо визначення поняття «управлінський облік» [2]. Управлінський облік є індивідуальним для кожного підприємства (особливо аграрного), адже у них свої цілі, пріоритети, інтереси, стратегії, цінності, традиції, культура, особливості управління бізнесом, організаційна структура, фінансова стратегія, політика ціноутворення, система розподілу і передачі відповідальності, партнери, проблеми, ринки збуту тощо. Не можна змусити всі підприємства підкоритися одному стандарту в управлінні бізнесом.

В таких умовах ускладнюються завдання, що постають перед системою управління в аграрних підприємствах, основними з яких є наступні: 1) збір, обробка, узагальнення, зберігання, передача необхідної інформації для оперативного управління підприємством та прийняття ефективних управлінських рішень для оптимізації процесу управління шляхом регулювання структури активів та пасивів підприємства; 2) перевірка законності та доцільності господарських операцій, забезпечення

збереження господарських засобів, коштів, ефективне використання майна підприємства; 3) визначення підсумків господарської діяльності та оцінка її ефективності в розрізі реалізованих виробів, центрів відповідальності, управлінських і технологічних рішень; 4) складання внутрішніх звітів, інформація яких призначена для власників підприємств, керівників та інших внутрішніх користувачів бухгалтерської інформації [1, с.12-13].

В основі системи управлінського обліку лежить виробничий облік і калькулювання, за ними – управлінський контроль, бюджетування, внутрішня (сегментарна) звітність. Однак нарівні з обліковою, плановою і контрольною бухгалтерському управлінському обліку притаманна аналітична функція. Більшість авторів вважає, що аналіз є однією з функцій управління, яка забезпечує оцінку господарських фактів і процесів та готує проекти рішень для менеджерів відповідного рівня. Між контролем як елементом управління та контролем як функцією обліку є тісний взаємозв'язок, адже контрольні функції бухгалтерського обліку відіграють провідну роль в системі внутрішньогосподарського контролю. Чувікова В.В. розділяє два поняття – контроль (процес забезпечення досягнення організацією поставлених цілей) і управлінський контроль (процедура спостереження і регулювання різних видів діяльності підприємства з метою полегшення виконання організаційних задач). На думку А.А.Радугіна «управлінський контроль» - це спостереження і регулювання різних видів діяльності підприємства з метою полегшення виконання поставлених перед ним організаційних завдань. Мета управлінського контролю - визначити, наскільки добре виконується план і де необхідно внести корективи чи застосувати регулюючі заходи. Для цілей контролю фінансових ресурсів підприємства він виділяє три механізми – фінансове (бюджетне) планування, аналіз коефіцієнтів (ліквідності, прибутковості, фінансової стійкості тощо) та фінансові (аудиторські) перевірки [3].

Обов'язковою умовою успішного функціонування системи управлінського контролю на підприємстві є реалізація принципу делегування завдань, що передбачає покладення тих чи інших виробничих проблем і відповідальності за їх вирішення на керівників структурних підрозділів різних рівнів управління (або на інших працівників того ж підрозділу, які знаходяться у прямому підпорядкуванні керівнику підрозділу). При цьому слід враховувати, що крім завдань і відповідальності, повинні бути делеговані пов'язані із ним права.

На думку Моссаковського В.Б. з метою стабільності функціонування підприємства, поліпшення його фінансового стану та зростання прибутку від операційної та інших видів діяльності, необхідно: а) сформувати належний масив інформації, що характеризує наслідки роботи підприємства та його підрозділів; б) проаналізувати наслідки діяльності та розробити практичні й стратегічні рішення на альтернативній основі щодо перспектив діяльності підприємства; в) здійснювати систематичний контроль за дотриманням окремими виконавцями, у першу чергу, керівниками підрозділів (центрів витрат та центрів прибутку) завдань, передбачених керівництвом фірми щодо витрат і випуску продукції та її реалізації, якщо це доручено підрозділу; г) підбити підсумки за результатами контролю щодо наслідків діяльності підрозділів та розробки завдань на перспективу [4].

Важливою умовою ведення управлінського обліку в ринкових умовах є наукове обґрунтування та вибір прогресивних методів управління. Одним з найважливіших завдань управлінського обліку для керівників аграрних підприємств повинно бути формування повної і достовірної облікової інформації про результати діяльності виробничих і функціональних підрозділів підприємств, необхідної для оперативного керівництва та управління, а також використання їх внутрішніх і зовнішніх резервів.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В. Бухгалтерський управлінський облік. – Житомир, ПП «Рута», 2002. 480 с.
2. Голов С.Ф. Управлінський облік. – Київ, Лібра, 2008. 704 с.
3. Камінська Т.Г. Управлінські облік, аналіз і контроль в системі менеджменту на підприємстві. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/upravlinskiy-oblik-analiz-i-kontrol-v-sistemi-menedzhmentu-na-pidpriemstvi.html> (дата звернення 01.03.2019).
4. Моссаковський В. Б. Управлінський облік та його особливості у сільському господарстві URL: <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/153/35/> (дата звернення 01.03.2019).

УДК 347.764:368.5:633

*Дранус В. В.,
к.е.н., асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський
Мельничук Л. С.,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили, м. Миколаїв*

ОЦІНКА РИЗИКІВ У СТРАХУВАННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Сільськогосподарське виробництво нашої країни вже давно зазнає дефіциту фінансових ресурсів, який був і певною мірою лишається наслідком низької врожайності сільськогосподарських культур, нееквівалентного міжгалузевого обміну, недосконалої податкової та митної політики. Ціни на сільськогосподарську продукцію нерідко занижуються через погану організацію її закупівлі, монопольне становище деяких заготівельників. Матеріально-технічні засоби продаються за цінами, не завжди адекватними якості добрив, машин, обладнання. Останніми роками багатократно зросла вартість енергоносіїв. Триває вплив із села найактивнішої частини трудових ресурсів. Вельми низькою лишається платоспроможність більшості населення — споживача продукції. Ось ті головні чинники, які зумовили відчутне зниження темпів розвитку вітчизняного аграрного сектору порівняно не лише з іншими державами, а й із середніми макроекономічними показниками України [3, с. 259-260].

Далі розглянемо особливості страхування виробничо-господарських ризиків і, в першу чергу, необхідно відзначити, що його головною відмінною рисою є потенційна можливість появи великих збитків в результаті страхових подій з низькою частотою настання. У кожній галузі промисловості присутні найбільш характерні для неї групи ризиків, тобто ризики, які проявляються в даній галузі найбільш небезпечними наслідками [1, с. 160]. У зв'язку з цим, з боку страхових компаній, необхідний індивідуальний підхід до відбору і прийняття ризиків на страхування, що вимагає високої спеціалізації страховиків, що

займаються страхуванням виробничо-господарських ризиків. Важливу роль відіграє проведення превентивних заходів, спрямованих на запобігання настанню збитку.

Страхування виробничо-господарських ризиків характеризується значною диференціацією умов страхування і тарифів. Для розрахунку страхових внесків виробничі споруди розділяються по класах, підприємства - за галузевою ознакою. Особливістю страхування виробничо-господарських ризиків є прагнення більш повно охопити ризикову ситуацію на підприємстві. Це, у свою чергу, вимагає досить великого обсягу додаткової технічної і статистичної інформації, яка не завжди може бути доступна [2, с. 150]

Оцінка ризиків також вносить свої відмінні риси в страхування виробничо-господарських ризиків. Методологія оцінки виробничо-господарських ризиків, діюча у світовій практиці, включає статистику дійсних збитків і претензій, які відбулися в виробничо-господарському середовищі у всьому світі. На основі даних статистики встановлюються різні процедури, обов'язкові для практичного застосування, які сприяють мінімізації ймовірності повторення небезпечних ситуацій. На жаль, в нашій країні не збирається необхідний статистичний матеріал для розробки подібних процедур і практичних рекомендацій.

На підставі виділених особливостей пропонуємо таке визначення страхування виробничо-господарських ризиків у сільськогосподарському виробництві. Страхування виробничо-господарських ризиків являє собою покриття та компенсацію різних ризиків сільськогосподарських виробників, що здійснюють свою діяльність як на внутрішньому, так і на світовому ринку, і основні ризики яких характеризуються різноманіттям, великими розмірами збитку і низькою частотою настання збитку.

На нашу думку, страхування виробничо-господарських ризиків доцільно виділити в окрему сферу. Створення системи страхування виробничо-господарських ризиків у нашій країні дозволить створити статистичну базу даних про різноманітні страхові події та їх наслідки і на їх основі розробити методичні рекомендації щодо попередження, запобігання, прогнозування, планування та управління страховим подіям, а також дасть можливість розрахувати реальні страхові тарифи для страхування підприємств різних галузей промисловості. Це дозволить страховим компаніям більш ефективно формувати свій страховий портфель і проводити найбільш повний облік ризиків, а також дозволить розробити і запропонувати підприємствам спеціальні, індивідуальні

продукти та послуги на ринку страхування виробничо-господарських ризиків.

Список використаних джерел:

1. Клапків М.С. Страхування фінансових ризиків. — Тернопіль: "Економічна думка, Карт-бланш", 2002. – 570 с.
2. Навроцький С. А. Формування перспективної моделі страхового захисту сільського господарства України / С. Навроцький // Наук. вісн. Мукачівського держ. ун-ту. Серія "Економіка". - 2014. - Вип. 1 (1). - с. 149-155.
3. Страхування: Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С.С.Осадець. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2002. — 599с.

УДК: 657

*Дуда Г.Б.,
к.е.н., викладач фінансового обліку,
Тлумачького коледжу Львівського НАУ, м. Тлумач*

ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ ЗА НЕВІДПРАЦЬОВАНИЙ ЧАС

Конституція України гарантує право кожного працівника на відпочинок. Основним нормативно-правовим документом, яким встановлено державні гарантії права на відпустки, визначено умови, тривалість і порядок їх надання, є Закон України про відпустки №504/96 [1].

Щорічна основна відпустка має тривати не менше 24 календарних днів за відпрацьований робочий рік, відлік якого починається з дня укладання трудового договору. Додаткові відпустки працівникам можуть надаватися одночасно з основною відпусткою або окремо від неї. Загальна тривалість повинна не перевищувати 59 календарних днів. Право працівника на щорічні та додаткові відпустки повної тривалості у 1 рік роботи настає після закінчення 6 місяців безперервної роботи на підприємстві.

З 18.05.2018р. діє наказ Міністерства соціальної політики України від 14.02.2018р. №207 “Про затвердження Вимог щодо безпеки та захисту здоров’я працівників під час роботи з екранними пристроями ”, відповідно до якого працівники, які працюють на комп’ютері, та робота яких пов’язана з підвищеним зоровим і нервовим емоційним

напруженням мають право щорічну додаткову відпустку за особливий характер праці тривалістю до 4 календарних днів [3].

Відповідно до Закону України “Про відпустки ” черговість надання відпусток працівників обов’язково визначається графіками, які затверджуються керівником підприємства за погодженням з органом первинної профспілкової організації і доводиться до відома всіх працівників.

Обчислення середньої зарплати для оплати відпусток провадиться, виходячи із виплат за останні 12 календарних місяців роботи, що передують місяцю надання відпустки. Якщо працівник працював на підприємстві менше року, середня зарплата обчислюється на підставі виплат за фактичний час роботи: із 1-го числа місяця після оформлення на роботу до 1-го числа місяця, у якому надається відпустка. У разі коли працівник не відпрацював жодного повного місяця (з 1-го до 1-го числа), середня зарплата обчислюється виходячи з установлених йому в трудовому договорі тарифної ставки, посадового (місячного) окладу.

Для обчислення середньої зарплати, включається основна й додаткова заробітні плати, виробничі премії; винагороди за підсумками річної роботи й вислугу років. Не враховуються під час обчислення середньої зарплати для оплати відпусток різноманітні одноразові виплати. Зокрема, матеріальна допомога не включається до розрахунку.

Для визначення середньоденної зарплати для оплати відпусток необхідно сумарний заробіток за останні 12 місяців перед наданням відпустки або менший фактично відпрацьований період поділили на відповідну кількість календарних днів робочого року чи меншого відпрацьованого періоду (без святкових і неробочих днів, установлених законодавством, і періодів, коли заробіток не зберігався або зберігався частково).

Відповідно до П(С)БО 11 «Зобов’язання» підприємством обов’язково створюються забезпечення для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат, у тому числі на оплату відпусток працівникам. Сума забезпечення на оплату відпусток визначається щомісяця як добуток фактично нарахованої заробітної плати працівникам і відсотка, обчисленого як відношення річної планової суми на оплату відпусток до загального планового фонду оплати праці з урахуванням відповідної суми відрахувань на загальнообов’язкове державне соціальне страхування.

Порядок виплати допомоги з тимчасової непрацездатності і допомоги у зв’язку з вагітністю та пологами відображено у Законі України «Про

загальнообов'язкове державне соціальне страхування» №1105-XIV та Порядком №1266 [2].

З 11.10.2017р. до страхового стажу включають і період, коли особа: перебувала у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку; отримувала виплати за окремими видами соціального страхування, крім пенсій усіх видів (за винятком пенсії з інвалідності); сплачувала ЄСВ з 1 січня 2016р., хоча і не підлягала страхуванню.

Розмір страхового стажу із 01.01.2011р. визначають за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, який веде ПФУ (довідки за формою ОК-5, або ОК-7), або за допомогою особистого кабінету на WEB- порталі ПФУ.

До місячного заробітку для розрахунку середньої зарплати включаються виплати, з яких сплачено ЄСВ, але в сумі, що не перевищує максимальної величини бази нарахування ЄСВ. З 01.01.2019р. максимальна величина бази нарахування ЄСВ становить 62 595 грн. (4173 грн. x 15). Максимальний розмір середньоденної зарплати за календарний день не може перевищувати показник, який визначається шляхом ділення максимальної бази в останньому місяці розрахункового періоду на середньомісячну кількість календарних днів — 30,44 (у 2019р. – 2056,34 грн.). Сума допомоги по вагітності та пологах і допомоги по тимчасовій непрацездатності не може перевищувати максимальної величини бази нарахування ЄСВ в розрахунку на місяць (у 2019р. – 2056,34 грн.).

Якщо тимчасова непрацездатність працівника тривала більше 5 календарних днів, то для отримання допомоги за рахунок ФСС з непрацездатності роботодавець-страхувальник повинен подати до виконавчої дирекції відділення Фонду заяву-розрахунок.

З 01.10.2018р. страхувальники зобов'язані повідомляти Фонд соцстрахування після проведення виплат (протягом місяця з дати виплати). У повідомленні вказуються дані листка непрацездатності по кожній застрахованій особі, дату виплати і суму виплачених за рахунок ФСС засобів. Якщо протягом 3 місяців із дня отримання чергової суми фінансування від ФСС страхувальник не направляє повідомлення Фонду, ФСС проводить перевірку цільового використання страхувальником засобів ФСС.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 №504/96-ВР.
2. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування» від 08.07.2010 №2464-VI.

3. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження вимог щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями» від 14.02.2018 №207.

УДК 651

*Єрмолаєва М. В.,
к.е.н, доц., професор кафедри бухгалтерського обліку,
Морозов Є. О.,
магістрант спеціальності «Облік і оподаткування»,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

ГРОШОВІ ДОКУМЕНТИ: ВИДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ

При здійсненні господарської діяльності підприємство здійснює розрахунки з контрагентами у готівковій та безготівковій формах грошовими коштами або бартером. Грошові кошти підприємства зберігаються або в касі або на рахунках в банках. Облік наявності і руху грошових коштів є важливою ділянкою облікової роботи оскільки гроші є найліквіднішим активом підприємства і можуть бути в будь-який момент перетворені на інші активи.

Практика свідчить, що крім безпосередньо грошей підприємство може мати активи, які не є грошима за формою, але які виконують функції грошей, або в певні періоди часу грошові кошти підприємства перебувають за його межами, але не обліковуються ані в касі ані на рахунках в банку. У бухгалтерському обліку такі специфічні активи відносять до інших коштів і відображають їх на рахунок 33 «Інші кошти».

До грошових документів традиційно відносять поштові марки та конверти, путівки на відпочинок і оздоровлення, проїзні квитки та інші документи, які по суті грошима не є, але фактично виконують функції грошей. Наприклад, поштові марки свідчать про те, що особа, яка їх придбала, сплатила послуги пошти наперед і може здійснити поштове відправлення в будь-який період часу.

Грошові документи зазвичай зберігають у касі підприємства. Правила ведення обліку операцій з готівкою регламентуються Положенням про ведення касових операцій у національній валюті України № 148 від 29.12.2017 р. зі змінами і доповненнями. Положення № 148 регулює порядок встановлення ліміту каси, документального

оформлення надходження і вибуття готівки, порядок ведення Касової книги, права і обов'язки касира. Щодо обліку грошових документів цей нормативний документ інструктивних матеріалів не містить.

На думку авторів, до Положення № 148 необхідно внести пункти щодо порядку обліку грошових документів в касі підприємства. Ми вважаємо, що для обліку надходження і вибуття грошових документів в Касовій книзі слід передбачити додаткові позиції. Іншим варіантом може слугувати застосування Реєстру надходження і вибуття грошових документів в касі.

Реєстр може містити таку інформацію: вид грошових документів, кількість, ціна, загальна вартість, дата надходження на підприємство, дата видачі, прізвище особи, яка отримала грошові документи, дата і номер акту на списання використаних або виданих грошових документів. Форму такого Реєстру підприємство може розробити самостійно і затвердити Наказом про облікову політику.

Відповідно до п. 12 Положення № 148 підприємство зобов'язане самостійно розробити і затвердити порядок оприбуткування готівки в касі [1]. Цей порядок є внутрішнім документом підприємства і саме він може містити затвержені правила обліку наявності і руху грошових документів.

Слід зазначити, що питання організації обліку грошових документів є актуальним для сучасного бізнесу. Ю. Скиданенко зазначає, що для контролю за цільовим використання грошових документів в касі підприємства бажано вести Реєстр грошових документів, в якому вказувати вид таких документів, дату їх надходження і вибуття. Це на думку автора допоможе поліпшити організацію аналітичного обліку грошових документів, наявних на підприємстві [2].

Список використаних джерел:

1. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, № 148 від 29 груд. 2017 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>
2. Скиданенко Ю. Д. Особенности организации учета наличных средств на предприятиях Украины / Ю. Д. Скиданенко, А. Ю. Єрмоласва // Сучасний менеджмент: проблеми та перспективи розвитку: матеріали 2-ої Всеукраїнської наук. - практ. конф. / упоряд. Федорова Т. В., Боліла С. Ю. – Херсон., ХДАУ. - 19.05.2017: тези доповідей. – 2017. – С. 71-74.

УДК 336.717

*Живко М. О.,
к.юр.н., доцент кафедри обліку та аудиту,
філія Київського університету харчових технологій, м. Львів;
Шегинський І. І.,
здобувач вищої освіти факультету Управління та ЕБ,
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів;
Вольних А. І.,
здобувач вищої освіти факультету Видавничо-поліграфічної, ІТ,
Українська академія друкарства, м. Львів*

СТРУКТУРА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Основна мета діяльності будь-якої банківської установи – це отримання прибутку. Саме тому головною метою управління банківською установою є своєчасне та належне забезпечення відповідних умов для досягнення позитивних та високих фінансових результатів.

Аналіз офіційної звітності ПАТ КБ «Приватбанк» у 2017 році показав, що кредитні вкладення в порівнянні з 2016 роком зменшилися на 10248 млн.грн., тобто становлять 87,9%. Стосовно кредитної активності банку за 2015-2017 рр. вона зменшилася з 73,20% в 2015 році до 15,04 % в 2018 році. Найбільшу питому вагу займають кредити, видані клієнтам, які займаються гуртовою та роздрібною торгівлею нафтою і нафтопродуктами. Питома вага таких кредитів в у загальному кредитному портфелі становила 22% у 2014 р., 19% у 2015 р. та 41% у 2016 р. Оскільки всі компанії входять у єдину систему постачання нафтопродуктів, кредитний ризик по такій групі є значно менший. Забезпеченням по таких кредитах виступають запаси нафти, нафтопродуктів та корпоративні права.

Друге місце займають кредити, надані фізичним особам: 16% кредитного портфеля у 2014 році, 14% у 2015 р. та 2016 р.

Третє місце займають кредити на виробництво та торгівлю феросплавами. Їхня частка розподілена наступним чином: у 2014 році – 14%, у 2015 р. – 15%, у 2016 р. – 13%. Далі проведемо аналіз кредитів ПАТ КБ «Приватбанк» за кредитною якістю за 2014-2016 рр. (табл.).

Як видно з таблиці, найбільше за аналізований період збільшились індивідуально знецінені кредити – на 144 071млн.грн. [1]

Таблиця

Структура кредитного портфелю ПАТ КБ «Приватбанк» за кредитною якістю у 2014-2016 рр., млн. грн.

Показники	2014р.	2015р.	2016р.	Відхилення 2016/2014 рр.
Не прострочені та незнецінені				
Кредити великим позичальникам	89 945	99 259	507	-89 438
Кредити середнім позичальникам	3 442	3 208	1 452	-1990
Кредити малим позичальникам	22 441	20 544	18 116	-4325
Всього не прострочених та не знецінених	115 828	123 011	20 075	-95753
Прострочені, але незнецінені				
- прострочені менше ніж 30 днів	1 116	928	905	-211
- прострочені від 31 до 90 днів	1 142	2 879	445	-697
- прострочені більше ніж 91 день	200	1 694	-	-200
Всього прострочених, але не знецінених	2 458	5 501	1 350	-1108
Всього кредитів та авансів клієнтам	159 173	189 314	43 583	-115 590

Джерело: складено за оприлюдненою звітністю ПАТ КБ «Приватбанк»

Зобразимо графічно співвідношення між простроченими та не простроченими кредитами (рис.).

Аналізуючи рис. бачимо негативну тенденцію у діяльності ПАТ КБ «Приватбанк». Прострочені кредити банку в 2016-2017 роках знижувалися, а в 2018 різко зросли, порівняно з 2017 роком на 164,1%. За даними [2], виведено рейтинг банків з портфелями роздрібних депозитів від 1 млрд.грн, де Приватбанк посідає 12 місце з 31, при цьому його

ліквідність – 9,92%, прибутковість – 4,31%, залежність від вкладів фізичних осіб становить 70,79%.

Рис. Структура кредитного портфеля ПАТ КБ «Приватбанк» за рівнем прострочки у 2015-2018 рр., млн.грн.

Джерело: складено авторами

Отже, фінансовий стан банку залежить від ефективності управління його активами та пасивами. Приватбанк має диверсифіковану структуру активів, однак після націоналізації банку різко скоротилися кредитний портфель та зріс портфель цінних паперів, він втратив пріоритетність у сфері кредитування (частка кредитного портфеля в балансі банку на 01.01.2016 р. перевищила 67%). Одночасно можемо стверджувати, що Приватбанк протягом 2018 року збільшував суму кредитного портфелю, не зважаючи на різке зменшення в 2017 році (30,3%).

Список використаних джерел:

1. Сайт ПАТ КБ «Приватбанк» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://privatbank.ua>
2. Сайт порталу «Мінфін» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://minfin.com.ua/banks/rating/?date=2019-01-01>

УДК 658.15

*Загребельна І. Л.,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства,
Натрусна Н. О.,
магістрант,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств є важливим засобом підвищення конкурентоспроможності підприємства, цей факт набуває все більшого значення в умовах ринкової економіки [0].

Здійснення якісного аналізу фінансових результатів дає відповіді на питання, що пов'язані з вирішенням проблем підвищення ефективності діяльності та забезпечення конкурентоспроможності підприємства на ринку. Тому для об'єктивного аналізу фінансових результатів доцільно використовувати методика, що наведена в табл. [0, с. 144].

Ця методика є повною та результативною, оскільки за кожним методом отримуються відповідні результати, за якими можна робити важливі та значущі висновки для прийняття доцільних, ефективних управлінських рішень у практичній діяльності сільськогосподарських підприємств [0, с. 144].

Чим краще працює підприємство, тим більший воно одержує прибуток, тим міцніший його економічний стан і положення на ринку. Лише маючи достатню суму прибутку, підприємство може своєчасно переорієнтувати виробництво, реконструювати його, придбати нові, більш продуктивні засоби виробництва, найбільш передові технології і завдяки цьому забезпечити істотне зростання обсягу виробництва продукції, значно поліпшити її якість, скоротити витрати і цим досягти високої конкурентоспроможності. Це, в свою чергу, є гарантом того, що підприємство й надалі буде спроможним одержувати високі прибутки без загрози стати банкрутом. Саме тому прибуток розглядається як критерій ефективності діяльності підприємств в умовах ринку.

Для правильного визначення чистого прибутку необхідно оволодіти методикою розрахунку прибутку від окремих видів діяльності.

Методичні підходи щодо аналізу прибутковості діяльності підприємств

Етапи	Інструментарій	Отримані результати
1. Збір необхідної для аналізу інформації		
2. Проведення аналізу фінансового стану підприємства		
Аналіз показників ефективності фінансової сфери	Коефіцієнтний метод, порівняльний метод, методи горизонтального та вертикального порівняльного аналізу	Стан фінансової діяльності та фінансові можливості підприємства
Аналіз показників ефективності виробничої сфери		Ступінь придатності основних виробничих засобів, рівень використання основних засобів та матеріалів у дохідності підприємства
Аналіз собівартості за елементами операційних витрат		Стан виробництва та фінансових результатів; визначення перспектив для розвитку та закріплення позицій на ринку
Аналіз структури бухгалтерського балансу	Методи вертикального та горизонтального порівняльного аналізу	Величина змін, які відбулися за аналізований період та визначення наслідків
Аналіз фінансового стану підприємства	Коефіцієнтний метод, горизонтальний порівняльний аналіз	Рівень фінансових результатів, які зумовлюють можливості підприємства
Аналіз рентабельності продукції	Метод базисних підстановок	Оцінка ефективності та раціональності використання вкладених коштів
3. Побудова економіко-математичних моделей		
Побудова лінійної багатофакторної регресійної економіко-математичної моделі	Методи кореляційного та регресійного аналізу	Виявлення загальних закономірностей, зв'язків та залежності між чистим прибутком та факторів впливу на нього
4. Формування висновків про загальний стан підприємства, виділення найвагоміших показників впливу на прибуток та доцільність прийняття відповідних управлінських рішень		

Наприклад, прибуток від торгівлі цінними паперами і деривативами визначається як різниця між проданими цінними паперами і деривативами та витратами, понесеними підприємством у зв'язку з придбанням цінних паперів і деривативів протягом звітного року [0].

Прибутком від надання товарного і комерційного кредитів є сума процентів, отримана підприємством і зменшена на суму витрат, пов'язаних з цією операцією. Підприємство може одержувати прибуток від володіння корпоративними правами – акціями, які придбані на ринку цінних паперів або від інших прав, що не є борговими вимогами, але дозволяють брати участь у прибутках (наприклад, внески до статутних фондів інших підприємств). Такий прибуток називають дивідендами [0].

Підприємство може одержувати прибуток у вигляді процентів від володіння борговими вимогами, зокрема векселями, облігаціями, бонами та іншими платіжними документами, включаючи державні скарбничі зобов'язання. Сума такого прибутку визначається як різниця між одержаною сумою процентів і сумою витрат, пов'язаних з операцією володіння борговими вимогами.

В сучасних умовах усе ширшого поширення набуває оренда матеріальних цінностей – лізинг. Прибутком від цієї операції є орендна плата, отримана орендодавцем і зменшена на суму амортизаційних відрахувань на повне відновлення наданих в оренду основних засобів та інших витрат, пов'язаних з цією операцією [0].

Методику проведення аналізу прибутку можна визначити як сукупність специфічних аналітичних процедур, об'єднаних у відповідну логічну послідовність. Удосконалення методології, необхідність підвищення якості проведення аналізу висувають якісно нові вимоги до наукового обґрунтування його методики. Організації із високим рівнем аналітичної роботи у сфері управління прибутком на перспективу є здатними до своєчасного розпізнавання кризових ситуацій, що виникають в процесі господарювання, оперативного реагування на динамічні ринкові зміни, з більшою вірогідністю можуть зменшити ступінь ризику та досягти поставлених стратегічних цілей.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. 2-ге вид., доп. і перероблене. Київ : КНЕУ, 2002. 624 с.
2. Гайдис Н.М. Фінансовий аналіз. Львів : ЛБІ НБУ, 2006. 414 с.
3. Литвишко Т.В. Методичні підходи щодо аналізу фінансових результатів діяльності промислових підприємств. *Управління розвитком*. 2014. № 10(173). С. 143-145.

УДК 336.64

*Зеленський А. В.,
к.е.н., заст. завідувача кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Зеленський В. А.,
к.с.-г.н., завідувач кафедри садівництва і виноградарства,
Подільський ДАТУ, м. Кам'янець-Подільський*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ВИНОГРАДАРСТВА, САДІВНИЦТВА І ХМЕЛЯРСТВА В УКРАЇНІ

В економічній літературі поняття «державна підтримка» трактують далеко не однозначно. Найчастіше дане поняття ототожнюють із системою державного регулювання, державним економічним регулюванням, системою фінансової або бюджетної підтримки, державною допомогою АПК та ін. Необхідність державної підтримки сільського господарства обумовлена низкою обставин, серед яких не тільки більша залежність цієї галузі від погодних умов, що в значній мірі впливають на величину і якість урожаю, а, отже, і результативність усього аграрного виробництва, але й уповільнений в порівнянні з іншими галузями економіки оборот грошей. Як правило, у сільському господарстві виробничий цикл триває не менше року, у той час як у торгівлі – лічені дні. Усе це диктує нагальну потребу надання більш істотної допомоги сільському господарству з боку держави [1].

У 2005 році Постановою Кабінету Міністрів України № 587 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2012 р. № 285 із наступними змінами та доповненнями) було затверджено Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку виноградарства, садівництва і хмелярства. Він визначає механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою «Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними» [2].

Відповідно до зазначеного вище Порядку до 5% бюджетних коштів, передбачених на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства, спрямовуються на фінансування витрат із проведення науково-технічних досліджень та здійснення розробок у зазначених галузях, на фінансування витрат, пов'язаних зі зміцненням матеріально-технічної бази галузевих наукових закладів та їх дослідних господарств, а також витрат, пов'язаних

з участю України в науково-практичній роботі Міжнародної організації виноградарства та виноробства у порядку, визначеному Мінагрополітики. Бюджетні кошти надаються суб'єктам господарювання, які займаються виноградарством, садівництвом і хмелярством (далі — суб'єкти господарювання), незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності для компенсації здійснених у поточному бюджетному році витрат (без урахування сум податку на додану вартість) за певними напрямками [3].

Залежно від обсягів бюджетних коштів на відповідний бюджетний рік та пріоритетності окремих напрямів державної підтримки Мінагрополітики визначає напрями, за якими буде надаватися державна підтримка у такому бюджетному році.

Для розгляду заяв про компенсацію та документів, поданих суб'єктами господарювання, вирішення інших питань щодо виплати компенсації за рахунок бюджетних коштів Мінагрополітики утворює комісію в установленому ним порядку. Комісії із зазначених питань утворюють також обласні та районні держадміністрації. Вони проводять протягом п'яти робочих днів із моменту отримання від суб'єкта господарювання передбачених документів виїзні перевірки для підтвердження фактичних обсягів робіт, виконаних відповідними суб'єктами господарювання. Також виконують впродовж п'яти робочих днів із моменту отримання від суб'єкта господарювання відповідного звернення, виїзні перевірки для підтвердження факту завершення суб'єктом господарювання будівництва холодильника (лабораторного комплексу, камер швидкого заморожування плодів та ягід) і введення його в експлуатацію.

Суб'єкт господарювання, який претендує на отримання компенсації за проведення робіт із закладення насаджень, догляду за ними до вступу у плодоношення, придбання матеріалів, необхідних для проведення таких робіт, а також придбання садивного матеріалу плодово-ягідних культур, винограду та хмелю, подає до Мінагрополітики в електронному чи паперовому вигляді заяву за встановленою Мінагрополітики формою, на підставі якої комісія Мінагрополітики приймає рішення щодо включення суб'єкта господарювання до переліку претендентів на державну підтримку (далі — перелік претендентів), який розміщується протягом 10 робочих днів на офіційному веб-сайті Мінагрополітики. Підставами для відмови у включенні суб'єкта господарювання до переліку претендентів є: невідповідність статусу суб'єкта господарювання визначеним вище вимогам та невідповідність сортового складу насаджень вимогам законодавства. Інформація про суб'єктів господарювання, яких не

включено до переліку претендентів, оприлюднюється на офіційному веб-сайті Мінагрополітики із зазначенням підстав відмови. Для надання компенсації витрат за зазначеними вище напрямками районні комісії (у разі їх відсутності — обласні комісії) приймають від суб'єктів господарювання, включених до переліку претендентів, відповідні документи.

Комісія, утворена Мінагрополітики, вивчає до 1 числа місяця, що настає за місяцем отримання документів, інформацію про попередні обсяги компенсації, подану комісіями, утвореними обласними держадміністраціями, та визначає остаточний обсяг компенсації, що затверджується наказом Мінагрополітики у розрізі кожного суб'єкта господарювання із застосуванням знижувального коефіцієнта, який обчислюється на відповідний період, та з урахуванням узагальнених попередніх обсягів компенсації. У разі виникнення розбіжностей під час визначення обсягів компенсації між суб'єктами господарювання та відповідними комісіями остаточне рішення приймає утворена Мінагрополітики комісія. Інформація про спрямування бюджетних коштів оприлюднюється на офіційному веб-сайті Мінагрополітики.

Список використаних джерел:

1. Зеленський А.В. Фінансове регулювання аграрного сектору економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / А.В. Зеленський – Київ, 2016. 22 с.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 липня 2005 р. № 587 (із наступними змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2005-%D0%BF>
3. Галузева програма розвитку садівництва України на період до 2025 року. URL: <http://www.minagro.gov.ua>

УДК 657.371

*Качмар О. В.,
к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Тюлюзін Д. Д.,
магістрант кафедри обліку і аудиту,
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»,
м. Бережани*

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ В ОБЛІКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Облікова політика підприємства – це не просто сукупність способів ведення обліку, обраних відповідно до умов господарювання, але й вибір методики обліку, яка надає можливість використовувати різні варіанти відображення фактів господарського життя в обліку. Облікову політику в широкому розумінні можна визначити як управління обліком, а у вузькому – як сукупність способів ведення обліку.

Незважаючи на значні науково-практичні напрацювання вчених та практиків, доводиться констатувати, що існує певна кількість невіршених питань, які стосуються процедур – системи організаційних і методичних дій, що здійснюються суб'єктом господарювання під час формування облікової політики. Проблема пов'язана з тим, що практика формування облікової політики зводиться лише до видання наказу про облікову політику на поточний рік. Однак слід зауважити, що «наказ» – це остання подія у формуванні облікової політики. Для її досягнення необхідно провести кропітку роботу з визначення процедур організації та ведення господарського обліку[1, с. 272], який має відповідати особливостям діяльності виробничої системи та інтересам її власників. А це, в свою чергу, потребує вирішення значної кількості як організаційних, так і обліково-аналітичних завдань. Залишаються не вирішеними питання, пов'язані з визначенням посадових осіб і фахівців, відповідальних за всі етапи формування, оцінки і контролю виконання облікової політики, встановленням технологічної послідовності розробки базисного розпорядчого документа про облікову політику, порядку взаємодії між службами, рівнями управління і обліку тощо.

Узагальнення підходів науковців щодо визначення ролі облікової політики у господарській практиці дає змогу уточнити, що саме облікова політика спрямована на вирішення широкого кола обліково-аналітичних завдань різних сфер фінансово-економічної діяльності виробничих

систем. Виходячи з цього можна вважати, що її місце і роль у сукупному управлінському процесі – це організаційна функція, яка інтегрує систему обліку з іншими складовими системи управління – плануванням, бюджетуванням, прогнозуванням, аналізом, контролем і генерує обліково-економічну інформацію для різних цілей (суб'єктам господарювання, партнерам з бізнесу, інвесторам, менеджерам, економістам для складання звітності тощо).

Відомо, що основною метою суб'єктів господарювання є досягнення як поточних, так і в перспективі високих фінансово-економічних результатів господарської діяльності, а облікова політика сприяє досягненню саме цієї мети. Оскільки власник є самим зацікавленим суб'єктом, то саме він і має бути головним ініціатором формування облікової політики підприємства. Як підкреслюється у наукових дослідженнях, активна участь власника в розробці облікової політики підприємства упереджує номінальний характер його ролі в процесі організації бухгалтерського обліку, що, в свою чергу, забезпечить захист інтересів та збереження майна власника [2, с. 15].

Основною метою облікової політики є забезпечення якісною і кількісною обліково-економічною інформацією процесу управління виробничою системою і визначення процедур, які підприємство використовує для складання та подання обґрунтованої фінансової звітності.

Інвентаризація є одним із методів бухгалтерського обліку і важливим засобом контролю за збереженням і закріпленням матеріальних цінностей за певними об'єктами і матеріально-відповідальними особами [3, с. 5]. Тому, цей метод має належним чином відобразитися в обліковій політиці підприємства.

В наказі про облікову політику підприємства необхідно передбачити:

- обов'язки і відповідальність за проведення інвентаризації;
- організацію інвентаризації згідно чинного законодавства;
- порядок і строки проведення інвентаризації на підприємстві;
- організаційну структуру і порядок діяльності інвентаризаційних комісій;
- особливості інвентаризації об'єктів обліку;
- відповідальність матеріально-відповідальних осіб за результатами інвентаризації;
- порядок відображення результатів інвентаризації в бухгалтерському обліку.

Важливим в процесі формування облікової політики підприємства та проведення інвентаризації є повнота та законність приведеної інформації. Особливого значення набуває ця проблема в умовах реформування системи бухгалтерського обліку, коли вводяться нові принципи, стандарти, змінюється законодавча база, що накладає свій відбиток на задачі організації правильного бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел:

1. Лісна І.В. Облікова політика вищого навчального закладу та її вплив на ефективність прийняття управлінських рішень: організаційно-методологічний аспект. Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2009. Вип. 16. Ч. 1. С. 271-275.
2. Барановська Т.В. Облікова політика підприємства в Україні: теорія і практика: навч. посібник. Київ, 2005. 320 с.
3. Олійник С.О. Інвентаризація в системі бухгалтерського обліку та напрями її вдосконалення. Innovative Solutions in Modern Science. 2017. №5(14). С. 4-14.

УДК 657

*Клим Н. М.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Національний лісотехнічний університет України, м. Львів
Андрюшко Р. П.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ДО ПИТАННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

При проведенні різних видів і форм економічного контролю на підприємстві інвентаризація є інструментом і джерелом обліково-звітного забезпечення, а також однією із контрольних процедур.

Інвентаризація забезпечує перевірку і документальне підтвердження достовірності облікових даних про наявність і стан активів, капіталу, інвестицій, зобов'язань, розрахунків, резервів, уточнює показники обліку, відображені у звітності і є методологічним підґрунтям контролю за збереженням майна і виконання зобов'язань підприємств.

Отже, проведення інвентаризації – це перевірка і документальне підтвердження наявності та стану матеріальних та інших цінностей, основних засобів, розрахунків і зобов'язань підприємства, що регулюється відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань №879 від 02.09.2014 р. [4].

Дане Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань №879, замінило Інструкцію по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків №69 [2]. Слід зазначити, що Положення №879 порівняно з попередніми інструкціями є більш деталізованим та більш структурованим [1].

Особливої уваги, зазнали змін у строках проведення інвентаризації (п. 10 р. Положення № 879). Зокрема, інвентаризацію дебіторської та кредиторської заборгованості перед складанням річної звітності проводять протягом трьох місяців до дати балансу, тобто жовтень-грудень місяць. Для коштів цільового фінансування, розрахунків з бюджетом і відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування □ два місяці до дати балансу (листопад-грудень).

Сільськогосподарські підприємства мають підтвердити заборгованість або заявити про свої заперечення. Раніше був установлений десятиденний строк, у який дебітори повинні були відреагувати на отриману інформацію про стан заборгованості.

Інвентаризацію розрахунків розпочинають зі звірки з дебіторами та кредиторами. При цьому першочергово проводиться обмін між підприємством та дебіторами виписки аналітичних рахунків про заборгованість. Але в Положенні (№ 879) затвердженій формі виписки про стан рахунків не розроблено. Сільськогосподарські підприємства в свою чергу складають виписки у довільній формі. Тут існує ризик щодо включення всіх необхідних реквізитів. Деякі науковці вважають, що аналогом виписки має бути Акт звіряння розрахунків [1], який застосовується частіше.

У випадках, коли до кінця звітного періоду розбіжності не були усунені, розрахунки з дебіторами та кредиторами відображаються кожною із сторін в сумах, що виходять із записів у бухгалтерському обліку та вважаються правильними.

Проводячи інвентаризацію способом документальної перевірки встановлюють дотримання строку позовної давності, обґрунтованості сум, які обліковуються на рахунках дебіторів. Якщо у результаті інвентаризації виникають питання відшкодування матеріальних збитків,

складають «Акт інвентаризації щодо відшкодування матеріальних збитків». У ньому вказують дані про божника, стан заборгованості та дату прийняття рішення щодо відшкодування суми матеріальної шкоди, або дату пред'явленого позову й суму заборгованості. Після чого всі документи передають у бухгалтерію для відображення на рахунках обліку.

В процесі інвентаризації проводять документальну перевірку розрахунків із банками та контролюючими органами. Якщо ж раніше обов'язковим було погодження сум за розрахунками з банками та податковими органами, то Положення № 879 не вимагає обов'язкового проведення звірки.

Ефективність інвентаризаційної роботи залежить від планування інвентаризації, контролю за її своєчасним і якісним проведенням, а також використання можливостей для застосування сучасних комп'ютерних технологій.

Для автоматизації інвентаризаційного процесу та складання інвентаризаційних описів підприємствами використовуються можливості програмних продуктів фірми «ІС».

Методику проведення інвентаризації зобов'язань і дебіторської заборгованості із використання комп'ютерних технологій представлено на рис. 1.

Матеріали інвентаризації можуть бути заповнені як рукописним способом, так і за допомогою електронних засобів обробки інформації у відповідних документах (інвентаризаційних описах, актах інвентаризації, звіряться відомостях), результати інвентаризації оформляються у Відомості результатів інвентаризації. Процес оформлення результатів інвентаризації представлено на рис. 2.

Аналіз діючої нормативної бази щодо використання первинних облікових документів під час проведення інвентаризації свідчить про відсутність чіткої уніфікації форм, тому підприємства вимушені використовувати самостійно розроблені бланки, але із урахуванням обов'язкових реквізитів та вимог, передбачених Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку №88 [5].

Доцільно розробити рекомендації щодо звірки в електронній формі взаємних вимог та зобов'язань і знайти найбільш раціональні способи погашення взаємної заборгованості; провести взаємозаліки, поступово скорочуючи обсяги заборгованості.

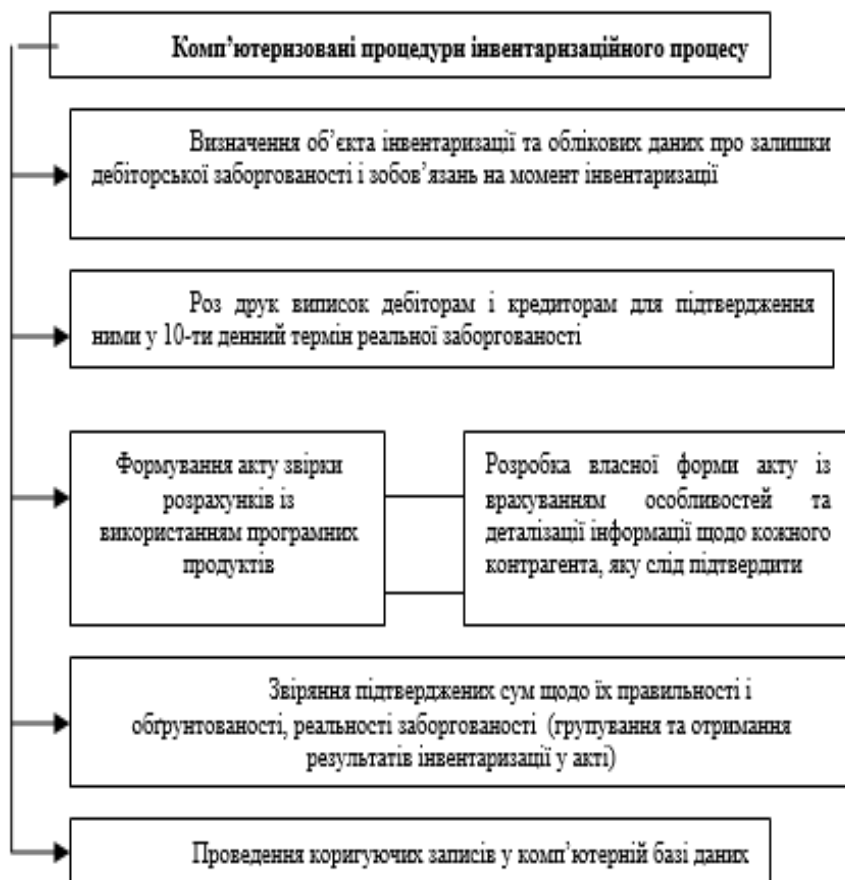

Рис. 1. Модель проведення інвентаризації зобов'язань і дебіторської заборгованості із використанням комп'ютерних технологій

Джерело: авторська розробка

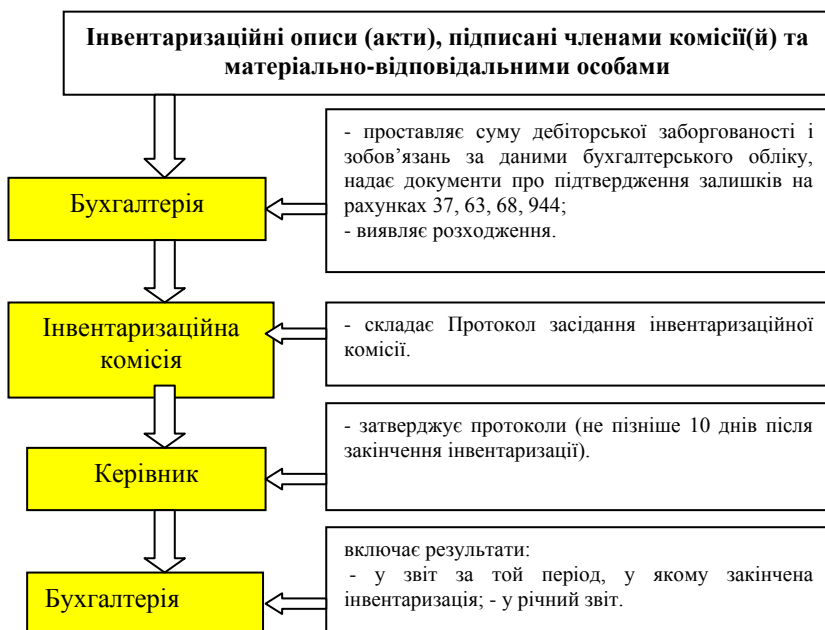

Рис. 2. Процес оформлення результатів інвентаризації.

Список використаних джерел:

1. Андрушко Р., Лиса О. Практика проведення інвентаризації в умовах переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності / Облік, Економіка, Менеджмент: Наукові нотатки / Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 3 (11) / відпов. ред. І.Б. Садовська. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2016. С. 21-25.
2. Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків". Наказ Міністерства фінансів України від 11.08.1992 № 69.
3. Клим Н.М. Бухгалтерський облік: Навч. Посібник / Н.М.Клим. – Львів: Ліга-Прес, 2014. – 480 с.
4. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України №879 від 02.09.2014 р. [Електронний ресурс] //Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Homjak R.Klym N. Inwentaryzacja jako metoda ewidencji i kontroli księgowej// Wybrane zagadnienia współczesnej rachunkowości w Polsce i na Ukrainie: [Collective monograph] / Edited by: prof.A.Zahorodniy and prof. H. Ronek. – Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii-Curie Skłodowskiej, 2015. С.255-269.

УДК 658.7:633.1

*Колодійчук В.А.,
д.е.н., професор кафедри менеджменту,
Львівський національний університет ветеринарної медицини та
біотехнологій ім. С.З. Гжицького, м. Львів*

ІНТЕГРАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОСТІ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ ПІДПРИЄМСТВ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК

Ефективність системи загалом залежить від ефективності використання факторів виробництва, що її формують, – землі, капіталу (основні й оборотні засоби) та праці. Система оціночних показників передбачає розрахунок часткової ефективності використання окремих факторів виробництва, які загалом формують інтегральний ефект від своєї взаємодії, що спричинює потребу у використанні узагальненого, або інтегрального, показника ефективності, яким може виступати рівень рентабельності.

У міжнародній практиці порівняння ефективності логістичних систем між різними країнами використовують індекс ефективності логістики (*Logistics Performance Index – LPI*) [1].), що розроблений і впроваджений Світовим банком. Методика враховує оцінку шести показників: “Customs”; “Infrastructure”; “International shipments”; “Logistics competence”; “Tracking & tracing”; “Timeliness”. Однак це глобальна оцінка для порівняння ефективності інтегрованих логістичних систем країни за відповідними компонентами, яка базується на експертній оцінці споживачів логістичних послуг. Ефективність логістичних систем у зернопродуктовому підкомплексі АПК необхідно представити у вигляді розрахункової величини через відповідний інтегральний показник, що становить собою співвідношення розміру синергетичного ефекту й витрат на реалізацію логістичних функцій.

Логістична система на ринку зерна і продукції зернопереробки охоплює функціональні сфери, через які проходить матеріальний (зерновий) потік. Починаючи від виробництва зерна та надання йому необхідних кондицій, а далі – його транспортування, перевалка або зберігання, переробка і реалізація продукції зернопереробки кінцевим споживачам – всі ці етапи є складовими єдиної логістичної системи у зернопродуктовому підкомплексі АПК. Загальна ефективність системи залежить від ефективності діяльності кожної із перелічених

функціональних сфер, однак помилково зводити властивості системи до суми властивостей її компонентів. Це підтверджує і прояв емерджентності як системного ефекту, що спричинює появу нових якостей, не властивих елементам, які складають систему. Отже, чим ефективнішими є окремі функціональні сфери логістики, тим вища ефективність усієї системи і кращі передумови для синергетики загального ефекту.

Ефективність логістичної системи як інтегральний показник ефективності – це співвідношення одержаного синергетичного ефекту всієї системи до сукупних витрат всіх елементів логістичного ланцюга (каналу). Ефективність логістичної системи задається синергетичними зв'язками, що внаслідок інтегративних властивостей спричинюють появу додаткового ефекту у формі логістичної синергії.

Рентабельність є найбільш узагальнюючою характеристикою ефективності функціонування підприємств [2; 3]. Від рентабельності роботи залежить життєдіяльність суб'єкта господарювання в умовах конкурентного середовища. При цьому виділяють такі показники: рентабельність майна, рентабельність виробничих фондів, рентабельність продукції (всієї реалізації чи окремих видів) та ін.

Проаналізувавши всю розмаїтість підходів до узагальненої оцінки ефективності, доходимо висновку про найбільшу прийнятність використання показника рентабельності операційної діяльності як інтегрального показника ефективності логістичної системи.

Сформована пропозиція зернових культур від первинного джерела сировини (поля) проходить логістичними ланцюгами через відповідні функціональні сфери до кінцевого споживача. Вектори переміщення зернового потоку можуть бути різні залежно від цільового призначення зерна, що диктується ринковим попитом. Оцінити ефективність логістичної системи достатньо складно, оскільки вона ґрунтується на структурно-функціональних взаємозв'язках між елементами логістичного ланцюга (елеватори, транспортні організації, зернопереробні підприємства тощо), які у свою чергу є достатньо складними системами. Тому, використовуючи рентабельність операційної діяльності як узагальнений показник оцінки ефективності, ми фактично вилучили з орбіти оцінки інвестиційну і фінансову діяльність окремих інтегрованих підприємств, зосередившись при цьому на реалізації логістичних функцій, пов'язаних із переміщенням і видозміною зернового потоку. Інтегральна оцінка ефективності логістичної системи у зернопродуктовому підкомплексі АПК на основі використання показника рентабельності операційної діяльності дасть змогу:

– визначити рентабельність логістичних функцій, без врахування тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів;

– оцінити ефективність логістичних функцій підприємств, елімінуючи вплив розміру і складу власного й позикового капіталу (фінансовий ліверидж);

– визначити рентабельність послуг незалежно від джерел походження сировини (власної чи давальницької) на основі загальнодоступної консолідованої фінансової звітності корпорації;

– врахувати структуру й асортимент всієї продукції зернопереробки.

Отже, в оцінці економічної ефективності логістичної системи інтегральним показником є рентабельність операційної діяльності, яка дає змогу порівняти синергетичний ефект від реалізації логістичних функцій зі сукупними витратами всіх елементів логістичного ланцюга.

Список використаних джерел:

1. IPI. (2018). Global Rankings 2007, 2010, 2012, 2014, 2016, 2018. *The World Bank*. Retrieved from URL: <https://ipi.worldbank.org/international/global>

2. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2005. – 292 с.

3. Економіка підприємств / [Черевко Г. В., Горбонос Ф. В., Іваницька Г. Б., Павленчик Н. Ф.]. – Львів : Апріорі, 2004. – 384 с.

УДК 338.631

*Коломієць Н. О.,
к.е.н., доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка, м. Харків*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЯК ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ринкова економіка визначає конкретні вимоги до системи керування підприємством. Необхідним стає більш швидке реагування на зміну господарської ситуації з метою підтримки стійкого фінансового стану і постійного удосконалення виробництва відповідно до зміни кон'юнктури ринку [1].

Непостійність ринкової ситуації обумовила перед підприємством необхідність ефективного використання наявних у його розпорядженні внутрішніх ресурсів з одного боку, а з іншого вчасно реагувати на зовнішні умови, що змінюються, до яких відносяться фінансово-кредитна, податкова політика держави, механізм ціноутворення, кон'юнктура ринку взаємини з постачальниками і споживачами. Отже, на практиці зростає значення комплексного дослідження і оцінки діяльності суб'єкта, що господарює.

Дослідження фінансово-господарської діяльності на основі фактичної інформації дає кількісну та якісну характеристику змін, що відбулися на виробничому підприємстві відносно заданої програми. З його допомогою вибираються варіанти управлінських рішень, які спрямовані на відвернення причин негативних відхилень і створення сприятливих умов для розвитку прогресивних явищ. Розкриваються невикористані можливості, реалізація яких дозволяє або прискорити розвиток підприємства в цілому, або перевести його на більш ефективний режим функціонування [2].

Досягнення стійкого фінансово-економічного стану і конкурентоздатності вимагає глибокого, науково-обґрунтованого аналізу фінансових і господарських відносин. Дослідження основних теоретичних категорій комплексної оцінки фінансово-економічного стану підприємства. В цілому, або перевести його на більш ефективний режим функціонування.

Досягнення стійкого фінансово-економічного стану і

конкурентоздатності вимагає глибокого, науково-обґрунтованого аналізу фінансових і господарських відносин. Дослідженню основних теоретичних категорій комплексної оцінки фінансово-економічного стану підприємств присвячені праці закордонних і вітчизняних економістів: І. Бланка, Р. Брейлі, О. Заруби, В. Ковальова, А.М. Поддєрьогін, Р.С. Сайфулін, Д. Хан, О. Шеремет, Л. Пельтек та ін. [1-3].

При всій значимості проведених наукових досліджень окремі питання формування ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства вивчені недостатньо вимагають подальшого розвитку питання розробки конкретних механізмів пошук і реалізації внутрішніх резервів підвищення результативності функціонування суб'єктів господарювання. Істотно практична значимість даної проблеми для розвитку підприємств підкреслює об'єктивний характер актуальності теми.

Управління підприємством – комплексний і складний процес, суть якого зводиться до пошуку і прийняття найбільш ефективних рішень і їх практичного здійснення. У процесі розвитку економіки України все більшої значущості набуває системний підхід до управління підприємствами. Тут виникає потреба аналізу об'єкта дослідження – суб'єкта господарювання – як складної економічної системи. Економічна система вимагає тісного взаємозв'язку всіх її елементів і частин. Отже, системний підхід дозволяє розробити умови оптимізації роботи підприємства в цілому [3].

Основна мета комплексного дослідження фінансово-господарської діяльності в системі управління суспільним виробництвом на всіх його рівнях і у всіх ланках підкорена меті відповідної системи управління, яку воно обслуговує, тобто забезпеченню ефективного функціонування керованого нею об'єкта. Для досягнення цієї мети, виходячи із суті і ролі дослідження, його змісту, необхідно реалізувати такі основні завдання: 1. Розробка науково обґрунтованих оптимальних планів виробництва та реалізації продукції. 2. Виконання планових завдань на основі виявлення і усунення негативних причин, які породжують недоліки мобілізації резервів зростання економічної ефективності виробництва. 3. Обґрунтування оптимальних управлінських рішень як функцій регулювання, так і інших основних функцій управління.

Як при розробці план, так і в ході виконання оцінки результатів господарської діяльності з допомогою її дослідження максимально виявляються і вимірюються внутрішньо-господарські резерви підвищення її економічної і соціальної ефективності, встановлюються шляхи їх реалізації. В процесі такої роботи виділяють дві складові, що формують

цільову орієнтацію комплексного дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства: 1. Дослідження, спрямоване на обґрунтування управлінських рішень на різних рівнях і для різних суб'єктів в обумовлених часових параметрах. 2. Вибір і обґрунтування механізмів реалізації управлінських рішень (вибір механізму, впровадження впливу на економічне середовище).

Для реалізації поставлених завдань в умовах ринкових відносин завдання дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства орієнтується на вирішення таких груп завдань: об'єктивна оцінка роботи підприємства та її місце і стан на внутрішньому та зовнішньому ринках; система завдань з пошуку ринкової ніші підприємства, оцінка ємкості ринку і динаміки його насичення; оцінка діяльності всіх контрагентів ринку; оцінка діяльності підприємства за критеріями кінцевих виробничо-фінансових результатів та за рівнем конкурентоспроможності продукції; оцінка ефективності організаційно-технічних заходів та діючих систем менеджменту.

Дослідження фінансово-господарської діяльності на основі фактичної інформації дає кількісну та якісну характеристику змін, що відбулися на підприємстві відносно заданої програми. З його допомогою вибираються варіанти управлінських рішень, які спрямовані на запобігання причин негативних відхилень і на запобігання причин негативних відхилень і створення сприятливих умов для розвитку прогресивний явищ. Розкриваються невикористані можливості, реалізації яких дозволяє перевести його на більш ефективний режим функціонування.

Список використаних джерел:

1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент / И.А. Бланк // – Учебный курс. – К.: Эльга Ника-Центр, 2006 – 653с.
2. Ігнатова Є.А., Пушкарьова Г.М. Аналіз фінансового результату діяльності підприємства / Є.А. Ігнатова, Г.М. Пушкарьова – М.: Фінанси і статистика, 2008. – 215с.
3. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент Підручник / А.М. Поддєрьогін // –К: КНЕУ, 2005 – 536 с.

УДК 331.103.32

*Комарніцька О. М.,
аспірант, викладач кафедри економіки, фінансів,
економічної кібернетики,
Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний
соціально-економічний коледж, м. Кам'янець-Подільський*

КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Забезпечити зростання виробництва конкурентоспроможної продукції можливо на основі ефективного використання трудового потенціалу, який являє сукупність працездатного населення.

Формування та розвиток трудового потенціалу підприємства є найважливішим в системі трудового потенціалу і відбувається під впливом безлічі факторів. Тому, на нашу думку, для того, щоб комплексно дослідити природу трудового потенціалу та його особливості слід розглянути фактори впливу на його формування, розвиток і реалізацію.

Для ефективного дослідження даних процесу формування трудового потенціалу має наукова класифікація цих факторів за різними ознаками. У науковій літературі існують різні **науково-методичні підходи** щодо дослідження компонентної структури трудового потенціалу, що включають велику кількість факторів. Однак, виходячи з цілей нашого дослідження, вважаємо доцільним усі фактори, які обумовлюють формування, розвиток та використання трудового потенціалу згрупувати, на нашу думку, в такі три основні блоки - підсистеми як демографічна, соціально-економічна, соціально-психологічна.

Відповідно до основних блоків - підсистем ми згрупували фактори впливу за окремими ознаками у такі групи: *демографічна, соціально-демографічна, соціальна, виробнича, економічна, інституційна, соціально-ментальна та еколого-біологічна*. Детальніше розглянемо зазначені групи факторів впливу та їх компоненти (складові).

Демографічні фактори мають екстенсивний характер, підвищуючи трудовий потенціал через кількісну складову. До демографічних факторів формування і використання трудового потенціалу відносять чисельність населення, його статево-вікову структуру, темпи природного приросту населення, середню тривалість життя, міграцію населення. Г.В. Осовська та О.В. Крушельницька [1, с. 39] до демографічних факторів відносять

сімейний стан.

Наступна група факторів формує **соціально-демографічні** компоненти формування та використання трудового потенціалу, до них належать чисельність економічно активного населення і його розподіл за галузями та секторами економіки, чисельність зайнятого та безробітного населення і його регіональний розподіл, тривалість трудоактивного періоду життя тощо, саме від демографічних характеристик працездатного населення країни і показників демографічного розвитку залежить розвиток трудового потенціалу [2, с. 280].

Так, Г.В. Осовська та О.В. Крушельницька виокремлюють в **соціальній** групі факторів впливу: соціальний склад, освітній рівень, тривалість життя, стан здоров'я, міграційна рухливість.

Слід відмітити, що в умовах перехідного періоду до здорових ринкових відносин зростає роль соціальних факторів впливу на компонентну структуру трудового потенціалу. Тому, проведення комплексних досліджень формування та використання трудового потенціалу вимагає розгляду впливу **соціально-економічних** факторів які, як правило, мають інтенсивний характер і впливають на якісний склад трудового потенціалу.

Групу **соціально-економічних** факторів складають такі фактори:

– соціальні – система освіти, охорони здоров'я, рівень розвитку соціальної інфраструктури регіону, житлово-комунальне господарство, рекреаційна система. [3, с. 77]

– економічні фактори : розвиток виробничої сфери, структура робочих місць, наявність сировинних та паливно енергетичних ресурсів, науково-технічний потенціал, доступність товарів і послуг, їх якість.

В епоху індустріальної економіки радикальні технологічні зміни відбувалися через 35-40 років, тому здобутих професійних знань вистачало майже на весь трудовий період працівника. У сучасних умовах період оновлення техніки і технології скоротився до 4-5 років, що вимагає відповідного оновлення знань [4, с. 49].

Так, крім освітньої складової у системі трудового потенціалу В.П. Антонюк, окремо в класифікації факторів впливу пропонує розглянути **виробничі** фактори, до них належать: ринок праці, попит на робочу силу, стан матеріально-технічної бази виробництва, умови використання робочої сили, організація праці, можливість підвищення кваліфікації , соціальний розвиток персоналу.

Інституціональний (правовий) фактор впливу має опосередкований вплив більшою мірою на використання, а не на формування трудового

потенціалу до них належать: законодавча база держави, закони і законодавчі акти, які регулюють права людини, людський розвиток і соціально-трудова сфера. Оскільки, функціонування та відтворення трудового потенціалу України на цей час здійснюється у складних, новочасних умовах, для яких характерними є не лише криза економічних, політичних, соціальних явищ, але і наростання істотних ціннісно-моральних суперечностей та значної соціальної напруги [1, с. 35], тому важливу групу складають **соціально-ментальні** фактори. до них належать: домінуючі соціальні цінності та норми поведінки, соціальну цінність знань, спрямованість до самореалізації та визнання.

Суттєве збільшення породжених людиною негативних впливів на органічний і неорганічний світ і виникнення у зв'язку з цим необхідності термінового покращення екологічної безпеки вимагає виділення окремої **екологічно-біологічної** групи впливу факторів на трудовий потенціал, так як вони безпосередньо впливають на формування трудового потенціалу, від екологічного фактора залежить здоров'я людини.

Окремо слід виділити **інтеграційний** фактор. Участь України у глобалізаційних та інтеграційних процесах не підлягає сумніву, але залишається відкритим питання щодо терміновості періоду можливої адаптації вітчизняних підприємств, організацій, установ до вимог інтеграційного середовища.

Хотілось би, щоб не залишився поза увагою, на нашу думку, ще один фактор впливу на функціонування трудового потенціалу. Критеріями конкурентоспроможності й соціально-економічної розвиненості у XXI столітті стають соціально-економічні показники, визначальне місце серед яких належить **соціальному капіталу**. Саме атмосфера довіри, відповідальність у виконанні зобов'язань створювана соціальним капіталом, має прямиий зв'язок із реалізацією трудового потенціалу та сприяє його розвитку.

Запропонована нами система трудового потенціалу, в межах якої використовуються підсистеми в їх єдності та взаємодії, може слугувати методологічною та інформаційною базою оцінки подальших наслідків факторного впливу, розробки випереджаючих програм з нівелювання їх негативного впливу, створення передумов для удосконалення управління трудовим потенціалом підприємств, що значно підвищує науково-практичну цінність дослідження.

Список використаних джерел:

1. Осовська Г.В. Управління трудовими ресурсами / Г.В. Осовська , О.В. Крушельницька. - К.: Кондор, 2003. С. 224 с.
2. Статівка Н. В. Демографічна складова економічної безпеки України / Н. В. Статівка, А. А. Смаглюк // Теорія та практика державного управління. 2011. Вип.1.С. 280-287.
3. Василенко В.С. Управління трудовим потенціалом: навчальний посібник / В.С. Василенко, А.М. Гриненко, Грішнова О.А. К.: КНЕУ, 2005. С. 403.
4. Антонюк В.П. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку: монографія / НАН України. Ін-т економіки пром-сті. Донецьк, 2007. С. 348 .

УДК 331.103.32

*Комарніцька О. М.,
аспірант, викладач кафедри економіки, фінансів,
економічної кібернетики,
Іваськова М. Ю.,
студентка групи:О-11Б,
Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний
соціально-економічний коледж, м. Кам'янець-Подільський*

ПІДПРИЄМНИЦТВО В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА ЙОГО ТЕНДЕНЦІЇ

Для того щоб у країні була побудована цивілізована ринкова економіка, функціонував реальний цивілізований ринок, який виконував би притаманні йому функції мають бути відтворені умови, які перевірені і випробувані світовою практикою.

Однією з таких умов є формування розвинутої системи підприємництва, розвиток і нарощування підприємницького потенціалу в Україні.

Підприємництво - самостійна, ініціативна, ризикована діяльність суб'єкта господарювання з виробництва товарів та надання послуг з метою одержання прибутку.[1]

У сучасних умовах підприємництво виконує такі основні функції.

1. Ресурсна вона передбачає, що воно націлено на мобілізацію матеріальних, людських та фінансових ресурсів і їх ефективне використання з урахуванням досягнення в економіці, управлінні та організації виробництва.

2. Організаційна функція підприємництва зводиться до поєднання ресурсів виробництва в оптимальних пропорціях і здійснення контролю за їх раціональним використанням

3. Творча функція підприємництва полягає у сприянні генеруванню та реалізації нових ідей, здійсненню техніко-економічних наукових розробок і проєктів. Державне регулювання підприємництва в Україні потребує не тільки підтримки стабільного, поступального його розвитку, а і створення умов для суттєвого прискорення темпів його приросту, впровадження інновацій, активізації міжнародних операцій та формування кон-курентоспроможних вітчизняних підприємств [2].

В умовах ринкової трансформації економіки України розвиток підприємництва є основою економічного і соціального розвитку, вирішення соціальних проблем, подолання бідності та забезпечення високого рівня життя громадян. Із моменту набуття Україною незалежності відбувалося поступове становлення вітчизняного підприємництва як самостійного соціально-економічного явища. За останні 20 років умови ведення підприємницької діяльності в Україні суттєво змінилися. Вдосконалення законодавчої бази, поступове входження на світовий ринок, стабілізація економіки держави - все це впливає на діяльність як українських, так і за-кордонних підприємств, що працюють в Україні.

При цьому невід'ємними складовими сучасного підприємництва є малий та середній бізнес. Наразі перед вітчизняним підприємництвом стоять такі важливі завдання як розширення структури пропозицій на внутрішньому ринку товарів та послуг, створення ефективного конкурентного середовища, стимулювання інноваційного розвитку, відродження підприємницької ініціативи населення, створення додаткових робочих місць та підвищення гнучкості зайнятості, зміцнення регіональних економік.

Проте, у порівнянні з розвинутими країнами рівень підприємницької діяльності є недостатнім та потребує суттєвого покращення. Потенціал підприємництва не може реалізуватися повною мірою в Україні через несприятливе економічне та правове середовище щодо ведення підприємницької діяльності. Про це свідчать результати двох впливових міжнародних досліджень, які показали що Україна піднялася на 4 ступені

та зайняла 76-е місце серед 190 країн світу в рейтингу Doing Business 2018 («Ведення бізнесу 2018: Реформування для створення робочих місць») Першочерговими завданнями для України в процесі втілення в життя європейських підходів до розвитку малого та середнього бізнесу було досягнення і формалізація домовленостей з ЄС щодо впровадження в Україні принципів, викладених в АМБ. Європейська Комісія опублікувала "Акт з питань малого бізнесу" (АМБ) для Європи (Small Business Act for Europe, SBA), який передбачає здійснення Комісією та країнами-членами ЄС заходів з забезпечення його підтримки за такими основними напрямками, як освіта та підготовка кадрів, створення пільгових умов для початку діяльності, забезпечення доступу до інфраструктури і сучасних технологій, створення адекватної правової та податкової бази [2].

В Україні на сьогоднішній день є багато проблем, що перешкоджають розвитку вітчизняного підприємництва, вирішення яких забезпечить підвищення ефективності підприємницької діяльності, забезпечить розширення підприємницького сектора, зменшення тіньового сектору. Основну роль у подоланні цих проблем повинна відігравати держава. Сьогодні немає чітких прогностичних розрахунків щодо можливих позитивних і негативних наслідків для економіки України, але перспективи є очевидними, особливо, якщо врахувати, що процес асоціації з ЄС набрав чинності і суттєві зміни та реформи у сфері підприємництва є невідворотними. Важливо, що в умовах ринкової трансформації економіки України розвиток підприємництва є основою економічного і соціального розвитку, вирішення соціальних проблем, подолання бідності та забезпечення високого рівня життя громадян.

Список використаних джерел:

1. Семененко В. М., Коваленко Д. І., Бугас В. В., Семененко О. В. Економічна теорія. Політекономія. Навчальний посібник. За заг. ред. В. М. Семененка та Д. І. Коваленка. К.: Центр учбової літератури, 2010. - 360 с.
2. Гой І. В. Підприємництво [текст] : навч. посіб. / І. В. Гой, Т. П. Смелянська К. : "Центр учбової літератури", 2013. - 368 с.
3. DOING BUSINESS
<http://www.doingbusiness.org/en/data/exploreeconomies/ukraine>

УДК 657.1:658

*Красноруцький О. О.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри організації виробництва,
бізнесу та менеджменту,
Руденко С. В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка, м. Харків*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасна економічна наука має ряд концептуальних підходів до тлумачення сутності, структури, оцінки, механізмів розвитку, а відтак і управління економічним потенціалом. Розгляд цього питання з позиції аграрної економіки ще більш складний, що визначено загальновідомими особливостями сільськогосподарської галузі, зокрема наявністю в структурі економічного потенціалу базової ресурсної складової – землі, яка використовується аграрними підприємствами як засіб виробництва. Виходячи з цього, першочерговим завданням є окреслення сутності економічного потенціалу, що б стало базисом розробки принципів обліково-аналітичного забезпечення управління цим специфічним об'єктом.

В процесі досліджень нами було встановлено, що економічний потенціал – це впорядкована сукупність або система можливостей підвищення економічної ефективності діяльності підприємства, зміцнення його конкурентних позицій та конкурентоспроможності його продукції, стабілізації розвитку та забезпечення економічного зростання [1, С. 5]. Саме розгляд потенціалу підприємства через призму динамічності можливостей підвищення економічної ефективності дозволяє ідентифікувати його роль та значення, як об'єкта відтворення та об'єкта управління, зокрема, і об'єкта бухгалтерського обліку та аналізу.

Окреслений підхід до розуміння економічного потенціалу поряд з оцінкою сучасних наукових розробок та практики обліково-аналітичного забезпечення діяльності аграрних підприємств формує низку суттєвих завдань, які постають в процесі оцінювання економічного потенціалу аграрних підприємств, адже, на сьогодні не опрацьовано комплексних та усталених процедур щодо обліку оцінки можливостей аграрних

підприємств, не сформовано принципів обліку цього специфічного об'єкту спостереження.

Намагаючись вирішити це завдання, в першу чергу, треба врахувати, що економічний потенціал є об'єктом управлінського обліку підприємства, адже сукупність законодавчих та інших нормативно-правових актів, які є основою фінансового та податкового обліку, не мають положень, що встановлювали б обов'язкові вимоги до обліку економічного чи будь-яких інших потенціалів підприємств. Такої ж позиції дотримуються і О.М. Панченко та О.А. Смотрицька, які роблять висновок у своєму дослідженні, що економічний потенціал є об'єктом управлінського стратегічного обліку [2, С. 241]. Тому важливо звернутися до принципів управлінського обліку, що направлені на виявлення резервів виробничої та збутової діяльності, які в свою чергу, корелюють з окресленим нами вище поглядами на економічний потенціал суб'єктів господарювання.

Ми розглядаємо управлінський облік як процес підготовки інформації, а не комплексну систему управління, як це роблять окремі науковці. Безперечно, управлінський облік у своєму складі має елемент методу – оцінку, але, вважаємо, що вона повинна бути направлена на вартісні узагальнення окремих ресурсних елементів економічного потенціалу, а його оцінка, зважаючи на складність об'єкту, в свою чергу, повинна здійснюватися у сфері аналізу та економічної діагностики. Діагностика розглядається нами як інструмент визначення спроможності підприємства до реалізації потенціалу, оцінка якого здійснена засобами обліку та аналізу.

Окреслена вище позиція в контексті дослідження, що здійснюється, потребує опису зв'язків управлінського обліку, аналізу та економічної діагностики, а також їх функціонального відокремлення. Вважаємо, що управлінський облік через внутрішньогосподарську звітність повинен формувати інформацію про стан ресурсів підприємства (зокрема, тут повинна здійснюватися і оцінка земельних ресурсів, яка наразі засобами фінансового обліку в балансі не представлена), процес виробництва (в тому числі, відображатися показники, які б опосередковано фіксували дотримання агротехнологій за рахунок використання аналітичної компоненти обліку), результати збутової діяльності (зокрема, потребують введення показники, які б розширювали відображення цих результатів, наприклад, показник доданої вартості, що створена на аграрному підприємстві). Аналіз повинен на основі цієї інформації забезпечувати оцінку економічного потенціалу, зокрема, шляхом розрахунку

інтегрального показника. Інтегральний показник повинен базуватися на інтерпретації відносних показників, які є проміжним результатом, що отримані з інформації управлінського обліку. В свою чергу, діагностика повинна займатися виявленням відхилень та диспропорцій в розвитку та мобілізації економічного потенціалу, а також готувати формалізовані управлінські рішення та процедури уникнення або виправлення вказаних диспропорцій.

Запропонований підхід до відокремлення функцій обліку, аналізу та економічної діагностики у поєднанні з застосуванням типології формалізованих рішень та процедур суттєво спрощує процес управління розвитком економічного потенціалу аграрного підприємства та орієнтує його менеджмент на підвищення конкурентоспроможності та економічної ефективності основної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Красноручський О.О., Руденко С.В. Функціональні та інструментальні концепції в дослідженнях механізмів управління економічним потенціалом аграрних підприємств. Актуальні проблеми інноваційної економіки. № 2. 2016. С. 5-10.

2. Панченко О.М., Смотрицька А.О. Обліково-аналітичні аспекти управління економічним потенціалом підприємства. Сталий розвиток економіки. № 2. 2015. 239-245.

3. Руденко С.В. Виробничий потенціал аграрного підприємства: економічна сутність та роль у формуванні економічного потенціалу Вісник ХНТУСГ. № 172. 2016. С. 164-175.

4. Krasnorutskiy O.O., Rudenko S.V. Methodological foundations of economic estimation of agricultural enterprises production capacity. Науковий вісник Полісся. № 2. 2016. С. 140-145.

УДК 657

*Лега О. В.,
к.е.н, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Детюк О. Р.,
СВО-магістр спеціальність «Облік і оподаткування»,
Перетяцько Т.М.,
ОКР «Бакалавр» напрям підготовки «Облік і аудит»,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

ОСОБЛИВОСТІ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку та з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [1].

Однак, на спрощеній системі заборонено перебувати банкам, кредитним спілкам, ломбардам, лізинговим компаніям, довірчим товариствам, страховим компаніям, інвестиційним фондам та деяким іншим фінансовим установам, реєстраторам цінних паперів, а також нерезидентам.

Основними відмінностями між загальною та спрощеною системою оподаткування є:

- база розрахунку податку. Якщо в загальній системі базою є прибуток (для фізосіб: чистий оподатковуваний дохід = доходи – витрати), то в разі використання спрощеної системи базою буде дохід (або фіксований щомісячний платіж);

- реєстрація платником ПДВ. При загальній системі реєструється платником у загальному порядку (якщо обсяг операцій більше 1 млн грн), при спрощеній системі реєстрація можлива лише на 3 та 4 групах;

- земельний податок. Сплачується при загальній системі оподаткування та відсутній при спрощеній;

- реєстратор розрахункових операцій (РРО). На загальній системі оподаткування використовується у загальному порядку, в той час при спрощеній системі є послаблення для 2–3 груп (фізособи), а 1 група не використовує взагалі.

Спрощена система оподаткування для 1 та 2 груп орієнтована виключно на фізичних осіб. Ставку податку встановлюють місцеві ради залежно від виду діяльності і її розмір становить для першої групи складає не більше 10% прожиткового мінімуму, а для другої не більше

20% мінімальної заробітної плати. Сплата податку здійснюється до 20-го числа поточного місяця. Дані групи не є платником ПДВ, а ведення обліку здійснюється в Книзі обліку доходів.

ФОП, що перебувають на єдиному податку 1 і 2 групи не можуть займатися:

1) наданням посередницьких послуг з купівлі, продажу, оренди та оцінки нерухомого майна;

2) діяльністю з виробництва, постачання, продажу (реалізації) ювелірних і побутових виробів і дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, напівдорогоцінних каміння.

Також ФОП на 1-й групі не може займатися оптовим продажем та наданням непобутових послуг. ФОП на 2-й групі не може надавати послуги неплатникам ЄП.

На 3-й групі спрощеної системи оподаткування можуть перебувати як фізичні, так і юридичні особи. Ставка податку складає 3% доходу для платників ПДВ та 5% доходу – для неплатників ПДВ, сплата відбувається раз у квартал протягом 50 календарних днів після його закінчення. Ведення обліку для фізосіб здійснюється в Книзі обліку доходів – якщо ставка 5% та Книзі обліку доходів та витрат – якщо ставка 3% [2]. Юридичні особи ведуть спрощений бухгалтерський облік та складають спрощену фінансову звітність за П(С)БО 25.

4 група – це особлива група, де можуть перебувати тільки сільськогосподарські товаровиробники, які займається: виробництвом сільгосппродукції та/або розведенням; вирощуванням і виловом риби у внутрішніх водоймах та переробкою сільгосппродукції на власних чи орендованих потужностях, у тому числі з власновиробленої сировини на давальницьких умовах, і здійснює операції з її постачання.

Річна сума податку розбивається на 4 квартали: перший – 10%, другий – 10%, третій – 50% та четвертий – 30%. Сплачується раз у квартал протягом 30 календ. днів після його закінчення. Дана група веде спрощений бухгалтерський облік та складає спрощену фінансову звітність за П(С)БО 25 [3].

Отже, в цілому спрощена система більш вигідна, коли: бізнес є високоприбутковим (сплачується менше податку, ніж на загальній системі); виручка за рік порівняно невелика; підприємство користується земельними ділянками (є звільнення від плати за землю); основні споживачі послуг підприємства теж перебувають на спрощеній системі або це населення (це більше стосується 1–2 груп єдиного податку). У такому разі може бути й непотрібною реєстрація платником ПДВ;

влаштовують обмеження по кількості працюючих (1–2 група) та обсягах доходу.

Список використаних джерел:

1. Куцик П. О., Полянська О. А. Облік і звітність в оподаткуванні : навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівського торговельно – економічного університету, 2017. 508 с.
URL:http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Buh_Obl_iku/Kucik/Docs/2018.02.20_Kucuk_Polianska_Oblik_i_zvitnist-2017.pdf.
(дата звернення 02.03.2019).

2. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення 04.03.2019).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкт малого підприємництва»: Наказ Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 р. №39 / Верховна Рада України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>. (дата звернення 04.03.2019).

УДК 657

*Лега О. В.,
к.е.н, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Щелганова А. С.,
здобувач вищої освіти
СВО-магістр спеціальність «Облік і оподаткування»,
Снівак І. О.,
здобувач вищої освіти
ОКР «Бакалавр» напрям підготовки «Облік і аудит»,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У СВІТЛІ ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНИХ ЗМІН

Податок на доходи фізичних осіб є одним з основних джерел надходжень до бюджету. Актуальність його дослідження обумовлена тим, що він зачіпає інтереси всіх верств населення, впливає на структуру кінцевих доходів населення, а також існує необхідність в дослідженні механізму нарахування та стягнення податку через нестабільність податкового законодавства.

ПДФО – це загальнодержавний податок, що нараховується на доходи фізичних осіб та сплачується безпосередньо платником або податковим агентом відповідно до норм ПКУ. Податок на доходи фізичних осіб у 2018 році склав близько 10% загальної суми доходів бюджету України. Базою оподаткування виступає загальний оподатковуваний дохід платника податку зменшений на розмір податкової соціальної пільги за її наявності [2].

Пільга не може бути використаною до: заробітної плати, яку платник податку протягом звітного податкового місяця отримує одночасно з доходами у вигляді стипендії, грошового чи майнового забезпечення учнів, студентів, аспірантів, ординаторів, ад'юнктів, військовослужбовців, що виплачуються з бюджету, доходів платника податку, інших ніж заробітна плата, доходу само зайнятої особи від провадження підприємницької діяльності, а також іншої незалежної професійної діяльності. Для отримання пільги працівник повинен подати заяву роботодавцю. Розмір податкової соціальної пільги напряму залежить від прожиткового мінімуму і встановлюється у розмірі 50%, 100%, 150% та 200% [4].

Відповідальним за сплату досліджуваного податку є роботодавець, який виплачує заробітну плату платникові податку. Обов'язками осіб, які відповідно до ПКУ мають статус податкових агентів є: нарахувати, утримати ПДФО, сплатити ПДФО до бюджету, подати форму №1ДФ. Податковий розрахунок подається окремо за кожний квартал протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного кварталу.

У багатьох розвинених країнах таких як Німеччина, Франція, США, Іспанія запроваджена прогресивна ставка податку на доходи фізичних осіб, тобто розмір податкових відрахувань зростає пропорційно розміру доходів. Вона дає можливість зменшити податкове навантаження на платників з низьким та середнім рівень доходів, та збільшить надходження до бюджету за рахунок платників, які мають високий рівень надходжень. В Україні встановлена єдина ставка податку на доходи фізичних осіб – 18% [3].

З 28.02.2018 за рішенням Конституційного суду України від 27.02.2018 пенсійні виплати та щомісячне довічне грошове утримання не оподатковуються ПДФО та військовим збором.

Основними змінами щодо оподаткування ПДФО, згідно Закону України від 23.11.2018 р. №2628-VIII у 2019 році стали:

- 1) сума стипендії, яка виплачується учню, студенту, курсанту

військових навчальних закладів, ординатору, аспіранту або ад'юнкту, але не вище ніж сума, визначена в ПКУ, не включають до розрахунку загального місячного (річного) оподаткованого доходу. У поточному році не оподатковуються ПДФО стипендії, які не перевищують 2690 грн на місяць.

2) громадяни, що отримували винагороди за цивільно-правовими договорами від фізичних осіб – платників єдиного податку четвертої групи зобов'язані подати податкову декларацію

3) не оподатковується сума страхової виплати, страхового відшкодування або викупна сума, отримана платником податку за договором страхування від страховика-резидента або страховика-нерезидента, іншого ніж довгострокове страхування життя та недержавне пенсійне забезпечення, при дотриманні певних умов (пп. 165.1.27 ПКУ).

4) розширено перелік витрат, дозволених для включення до податкової знижки: включається сума коштів у вигляді орендної плати за договором оренди житла, фактично сплачених платником податку, який має статус внутрішньо переміщеної особи. Розмір такої знижки не може перевищувати 30 розмірів мінімальної заробітної плати у рік, (у 2019 році – 125 190 грн); включаються сума коштів, сплачених платником податку на користь вітчизняних закладів дошкільної, позашкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти для компенсації вартості здобуття відповідної освіти такого платника податку та/або члена його сім'ї першого ступеня споріднення (пп. 166.3.3 ПКУ).

5) оподатковується податком на доходи фізичних осіб лише та частина вартості подарунка, що перевищує 25% мінімальної зарплати (у 2019 році – 1043,25 грн на місяць) [1].

Отже, податок на доходи фізичних осіб є одним із головних джерел доходів бюджету. Через постійні зміни у податковому законодавстві для будь-якого бухгалтера є досить важливим уважно слідкувати за усіма змінами і державними вимогами, щоб уникнути нарахування відповідних штрафних санкцій.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів: Закон України від 23

листопада 2018 р. №2628-VIII. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19>. (дата звернення 12.03.2019).

2. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI / / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення 11.03.2019).

3. Швець Ю. О., Бахметова Я. Ю. Оподаткування доходів фізичних осіб: проблеми та перспективи в Україні та ЄС / Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Випуск 17. С. 771 – 775. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/155.pdf>. (дата звернення 11.03.2019).

4. Юрчишена Л. В. Податок на доходи фізичних осіб: механізм стягнення та джерело доходу бюджету України. Финансы, учет, банки. 2016. Випуск 1. С. 215 - 224. URL: <http://nbuv.gov.ua>.

УДК 330.131.5:633.8

Макуха О. В.,

*к.с.-г.н., доцент кафедри ботаніки та захисту рослин,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон*

ВИРОЩУВАННЯ ФЕНХЕЛЮ ЗВИЧАЙНОГО – ПРИБУТКОВИЙ БІЗНЕС ДЛЯ ГОСПОДАРСТВ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ

Фенхель звичайний – культура широкого спектру напрямів використання; цінна лікарська, пряносмакова, ефіроолійна, медоносна, овочева та декоративна рослина. Фенхель знаходить застосування в офіційній та народній медицині, кулінарії, харчовій, фармацевтичній, парфумерно-косметичній та інших галузях промисловості, у ветеринарії, тваринництві [1, 2].

У світі популярність фенхелю стрімко зростає, він поширений майже у всіх країнах, але його вирощують на невеликих площах. Основними країнами-виробниками фенхелю є Індія, Мексика, Іран, Китай, Пакистан, Аргентина, Індонезія та ін. [3].

В Україні фенхель історично вирощують у помірних за кліматом західних областях. З 2011 року проводяться наукові дослідження та введення фенхелю звичайного в культуру в посушливих умовах півдня України.

Фенхель належить до перспективних високорентабельних культур, тому його вирощування навіть на незначних площах дозволить суттєво покращити показники виробничої діяльності господарств регіону різних

форм власності, особливо фермерських, які тяжіють до виробництва екологічно чистої продукції.

Високу економічну ефективність вирощування фенхелю зумовлюють високі закупівельні ціни, стабільний попит на сировину, пов'язаний з незначними обсягами її виробництва внаслідок локального розміщення посівних площ; можливість багатоцільового використання сировини та її експорту до інших країн; зростання популярності та цінності продукції, виробленої з компонентів природного походження [4].

Технологія вирощування фенхелю не є винятком з технологій вирощування інших сільськогосподарських культур: посіви розміщують у звичайній польовій сівозміні, використовують серійну техніку, наявну в кожному господарстві, добрива застосовують диференційовано з урахуванням вмісту елементів живлення в ґрунті та їх виносу культурою.

В осінній період після збирання попередника (пшениці озимої) проводять лущення стерні на глибину 6-8 см дисковими лушильниками, внесення мінеральних добрив, зяблеву оранку на глибину 20-22 см, дві-три суцільні культивації для знищення бур'янів по мірі їх відростання, вирівнювання поверхні поля. Ретельне вирівнювання зябу восени забезпечує накопичення та збереження запасів ґрунтової вологи, рівномірну глибину загортання насіння під час сівби культури.

Комплекс весняно-польових робіт включає ранньовесняне боронування у два сліди, передпосівну культивуацію на глибину загортання насіння з одночасним боронуванням та прикочуванням.

Оптимізація умов живлення культури має важливе значення для одержання сталих урожаїв насіння фенхелю. Забезпечення елементами мінерального живлення визначає продуктивність культури, здатність витримувати вплив стресових факторів (посуха, високі температури повітря та ґрунту). Внесення мінеральних добрив повинно проводитись з урахуванням наявності елементів живлення в ґрунті та їх виносу культурою. На темно-каштанових ґрунтах півдня України з вмістом нітратів – 26, рухомого фосфору – 34, обмінного калію – 250 мг/кг ґрунту рекомендована доза внесення азотних добрив 60 кг д.р./га.

Фенхель висівають у ранній строк, у третій декаді березня (при настанні фізичної стиглості ґрунту). При проростанні насіння фенхелю поглинає значну кількість води – 130% від абсолютно сухої маси, тому затримання із сівбою, яке супроводжується втратами вологи з поверхневого шару ґрунту, може негативно позначитись на формуванні сходів та подальшому розвитку культури. При запізненні із сівбою спостерігається погіршення умов продукційних процесів рослин під

впливом більш інтенсивного наростання суми активних та ефективних температур, посилюється негативний вплив літньої посухи на цвітіння та зав'язування плодів, осінніх дощів – на досягання.

Норма висіву фенхелю складає 5 кг/га, ширина міжряддя – 45 см, густина стояння рослин – 600 тис./га, глибина загортання насіння – 2-3 см. Сівбу проводять овочевими, зерновими або буряковими сівалками з одночасним прикочуванням, що сприяє підтягуванню вологи до насіння, покращенню його контакту з ґрунтом, забезпечує рівномірну глибину загортання.

Фенхель характеризується значною тривалістю періоду сівба-сходи, що пов'язано з морфо-біологічними особливостями насіння (щільна насіннева оболонка, низька схожість та енергія проростання). Одержання дружних сходів культури можливе лише за ретельного вирівнювання поля, достатньої вологозабезпеченості верхнього шару ґрунту, сівби в ранньовесняний строк.

Ріст та розвиток рослин фенхелю у період формування двох пар справжніх листків є повільним. Низька конкурентна здатність рослин по відношенню до бур'янів зумовлює наявність гербокритичного періоду в перші 1,5-2 місяці після сівби, тому ретельна підготовка ґрунту, звільнення ділянки від бур'янів особливо важливі для успішного вирощування культури. Догляд за посівами включає до- та післясходові боронування, дві-три міжрядні культивації на глибину 4-6 для першої та 6-8 см для наступних, при необхідності прополювання бур'янів у рядках.

Збирання насіння фенхелю проводять при досягнанні плодів на центральному зонтику та зонтиках першого порядку – у третій декаді серпня – першій декаді вересня.

Вирощування фенхелю звичайного є економічно ефективним для господарств різних форм власності. Вартість валової продукції складає 47250 грн./га, виробничі витрати – 20586 грн./га, собівартість вирощування – 15249 грн./т, чистий прибуток – 26664 грн./га, рівень рентабельності – 129,5%.

Список використаних джерел:

1. Bown D. Encyclopedia of herbs & their uses. London: Dorling Kindersley Limited, 1995. P. 22-383.
2. Лихочвор В.В. Рослинництво. Технології вирощування сільськогосподарських культур. Київ: Центр навчальної літератури, 2008. С. 626-628.

3. Top Producing Countries of Fennel. URL: www.tridge.com/intelligences/fennel/production (дата звернення: 19.12.2018).

4. Федорчук М.І., Макуха О.В. Економічна оцінка технології вирощування фенхелю звичайного при інтродукції в умовах південного Степу України. Зрошуване землеробство. 2013. Вип. 59. С. 194-196.

УДК 658.15:005

*Малецька О.І.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів
Хомяк О.Б.,
Головний бухгалтер ТЗВ «ТЕХНОКАП УА», м. Жовква*

ПОДАТКОВИЙ DUE DILIGENCE

В умовах конкурентної боротьби бізнесмени прагнуть розширити сферу свого впливу, вийти на нові ринки збуту продукції. Для цього використовуються різні засоби - наприклад, відкриття нових офісів, філій. Одним з найбільш ефективних способів збільшення доходів є придбання компанії, що займає аналогічну нішу на ринку. Але, перш ніж купувати новий бізнес, необхідно точно оцінити його реальну вартість і перевірити наявність у нього активів та зобов'язань. Інакше придбання компанії може обернутися серйозними проблемами з податковими органами.

Покупець прагне дізнатися реальну вартість свого планованого придбання. Відносно угод з компаніями покупцям, перш за все, треба оцінити виробничі потужності та інші активи. Крім того, живий інтерес викликає стан розрахунків з дебіторами і кредиторами корпорації. Все це обумовлює необхідність ретельно вивчити фінансовий стан підприємства.

Для подібного дослідження в діловому лексиконі використовується термін *due diligence*, який в перекладі з англійської означає:

- 1) комплексну перевірку;
- 2) належну обачність.

У чинному законодавстві України відсутнє визначення юридичного (правового) аудиту, корпоративного аудиту, а тим більше процедури *Due Diligence*, відсутні і механізми, що регламентують порядок його проведення.

Сьогодні під *due diligence* мається на увазі комплексну перевірку, що проводиться інвестором з метою оцінки різноманітних ризиків, пов'язаних

з інвестуванням. Як правило, вона проводиться при вирішенні питання про покупку частки в бізнесі або бізнес-проекту в цілому.

Іноді податковий аудит або due diligence визначають як належне дослідження, що проводиться зацікавленими сторонами при підготовці документів щодо угоди з метою формування довірчої основи щодо істинності та повноти положень документів і які містяться в ній фактів.

В окремих випадках цей термін позначає збір і аналіз інформації про потенційних або існуючих клієнтів і партнерів з метою оцінки їх фінансового стану і благонадійності.

Вважається, що цей термін був введений в обіг в 30-і роки ХХ століття в Сполучених Штатах Америки. Спочатку він означав процедуру розкриття інформації брокером перед інвестором про компанію, акції якої реалізувалися на відкритому фондовому ринку.

Далі Due Diligence благополучно перекочував у банківську сферу США. Він мав на увазі під собою комплексну систему збору та аналізу інформації про потенційних або існуючих клієнтів і партнерів, яка призначалася банками для захисту власності від можливих збитків. Цим терміном позначалася незалежна перевірка інформації про компанію-емітента на предмет можливих порушень законодавства, проведена з належною обачністю, що дозволяє обмежити відповідальність андеррайтера за помилки, що містяться в проспекті емісії цінних паперів. При цьому саме поняття не було прямо визначено в законодавстві оскільки, як зазначалося судами штатів, неможливо встановити єдиний обсяг вимог до андеррайтеру з проведення Due Diligence різних компаній.

У 1970-ті роки Асоціація швейцарських банків з метою координації діяльності своїх членів вперше виробила схеми, формалізують процедуру Due Diligence. Був затверджений такий документ як угоду швейцарських банків про належної перевірки, в якому закріплювалися основні підходи швейцарських банків до клієнтів при відкритті рахунків і в процесі їх подальшого обслуговування.

Банк, який надає кредит клієнту, інвестор, який має намір придбати бізнес, фірма, що укладає торговельний контракт - всі вони хочуть бути впевнені в надійності та прибутковості яку здійснюють операції. Така впевненість може бути заснована тільки на повній, достовірній та об'єктивній інформації про фінансовий стан, правовий статус та ринкової позиції контрагента, а також про юридичну «чистоту» предмета угоди.

Як уже зазначалося, due diligence - нове поняття для українського бізнесу. Прийшло воно з-за кордону разом з приходом іноземного капіталу.

Першим етапом розвитку таких послуг були 2000-2001 рр.. - Час зростання української економіки після тривалого спаду 90-х. Найбільш бурхливо ринок послуг з проведення юридичного аудиту почав розвиватися з 2004 року, коли на Україну почали приходити великі іноземні інвестиції, а також оформилися найбільші українські фінансово-промислові групи, які стали масовано консолідувати активи.

При цьому варто відзначити, що окремі елементи due diligence були притаманні і при адміністративно-командній економіці. Зрозуміло, що в СРСР при прийнятті рішень про об'єднання або поділ підприємств застосовувалися підходи, не властиві сучасним ринковим економікам, але це зовсім не означає, що радянським юристам не ставили завдання правильно оформити управлінське рішення з такого питання. Особливо це стосується випадків передачі підприємства або об'єднання зі сфери компетенції одного відомства в сферу компетенції іншого.

Будь-яка операція з придбання активу не обходиться без перевірки прав продавця та інших осіб на такий актив, у тому числі правомірності володіння активом, правомірності виникнення права власності або іншого речового права на актив, наявності обтяжень і т.п.

Податковий due diligence є складовою частиною комплексної перевірки. Він покликаний дати покупцеві достовірну інформацію про виконання придбаною компанією своїх податкових зобов'язань. Якщо у фірми є велика заборгованість по податках, припинені операції з банківським рахунках і йдуть безперервні позови з податківцями, то це істотно знижує її інвестиційну привабливість.

Список використаних джерел:

1. <http://services.svdevelopment.com>
2. Сілічева Н. Є. Сутність Due Diligence (Дью Ділідженс) і можливі перспективи розвитку в Україні / Н. Є. Сілічева // Економічний простір. – 2011. – № 45. – С. 288–296.
3. Терещенко О. О. Управління фінансовою санацією підприємств : підручник / О. О. Терещенко. – К. :КНЕУ, 2006. – 552 с.
4. Семенова Л. Технология проведения Due Diligence / Л. Семенова // Банковский менеджмент. – 2011. – № 9. – С. 47–50.
5. Томашевська І. Л. Due diligence: порядок проведення та документування / І. Л. Томашевська // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 4 (54). – С. 194–196.

УДК 657.1

*Маренич Т. Г.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та аудиту,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка, м. Харків*

ПРОБЛЕМИ ОЦІНОК У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Наявність і рух господарських засобів, джерел їх утворення, господарські процеси та їх результати відображаються в бухгалтерському обліку через оцінювання. Оцінка виступає важливим елементом методу бухгалтерського методу, за умови використання якого уможливується ведення самого бухгалтерського обліку і складання фінансової та інших видів звітності. Так, Палій В.Ф. та Соколов В.Я. зауважують, що без оцінки майна не може бути обліку [1, с. 94].

Достовірна оцінка активів, капіталу, зобов'язань, доходів, витрат сприяє об'єктивній характеристиці використання наявних ресурсів підприємства, чіткому визначенню фінансових результатів, сум податків і виплат власникам. Від правильності оцінки об'єктів бухгалтерського обліку залежить адекватність і надійність даних, які надаються різноплановим користувачам фінансової інформації, що приймають рішення.

Основні правила оцінки визначено у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Безпосередньо стосуються оцінки такі принципи бухгалтерського обліку. Принцип безперервності діяльності передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі. За принципом історичної (фактичної) собівартості визначається пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання. Принцип обачності полягає у тому, що методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства. Принцип єдиного грошового вимірника передбачає вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства у його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці. Дотримання вказаних принципів є обов'язковим для бухгалтерів.

Принципи передбачають основи оцінки, а розкривають конкретні прийоми розрахунку оцінки її методи. До числа найбільш розповсюджених прийомів, які застосовуються окремо або в сукупності, відноситься оцінка за фактичною собівартістю, ліквідаційною вартістю, відновленою, балансовою, поточною вартістю і за відношенням цін до доходу [2, с. 160]. Основою оцінки, яка найчастіше приймається підприємствами для складання фінансових звітів, є історична (фактична) собівартість, як найбільш доступний і зрозумілий метод оцінювання. Проте, пріоритетність історичної (фактичної) собівартості стосується головним чином первісної вартості активів і зобов'язань. Тому цей вид оцінки поєднується з іншими основами оцінки.

У дореформений період при адміністративно-командній економіці практикувалася єдність оцінки. Однакові товари, продукція у масштабах країни оцінювалися за однаковою методикою і мали однакову ціну. Це давало змогу аналізувати ефективність виробництва на підприємстві, порівнювати ці показники з аналогічними підприємствами, проводити статистичне узагальнення в масштабі районів, областей, республік, галузей і всього народного господарства країни в цілому [2, с. 160]. В основі оцінки лежала собівартість або величина реально проведених витрат через сувору регламентацію облікових процедур.

У ринковій економіці, коли суб'єкти господарювання працюють в умовах невизначеності на свій страх і ризик, слід враховувати зовнішні фактори, які суттєво впливають на діяльність підприємства. Це інфляція, дефляція, підвищення цін на матеріальні ресурси, зростання оплати праці, воєнні дії тощо, що вимагає періодичної переоцінки статей балансу. Оцінка при цьому вже жорстко не регулюється на державному рівні. Практика показує, що при оцінці деяких об'єктів, особливо нематеріальних активів, допускається необґрунтованість підходів. Справедливу вартість об'єктів при недосконалій конкуренції та відсутності активного ринку встановити складно.

Як зазначає Сльозко Т.М., втрата єдності в оцінці, лібералізація та свобода вибору механізмів оцінювання, оспівана ідеологами західного обліку, не дала практикуючому бухгалтеру нічого іншого окрім збільшення облікової роботи, ускладнення обліку та спотворення його даних. Саме за допомогою спотвореної оцінки можна якнайбільше перелити капіталу із підприємства у кишені його власників, які й створили його власне для цього [2, с. 164]. Тому, на думку автора, різнобій у механізмах оцінки не дає достовірної інформації для користувачів, що свідчить про необхідність її приведення до єдиних

критеріїв хоча б для однакових об'єктів [2, с. 165]. Проте різноманітність об'єктів обліку, поява в майбутньому нових об'єктів, стрімкий розвиток науково-технічного прогресу, перехід на МСФЗ ставлять під сумнів розробку єдиного механізму оцінки, який би влаштовував як бухгалтерів з метою спрощення бухгалтерської роботи, так і користувачів фінансової інформації, які б хотіли мати реальне уявлення про ефективність минулої роботи підприємства та її перспективи, можливість порівнювати показники діяльності, проводити контроль і регулювання діяльності.

Безперечно правильна вартісна оцінка об'єктів обліку має ґрунтуватися на відповідних критеріях. Одним із головних критеріїв визнання усіх без винятку об'єктів обліку, як в національних П(С)БО, так і в МСФЗ, визначена можливість їх достовірної оцінки. На нашу думку, достовірність оцінки означає визначення реальної вартості об'єктів, що забезпечує об'єктивний розрахунок фінансового результату діяльності підприємства і не суперечить податковим правилам. Тому вибір методу визначення вартості повністю залежить від рівня кваліфікації бухгалтера та його професійного судження.

Отже, оцінка має відображати дійсну величину активів і зобов'язань, витрат і доходів та фінансових результатів і має базуватися на реальних даних, які відображаються в системі бухгалтерського обліку. Свобода у виборі методів оцінки об'єктів обліку передбачає суттєву відповідальність, від рівня якої залежить результативність діяльності підприємства та його перспективи розвитку, наповненість державного бюджету, гармонізація інтересів окремих товаровиробників, держави і суспільства у цілому.

Список використаних джерел:

1. Палий В.Ф., Соколов Я.В. Введение в теорию бухгалтерского учета. М.: Финансы, 1979. 304 с.
2. Сльозко Т.М. Бухгалтерський облік в умовах інституційних перетворень: теорія і практика: [Монографія]. К.: Центр учбової літератури, 2017. 304с.

УДК 338.434

*Марків Г. В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ФІНАНSOVA ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСТВА

Світовий досвід довів важливу соціально-економічну роль фермерства «як найперспективнішої форми господарювання в малому аграрному підприємстві, що має потенціал розширення підприємницького середовища та формування і стабілізації середнього класу в суспільстві», проте в Україні склалися потужні стримуючі чинники, що практично гальмують розвиток фермерських господарств. Тому сьогодні проблема розвитку фермерства як організаційно-правової структури, що «найбільш повно використовує специфіку сільського життя (локальність розташування населення, єдність побутової, виробничої та культурної сфер життєдіяльності)», є вкрай актуальною для забезпечення продовольчої та екологічної безпеки України.

Вітчизняний аграрний комплекс формує 12% вітчизняного ВВП і забезпечує близько 40% всіх валютних надходжень. Тому підтримка АПК залишається серед головних урядових пріоритетів і в бюджеті-2019.

6,9 млрд гривень державної підтримки агропромислового комплексу заплановано у проекті бюджету на 2019 рік. Це на 10% більше, ніж у 2018 році (6,3 млрд грн). Про це йдеться у проекті закону № 9000 «Про державний бюджет України на 2019 рік». Зокрема:

- на фінансову підтримку розвитку фермерських господарств передбачено 1 млрд гривень.
- на державну підтримку галузі тваринництва передбачається спрямувати 4 млрд грн.
- фінансова підтримка сільгосптоваровиробників за напрямом часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва у обсязі 1,38 млрд гривень.
- за бюджетною програмою «Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними» видатки загального фонду в розмірі 400 млн гривень.

Прийнята Постанова "Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової

підтримки розвитку фермерських господарств" від 30.01.2019 р. набрала чинності та передбачає наступні зміни:

- надавати часткову компенсацію членам фермерського господарства (далі - ФГ) відповідно до сплаченого ЄСВ;
- надавати фінансову підтримку новостворених ФГ у період їх становлення з розрахунку на 1 га;
- розширити перелік банків, через які можна подавати документи на отримання фінансової підтримки;
- розширити напрями діяльності кооперативів, зокрема, до молочарських та ягідних додати овочеві кооперативи та із заготівлі і переробки дикорослих ягід, грибів і рослин.

Тим самим, відтепер фінансова підтримка надається:

1) ФГ, яке має чистий дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній рік до 20 млн грн, у власності та/або користуванні якого перебувають землі с/г призначення;

zareєстрованому в поточному році ФГ, у власності та/або користуванні якого перебувають землі с/г призначення, незалежно від обсягу чистого доходу (виручки);

2) сільськогосподарському обслуговуючому кооперативу:

молочарського, м'ясного напрямів, до складу якого входять не менше 20 членів, серед яких повинно бути одне і більше ФГ, а інші – фізичні особи, у власності та/або користуванні кожної з яких перебувають землі с/г призначення та за наявності тварин, ідентифікованих та зареєстрованих відповідно до законодавства;

3) плодово-ягідного, овочевого напрямів, а також із заготівлі та переробки дикорослих ягід, грибів і рослин, до складу якого входять не менш як 7 членів, серед яких повинно бути одне і більше ФГ, а інші – фізичні особи, у власності та/або користуванні кожної з яких перебувають не більше 100 га земель с/г призначення.

Зазначені ФГ та сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи є одержувачами фінансової підтримки, передбаченої Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств від 7 лютого 2018 р. № 106.

Детальніше: одна зміна – це пряма підтримка на гектар, так само як у Європі – 100 євро, у нас 3 тисячі гривень на площу до 20 га. Тобто фермери можуть отримати до 60 тисяч гривень на площу (але фермери, які створилися з 1 січня 2016 року). Друга зміна – це запровадження

дотації на члена фермерського господарства у розмірі 9,5 тисяч гривень на члена господарства. Це пряма підтримка, це дотація на працюючого зареєстрованого члена господарства. Але ця сума складає не більше 30 тисяч, тобто три члена господарства отримають цю дотацію. Як правило невеликі господарства мають у своєму складі не більше трьох членів, якщо більше господарство, то воно отримає все-одно на трьох членів.

Постанова також розширила список банків, за кредити в яких фермери мають право отримати компенсацію від держави. Раніше це були тільки чотири державних банки – тепер також комерційні.

Отже, Прийнята Постанова "Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств" дасть змогу покращити стан фінансового забезпечення фермерських господарств та підвищити ефективність їх господарювання. Подальші дослідження необхідно спрямувати на поглиблене вирішення поставлених проблем, оскільки фермерські господарства є важливою складовою продовольчої безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Григор'єва, Х. А., 2017. Правові засади надання поворотної фінансової підтримки фермерським господарствам в Україні. Підприємництво, господарство і право, 2. с. 105–109.
2. Про державний бюджет на 2019 рік: Проект Закону України (№ 9000 від 15.09.2018). Додаток №3. [online]. Доступно: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64598
3. Фінансова допомога фермерам стане доступнішою та ефективнішою. Інформаційно-аналітичний бюлетень КМУ. - [online] // Режим доступу: <http://www.info-kmu.com.ua/2013-08-22-000000am/article/15715562.html>
4. Майовець Є. Особливості фінансового забезпечення фермерських господарств в умовах кризи. - [online]. – Режим доступу: http://lnu.edu.ua/faculty/ekonom/Form_Rynk_Econ/2009_19/14_

УДК 657.1:006.032

*Мирончук З. П.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Андрушко Р. П.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Становлення та розвиток ринкової економіки в нашій країні неможливий без належної організації бухгалтерського обліку. Одним з найважливіших питань організації бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності на кожному підприємстві є формування облікової політики.

Тема облікової політики в нашій державі є актуальною з моменту проведення реформи національної облікової системи. Проте й досі залишаються невирішеними питання змісту, структури, ступенів деталізації та розкриття, порядку внесення і відображення змін до облікової політики та облікових оцінок.

На сьогоднішній день все частіше спостерігається формальний підхід до формування облікової політики в сільськогосподарських підприємствах. Значні зміни у формах власності, організаційних формах підприємства, ринковій інфраструктурі, суттєвим чином вплинули на форми, види й методи планування, управління, аналізу, а система обліку, в основному, зберегла стару ідеологію і організацію. Тому, дослідження формуванні облікової політики є досить нагальними, що обумовлює і актуальність обраної теми дослідження.

На формування облікової політики на підприємстві впливає ряд факторів: форма власності (зобов'язання складати звітність та вести бухгалтерський облік до вимог міжнародних стандартів); вид діяльності (мають бути висвітлені тільки ті елементи облікової політики, які відповідають певному підприємству); організаційна структура управління (наявність консолідованої фінансової звітності); масштаби діяльності, наявність дочірніх підприємств та відособлених підрозділів; форми розрахунків з покупцями та постачальниками (впливають на величину прибутку); система оподаткування; автоматизована система (впливає на форму ведення обліку)[1].

Аналіз практики формування та застосування облікової політики на підприємствах дозволив встановити нам, що сьогодні процесу її формування приділяється недостатня увага як з сторони працівників обліково – фінансових служб, так і з сторони власників та адміністрації підприємства. Тому, в останній час питання документального оформлення облікової політики на підприємстві набули актуального значення.

Для того, щоб підприємства ефективно використовували облікову політику в своїй діяльності необхідно внести корективи в нормативно-правову базу: узгодити вимоги окремих нормативних документів; докладніше розкрити в нормативних документах сутність, особливості застосування, переваги та недоліки окремих елементів облікової політики; приділяти значну увагу використанню автоматизованого обліку, графікам документообігу, посадовим інструкціям; встановити жорсткі вимоги до змісту, порядку складання та затвердження, строків і порядку внесення змін до Наказу про облікову політику.

Створення облікової політики на підприємстві – трудомісткий та відповідальний процес, оскільки підприємство не один рік працюватиме і відобразатиме свої активи і зобов'язання згідно з розробленою ним обліковою політикою. Це вимагає більш зваженого підходу до її розробки. Однак, сьогодні дедалі частіше спостерігається формальний підхід, що зводиться до складання фінансової звітності відповідно до загальних вимог ПСБО та зовнішніх користувачів. На таку ситуацію впливають як відсутність достатнього практичного досвіду управління в ринкових умовах, так і недостатнє законодавче врегулювання цього питання [3].

Критичний огляд наказів про облікову політику вітчизняних підприємств засвідчує наявність типових помилок під час їх складання.

Основними з них є:

- 1) відсутність Наказу про облікову політику взагалі;
- 2) об'єднання Наказу про облікову політику та Положення про організацію бухгалтерського обліку;
- 3) відсутність обов'язкових реквізитів;
- 4) затвердження Наказу про облікову політику або змін до нього всередині року або на початку звітного року;
- 5) щорічне перезатвердження Наказу про облікову політику;
- 6) слабка систематизація та непослідовність викладеного змісту;
- 7) наявність зайвої інформації, що повторює зміст нормативних документів або не стосується облікової політики;
- 8) введення до Наказу про облікову політику безальтернативних методів оцінки, обліку та процедур;

9) неповне розкриття вибраних підприємством елементів облікової політики;

10) недоцільність застосування окремих елементів облікової політики з урахуванням специфіки та особливостей діяльності підприємства;

11) розкриття організаційних аспектів бухгалтерського обліку (форми організації бухгалтерського обліку, форми ведення бухгалтерського обліку, технології обробки облікової інформації, порядку документообігу тощо);

12) розкриття елементів облікової політики стосовно управлінського та податкового обліку;

13) наявність прізвищ посадових осіб у тексті Наказу про облікову політику;

14) відсутність додатків до Наказу про облікову політику або посилань на них в тексті. Звичайно, багато в чому ці недоліки пов'язані з формальним ставленням до формування облікової політики на практиці та нерозумінням її впливу на прийняття рішень, зі складністю вибору найоптимальнішого варіанта обліку чи оцінки конкретного об'єкта. Проте більшість проблем усе ж лежать у площині її нормативно-правового регулювання і пов'язані із недосконалістю чинного законодавства, неузгодженістю вимог окремих нормативно-правових актів між собою та їх систематичними змінами.

Підприємством може бути визначений один із двох варіантів складання облікової політики:

- відобразити окремі питання по кожному податку, який сплачується підприємством, у відповідних розділах єдиного наказу про облікову податкову політику;

- скласти для кожного податку свою окрему облікову політику і затвердити їх як додатки до наказу про облікову політику для цілей оподаткування.

На нашу думку, до основних проблем які виникають при формуванні облікової політики підприємства в Україні, можна віднести:

- чинне бухгалтерське та податкове законодавство, на якому ґрунтується принципи, прийоми та методи бухгалтерського обліку, недосконале в багатьох питаннях;

- при формуванні облікової політики підприємства керівниками та бухгалтерами присутній фактор ризику, оскільки рішення приймається під дією суб'єктивного судження;

- неможливість через механізм облікової політики підприємства вирішувати питання, які безпосередньо не входять до їх компетенції та врегульовані нормативними документами.

Більш того, облікова політика є важливим і невід'ємним елементом системи внутрішнього контролю підприємства за підготовкою фінансової та податкової звітності, без здійснення якого не вдасться створити ефективний бізнес.

Ми вважаємо, що для кожного підприємства слід виділити три складові частини Наказу про облікову політику, а саме:

1) методологічну, що містить положення, які регулюють методологію ведення бухгалтерського обліку;

2) методичну, що повинна складатися із методів ведення бухгалтерського обліку, які описують порядок відображення фінансово – господарських операцій;

3) організаційну, яка описує організацію системи бухгалтерського обліку.

Також важливою проблемою є відсутність єдиного нормативного документу стосовно облікової політики підприємства. Так, окремі питання облікової політики регулюються Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні"[2], Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах", Листом Міністерства фінансів України "Про облікову політику". Враховуючи політику України щодо вдосконалення методології та організації обліку підприємств, доцільним було б затвердження окремого Положення (стандарту) бухгалтерського обліку "Облікова політика підприємств".

Для того, щоб облікова політика була ефективною, процесу її визначення має передувати такі етапи: аналіз досягнутого фінансового стану організації; формулювання її основних тактичних цілей; аналіз змін у нормативно-законодавчій базі; виявлення основних проблемних питань у бухгалтерському обліку, що пов'язані з неврегульованістю законодавства за окремими питаннями, та розробка шляхів недопущення порушень[4].

На основі аналізу проведених нами досліджень можна зробити висновок про те, що на сьогодні вітчизняним підприємствам слід розробляти облікову політику, орієнтовану на максимальне зближення з принциповими положеннями міжнародних стандартів та фінансової звітності. При цьому необхідно враховувати специфіку ведення

господарської діяльності підприємства та застосовувати системний підхід (рис. 1).

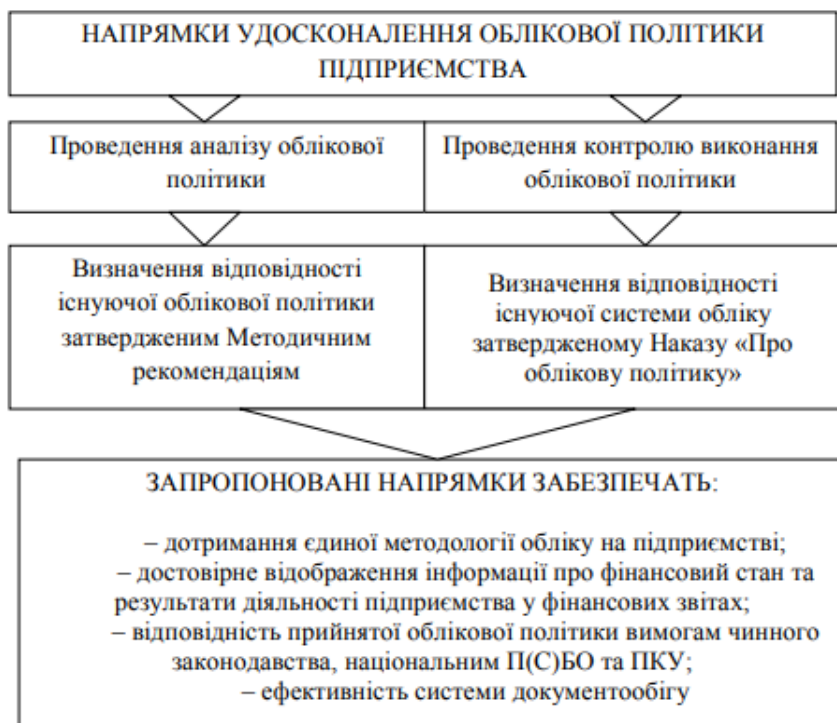

Рис. 1. Напрямки удосконалення облікової політики підприємства

Отже, облікова політика є важливим інструментом організації бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Вдало, попередньо глибоко проаналізована комбінація можливих варіантів облікової політики дає змогу підприємству ефективно здійснювати господарську діяльність. Формування облікової політики – непростий процес, що вимагає наявності організаційних, технічних, кадрових можливостей; він не закінчується після затвердження наказу про облікову політику, а продовжується до моменту припинення діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бойчук Т. Формування облікової політики підприємства: мета, побудова та сфера застосування / Бойчук Т. // Економічний аналіз. - 2010 р. - Вип. 6. – С. 36-38.
2. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV.
3. Васільєва Л. М. Принципи формування облікової політики / Васільєва Л. М., Бондарчук Н. В., Павлова Г. Є. // Інноваційна економіка: Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2013. - № 2. – С. 322-324.
4. Рожелюк В. М. Шляхи вирішення проблем формування облікової політики підприємства / В. М. Рожелюк // Інноваційна економіка. – 2009. – № 3 – С. 79-83.

УДК 657.372.2: 657.372.5

*Мирончук З. П.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Ціцька Н. Є.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ГУДВІЛ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ : ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Нематеріальні активи у господарській діяльності підприємства набувають дедалі більшого значення. Відома торгова марка, постійна база клієнтів, інтелектуальний капітал формують позитивну репутацію, яка має визначальний вплив на результати діяльності компанії. Відображення в обліку зазначених нематеріальних переваг (гудвілу) є стратегічним завданням у розвитку вітчизняної системи обліку.

Міжнародний досвід свідчить, що на сьогоднішній час, запорукою підприємницького успіху все частіше стають нематеріальні чинники виробництва, а це знання, інформація, ділова репутація, досвід в управлінні бізнесом, довіра споживачів, що власне і формує склад гудвілу будь-якого підприємства. Попри перспективність використання такої складової активів як гудвіл, сьогодні й досі існує ряд проблем теоретичного та практичного характеру, а саме: однозначного розуміння і тлумачення сутності гудвілу, методики визначення його величини, а

також практики відображення його в обліку вітчизняними підприємствами [1].

Гудвіл є одним із видів нематеріального активу. Нематеріальні активи з точки зору ведення бізнесу це різного роду права та привілеї, які забезпечують власникам певний дохід або іншу користь, мають вартість але не мають матеріально-речового змісту.

Нематеріальні активи за складом класифікуються як інтелектуальна власність, майнові права, відкладені витрати, гудвіл.

Вплив гудвілу на вартість підприємства обумовлює необхідність його оцінки, яка ускладнюється практичною неможливістю ідентифікації всіх нематеріальних активів, які складають вартість гудвілу. Саме з цієї причини як у міжнародних, так і у вітчизняних нормативно-правових документах зазначається, що гудвіл можливо оцінити тільки під час купівлі-продажу або об'єднання підприємств.

У таблиці 1 відображено методики розрахунку гудвілу відповідно до міжнародних, українських, американських бухгалтерських стандартів[2].

Таблиця 1

Методики розрахунку гудвілу відповідно до міжнародних, українських і російських бухгалтерських стандартів

Нормативний документ	Формула розрахунку гудвіту
МСФЗ 3 «Об'єднання бізнесу»	$GW = V_{ПП} - СВ_{Аз}$, де $V_{ПП}$ – вартість придбання підприємства; $СВ_{Аз}$ – справедлива вартість активів і зобов'язань.
П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» (Україна)	$GW = V_{ПП} - СВ_{Аз}$, де $V_{ПП}$ – вартість придбання підприємства; $СВ_{Аз}$ – справедлива вартість активів і зобов'язань.
ПБУ 14/2007 «Учет нематериальных активов» (Росія)	$GW = V_{ПП} - БВ_{Аз}$, де $V_{ПП}$ – вартість придбання підприємства; $БВ_{Аз}$ – балансова вартість активів і зобов'язань.
US GAAP, SFAS 142 «Гудвіл та інші невідчутні активи» (США)	$GW = V_{ПП} - (IA - З)$, де $V_{ПП}$ – вартість придбання підприємства; IA – вартість ідентифікованих активів підприємства; $З$ – зобов'язання підприємства.

Сьогодні частка, яку становить гудвіл у ринковій ціні сучасних компаній, досить значна. За даними британських дослідників, не відображена у балансі надлишкова вартість таких нематеріальних активів, як ноу-хау, патенти, ділова репутація, авторські права, бренд, становить у “Coco-Cola” 96 %, у International Business Machines Corporation – 83 %, у British Petroleum – 71 % ринкової ціни цих компаній[2].

У процесі підприємницької діяльності виникають довгострокові витрати, які в свою чергу забезпечують можливість отримання прибутку протягом тривалого часу, при цьому не будучи втіленими у матеріальні активи. Так, коли компанія “Ай-Бі-Ем” поглинула компанію “Лотус” – постачальника комп’ютерних програм, ринкова ціна останньої перевищила у 15 разів її опубліковану балансову вартість. Компанія “Ай-Бі-Ем” заплатила 3,5 млрд. дол. за компанію, яка коштувала 230 млн дол., оскільки вона мала великі невідчутні активи – ринок постійних покупців, високий професіоналізм персоналу, новостворені програмні розробки та ін. У 2015 р. здійснено продаж 93,5 % акцій банку “Аваль” Raiffeisen International Bank Holding за 1,028 млрд. дол. Більше ніж 20 % сплаченої суми становить вартість бренду[2].

Багато науковців акцентує увагу на тому, що невідображення в обліку українських підприємств вартості внутрішньоствореного гудвілу не відповідає сучасним умовам ведення бізнесу. Досвід міжнародних корпорацій та результати багатьох наукових досліджень свідчать, що найбільш прибутковими є ті організації, частка гудвілу та нематеріальних активів яких в загальній балансовій вартості активів є найбільшою. До того ж, в нинішніх умовах, потенційним інвесторам недостатньо консервативної інформації про діяльність підприємства, що міститься у річній фінансовій звітності. Тому, багато науковців пропонують відображати інформацію про внутрішньостворений гудвіл в системі обліку та звітності з метою задоволення потреб її користувачів та залучення додаткових інвестицій для розвитку перспективних галузей.

Серед основних пропозицій щодо удосконалення обліку внутрішньоствореного гудвілу можна виділити такі:

- введення синтетичного рахунку – 010 «Внутрішній гудвіл» у розрізі субрахунків 0101 «Здібності менеджерів та працівників компанії», 0102 «Відносини з постачальником», 0103 «База клієнтів», 0104 «Ділова репутація», 0105 «Бренд» тощо;

- облік гудвілу вести на окремому субрахунку 194 «Внутрішній гудвіл» у розрізі відповідних субрахунків, а також віднесення витрат на маркетинг та рекламу, на підготовку і перепідготовку кадрів, на підвищення ділової репутації підприємства на дебет цього рахунку;

- відображення гудвілу через об’єкти активу і пасиву шляхом фіксування в активі балансу комерційних інтелектуальних активів, а в пасиві — інтелектуального капіталу;

- введення окремого субрахунку «Додатковий вкладений капітал» у складі рахунку 42 «Додатковий капітал»;

- модифікація статті Балансу "Гудвіл", яка була б розписана за статтями видатків на неї.

З огляду на позитивний досвід зарубіжних підприємств у нарощуванні вартості гудвілу та перспективність впровадження практики визначення гудвілу на вітчизняних підприємствах, доцільним є розробка методики для проведення аналізу гудвілу на українських підприємствах.

Пропонована методика аналізу гудвілу для українських підприємств передбачає етапи, представлені на рисунку 1.

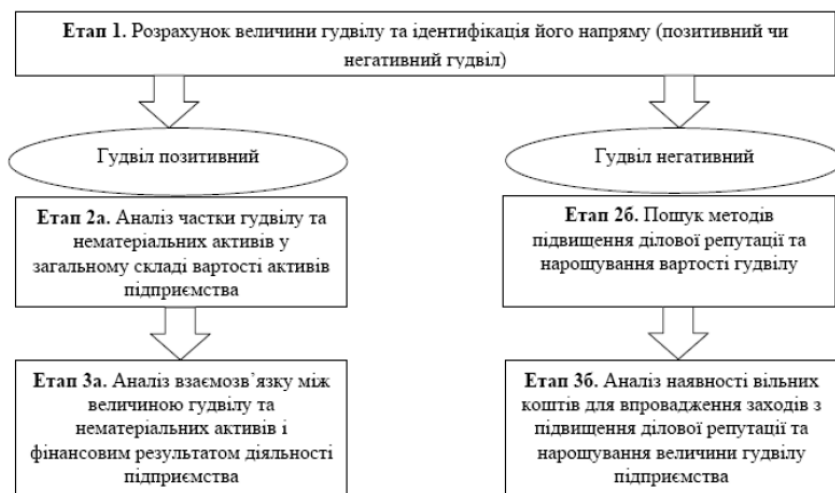

Рис. 1. Методика здійснення аналізу гудвілу на вітчизняних підприємствах

Скориставшись запропонованою методикою аналізу, вітчизняні підприємства матимуть змогу оцінити таку інноваційну складову своїх активів як гудвіл, визначити його вплив на величину прибутку та розробити інструментарій для формування власної позитивної ділової репутації та ефективного управління власним бізнесом[3].

Відповідно до українського обліку вважається, що гудвіл виникає лише у момент придбання підприємства, якщо його вартість перевищує балансову.

Таке перевищення вартості придбання над справедливою вартістю визнають як позитивну ділову репутацію і відображають у складі нематеріальних активів. Покупець, заплативши більшу ціну, має надію

отримати майбутні вигоди завдяки репутації фірми та організації праці на ній.

За економічним підходом, позитивний гудвіл є відображенням високого рівня ділової репутації підприємства, що виявляється через стійкі зв'язки із покупцями та постачальниками, відомою торговою маркою і якістю продукції. Перелічені фактори зумовлюють ціну угоди, що перевищує частку покупця у справедливій вартості чистих активів на дату купівлі-продажу підприємства.

Негативний гудвіл є наслідком нестабільної ділової репутації, що може бути зумовлена недовірою до підприємства, низькою якістю товару, невдалим менеджментом тощо. Він виражається як знижка з вартості підприємства, що продається, і базується на відсутності відповідного рівня нематеріальних переваг (рівень професійної підготовки працівників, вдала організація управління, добра репутація, стабільні ділові зв'язки). В міжнародній практиці існують відмінності у підходах до визнання негативного гудвілу як об'єкта обліку.

В Україні до 1 липня 2008 р. негативний гудвіл відображався як актив підприємства на субрахунку 192 “Негативний гудвіл”. За Наказом Міністерства фінансів України “Про затвердження Змін до деяких положень (стандартів) бухгалтерського обліку” № 756 від 31.05.2008 р. термін та відповідний субрахунок було вилучено. Проте на практиці може виникнути ситуація, рівнозначна негативному гудвілу, коли вартість частки покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань та непередбачуваних зобов'язань є більшою за сукупність витрат на процес об'єднання компаній та/або видів їх господарської діяльності, що має відобразатись доходом [4].

Вищевикладене дозволяє зробити висновок, що гудвіл – це нематеріальне доповнення до конкретного бізнесу, що складається з різних складових, які формуються колективом підприємства протягом тривалого часу. Гудвіл не може існувати окремо від бізнесу, так як він представляє його репутацію (імідж).

Гудвіл як об'єкт бухгалтерського обліку є стратегічним активом, тому відображення його в обліку провідних компаній стає критерієм успішної діяльності. Тому необхідно зробити акцент на розробленні методики обліку (відповідно до визначених структурних елементів гудвілу) та розмежувати відображення різних видів гудвілу в системі бухгалтерського обліку (відповідно до джерела виникнення (внутрішній та зовнішній)).

Зважаючи на перспективність використання нематеріальних активів та нарощування величини гудвілу, вітчизняним підприємствам слід було б приділяти більшу увагу їх формуванню, обліку та ефективному використанню, посилаючись на досвід успішних зарубіжних корпорацій.

Пропонуємо методику проведення аналізу гудвілу конкретного підприємства, одним з етапів якої є побудова економетричної моделі, що відображає залежність прибутку підприємства від таких змінних як вартість гудвілу, нематеріальних активів, а також величини грошей та їх еквівалентів.

Скориставшись такою моделлю, можна розрахувати прогнознi значення прибутку підприємства в залежності від зміни величин гудвілу, нематеріальних активів і грошей та їх еквівалентів, що виступає ефективним інструментом обґрунтування конкретних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Наврузов Ю. Продажний бренд / Ю. Наврузов // Гвардія брендів. – 2016, квітень. – С. 44-51.
2. Чухно А. А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України / А. А. Чухно. – К. : Логос, 2013. – 631 с.
3. Романенко О. В. Методичне забезпечення аналізу використання нематеріальних активів підприємства / О. В. Романенко // Облік і фінанси. – 2012. – № 4. – С. 21–24.
4. Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Змін до деяких положень (стандартів) бухгалтерського обліку” № 756 від 31.05.2008 р.

УДК 657.1

*Нашкєрська Г. В.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

ОЦІНКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ НА ДАТУ БАЛАНСУ З УРАХУВАННЯМ ЗНОШЕННЯ

Враховуючи тривалий строк використання основних засобів, невизначеність ступеня фізичного та морального зношення, можливу

зміну первинного призначення окремих об'єктів, їх справедлива вартість на дату балансу суттєво відрізняється від первинної.

Регулювання оцінки об'єктів в експлуатації здійснюється шляхом нарахування амортизації з використанням найбільш доцільних методів. Сума нарахованої амортизації показує вклад основних засобів в отримувані підприємством доходи, і, як результат – ступінь зношення основних засобів, так як до підсумку балансу вони включаються за залишковою вартістю. Головний аргумент – розрахунок суми списання вартості об'єктів, яка відноситься на витрати і зіставляється з отриманими доходами у відповідних облікових періодах, що надає процесу нарахування амортизації економічне обґрунтування.

Наведені твердження дають змогу дійти висновку, що їх автори вважають основні засоби підприємства сукупністю потенційних послуг, які будуть надаватись активом протягом усього строку експлуатації. Використання об'єктів безумовно повинно призвести до отримання доходів, витрати за якими здійснюються у сумі нарахованої амортизації. Нарахування амортизації знижує вартість об'єктів і призводить до їх повного зношення.

Отже, наявні основні засоби підприємства на певну дату представляють його виробничий потенціал, який використовується у процесі виробництва продукції або надання послуг і внаслідок цього знижується. Використана частина вартості активу повинна бути перенесена на виготовлений продукт або визнана у складі витрат періоду експлуатації. Вона і є сумою нарахованої амортизації, яка зменшує балансову вартість об'єкта.

Невирішеними у даному випадку залишаються дві проблеми: строк корисного використання та оцінка суми витрат, які повинні списуватись у відповідні облікові періоди і зменшувати залишкову вартість об'єктів, їх взаємозв'язок з отриманими доходами.

Тривалість амортизаційного періоду має дорівнювати економічно раціональному строку використання основних засобів. Суми амортизаційних відрахувань за обліковий період частіше за все повинні бути різноманітними протягом амортизаційного періоду, щоб відповідати дійсним темпам втрати засобами праці споживчих якостей та вартості.

Проте обґрунтувати тривалість амортизаційного періоду та норми амортизації, яка б забезпечувала збіг накопиченої суми амортизаційних відрахувань з дійсними темпами втрати основними засобами властивостей та вартості, досить складно. Справа у тому, економічно раціональний строк служби кожного конкретного засобу праці є випадковою

величиною, що зумовлюється низкою чинників, у тому числі якістю виготовлення, технічного та ремонтного обслуговування, умовами використання, інтенсивністю експлуатації, сучасними тенденціями в галузі технологій і виробництва, наявним досвідом експлуатації подібних активів. Тому для сукупності однотипних об'єктів, що використовують у визначених умовах виробництва, можна з допустимим рівнем довіри методами математичної статистики визначити лише найбільш можливе значення цієї величини (математичне очікування).

Не менш складним завданням є встановлення дійсних темпів втрати об'єктами споживчих якостей та вартості, а також щорічних норм амортизації. Сприятливі умови для вирішення такого завдання можливі при наявності розвинутого вторинного ринку аналогічних основних засобів. Найбільш точна, на наш погляд, оцінка суми періодичних витрат на амортизацію і строку служби об'єктів можлива, виходячи з кількості виготовлених виробів або наданих послуг (виробничий метод). У цьому випадку повинні виконуватись такі умови: використання об'єкта лише за призначенням (відсутність неефективних операцій); отримання очікуваного обсягу послуг до повного зношення активу, проте його використання на практиці не завжди можливе.

Отже, незалежно від обраного методу амортизації, сума витрат на зношення, які списуються протягом звітного періоду є наслідком судження адміністрації і в більшості випадків не визначають дійсний розмір втрати активом корисності.

Ще складніше відстежити зв'язок між нарахованими сумами зношення активів та розміром отриманого доходу від їх використання. В економічній літературі здійснюються спроби визначити оцінку вартості послуг довгострокових активів у чистий дохід фірми. Проте вважаємо їх невдалими, оскільки для розрахунку використовується очікуваний чистий дохід, який є не підтвердженою розрахунковою прогнозною величиною.

Аналіз окремих положень, що наводяться в національних та міжнародних стандартах бухгалтерського обліку, дозволяє нам зробити висновок, що вони все ж підтримують економічне трактування амортизації, тобто визначають її як засіб оцінки зниження вартості активу внаслідок його використання. Строк корисної експлуатації активу, що амортизується, встановлюється після розгляду таких факторів, які періодично переглядаються, якщо очікування відрізняється від попередніх оцінок: очікуваний фізичний знос, моральний знос. П(С)БО 7 «Основні засоби» визначено, що метод амортизації об'єкта основних засобів переглядається у разі зміни очікуваного способу отримання економічних

вигод від його використання. МСБО 16 «Основні засоби» зазначено, що після первинного визнання об'єкта основних засобів як активу його облік треба вести за собівартістю мінус сума будь-якої накопиченої амортизації. До підсумку балансу включається залишкова вартість, яка визначається як різниця між первинною (переоцінено) вартістю основних засобів та сумою накопиченого зносу.

Отже, суми нарахованої у звітному періоді та накопиченої амортизації дозволяють підприємствам здійснити оцінку основних засобів на дату балансу з урахуванням їх фізичного і морального зношення та очікуваної економічної вигоди від використання. При цьому важливим є вибір методу амортизації, який дозволяє врахувати фізичний та моральний знос та зміну корисності окремих об'єктів. За умови, що обраний метод нарахування амортизації не враховує реальний ступінь зношення об'єкта основних засобів або зміни їх вартості через ринкові коливання, підприємство повинне провести переоцінку залишкової вартості до справедливої. Ще одним аргументом на користь переоцінки об'єктів є те, що витрати на амортизацію нараховуються від первинної або залишкової вартості об'єктів, а доходи, генеровані активом – за поточною ринковою оцінкою, що суперечить принципу зіставності.

УДК 336

*Неміш Ю. В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
Тлумацький коледж ЛНАУ, м. Тлумач*

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРИБУТОК БАНКІВ

Результативність заходів щодо стабілізації економіки країни в часи кризи, забезпечення повернення до сталого розвитку багато в чому визначається надійністю банківської системи та адекватністю її діяльності реальним економічним умовам. На даний час перед банківською системою України постає суттєва проблема – подолання негативних наслідків світової фінансової та економічної кризи в Україні. Вважаємо, що особливу увагу слід приділити дослідженню механізму формування прибутку банків та аналізу факторів, що на нього впливають.

Здатність банків залучати депозити та підтримувати якість кредитів визначає витрати на сплату відсотків і формування резервів на покриття втрат за кредитами та цінними паперами. Без контролю над цими

статтями високі показники діяльності банків недосяжні. Процентний дохід за кредитами належать до стабільних джерел доходу банку. Стабільними доходами називають доходи, які залишаються практично незмінними впродовж достатньо тривалого періоду часу і можуть прогнозуватися на перспективу. Висока стабільність властива, перш за все, доходам від основної діяльності банку. Відсутність стабільності відображає ризикованість бізнесу. Важлива умова успішного розвитку комерційного банку – зростання доходів за рахунок стабільних джерел і відсутність значного впливу нестабільних джерел на зростання доходів. Успішна робота комерційного банку суттєво залежить від політики, якою він керується при виборі концепції власного розвитку, від характеру його діяльності, продукту, який він пропонує ринку. Це так звані внутрішньобанківські економічні фактори, серед яких важливим є оптимальне розміщення банківських коштів у різні види активів. При цьому корисним засобом для одержання максимального прибутку є ретельне зіставлення граничних витрат на залучення коштів із гранично можливими

доходами від активних операцій. Останнє означає, що банківські ресурси використовуватимуться ефективніше: зменшуватимуться видатки на формування грошових ресурсів і збільшуватиметься доходність активів.

Щодо впливу на прибутковість і результативність роботи банку визначальними внутрішніми факторами є концепція його розвитку та внутрішня економічна політика. Ці фактори мають обумовлювати такий розподіл активів та формування пасивів, який би забезпечував [1]:

- достатній ступінь надійності, що проявляється в розумному розподілі активів за функціональними групами на умовах строковості;
- достатній ступінь ліквідності, що виражається в управлінні портфелем активів на умовах строковості;
- достатній рівень рентабельності, що проявляється у максимізації прибутків від активних операцій та одночасній мінімізації витрат на залучення банківських ресурсів.

Особливе значення для успішної діяльності банку має фаза економічного циклу, в якій перебуває країна. У період кризи в цілому знижуються доходи суб'єктів економічної діяльності, відносно і навіть абсолютно скорочуються масштаби прибутку підприємств, у тому числі і комерційних банків. Усе це призводить до зниження ліквідності та надійності. За своєю сутністю прибуток банку являє фінансовий результат діяльності установи протягом певного періоду. Зокрема, в Енциклопедії банківської справи України зазначено наступне визначення даної

категорії: «Прибуток банку – перевищення доходів банку над витратами (різниця між ними) до сплати податку на прибуток». Фактори, які впливають на формування прибутку окремого банку, можна умовно поділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішні – ті фактори, поява та вплив яких на формування прибутку банку не залежать від його діяльності. До них можна віднести стан економіки країни, рівень розвитку промисловості, динаміку ВВП, рівень імпорту та експорту, рівень розвитку банківської системи країни, вплив законодавства та ін. За прогнозами експертів, у 2018 році серед основних зовнішніх факторів, які впливатимуть на прибуток банків України, слід звернути увагу на наступні: - нестабільність політичного середовища, що може призвести до відтоку ресурсів з банківської системи та погіршення якості активів банку; - можливість погіршення фінансового стану підприємств клієнтів банку внаслідок залежності від кон'юнктури на світових товарних і сировинних ринках, а також від можливих коливань попиту на продукцію вітчизняного експорту. Це потенційно може вплинути як на характеристики ресурсної бази банків, в яких значну частину становлять залишки на поточних рахунках юридичних осіб, так і на скорочення обсягів кредитування внаслідок зростання рівня кредитних ризиків; - прогнозоване уповільнення темпів росту виробництва у промисловості може привести до зниження доходів населення, зростання заборгованості з виплати заробітної плати, а також до зростання рівня безробіття. В цілому вважаємо, що тиск зовнішніх факторів на результати діяльності банків країни в 2018 році буде значним та, переважно, негативним. Внутрішні фактори – ті, поява та вплив яких на формування прибутку спричинені діяльністю банку, а також тими управлінськими рішеннями, які були прийняті його топ-менеджментом. До них можна віднести політику банку щодо формування структури активів та зобов'язань, виокремлення пріоритетних бізнес-напрямоків, орієнтири на певні групи клієнтів чи банківських продуктів, галузеву та регіональну диверсифікацію діяльності банку та ін. Основними внутрішніми факторами, що впливатимуть на прибуток банків України в 2018 році, згідно з прогнозами експертів [2], є: помірне нарощення банками України активів та зобов'язань; загострення конкурентної боротьби за залучення вільних ресурсів на внутрішньому ринку; розвиток та більш широке використання альтернативних каналів продажу банківських продуктів (Internet, mobile-banking). Відповідно, можна зробити висновок про те, що проблема оцінки механізму формування та факторів впливу на прибуток

банків України є достатньо актуальною в сучасних умовах розвитку банківської системи та потребує глибокого дослідження.

Суттєво впливає на фінансову стійкість та прибутковість також рівень, динаміка та коливання реальних доходів юридичних і фізичних осіб. Від цього, зокрема, залежить стійкість депозитної бази банку. У свою чергу рівень реальних доходів населення залежить від фази економічного циклу. Крім того, у банківській сфері зростає як міжбанківська конкуренція комерційних банків із різноманітними фінансово-промисловими групами, корпораціями, інвестиційними фондами та компаніями, страховими й пенсійними фондами, кредитними спілками тощо. Гостра конкуренція боротьби – важливий фактор впливу на прибутковість банківської діяльності.

Рівень прибутковості комерційних банків залежить також від загальноекономічної стабільності, що особливо відчутно впливає на діяльність вітчизняних банків. Розглядаючи фінансову стабільність і прибутковість банку, не можна не врахувати ставлення держави до банківської справи, принципи державного регулювання банківської сфери, відносини власності, заходи захисту підприємницької діяльності [3].

У міру розвитку фінансового ринку, державного регулювання банківського сектора, залежно від внутрішніх та зовнішніх чинників банки можуть застосовувати різні підходи до управління банківською прибутковістю. Всі вони мають свої недоліки і в чистому вигляді не використовуються при виборі загальної стратегії і тактики банку. Проте досить важливо для українських банків в сучасних умовах звернути свою увагу на управління прибутковістю банку.

Список використаних джерел:

1. Бушуєва І. В. Основні шляхи забезпечення прибутковості комерційного банку / І. В. Бушуєва // Банківська справа. – 2002. – №6. – С. 30 – 39.
2. Рибалка О.О. Підходи до управління прибутком банку / О.О. Рибалка // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 11. – С. 161–165.
3. Шинкаренко О.М. Проблеми питання оптимізації структури активів та пасивів / О.М. Шинкаренко // Збірник наукових праць ЧДТУ. – 2009. – №21. – С. 45-47.
4. Фридмен М. Если бы деньги заговорили / М. Фридмен. – М. : Изд-во "Дело", 1998. –210 с.

УДК 336.71

*Павленко О. П.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро*

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЗАЛУЧЕНИХ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

В сучасних умовах функціонування ринкової економіки слід відокремити основні проблеми банківської системи України. Тому виникає необхідність приділити найбільшу увагу подоланню кризових явищ, серед яких відбувається вплив ресурсів банківського сектору, погіршення якості кредитних портфелів та збиткова діяльність. Банківські ресурси є основою діяльності будь-якого банку. Це пояснюється тим, що від їх формування залежать масштаби його діяльності та обсяги отримуваних прибутків. Враховуючи банківську практику, в залежності від джерел створення, всі ресурси комерційних банків поділяються на власні, залучені та запозичені. Частка власного капіталу комерційного банку може займати невелику питому вагу у сукупному капіталі, а її загальноприйнята норма повинна бути не більше 8%. Така вимога обґрунтовується сферою банківської справи, при якій його діяльність пов'язана з використанням «чужих грошей», а власний капітал призначений для забезпечення інтересів вкладників і кредиторів банку, а також для покриття отриманих поточних збитків в ході банківської діяльності. Ресурсами комерційного банку виступає сукупність грошових коштів, що знаходяться у його розпорядженні і використовуються ним для виконання активних операцій. В економічній літературі, як правило, зустрічаються тотожні терміни «залучені кошти», «залучені ресурси», «залучений капітал», але кожен з них має свою специфіку. В наукових працях відомих вчених існують різні підходи до визначення терміну «банківські ресурси», як зазначає Ж. Довгань [1, с. 17] може визначатися за двома підходами. У вузькому розумінні банківські ресурси – це акумульовані банком вільні грошові кошти економічних суб'єктів на умовах виникнення зобов'язань власності чи боргу для подальшого розміщення на ринку з метою отримання прибутку. У широкому розумінні поняття «ресурс» (від французького «resources») трактується не лише як «засоби» і «запаси», а й як «можливості».

Залучені ресурси залишаються і досі найбільшою частиною пасивів банку, яка за своєю питомою вагою набагато перевищує його власні

кошти. Фактично залучені ресурси становлять основне джерело формування ресурсів комерційного банку, які спрямовуються на проведення активних операцій. Варто зауважити, що залучені та запозичені кошти комерційного банку є платними ресурсами, ціна на які залежить від їх виду, суми, валюти та строку залучення(запозичення). Детальний аналіз портфеля депозитних коштів, як складового елементу цілісного, комплексного та всебічного аналізу складу залучених ресурсів в банківській діяльності, тісно пов'язаний з необхідною передумовою підготовки та прийняття оптимальних управлінських рішень. Найчастіше під «залученим капіталом» комерційного банку розуміється сума коштів, отриманих від випуску та продажу боргових зобов'язань, до яких відносяться облігації і векселі. Тлумачення цього терміну пов'язано з можливим накопичення коштів або ресурсів в грошовій формі з метою довгострокового обертання [3, с.165].

На світовому фінансовому ринку частка залучених ресурсів в структурі пасивів складає від 60 % до 80 %. В Україні навпаки, частка строкових депозитів у загальній структурі депозитних ресурсів галузі складає 53,4%, при цьому у структурі депозитів таких системних банків суттєво переважають кошти до запитання (біля 80% загального обсягу депозитів юридичних осіб).

Ефективність роботи комерційного банку багато в чому залежить від оцінки порівняльної структури ресурсного капіталу, а також визначення складових механізму фінансового менеджменту. Для забезпечення конкурентоспроможності на ринку банківських послуг слід запропоновувати нові технології і банківські продукти. Однак важливо зазначити, що запровадження та розширення інноваційних банківських послуг має поєднуватись із постійним вдосконаленням традиційних напрямів обслуговування клієнтів.

Отже, використання банками оптимального підходу до організації та фінансового менеджменту залученими ресурсами надасть такі основні переваги, як: створення передумов для підвищення ефективності банківської діяльності за рахунок управління на всіх етапах від залучення до розміщення залучених ресурсів та сприймання логістикою фінансових та інформаційних потокових процесів у взаємозв'язку, сприяння визначенню необхідного та достатнього розміру капіталу для підтримки достатнього рівня ліквідності та оптимального рівня регулятивного капіталу [2].

Ефективна банківська діяльність неможлива без залучення грошових коштів на позичковій основі. Їх використання дає банкам змогу суттєво

розширювати межі своєї діяльності, ефективніше використовувати банківський капітал. Крім того, формування довгострокових кредитних ресурсів в економіці або вихід на новий рівень здійснення банківської діяльності можливий лише за умови сталого розвитку депозитної бази.

Вважаємо, що на сучасному етапі розвитку банківської системи, який характеризується посиленням інтеграційних процесів, загостренням конкуренції та нестабільністю функціонування фінансових ринків, одним з пріоритетних завдань для вітчизняних банків є забезпечення їх розвитку та стабільної діяльності через налагодження банківської діяльності, попередження і зниження ризиків, удосконалення механізму фінансового менеджменту залучення ресурсів на основі вищенаведеного підходу. Таким чином, результати впровадження зазначеного підходу щодо фінансового менеджменту залученими депозитними ресурсами банку сприятимуть підвищенню ефективності діючої депозитної політики банку. Крім того в рамках банківського менеджменту необхідна чітка послідовність дій з приводу її розробки та функціонування, які ґрунтуються на принципах економічної доцільності та узгодженості стратегічних та тактичних цілей щодо управління загальними ресурсами банківської установи.

Список використаних джерел:

1. Довгань Ж.М. Ресурси комерційного банку: формування та управління: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / Ж.М. Довгань; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 19 с.
2. Аналітичний огляд банків України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://bankorgafo.com/ubqrdf>.
3. Шевцова М.Ю., Бурчак Г.Е. Оптимізація формування ресурсної бази банку / М.Ю.Шевцова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». 2011. – Вип. 5(3). – С.161-170.

УДК 368.02

*Павленко О. П.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Мамчур Г. С.,
студ.гр ФБС-1-16,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро*

СИСТЕМА «ПОШУК» ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО МОНІТОРИНГУ СТРАХОВОГО РИНКУ

На сьогодні одним із найбільших ризиків страхового ринку є прояви шахрайства з боку застрахованих осіб. Цю проблему намагаються подолати в Україні впродовж багатьох років, та об'єднати бази кожної страхової компанії для обміну інформації ніколи не вдавалось. Причиною було перш за все те, що існувала недовіра між страховиками, небезпека витоку інформації та «крадіжки» клієнтів. За декілька років було створено продукт, який намагається подолати дану проблему.

Система «Пошук» - це платформа для обміну інформацією між страховиками без створення єдиної бази, а за допомогою обміну інформацією, яку надає сама страхова компанія. Вона створена для задоволення потреб страхових компаній, таких як:

- * Наявність достовірної інформації.
- * Виявлення шахрайства.
- * Лояльність агентів.
- * Наявність інформації про страхову історію.
- * Визначення збитковості клієнтів та об'єктів.
- * Застосування справедливого тарифу.
- * Точність у визначенні зносу.
- * Виключення зайвих витрат.
- * Оптимізація процесів.
- * Підстави для аргументованої відмови.
- * Підвищення якості інформації для прийняття рішення.
- * Прозорість та оперативність прийняття рішення.

Система «Пошук» - це технологічна, надійна, безпечна платформа обміну інформацією страховими компаніями. Кожен з пошукових параметрів може бути в різних ролях з різних страхових випадків - потерпілий, страхувальник, авто потерпілого і т.п. Вона встановлюється на веб-сервер, що надає змогу використовувати її з будь-якого місця, для

будь-якої кількості користувачів. Система надає два основних продукти: – Моніторинг співпадінь - робиться в системі автоматично як порівняння ваших даних та даних інших страхових компаній. – Пошук за параметрами - інформація надається за конкретним запитом користувача. В результаті отримується в першому випадку - дані про кількість страхових компаній та страхових випадків, де є клієнти та об'єкти; в іншому - конкретний звіт про наявність страхових випадків за участю параметру, що вказаний вами як пошуковий [1].

Особливості системи:

- * Всі дані зберігаються в самих СК;
- * Взаємодія між СК-учасниками здійснюється автоматично.

В системі забезпечено:

- * конфіденційність обміну;
- * захист персональних даних;
- * цілодобовий безвідмовний доступ.

Параметри Системи «Пошук» налаштовано для обміну інформацією про недобросовісних страховальників. Кожен учасник самостійно вирішує необхідність та можливість внесення такої інформації, в разі позитивного рішення зазначає це у власній обліковій системі, або формує перелік в файлі формату Excel й надає доступ іншим учасникам системи. В разі, коли при моніторингу або пошуку співпадають параметри, дані з такого переліку про 12 інцидент та його учасника із відповідним коментарем будуть доступний стороні, що запитала інформацію. Для цього в системі наявні такі категорії:

1. «Підвищений ризик» - для осіб, що імітують та / або здійснюють навмисні дії для настання страхового випадку та подальшого отримання страхової виплати.

2. «Досвідчений страховальник» - для осіб, що зловживають умовами договорів страхування / законом про обов'язкове страхування відповідальності власників ТЗ, скаргами до контролюючих органів.

3. «Агент/співробітник» - для осіб, які зловживають службовим становищем («втрата» полісів, страхування «задніми числами», прийняття нелегітимних рішень по страховим випадкам і т.п.).

4. «Парк ТЗ» - для компаній, які страхують транспортний парк із високим рівнем збитковості.

5. «Сервісна компанія» - для СТО, експертних та інших компаній, які недобросовісно виконують роботи по заявках страховиків

В системі на сьогодні є можливість:

1. Отримувати інформацію по страховим випадкам: дата настання, дата реєстрації, дата прийняття рішення, тип рішення, сума виплати, внутрішній реєстраційний №, додаткова інформація.

2. За такими пошуковими параметрами: ПІБ особи, номер та серія паспорту особи, ПІН особи, державний реєстраційний номер ТЗ, VIN код ТЗ, ЄДРПОУ.

3. По страхових продуктах: автоцивілка, туристичне страхування, медичне страхування, страхування відповідальності перевізника, страхування вантажу, страхування відповідальності третіх осіб, с/г страхування, страхування майна. Дана система має такий ступінь захисту, як : – Вся інформація зберігається у учасника. ІЗ – Запит шифрується ключем, без якого розшифрувати відповідь неможливо. – Запитом та відповіддю передаються лише параметри, що були предметом пошуку. – Компанії-координатору передається лише індекс – частковий хешфайл. Даною системою вже почали користуватись провідні страхові компанії, такі як Провідна, УНІКА, Універсальна, БрокБізнес. Зараз на стадії тестування перебувають АХА Страхування, Альфа Страхування, Українська Страхова Група, ТАС СГ, ХДІ Страхування, РЗУ Україна, ОРАНТА. Дана платформа на сучасному етапі може стати стабілізатором страхового ринку і регулятором інформаційного середовища для страхових компаній. Дана система забезпечить продажі агентам, дані про страхові історії андерайтерам, врегулювальникам підтвердження унікальності страхового випадку, а страхові компанії отримають взаємодію стосовно страхових випадків [2].

Список використаних джерел:

1. Герасименко О. Пошук. Моніторинг співпадінь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tinex.com.ua/sites/default/files/presentations/systema_poshuk_-_1_-_zagalna_prezentaciya.pdf.

2. Андрієнко В. М., Кобко Р. В., Сутність та місце безпеки ринку страхових послуг в економічній безпеці / В. М. Андрієнко, Р. В. Кобко // Економіка та держава. – 2017. №5. –[Електронний ресурс].– Режим доступу: www.economy.in.ua/pdf/5_2017/7.pdf.

УДК 005.511(477)

*Павленко О. П.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Мрочко В. Ю.,
студентка групи ФБС-1-16,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Бізнес-планування – це сучасний і досить популярний термін на сьогодні в бізнес-середовищі. Але розробка бізнес-планів і ведення діяльності в руслі постійного бізнес-планування з урахуванням всіх нюансів даного поняття (постійний моніторинг ринку, стану конкурентної середи, складання планів для впровадження будь-яких змін і т.д.) на вітчизняних просторах знаходяться на відчутній відстані від європейських практик розвинених країн.

Багато бізнесменів, які опрацювали не одне зарубіжне видання з розробки бізнес-планів і намагаються дотримуватися рекомендацій, викладених у них, стикаються з нерозглянутими там, та й невідомими на Заході труднощами. На відміну від західних країн, ділове планування в Україні має ряд особливостей.

Українське законодавство на сьогодні не закріплює обов'язковість розробки бізнес-плану. Останній є новим документом для більшості українських підприємств. Незважаючи на прагнення країни приєднатися до європейської спільноти та підвищити стандарти якості продукції, послуг та принципів ведення бізнесу, значно поширена позиція, яка заперечує доцільність розробки розгорнутого бізнес-плану і передбачає, як альтернативу, стисле техніко-економічне обґрунтування. Іноді вважається, що відсутність проробленого бізнес-плану може бути компенсована знанням “глибин” вітчизняного бізнесу й інтуїцією.

Для такого стану подій в Україні існує багато передумов. Неконкурентоспроможність українських бізнес-планів пояснюється цілим рядом помилкового ставлення до цього питання перш за все зі сторони замовників бізнес-планів (під замовником розуміється юридична або фізична особа, яка володіє певною бізнес-ідеєю і прагне до її реалізації). Для цього необхідно знайти інвестора, якого можна залучити саме якісним бізнес-планом. Цей документ власник ідеї може доручити

розробити своїм внутрішнім спеціалізованим підрозділам, які частіше всього в дрібному та середньому бізнесі просто відсутні, або ж замовити у сторонньої організації, яка пропонує такі послуги, маючи висококваліфікованих досвідчених фахівців у сфері бізнес-планування та консалтингу. Розглянемо саме останню ситуацію і, впливаючи з української практики, проблеми.

Бізнес-план повинен коротко та чітко відображати план реалізації проекту. Він дає змогу інвестору оцінити якість проекту та можливості учасників. Тобто це основний документ, переглянувши який, інвестор може прийняти рішення про вкладення своїх коштів у конкретну ідею. В той же час цей документ надає можливість особі, яка має певну бізнес-ідею, донести її до інвестора і отримати кошти на її реалізацію. Отже, можна зробити висновок, що даний документ являється корисним для кожного учасника бізнес-проекту і сприяє розвитку підприємництва та розвитку економіки і суспільства в цілому. Але дійсність і практичні аспекти відрізняються від теоретичних.

Окрім ціни бізнес-плану замовник зацікавлений у результаті. А щоб його отримати, важливо виокремити та позбавитися від певних помилкових позицій та поглядів, що супроводжують українських підприємців при замовленні даної специфічної послуги. Отже, розглянемо основні помилки замовників бізнес-планів.

Перш за все, найпоширеніша проблема полягає у обсязі робіт, який замовник бажає отримати від розробників. Замовник вважає, що бізнес-план у нього вже є і все, що необхідно, це консолідувати цифри у таблиці, які потім буде легко аналізувати інвесторові. Але в більшості випадків при детальному ознайомленні спеціаліста з об'ємом робіт виявляється, що замовник має лише опис своєї ідеї а для того, щоб фінансовий план був переконливим, потрібно ще серйозно попрацювати. Тобто на практиці бізнес-середовище зіштовхується з проблемою недостатньої обізнаності керівників у питаннях бізнес-планування і звідки беруться цифри, здатні вразити інвестора.

Отже, будь-який бізнес-план включає в себе три блоки: маркетинговий, організаційний і фінансовий. Перші два блоки бізнес-плану можна фактично розглядати, як підготовку вихідних даних для третього, фінансового. У маркетинговому блоці готуються вихідні дані для дохідної частини фінансового плану, в організаційному – для видаткової. Ось якщо всі ці цифри у вас є, тоді все готово для головного фінансового планування, оскільки в переважній більшості випадків саме

там будуть зосереджені дані, що цікавлять інвесторів і замовників бізнес-плану. Фінансовий блок в обов'язковому порядку містить:

- бюджет доходів і витрат, який ілюструє прибутковість проекту;
- бюджет руху грошових коштів, який розраховується для визначення розміру інвестицій, термінів їх використання і повернення;
- розрахунок фінансових показників, що відображають прибутковість і стійкість проекту.

Але не варто робити швидких висновків і ставати прихильником поширеного погляду, що єдиним вагомим результатом бізнес-плану є фінансовий план. Безумовно, прогноз фінансових показників цікавить інвестора в першу чергу. Але, як правило, гарні цифри потрібно обґрунтувати і в цій справі будуть корисні і грамотний аналіз ринку, і переконлива програма просування та продуманий план розвитку продукту. А у випадку, якщо бізнес-план розробляється і для «внутрішнього користування», організаційний план повинен бути опрацьований максимально детально, щоб стати реальним керівництвом до дії.

Нажаль, іноді замовники взагалі вважають, що інвестор читає тільки резюме бізнес-плану, основу якого складають ключові фінансові показники. Але далеко не всі інвестори такі легковажні, адже не варто забувати про те, що він інвестує свої кошти і напевно прагнутиме бути максимально детально ознайомлений з бізнес-проектом. Саме тому бізнес-план повинен розроблятися поступово, починаючи з опрацювання маркетингової частини, щодо якої знову ж в українському бізнесі існують помилкові стереотипи, план – це все, маркетинг – ніщо. Навіть розуміючи необхідність обґрунтування дохідної частини, деякі замовники намагаються викреслити зі складу робіт аналіз ринку і опрацювання тактики маркетингу, вважаючи це зайвою тратою коштів за інформацію, яка не відіграє кардинальної ролі в їх діяльності.

У багатьох випадках маркетинговий блок, що включає дослідження ринку – це найбільш трудомістка частина бізнес-плану: ємність і динаміку ринку, виявлення конкурентів, їх слабкі і сильні сторони, розробка стратегії конкуренції, аналіз можливих постачальників, розробка тактики діяльності на ринку: ціноутворення, способи продажів і просування товару, перспективи розвитку і т.д.

Розглянемо ще один проблемний аспект бізнес-плану, а саме аналіз ризиків. Незважаючи на той факт, що даний пункт входить у структуру бізнес-плану практично кожного стандарту, частіше за все до цього пункту підходять без особливої відповідальності, вставляючи в документ

шаблонний примірник, навіть не корегуючи його з огляду до специфіки бізнес-проекту. Такий підхід являється вкрай непрофесійним. Розробник зобов'язаний виявити всі ймовірні ризики, тобто можливі обставини, здатні привести до істотного погіршення показників проекту. Потім по кожному ризику розробляються заходи, спрямовані на його запобігання або компенсацію його негативного впливу. На завершення проводиться кількісна оцінка наслідків негативного розвитку подій і розрахунок фінансових показників за умови такого сценарію. Таким чином, в результаті роботи над цим пунктом бізнес-плану замовник отримує відповіді на два питання:

- які ризики найбільш небезпечні для життєздатності проекту?
- що робити, щоб запобігти найбільш небезпечні ризики та їх негативні наслідки?

Слід відмітити також один із основних і частіше за все вирішальних аспектів специфіки бізнес-планування в Україні – ціна. Якісний, достовірний бізнес-план створюється висококваліфікованими спеціалістами під конкретний проект з урахуванням цілого ряду індивідуальних особливостей. Звісно, його ціна не низька, як і аналогічні консалтингові послуги. Саме тому замовники часто обирають не весь документ, а певні його частини, які являються для них найбільш складними і важливими при аналізі. Таке положення справ і являється передумовою появи всіх вище перерахованих помилок і хибного ставлення до певних структурних підрозділів бізнес-плану.

Якісний бізнес-план дасть змогу розв'язати чимало завдань, основними серед яких є такі:

- 1) обґрунтування економічної доцільності нових напрямків розвитку;
- 2) розрахунок очікуваних фінансових результатів діяльності, насамперед обсягів продажу, прибутку, доходів на капітал;
- 3) визначення джерел фінансування обраної стратегії, тобто способів концентрації фінансових ресурсів;
- 4) підбір працівників, спроможних реалізувати такий план.

Список використаних джерел:

1. Чичун В.А., Паламарчук В.Д. Бізнес-планування як фактор успішної підприємницької діяльності // Соціум. Наука. Культура. – 2010. – 21(18). – 86с. – С.58-63.
2. Планування діяльності фірми: навч.-метод. посібник / Алексєєва М. М. – К.: Фінанси і статистика. – 2011. – 248 с.

УДК 336.77:631

*Павленко О. П.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи і страхування,
Рудакова В. Ю.,
студентка групи ФБС-1-17,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУЧАСНОГО АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Аграрна сфера є найбільш перспективним напрямком зростання добробуту України. Протягом останніх років економіка тримається переважно за рахунок аграрного сектора.

У значній мірі ефективність функціонування підприємств аграрного сектору залежить від їх фінансування. Зазвичай, фермерським господарствам не завжди вдається покривати свої витрати, тому часто вони вдаються до кредитів. Проте цей вид фінансування є переважно недоступним для агросфери. Однією з причин є надвисокі ставки за користування кредитами. Фермери змушені шукати для своїх господарств більш вигідні джерела фінансування до яких відносяться лізинг, пряме інвестування, фондовий ринок та інше [2].

Підприємства сільського господарства потребують великих коштів для фінансування своєї поточної діяльності, впровадження новітніх технологій, страхування існуючих ризиків. З цією метою використовуються власні та залучені фінансові ресурси: інвестування та кредитування. Однак аграрний бізнес потрапив у пастку обмеженого доступу до ресурсів за наявності значної кількості фінансових інструментів на ринку України [3].

В умовах збільшення обсягів сільськогосподарського виробництва інвестиційна активність у цій галузі залишається низькою. Інвесторів зупиняє ряд причин, серед яких корупція, глибока економічна криза, нестабільна та не прогнозована політика держави, незахищеність прав землевласників, неефективність економічних реформ. Зважаючи на це, інвестиційні надходження в аграрну сферу також є обмеженими.

У системі фінансування на банківське кредитування сільського господарства припадає близько 25%. Воно є другим після внутрішнього самофінансування. Проте нинішнє становище економіки в цілому і банків зокрема свідчить про те, що не всі вони можуть займатися таким ризикованим видом страхування, як страхування аграріїв. Банки, що

йдуть на такий ризик прискіпливо ставляться до оцінки кредитоспроможності позичальників. Тож взагалі відсутнє кредитування сільськогосподарських підприємств без застави. Найкращою заставою для більшості банків є ліквідне майно. Проте в якості кредитної застави можуть використовуватися складські свідоцтва та інші товаророзпорядчі документи на сільськогосподарську продукцію. Ці пункти роблять банківське кредитування неможливим для малих підприємств, та і не кожен середнє господарство в змозі задовільнити зазначені вище пункти.

Аграрії шукають інші способи фінансування власних господарств. Однею з альтернатив банківському кредиту є аграрні розписки.

Аграрна розписка — це товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника (із забезпеченням заставою) здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених умовах. Відповідно до Закону України «Про аграрні розписки» [1] аграрії зможуть отримати кошти в обмін на гарантію поставки продукції чи оплати розписки у майбутньому. Привабливість механізму аграрних розписок для сільськогосподарських виробників полягає у простоті оформлення та обігу цього інструменту, забезпеченні заставою майбутнього врожаю з визначеної земельної ділянки, можливості розрахунків сільськогосподарських підприємств за розпискою майбутнім урожаєм, функціонуванні єдиного реєстру аграрних розписок з можливістю пошуку обтяжень як за конкретною особою, так і за земельною ділянкою [3].

До пілотного запуску такої альтернативи звернулися декілька областей України, проте масового розповсюдження аграрні розписки не набули. Існує декілька перепон у впровадженні такого методу:

- відсутність достатньої обізнаності у використанні інструменту всіма учасниками;
- недостатній розвиток системи страхування сільськогосподарського виробництва;
- відсутність досвіду банківських установ як учасників обігу аграрних розписок;
- відсутність єдиного реєстру земельних ділянок.

Державна підтримка агровиробників заключається у здешевленні кредитів та компенсації лізингових платежів. Здешевлення кредитів відбувається за рахунок субсидування частини процентів за використання кредитів наданих банками, а компенсація лізингових платежів відбувається за рахунок часткового відшкодування платежів за

сільськогосподарську техніку або обладнання на умовах фінансового лізингу.

Отже, аграрний сектор є складним і ризикованим економічним суб'єктом. Певна кількість є збитковою і для того аби існувати потребує залучення додаткових коштів. Для достатнього функціонування аграрії використовують усі можливі джерела фінансування, однак жоден з них не є досконалим. Також, нестабільна політична ситуація країни гальмує розвиток аграрного сектору, що в свою чергу сповільнює зростання економіки держави.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про аграрні розписки» від 6 листопада 2012 р. № 5479-VI. // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/5479-17>
2. «Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи»: монографія / [І. В. Абрамова, О. М. Віленчук, Д. І. Дема та ін.]; за ред. проф. Д. І. Деми. – Житомир: ЖНАЕУ, 2015. – 364 с.
3. ©Пропозиція - Головний журнал з питань агробізнесу <https://propozitsiya.com/ua/finansove-zabezpechennya-silskogospodarskih-pidприємств>.

УДК 331

*Павленко О. П.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Якимчук Ю.М.,
студ.гр. ФБС-1-16,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро*

СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ОРГАНІЗАЦІЙ НА СУЧАСНОМУ СТРАХОВОМУ РИНКУ

Динамічні зміни розвитку організації, які пов'язані з новими технологіями, глобалізацією діяльності, обумовлюють необхідність пристосування організації до швидких змін оточуючого середовища, необхідність прогнозування своїх дій і розробки стратегії на майбутнє. Швидкий розвиток сучасного страхового ринку, зростаюча конкуренція серед страхових компаній, величезний потенціал ринку – все це на даний час вимагає від керівників страхових компаній створення і застосування

більш ефективною і прогресивною системи управління. Разом з тим, на сьогодні в Україні не існує чітких розроблених підходів до системи стратегічного управління в страховій організації. Здебільшого більшість організацій повинні самі визначати параметри зовнішнього середовища, асортимент продукції, ціни, ринки збуту, свої дострокові цілі та стратегії їх досягнення [2].

Основними посиланнями для розробки стратегії поведінки організації є:

- швидкі зміни зовнішнього середовища (якщо середовище практично стабільне, то немає особливої потреби займатися розробкою стратегії);

- інтеграційні процеси, що відбуваються в економіці (як наслідок цього, виникнення акціонерних товариств, асоціацій, промислово-фінансових груп, утворення різних альянсів і активна поведінка цих суб'єктів на ринку);

- процеси, які протікають у внутрішньому середовищі організацій, а саме відокремлення процесів управління майном, володіння власністю (власник підприємства) та процесів виробництва, збуту (компетенція управляючих, директорів, менеджерів);

- глобалізація бізнесу. Глобальні фірми, що розглядають світ як одне ціле, де зникають національні відмінності і проходить стандартизація споживання, ставлять вітчизняні підприємства у жорсткі умови конкуренції. Поведінка організації на зовнішньому ринку значною мірою визначається внутрішніми її можливостями і перспективами розвитку при досягнутому рівні стратегічного управління. В залежності від обраної стратегії та вмілої її реалізації на практиці залежить розвиток страхового ринку.

Очевидно те, завжди ринкове господарство відрізняється коливанням кон'юнктури і для того аби це передбачити і в потрібний момент пом'якшити, потрібно розробити вдалу стратегію розвитку страхового ринку. Існує безліч визначень поняття стратегія, наприклад, вчений А. Чандлер тлумачить це поняття так, що на різних етапах розвитку стратегічного управління поняття стратегія визначалося як «процес визначення довгострокових цілей» чи «встановлення ідеальної аналітичної мети». Конкретніше проаналізував межі стратегій І. Ансофф, який стратегію так трактує: Системний підхід, який забезпечує складній організації збалансованість і загальний напрям зростання .

Поняття стратегії які наводить М.Портер, полягає в тому, що стратегія це наступальні чи оборонні дії, спрямованні на створення усталеного становища галузі, з метою успішного подолання п'яти чинників

конкуренції, і отже, гарантування максимальної віддачі від капіталовкладень фірми. Головним завданням стратегії виступає створення унікальної позиції. Якщо узагальнити всі вище сказані тлумачення, то можна дійти висновку, що стратегію можна розглядати як: стратегія план розвитку, стратегія як засіб реалізації цілей, стратегія як перспективний напрям розвитку; Будь-яке управління повинно мати стратегічний аспект, який полягає в тому, що повинні бути встановлені стратегічні орієнтири та розроблені варіанти розвитку системи під дією управлінських впливів з врахуванням тенденцій у внутрішньому та зовнішньому середовищі та дій конкурентів [1].

Стратегія виступає засобом для реалізації мети, а орієнтир характеризує напрямок руху об'єкту до вже встановленої мети. Отже, процес формування стратегічних орієнтирів розвитку страхового ринку, на нашу думку є доволі складним і його б доцільно було б проводити на двох рівнях і в декількох етапах. Отже, використання вище згаданих підходів в процесі стратегічного розвитку страхового ринку дозволить розуміти об'єктивні властивості процесів стратегічного планування і на цій основі сформувані методи стратегічних орієнтирів розвитку страхового ринку. Важливе значення у з'ясуванні природи страхового ринку, має чітке визначення сутності його продуктивної спрямованості.

Інвестиційна діяльність страхових організацій є важливим чинником впливу на розвиток страхового ринку країни, оскільки пасивні кошти, які вони отримують від страхувальників, стають активним капіталом, що обертається на фінансовому ринку. Фінансові ресурси, які акумулюються у вигляді страхових резервів, виступають важливим джерелом інвестицій в економіку. У розвинених країнах світу страхові компанії за обсягами інвестиційних вкладень перевищують загально визначених інституціональних інвесторів – банки й інвестиційні фонди. Для прикладу, прибуток від інвестицій у зарубіжних страхових компаніях становить у середньому 20–30 % від сукупного доходу, в країнах СНД – 3–10 %, а в Україні 2–3 % [3].

Так згідно із Законом України «Про страхування» та «Правилами формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя», основними інструментами інвестування для страхових компаній є:

1. Грошові кошти на поточному рахунку.
2. Банківські вклади (депозити).
3. Валютні вкладення згідно з валютою страхування.
4. Нерухоме майно.

5. Акції, облигації, іпотечні сертифікати.
6. Цінні папери, що емітуються державою.
8. Інвестиції в економіку України за напрямами, визначеними Кабінетом Міністрів України
9. Банківські метали.
10. Готівка в касі в обсягах лімітів залишків каси, установлених Національним Банком України [4].

Інвестиційна діяльність дозволяє акумулювати додаткові надходження у вигляді доходів від розміщення власних та залучених коштів, а саме: відсотків на суми залишків на поточних рахунках у банку, відсотків від розміщення коштів на депозитних рахунках у банку, відсоткового доходу за борговими цінними паперами, відсотків за надання довгострокових інвестиційних кредитів, дивідендів за акціями, тантьєми, надходжень від реалізації основних засобів. При цьому вихідний грошовий потік від інвестиційної діяльності формується в результаті реалізації операцій з розміщення коштів на поточних та депозитних рахунках у банку, придбання об'єктів нерухомості, вкладення коштів в основні засоби та придбання інших фінансових інструментів [2, с. 237].

Отже, можна стверджувати, що діяльність страховика, пов'язана з розміщенням та управлінням страховими резервами, по суті є інвестиційною діяльністю. Але на сьогоднішній день однозначне трактування функціонування страхового ринку відсутнє. Щодо процесу формування стратегічних орієнтирів розвитку страхового ринку включає в себе такі елементи: постановка цілей, розподіл ресурсів, що забезпечує досягнення поставленої мети, адаптацію до зовнішнього середовища-координація та регулювання внутрішніх процесів та організаційні зміни.

Список використаних джерел:

1. Базилевич, В. Д. Страхова справа [Текст] / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – К. : Знання, 2015. – 351 с.
2. Козьменко, О. В. Нові вектори розвитку страхового ринку України [Текст] : монографія/ [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін. ; кер. авт. проекту д. е. н., проф.О. В. Козьменко]. – Суми: Університетська книга, 2012. – 315 с.
3. Плиса В. Й. Страховий менеджмент [Текст] : навчальний посібник / В. Й. Плиса. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 378 с.

4. Про страхування [Електронний ресурс] : закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР зі змінами та доповненнями. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

УДК 657

*Панасюк Н. В.,
викладач-методист вищої категорії,
Сніжко Т. М.,
студентка,
Шацький лісовий коледж ім. В. В. Сулька, м. Шацьк*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ У ДЕРЕВООБРОБНІЙ ГАЛУЗІ

Промислову продукцію галузей лісового комплексу виготовляють промислові виробництва - лісозаготівельне, лісохімічне, деревообробне, целюлозно-паперове та ін.. На сьогодні деревообробна промисловість України є перспективною галуззю, від розвитку якої залежить створення нових робочих місць, наповнення бюджету, зростання конкурентоспроможності регіонів.

Галузь має значний потенціал у виробництві енергозберігаючої продукції, попит на яку має стійку тенденцію до зростання, що визнано Міжнародними організаціями. Розвиток цієї галузі дозволить українському виробнику вийти на зовнішні ринки, зокрема європейські, та інтегруватись до глобальних ланцюгів створення доданої вартості.

Деревообробка – технологічна дисципліна, суть котрої зводиться до виготовлення виробів із дерева та їх обробки, а також обробки деревини в цілому. Асортимент продукції деревообробного виробництва на окремих підприємствах включає понад сто найменувань. Основна продукція деревообробного виробництва – це пиломатеріали, шпон, клеєна фанера, деревостружкові та деревоволокнисті плити та інші товари. Сукупно вони є матеріалами для виготовлення меблів, стандартних будинків, товарів культурно-побутового призначення та інших виробів. У деревообробному виробництві виготовляють чорнові меблеві заготовки, паркет, ящичні комплекти, столярні вироби, технологічну тріску, клепку та інші важливі для народного господарства та населення товари.

Виробництво – це процес створення вартості нової продукції.
Бухгалтерський облік витрат виробництва ведеться на рахунку 23

«Виробництво». Визначальними факторами у виборі методу обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції є: галузь діяльності та тип виробництва, особливості технологічного процесу, номенклатура продукції, тощо.

Витрати на виробництво пиломатеріалів та інших виробів з дерева обліковується в субрахунку 234 «Інше виробництво». За дебетом 234 субрахунка відображаються фактичні витрати на розпилювання деревини у кореспонденції з затратними рахунками, за кредитом - списання цих витрат на готову продукцію.

Аналітичний облік за рахунком 23 ведеться за видами виробництв, за статтями витрат і видами або групами продукції (робіт, послуг), що виробляються. Зокрема:

2341 – Розпилювання деревини. На цьому субрахунку обліковуються витрати по розпилюванню колод на пиломатеріали (дошку, брус, шпали), які складаються з виробничої собівартості деревини, яка склалася на місці її заготівлі з врахуванням витрат на перевезення, з розподілом найменування сортименту деревини, породи, сорту, діаметра.

2342 – Переробка основної сировини. Рахунок призначений для обліку пилопродукції в цехах переробки деревини у відповідності з актами розпилювання за видами продукції (дошка обрізана, вагонка, заготовки для вікон, дверей, штахетник і т.п).

2343 – Переробка відходів. До переробки відходів відноситься виготовлення дранки, паливних брикетів, паливних пучків (пакетів). Величина фактичних витрат на виготовлення 1 м³, наприклад, паливних пучків являє собою собівартість продукції переробки, виготовленої з відходів.

2344 – Розпилювання давальницької сировини. Давальницька сировина - це лісопродукція, яка передана власником тимчасово на баланс підприємства тільки у кількісному варіанті з зазначенням породи та сорту.

При розпилюванні колод деревини, лісгоспи, обраховують величину витрат, необхідних для розпилювання деревини. Ця сума являється величиною плати (ціною) за надані послуги з розпилювання лісопродукції.

Калькулювання собівартості продукції в деревообробному виробництві здійснюється за такими калькуляційними статтями: сировина і основні матеріали, покупні напівфабрикати, корисні відходи (вираховуються), сушка деревних напівфабрикатів, пальне і енергія на технологічні потреби, основна заробітна плата виробничих робітників, відрахування на соціальні заходи, витрати на утримання і експлуатацію

устаткування, цехові витрати, загальнозаводські витрати, втрати від браку, інші виробничі витрати, поза виробничі витрати. Центром витрат і відповідальності за їх облік є майстерні або невеликі дільниці, які включають всі витрати: вартість заготовки, витрати на оплату праці з відрахуваннями на соціальні заходи, а також витрати на утримання приміщень і експлуатацію обладнання та інструментів. У столярних цехах, які виготовляють комплекти столярних виробів у значних кількостях і різного призначення, можуть виділятися окремі центри витрат технологічних матеріалів, на робочу силу і на засоби праці, відповідно до прийнятої технології і організації виробництва.

Тобто, якщо центри відповідальності організувати неможливо чи непотрібно (на малих підприємствах, де за витрати всіх виробничих ресурсів відповідає одна особа), то облік витрат у розрізі центрів потрібний в усіх випадках, на всіх без винятку виробничих підприємствах.

Важливим завданням для керівництва деревообробних підприємств є побудова раціональної, ефективної і в повній мірі адаптованої до галузевої специфіки системи бухгалтерського обліку та контролю. Форми первинних документів і порядок записів в них узгоджуються відповідно до способів і прийнятого на підприємстві порядку переміщення матеріалів з однієї операції на наступну. У виробничих звітах фіксуються нормативні дані про виробничий процес.

Отже, специфіка технологічних особливостей лісопильних підприємств повинна знаходити своє відображення в системі організації обліку і контролю та механізми їх впливу на результати діяльності, тощо.

У цілому побудова обліку витрат деревообробної галузі має відповідати технологічному процесу виробництва і, в тому числі, організаційній структурі підприємства, тобто процедура обліку формування витрат повинна максимально відображати ті процеси, які характерні для технології та організації виробництва конкретного підприємства.

Список використаних джерел:

1. Ластовецький В.О. Виробничо-комерційний облік і внутрішньо господарська (управлінська) звітність за центрами витрат і відповідальності. — Чернівці: Місто, 2005. — С. 97–129.
2. Ластовецький В. О. Чи можна удосконалити те, чого немає // Бухгалтерський облік і аудит. — 2007. — № 3. — С. 63–64.

УДК 657

*Плаксієнко В. Я.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
Нікіфорова А. М., Кича М. В.,
ЗВО «Магістр» за ОПП Облік і оподаткування,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава*

СТРАХУВАННЯ МАЙНА ЯК СКЛADOVA ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА: ВИЗНАННЯ ТА ОБЛІК

Страховання майна набуває все більшої популяризації у господарській діяльності підприємств, що дбають про захист свого бізнесу та мінімізацію підприємницьких ризиків.

Для комплексного розуміння та об'єктивного відображення страхових витрат у обліковій підприємства необхідно розуміти не лише їх економічний зміст, а й інституційну природу. На думку Н. А. Канцедал, це сприятиме усуненню проблеми обмеженого декларування функцій, предмета і об'єктів бухгалтерського обліку, обґрунтованому застосуванню методологічних новацій, методики і техніки використання бухгалтерських рахунків та формування фінансової звітності [2, с. 97].

В зв'язку з цим для належної організації обліку розрахунків зі страховання необхідно з'ясувати економічну природу понять: Страховик, страховальник, страхова сума, страховий випадок, страхове відшкодування, страхова відповідальність, страхове свідоцтво: 1) страховик – це юридична особа, яка здійснює страховання; 2) страховальник – юридична або фізична особа, яка вступила в страхові відносини зі страховиком, сплачує страхові внески і претендує на страхове відшкодування збитків за застрахованими подіями; 3) страхова сума – сума, на яку страхується об'єкт згідно закону (обов'язкове страховання) або за договором (добровільне страховання). У майновому страхованні страхова сума визначається на одиницю об'єкта, що підлягає страхованню (будівля, споруда, автомобіль, голова ВРХ тощо), або в цілому за конкретною класифікаційною групою майна (основні засоби, майно господарського комплексу, площа посіву та інше); 4) страховий випадок – подія, з настанням якої страховик зобов'язаний за законом або за договором виплатити страхове відшкодування (страхову суму); 5) страхове відшкодування – сума, яку повинен виплатити страховик за майновим страхованням для покриття збитків страховальнику спричинених настанням страхових випадків; 6) страхова відповідальність

(страхове покриття) – зобов'язання страховика сплачувати страхове відшкодування або страхову суму, передбачену договором; 7) страхове свідоцтво – документ, що засвідчує факт страхування відповідно до встановлених законодавством норм.

В бухгалтерському обліку страхування об'єкта основних засобів або іншого майна включається до складу загальноновиробничих, адміністративних, збутових або інших операційних витрат.

Аналітичні рахунки відкривають у відповідності до укладених договорів страхування. При настанні страхового випадку отримане від страховика страхове відшкодування відображають у складі доходів у періоді одержання страхових актів згідно з п. 19 П(С)БО «Дохід» обліковують на рахунку 746 «Інші доходи» [3].

Так, наприклад, якщо об'єктом страхування є автомобіль, що обслуговує адміністративні потреби підприємства, застрахований згідно договору на 6 місяців, сума страхового відшкодування у разі настання страхового випадку – 25000 грн, страховий платіж за весь період страхування становить 5400 грн, облікове відображення операцій зі страхування буде наступним (табл.).

Таблиця

Облік витрат на страхування майна підприємства

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума
1. Сплачено страхові внески згідно укладеного договору страхування	655	311	5400
2. Визнання страхового платежу (за весь період страхування) у складі витрат майбутніх періодів	39	655	5000
3. Щомісячне поступове перенесення страхового платежу на витрати звітного періоду рівними частинами	92	39	900
4. Формування фінансового результату в кінці звітного періоду	791	92	5400
5. Відображення страхового відшкодування внаслідок настання страхового випадку (згідно страхового акту)	375	746	25000
6. Отримано суму страхового відшкодування	311	375	25000

Важливим при цьому є власне момент визнання витрат, що визначається не датою сплати страхового платежу, а періодом, за який він сплачується. Якщо умовами договору страхування передбачена одноразова сплата страхових платежів при укладенні договору за весь строк страхування, оплату страхового полісу, перераховану авансом, спочатку відображують за дебетом рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів», а потім списують на собівартість готової продукції, робіт, послуг або до витрат того місяця, до якого вони належать згідно з договором страхування [1].

Таким чином, визнання страхових витрат в бухгалтерському обліку відбувається у випадку, коли страховальник здійснює страхові платежі. Підставою для страхових платежів є договір, в якому прописано їх розмір, порядок та умови сплати. Якщо дія договору страхування припадає на один звітний період, страхові платежі включаються до складу витрат у період їх нарахування згідно з договором страхування і залежно від виконуваних застрахованим майном функцій відображаються на рахунках 23, 91, 92, 93 і 94.

Список використаних джерел:

1. Альошкіна Н. Витрати на страхування майна. Податки та бухгалтерський облік. 2016. № 74. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/september/issue-74/article-21366.html> (дата звернення: 5.03.2019).
2. Канцедал Н. А. Інституційні підходи до вирішення проблем бухгалтерського обліку. Збірник наукових праць науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу Полтавської державної аграрної академії за підсумками науково-дослідної роботи в 2017 році. – Полтава : ПВВ ПДАА, 2018. – С. 97-99. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1199> (дата звернення: 5.03.2019).
3. Кловська Ю. Страхування майна підприємства. «Дебет-Кредит». 2018. № 22. URL: <https://online.dtkr.ua/Book/%C2%AB%D0%94%D0%9A%C2%BB%20%E2%84%9622-2018.epub/navPoint-13/True> (дата звернення: 5.03.2019).

УДК 631.15:334

*Полятикіна Л. І.,
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Жиленко С. Г.,
магістр спеціальності «Облік і оподаткування»,
Сумський національний аграрний університет, м. Суми*

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО МСБО ТА НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Сучасні ринкові відносини вимагають перегляду системи бухгалтерського обліку, одним із центральних елементів якої є облік взаєморозрахунків суб'єктів господарювання. Суб'єкти господарювання на перший план висувають вирішення власних проблем, замість виконання фінансових зобов'язань по платежах перед партнерами. Вирішення проблеми багато в чому залежить від вдосконалення бухгалтерського обліку взаєморозрахунків.

В умовах сьогодення в Україні здійснюється адаптація національної системи обліку та звітності до міжнародних стандартів, впроваджуються у практику нові підходи і методики обліку активів суб'єктів господарювання та джерел їхнього фінансування. У результаті господарської діяльності на будь-якому підприємстві може виникнути кредиторська та дебіторська заборгованість, яка складається із заборгованості постачальникам за одержані від них товарно-матеріальні цінності, заборгованості перед бюджетом за податковими платежами, заборгованості з оплати праці і страхування, авансів покупців у рахунок майбутніх відвантажень та ін. Така заборгованість складає значну частину пасивів, тому вивчення особливостей обліку кредиторської заборгованості в сучасних умовах господарювання за П(С)БО та МСФЗ є досить актуальним [1].

Облік дебіторської та кредиторської заборгованості є одним з найбільш складних та суперечливих питань. Особливе місце в кредиторській заборгованості займають численні розрахунки з постачальниками та підрядниками. Кредиторська заборгованість розуміє під собою можливість підприємства тимчасово використовувати запозичені ресурси, але з іншого боку також зменшує показники платоспроможності і ліквідності. Особливу увагу потрібно приділити

умовам переходу складання фінансової звітності за Міжнародними стандартами та впливу цього процесу на облік кредиторської заборгованості та її відображення у звітності.

Зобов'язання підприємства за розрахунками з постачальниками та підрядниками – це короткострокові зобов'язання, що виникають при постачанні продукції чи наданні послуг. Дані зобов'язання повинні погашатися згідно договорів про купівлю-продаж товарів, що укладається з постачальниками чи підрядниками [2, с.249].

В умовах поглиблення входження України до світового економічного простору виникає необхідність гармонізації національних стандартів ведення обліку згідно з міжнародними. В сучасних умовах в Україні здійснюється адаптація національної системи обліку та звітності до міжнародних стандартів. Це нерозривно пов'язано з удосконаленням системи бухгалтерського обліку, одним із центральних елементів якої є облік поточних зобов'язань підприємства.

Міжнародні стандарти мають рекомендаційний характер і не домінують над національними положеннями, які регулюють ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності у певній країні і є невід'ємною частиною національного господарського законодавства про діяльність суб'єктів господарювання. Національні П(с)Бо охоплюють усі чинні МсФз (IAS), але не копіюють їх. Деякі національні стандарти об'єднують положення кількох МсФз (IAS), а в деяких випадках передбачаються національні стандарти, які не мають аналогічного міжнародного стандарту. Структура стандарту визначається обсягом та змістом питань, які він розглядає.

Однією з основних принципових відмінностей П(с)Бо від МсФз (IFRS;IAS) є жорстка регламентація дій бухгалтера. В українському бухгалтерському обліку є єдиний план рахунків, який є обов'язковим для застосування всіма суб'єктами господарської діяльності. П(с)Бо традиційно орієнтуються на запити регулюючих органів (податкова служба, Держкомстат та інші), в той час як МсФз (IFRS; IAS) головним чином орієнтовані на користувачів, які мають дійсний чи потенціальний фінансовий інтерес до суб'єкта звітності: акціонерів, інвесторів, контрагентів [3, с. 361].

Згідно з МСБО 37 забезпечення відображається в балансі в складі короткострокових або довгострокових зобов'язань. У бухгалтерській практиці нашої держави взагалі не передбачено поділ забезпечень за часом їх залучення, хоча термін виконання цих зобов'язань різний.

Забезпечення майбутніх витрат і платежів та цільове фінансування відповідно до нормативних документів, які регламентують порядок обліку цих ресурсів у вітчизняній практиці, займають проміжне місце між власним капіталом і зобов'язаннями, що вимагає уточнення і коригування законодавчої бази відповідно до МСБО. Зобов'язання підприємств і згідно з національними П(С)БО, і згідно з МСБО, прийнято поділяти на довгострокові, короткострокові і непередбачені. У міжнародній практиці довгострокові і короткострокові зобов'язання відносять до фактичних, тобто таких, які виникають з договорів, контрактів або на основі законодавства і їх вартість можна точно визначити. Непередбачені зобов'язання відносять до умовних – це неіснуючі зобов'язання, але вони є потенційними, тому що залежать від майбутніх подій, які можуть виникнути в результаті минулої події. Віднесення зобов'язань до довгострокових або поточних у нашій країні регулюється П(С) БО 11 “Зобов'язання”.

Отже, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку було розроблено на основі Міжнародних стандартів, тому існують як спільні характеристики, так і відмінні. А удосконалення існуючої в Україні системи обліку зобов'язань можливе лише за умови її уніфікації, з міжнародною, але при одночасному урахуванні національних особливостей. Це дозволить повністю розкрити облікову інформацію для ефективного управління господарською діяльністю підприємств, в тому числі про дебіторську та кредиторську заборгованість. В сучасних умовах в Україні здійснюється адаптація національної системи обліку та звітності до міжнародних стандартів.

Список використаних джерел:

1. <http://zakon.rada.gov.ua/go/1436-17>.
2. Візіренко С. В. Удосконалення аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками / С.В. Візіренко // Інноваційна економіка. – 2014. – № 3. – с. 249-254.
3. Овсюк Н. В., Радченко О. Ю. / Виплати працівникам за ПсБо 26 та МсФз (IAS) 19: порівняльний аспект / Н.В.Овсюк, О.Ю. Радченко // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2013. – № 3(24) – с. 360-368.

УДК 631.15:334

*Полятикіна Л. І.,
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Лугова Л. С.,
магістр спеціальності «Облік і оподаткування»,
Сумський національний аграрний університет, м. Суми*

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

У процесі здійснення своєї підприємницької діяльності суб'єкт господарювання взаємодіє з іншими підприємствами, а також з організаціями які поставляють матеріальні цінності, обладнання, інші активи, включаючи виробничі запаси, надають послуги, виконують роботи, необхідні для забезпечення діяльності підприємства. У результаті виникає поточна кредиторська заборгованість перед вітчизняними та іноземними постачальниками та підрядниками.

Для забезпечення економічного оздоровлення економіки України доцільно провести реформування підприємств агропромислового комплексу і розглянути всі можливі варіанти реструктуризації з метою адаптації сільськогосподарських виробництв до ринкових умов господарювання та підвищення конкурентоспроможності у відповідних умовах.

Аграрна реформа і трансформація сільськогосподарських підприємств на приватну основу позначились головним чином на структурі фінансових результатів підприємницьких структур різних форм власності, а тому виникає необхідність у науковому аналізі й теоретичному обґрунтуванні ряду питань щодо структури фінансових результатів.

Бухгалтерський облік на підприємстві повинен забезпечувати: точний розрахунок оплати праці кожного робітника відповідно до кількості і якості витраченої праці, що діють за формами і системами його оплати, правильний підрахунок утримань з оплати праці; контроль за дисципліною праці, використанням часу і виконанням норм виробітку робітниками, своєчасним виявленням резервів подальшого росту продуктивності праці, витратою фонду заробітної плати. Основними показниками оплати праці, що підлягають обліку, є: чисельність працівників, їх професії і кваліфікація, витрати робочого часу, кількість виготовленої продукції або обсяг виконаних робіт, розмір фонду оплати праці різним категоріям працівників і за видами нарахувань, преміальні

виплати, розмір сум нарахованих і використаних на оплату відпусток, розмір відрахувань за їх видами.

Одним із перспективних напрямів створення конкурентно-ринкового середовища є сталий розвиток підприємств малого бізнесу. Мале підприємництво на протязі останніх десятиріч не випадково привертає до себе прискіпливу увагу. І це не є примхою часу чи випадком. Мале підприємництво є багатограним соціально-економічним явищем, в якому кожен з учасників, тобто безпосередньо підприємець або підприємство, має можливість знайти своє місце, а зовнішні учасники також отримують позитивні результати: держава - податки, збільшення виробленого валового продукту та число робочих місць в реальній економіці, зменшення соціальної напруги, місцева влада - податки і голоси на виборах, економічні партнери - гнучких та динамічних партнерів з низькими накладними видатками.

Формування активного ділового середовища протягом останніх років сприяло збереженню позитивної тенденції розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. [1, с. 6].

Метою дослідження є організація обліку і аудиту розрахунків з оплати праці, виявлення недоліків та надання рекомендацій по вдосконаленню обліку на підприємстві, а також розробка елементів облікової політики з питань обліку розрахунків з оплати праці. Головною метою перетворень в умовах сталого розвитку є формування ефективного господаря – власника. Становлення нової організаційно-приватної моделі організації сільського господарства вимагає об'єктивно нових підходів до структури фінансових результатів функціонування підприємств малого бізнесу України.

Прискорена динаміка змін вимагає від українського суспільства оперативної та адекватної реакції. Об'єднання зусиль має бути спрямовано на мінімізацію негативних впливів та максимізацію корисності від поглиблення економічної інтеграції. Такого результату можна досягти лише за умов побудови функціональної економічної системи, яка розвивається на принципах сталого розвитку. Особливе місце в функціонуванні цих процесів відводиться підприємствам малого бізнесу, які діють на сільській території [2, с.105].

Для вирішення поставлених питань потрібний постійний пошук шляхів доцільного функціонування підприємств малого бізнесу України. Це необхідно для того, щоб суб'єкти господарювання мали можливість забезпечити безперервний процес виробництва та реалізацію продукції і своєчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями, вільно маневрувати

власними і залученими капіталами.

Організаційно-правова форма власності і функціонування приватної власності на землю в сільському господарстві, у значних обсягах використовується орендована земля, власниками якої є громадяни України. До таких форм господарювання належать акціонерні товариства відкритого або закритого типу, господарські товариства і товариства з обмеженою відповідальністю, сільськогосподарські виробничі кооперативи, приватні і приватно-орендні підприємства та їх об'єднання. Має перевагу змішане землекористування. Підприємства працюють в умовах конкуренції, яка є необхідною властивістю ринкової економіки в цілому.

При створенні організаційно-правових форм господарювання громадяни України віддають перевагу сільськогосподарським товариствам з обмеженою відповідальністю та приватним і приватно - орендним підприємствам, де вони є власниками і засновниками.

Економічний аналіз господарської діяльності та оцінка економічної ефективності діяльності підприємств малого бізнесу в умовах ринку спираються на системний підхід, для якого характерна комплексна оцінка різнопланових факторів, цільовий підхід до їх вивчення з метою підвищення ефективності діяльності підприємств малого бізнесу. Впровадження зазначених пропозицій буде сприяти прийнятті науково - обґрунтованих управлінських рішень та сталому розвитку підприємств малого бізнесу сфери обліку розрахунків за виплатами працівникам.

Список використаних джерел:

1. Михайлов М.Г., Полятикіна Л.І., Славкова О.П. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320с.
2. Сталий розвиток та безпека агропродовольчої сфери України в умовах глобалізаційних викликів: монографія / Павлов О.І., Хвесик М.А., Юрчишин В.В. та ін.; за ред. О.І. Павлова. – Одеса: Астропринт, 2012.– 760 с.

УДК 657:336.14:334.012.46 (477)(043.3)

*Полятикіна Л. І.,
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Попсуй Ю. О.,
магістр спеціальності «Облік і оподаткування»,
Сумський національний аграрний університет, м. Суми*

ОБЛІК ДОХОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ В УСТАНОВАХ

З метою підвищення якості, повноти та достовірності даних фінансової звітності, на основі яких приймаються управлінські рішення у сфері державних фінансів, доречним є пошук нових науково-методичних підходів до вдосконалення організаційного та функціонального механізмів управління, формування та використання фінансових ресурсів бюджетних установ.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад і методичних підходів до вирішення проблем обліку фінансових ресурсів та здійснення контролю в бюджетних установах **зробили** В. Александров, П. Атамас, А. Бабич, В. Базилевич, І. Бенько, Р. Джога, Дорошенко, О. Жадан, З.-М. Задорожний, А. Заросило, М. Коцупатрий, В. Лемішовський, С. Свірко, В. Сопко.

Бюджетні установи як учасники господарських відносин відносяться до організацій некомерційного характеру, оскільки отримання ними прибутку – не основна мета їх діяльності. Контроль за використанням фінансових ресурсів бюджетних установ потребує належного інформаційного забезпечення, оскільки інформація у разі відсутності, недостатності чи недостовірності може негативно вплинути на результати дій.

Диференціація зовнішнього та внутрішнього контролю за використанням фінансових ресурсів у бюджетній установі залежить від функцій управління, які вона забезпечує інформацією, при цьому виділяється попередній, оперативний і підсумковий контроль.

Фінансові ресурси для здійснення кошторисного фінансування бюджетних установ мобілізуються через бюджетне фінансування та самофінансування. Мобілізовані фінансові ресурси об'єднуються та витрачаються для задоволення суспільних потреб.

Кошторисне фінансування як метод фінансового забезпечення бюджетних установ має переваги і недоліки. Серед переваг кошторисного

фінансування бюджетних установ – забезпечення балансу доходів та видатків кошторису таких установ, тобто фінансування запланованих витрат відбувається в повному обсязі.

Кошторисне фінансування бюджетних установ передбачає жорсткий і постійний контроль за використанням фінансових ресурсів. Обґрунтовані показники кошторису є орієнтиром для формування норм видатків, що, безумовно, сприяє дієвості та надійності контролю [1].

Досліджено, що логічна реалізація елементів ілюстрації зовнішнього та внутрішнього контролю використання фінансових ресурсів бюджетних установ спрямована на досягнення поставленої мети контролю. Зокрема, сформульовані мета і завдання зовнішнього та внутрішнього контролю описують:

- об'єкти зовнішнього та внутрішнього контролю, якими є обсяг формування та використання фінансових ресурсів бюджетних установ, а також чинники впливу на використання цих ресурсів;

- суб'єкти зовнішнього та внутрішнього контролю, якими є вищі посадові особи, фінансово-економічні служби, керівництво функціональних і структурних підрозділів бюджетних установ та органи державного управління України [2].

Внутрішній аудит у державному секторі економіки – діяльність з надання незалежних та об'єктивних гарантій (забезпечення впевненості в межах розумного у досягненні органами державного і комунального сектору мети та функціонуванні системи управління у спосіб, який максимально знижує ризик шахрайства, марнотратства, допущення помилок чи нерентабельності) і консультацій.

Організаційно-методичний підхід до проведення аудиту використання фінансових ресурсів у бюджетній установі має передбачати оцінку за орієнтовними напрямками адаптивної методики. Методика проведення аудиту використання фінансових ресурсів за вибраними напрямками може бути доповненою та зміненою з урахуванням регіональних та галузевих особливостей у бюджетній сфері [3].

Аудит використання фінансових ресурсів у бюджетних установах має проводитися для встановлення рівня ефективності виконання кошторису бюджетною установою і надання рекомендацій для поліпшення результатів використання фінансових ресурсів з одночасним аналізом причин досягнення або недосягнення запланованих результатів. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів має передбачати застосування відносних показників, базуючись на системі звітності про

кошторисне фінансування бюджетних установ протягом звітного періоду [4].

У сучасних суспільно-економічних умовах фінансові ресурси бюджетних установ відіграють важливу роль для держави, адже від їх належного використання прямо залежить успішне функціонування бюджетних установ, а отже, й досягнення соціальних, культурних, освітніх, наукових цілей та задоволення інших суспільних благ. Фінансовими ресурсами бюджетних установ слід розуміти ресурси у грошовій формі, що були виділені з бюджетів різного рівня, а також мобілізовані з різних джерел для здійснення діяльності та досягнення суспільно-корисних цілей. Теоретичне підґрунтя обліку та контролю за операціями з використання фінансових ресурсів у бюджетних установах полягає у чіткому визначенні його сутності, мети, завдань, предметів, об'єктів, суб'єктів, методів проведення.

Список використаних джерел:

1. Бенько І.Д. Організація обліку та контролю фінансових ресурсів бюджетних установ / І.Д. Бенько, В.С. Бенько // Інноваційна економіка. – 2012. – № 10 (36). – С. 272 – 276.
2. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: навчальний посібник / М.Г. Михайлов, М.І. Телегунь, О.П. Славкова / За ред. проф. М.Г. Михайлова. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 384 с.
3. Назарова К.О. Економічні передумови виникнення та перспективи розвитку внутрішнього фінансового аудиту в державному секторі національної економіки // Фінансовий аудит: інформаційно-аналітичне забезпечення : монографія / Є.В. Мних, С.В. Бардаш, К.О. Назарова та ін.; за ред. Є.В. Мниха. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – С. 172 – 189.
4. Рак Г.В. Концептуальні основи виникнення та формування фінансових ресурсів бюджетних установ // Вісник Львівського університету. Серія економічна. – 2013. – Вип. 49. – С. 421 – 429.

УДК 657.424:631.11

*Прокопишин О. С.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Михальчук Л. Ю.,
студентка групи Оп-51 економічного факультету,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах ведення діяльності та доступ до зовнішніх ринків товарів і послуг відкривають канали руху капіталу і сприяють підвищенню інтересу як окремих країн, так і конкретних суб'єктів господарювання, здійсненню інвестиційних вкладень у різні сектори економічної, соціальної та екологічної діяльності. Інвестиційна привабливість підприємств створює інвестиційний клімат в усій країні та передбачає перспективи для іноземних інвесторів, які зацікавлені вкладати свої ресурси для отримання додаткового джерела доходу.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р. «інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [1].

Ідентифікація об'єктів бухгалтерського обліку операцій з іноземними інвестиціями дає змогу розглядати особливості та напрями удосконалення процесу їх облікового відображення більш предметно та об'єктивно. До 2017 р. іноземні інвестиції підлягали обов'язковій державній реєстрації відповідно до Положення про порядок державної реєстрації іноземних інвестицій, яке втратило чинність. На сьогодні підприємство проводить реєстрацію лише з метою збору статистичної інформації.

Отже, залежно від обраного виду інвестицій іноземний інвестор може їх використовувати з метою, що передбачено законодавством (див. табл.) [2]. Отже, одержані іноземні інвестиції, розглянуті в проаналізованих нормативно-правових документах, та фінансові інвестиції відповідно до визначень, наведених у законодавстві з бухгалтерського обліку, не ототожнюються.

Таблиця

Види іноземних інвестицій та їх відображення в обліку

Вид інвестицій	Відображення в бухгалтерському обліку
1. Часткової участі у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, або придбання частки діючих підприємств	Іноземні інвестиції будуть відображатись як частка власного капіталу та збільшення активів у вигляді надходжень грошових коштів, фінансових інвестицій, основних засобів, нематеріальних активів і т.д.
2. Створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю	Така форма вкладення інвестицій в господарську діяльність передбачає створення підприємства, тому іноземний капітал формуватиме власний капітал новоствореного підприємства.
3. Придбання не забороненого законами України нерухомого чи рухомого майна, зокрема будинків, квартир, приміщення, обладнання, транспортних засобів та інших об'єктів власності, прямим одержанням майна та майнових комплексів або у вигляді акцій, облігацій та інших цінних паперів	Такі операції вимагають відображення на аналітичних рахунках об'єктів бухгалтерського обліку, які є іноземними інвестиціями у вигляді рухомого чи нерухомого майна, в такий спосіб, щоб інформація задовольняла вимоги системи управління підприємством
4. Придбання самостійно чи за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України, а також придбання інших майнових прав	У такій формі іноземні інвестиції будуть класифікуватися як нематеріальні активи

Зокрема іноземні інвестиції – ширше поняття, вони охоплюють фінансові інвестиції як одну з форм здійснення процесу інвестування. У Плані рахунків бухгалтерського обліку [3] до фінансових інвестицій належать:

– довгострокові інвестиції (вкладення) у цінні папери інших підприємств, облігації державних та місцевих позик, статутний капітал інших підприємств, створених на території країни та за кордоном, тощо;

– поточні фінансові інвестиції та еквіваленти грошових коштів, у тому числі депозитних сертифікатів. Крім того, визначення фінансових інвестицій знаходимо в Податковому кодексі України, за яким вони належать до одного з видів інвестицій і трактуються як «господарські

операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/ або інших фінансових інструментів»;

– господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/ або цінних паперів в обмін на кошти або майно.

Отже, з'являється ще одне поняття, яке окреслюється як «капітальні інвестиції – господарські операції, що передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації» [4].

Доцільно з метою удосконалення облікового забезпечення операцій з іноземними інвестиціями змоделювати порядок вибору об'єктів бухгалтерського обліку залежно від обраного виду та здійснюваних форм іноземних інвестицій (див. рис.).

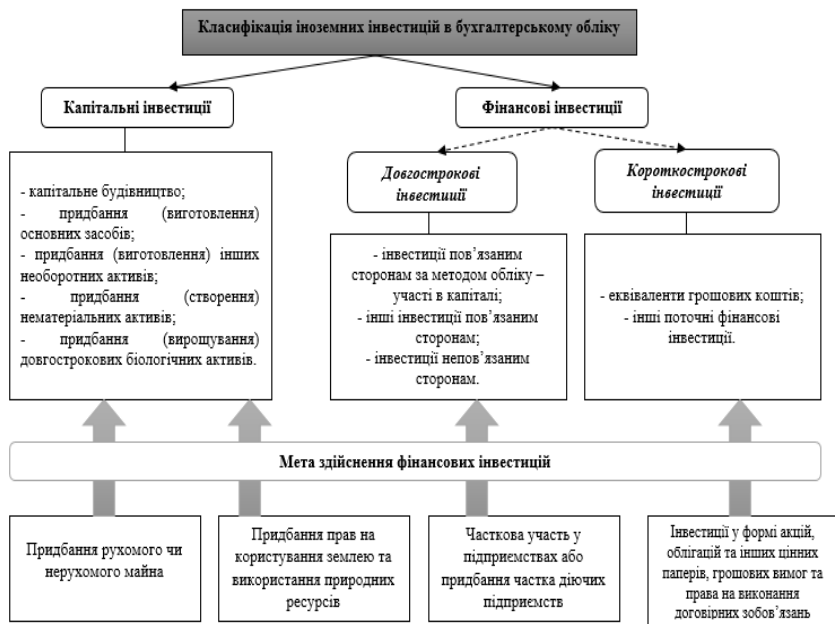

Рис. Порядок вибору об'єктів бухгалтерського обліку в залежності від обраного виду та здійснюваних форм іноземних інвестицій

Представлені результати наукового дослідження відображають об'єкти бухгалтерського обліку та дають змогу обрати відповідну методику облікового відображення господарських операцій, що відповідатиме конкретним формам здійснення іноземних інвестицій. Крім того, пропозиції є основою для удосконалення напрямів аналітичних рахунків у системі облікового відображення операцій з іноземними інвестиціями.

Список використаних джерел:

1. «Про інвестиційну діяльність»: Закон України від 18 вересня 1991 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156012>
2. «Про режим іноземного інвестування»: Закон України від 19 лютого 1994 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено Наказом Міністерства фінансів України 30.11.99 № 291. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>
4. Податковий кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1514366664083802>

УДК 339.72

*Прокопишин О. С.,
к. е. н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*
*Янчук І. М.,
викладач бухгалтерських дисциплін, спеціаліст вищої категорії,
Горохівський коледж Львівського НАУ, м. Горохів*
*Корольчук В. В.,
студентка групи Оп-51 економічного факультету,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

СПЕЦИФІКА ОБЛІКУ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ

В умовах постійних змін показником підвищення рівня національної економіки будь-якої країни є розвиток зовнішньоекономічної діяльності, наслідком чого є зростання обсягів операцій, які здійснюються в іноземній валюті. Нестабільність ситуації на зовнішніх та валютному ринках, спричинена коливаннями валютних курсів, вимагає постійного

удосконалення системи управління та контролю за здійсненням операцій підприємства в іноземній валюті.

Розрахунки в іноземній валюті є важливою складовою зовнішньоекономічних операцій. Найчастіше формами розрахунків виступають платіжні доручення, акредитиви та за останні кілька років збільшилася частка заліку зустрічних вимог. Обліковий аспект даної проблеми пов'язаний із необхідністю достовірного визнання та перерахунку як кредиторської, так дебіторської заборгованості, а також окремих операцій, статей балансу з урахуванням курсу національної валюти та його коливаннями на різну дату.

У вітчизняному законодавстві облік операцій з іноземною валютою регламентується нормами П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», а в міжнародному – МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів». Незважаючи на те, що національний стандарт розроблявся на основі міжнародного стандарту, між ними залишаються відмінності у підходах щодо відображення операцій пов'язаних з валютою [3,4].

Для підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, обов'язковою є наявність поточного рахунка в іноземній валюті для проведення трансакцій. Суб'єктам господарювання, які займаються міжнародною торговельною діяльністю, обслуговуючий банк відкриває також транзитний валютний рахунок, необхідний передусім для виконання зобов'язань з продажу на міжбанківському валютному ринку України валютної виручки у розмірі 50%.

Для потреб бухгалтерського обліку, вважаємо, необхідно провести детальну класифікацію міжнародних операцій для аналітичного забезпечення управлінської служби підприємства. Вітчизняні науковці виділяють кілька класифікаційних ознак, основними з яких є способи розрахунку, характер договорів. І. Волкова зазначає, що розрахунки в іноземній валюті можуть бути найрізноманітнішими, проте в бухгалтерському обліку їх можна групувати таким чином: залежно від виду контрагента: облік розрахунків з іноземними постачальниками; облік розрахунків з іноземними покупцями; облік розрахунків з посередниками при здійсненні розрахунків в іноземній валюті (транспортні, страхові організації, декларанти, митниця); залежно від форми розрахунків: облік готівкових розрахунків в іноземній валюті; облік безготівкових розрахунків (бартер, вексельна форма, акредитив, інкасо тощо); залежно від оплати: попередня; наступна; часткова оплата [1, с. 185].

Ця класифікація може бути використана підприємством для аналітичного обліку розрахунків за зовнішньоторговельними

контрактами. При цьому аналітичні рахунки підприємство відкриває за кожним контрагентом, договором, а також за валютою платежу.

Для обліку розрахункових операцій підприємства, що використовують міжнародні стандарти фінансової звітності, самостійно відкривають субрахунки до рахунків 31 «Поточні рахунки в іноземній валюті» та 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті», призначені для узагальнення інформації про наявність та рух грошових коштів в іноземній валюті [2], 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті», 362 «Розрахунки з іноземними покупцями», 3712 «Розрахунки за виданими авансами в іноземній валюті» (на рахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами» ведеться облік авансів, наданих іншим підприємствам [2]), 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками», 714 «Дохід від операційної курсової різниці», де узагальнюється інформація про доходи від курсових різниць за активами й зобов'язаннями підприємства – пов'язаними з операційною діяльністю підприємства, 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці», 945 «Витрати від операційної курсової різниці». Зарахування іноземної валюти на баланс підприємства відбувається за курсом НБУ, що діяв на момент такого зарахування (п. 5 П(С)БО 21). Різниця між вартістю валюти за курсом НБУ та комерційним курсом (вона може бути як додатною, так і від'ємною) не є курсовою різницею, оскільки останню в П(С)БО 21 визначено як різницю між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах. Це так звана розрахункова різниця [2].

Зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання включає в себе перелік як експортно-імпортних операцій, так і неторговельних операцій, особливістю яких є високий рівень валютних, операційних, інвестиційних і т.д. ризиків. Більшість зовнішньоекономічних операцій передбачають проведення розрахунків у іноземній валюті, при цьому важливим є врахування часового лагу, тобто розриву між моментом відвантаження товарів, надання робіт та послуг та здійснення їхньої оплати.

Розрахунки в іноземній валюті виступають важливою складовою зовнішньоекономічної діяльності економічних агентів, тому дослідження методики їх відображення у фінансовій звітності підприємств є актуальною з точки зору впливу на показники прибутковості, що визначає напрями перспективних досліджень.

Список використаних джерел:

1. Волкова І.А. Розрахунки іноземною валютою та їх облік в зовнішньоекономічній діяльності підприємств України [Текст] / І.А. Волкова, Б.І. Іванюк // Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 7. – С.184–187.
2. Волкова І.А. Щодо питання обліку операцій з купівлі-продажу іноземної валюти в умовах глобалізації економіки України [Електронний ресурс] / І.А. Волкова // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – 2011. – № 2. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 (МСБО 21) «Вплив змін валютних курсів» [Електронний ресурс]. – 2012 Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» від 10.08.2000 № 193 [Електронний ресурс]. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

УДК 658.153

Райтер Н. І.,

*к.е.н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ЛІКВІДНОСТІ АКТИВІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Одним із ключових індикаторів стійкості економічної діяльності підприємств будь-яких галузей економіки є ліквідність їх активів. Ліквідність активів є визначальним фактором платоспроможності підприємства, її необхідною і обов'язковою умовою, а тому оцінка ліквідності активів є ключовим елементом аналізу фінансового стану підприємства. Як один із рушійних сил впливу на платоспроможність підприємства ліквідність його активів цікавить майже усіх його контрагентів, тобто постачальників, партнерів, покупців, кредиторів і т.д.

В загальноприйнятому значенні ліквідність активів – це здатність окремих видів майнових цінностей швидко і без суттєвих втрат їх поточної вартості перетворюватися у грошові кошти, в умовах кон'юнктури ринку, що склалася. [3, с.65]

Н.О. Максимова розглядає ліквідність активів як здатність їх трансформуватися грошові засоби, а період часу необхідний для перетворення окремих видів активів у грошову форму пропонує розглядати як ступінь їх ліквідності. [2, с.70]

Алгоритм оцінки ліквідності активів передбачає поділ їх за ступенем ліквідності на чотири групи.

До першої групи відносять абсолютно ліквідні активи (грошові кошти підприємства і поточні фінансові інвестиції (цінні папери)), для яких немає небезпеки втрати їх вартості при ліквідації підприємства та не існує істотного часового лагу для перетворення їх на платіжні засоби (ф.№1 (ряд.1160+ряд.1165)).

Друга група активів – це активи, що швидко реалізуються. До цієї групи відносять активи для яких не існує небезпеки втрати їх поточної вартості, однак трансформація їх у грошові засоби залежить від ряду суб'єктивних і об'єктивних факторів і потребує певного часового лагу. До такі активів слід віднести дебіторську заборгованість за товари, роботи та послуги, дебіторську заборгованість за розрахунками, векселі одержані та іншу поточну дебіторську заборгованість (ф.№1 (ряд.1120+ряд.1125+ряд.1130+ +ряд.1135+ряд.1140+ряд.1145+ряд.1155)).

Деякі науковці пропонують відносити до даної групи активів довгострокову дебіторську заборгованість, вилучаючи її із складу необоротних активів. На нашу думку, аргументація щодо приналежності довгострокової дебіторської заборгованості до складу середньоліквідних активів, з точки зору відсутності небезпеки втрати поточної вартості не зовсім актуальна, оскільки даний вид активів мав би збалансовувати погашення довгострокових зобов'язань, а не короткострокових пасивів.

Що стосується третьої групи активів, то її формують активи, процес перетворення яких у грошові кошти передбачає їх реалізацію та залежить від наявності платоспроможного попиту, форм розрахунків, а вартість - від поточної ринкової кон'юнктури. Такі активи називають низьколіквідними. Виходячи із логіки співставлення різного роду ліквідності активів з пасивами за строками погашення, низьколіквідні активи або активи, які повільно реалізуються для забезпечення ліквідності балансу повинні покривати довгострокові зобов'язання підприємства. До цієї групи активів відносять: запаси сировини, матеріалів і інших аналогічних цінностей, витрати на незавершене виробництво, готову продукцію, товари відвантажені, поточні біологічні активи, витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи, необоротні активи утримувані для продажу та групи вибуття, а також довгострокову дебіторську

заборгованість. (ф.№1 (ряд.1100+ +ряд.1110+ряд.1170+ряд.1190+ряд.1200+ряд.1040))

До четвертої групи відносять активи, призначені для використання в господарській діяльності протягом тривалого періоду. У цю групу включають нематеріальні активи, основні засоби, незавершене будівництво, довгострокові фінансові вкладення та інші необоротні активи, тобто усі статті розділу I активу балансу за мінусом довгострокової дебіторської заборгованості. (ф.№1 (ряд.1095-ряд.1040)). [1, 3. с.67] Такі активи прийнято називати важколіквідними. Окрім того, їх реалізація для погашення поточних зобов'язань призведе до втрати виробничого потенціалу та згорання виробництва, що є суттєвим ризиком втрати фінансової стійкості та високої ймовірності банкрутства.

Зазначимо, що ліквідність активів тісно пов'язана із поняттями ліквідності балансу та ліквідності підприємства. Так, ліквідність балансу це співвідношення між групами різних за ступенем ліквідності активів та зобов'язаннями, термін погашення яких відповідає періоду перетворення відповідних активів у грошові засоби. Ліквідність балансу характеризує збалансованість розмірів і ступеня ліквідності активів з обсягами та строками погашення зобов'язань підприємства. Тобто, якщо ліквідність активів оцінюється та аналізується безвідносно до складу і структури пасивів підприємства, то ліквідність балансу, власне, базується на рівновазі згрупованих за ступенем ліквідності активів та згрупованими за строками погашення пасивів підприємства.

Що стосується ліквідності підприємства, то це поняття є ще ширшим ніж ліквідність активів і ліквідність балансу. Ліквідність підприємства – це здатність перетворювати активи на грошові засоби для здійснення необхідних поточних платежів, своєчасного погашення своїх боргових зобов'язань. Ліквідність підприємства залежить від ліквідності активів та обсягу та структури боргових зобов'язань, особливо розміру найбільш термінових зобов'язань.

Таким чином, окрім об'єктивних чинників ліквідності активів та ліквідності балансу, на ліквідність підприємства впливає суб'єктивний чинник – якість фінансового менеджменту, від якого власне залежить формування оптимальної структури активів відносно рівня їх ліквідності, а також швидкість перетворення дебіторської заборгованості у грошові кошти та розмір втрати ринкової вартості при трансформації виробничих запасів у грошові кошти.

Отже, ліквідність активів підприємства є первинною умовою ліквідності підприємства, а також і його платоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Дорошенко А.П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства. Ефективна економіка. 2010. №3 // www.economy.nauka.com.ua.
2. Максимова Н.О. Ліквідність та платоспроможність сільськогосподарських підприємств як індикатори їх фінансового стану. Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія : Економіка і менеджмент. 2008. № 1. С. 68-74.
3. Яців І.Б., Липчук В.В., Райтер Н.І. Аналіз господарської діяльності : навч. посібник. Львів : Ліга-Прес, 2015. 240 с.

УДК 338.434

*Рубай О. В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогодні сільськогосподарські підприємства гостро відчувають дефіцит у фінансових ресурсах. В умовах обмеженості бюджетних ресурсів, нестабільності державної політики у сфері фінансової підтримки підприємництва та стимулювання альтернативних форм фінансування аграрного бізнесу, відсутності дієвих механізмів фінансово-кредитного забезпечення, що супроводжується високим рівнем фінансових ризиків, досі не вдалося досягнути вагомих позитивних результатів та кардинально трансформувати джерела фінансування сільського господарства.

Зважаючи на накопичений науковий та практичний світовий досвід розвитку фінансових відносин в аграрному секторі, подолання кризових явищ у сільському господарстві можливе при створенні дієздатної системи забезпечення його фінансовими ресурсами. Адже зміни, що відбуваються в аграрній сфері співпали в часі з періодом глибокої економічної кризи всієї економіки України. Дефіцит бюджету, інфляція, підвищення кредитних ставок, неплатежі підприємств негативно вплинули на всі сфери агропромислового комплексу. До того ж сільськогосподарські товаровиробники попали в жорсткі лещата цінового диспаритету, втратили канали збуту своєї продукції і придбання

матеріально-технічних засобів. На результатах їх господарювання негативно позначилася низька купівельна спроможність населення. В результаті відбулося порушення обороту фінансових ресурсів сільського господарства по всіх основних напрямках: отримання виручки від реалізації виробленої продукції, залучення в галузь кредитів та інвестицій на комерційних засадах, отримання державної фінансової підтримки [1].

Забезпечення фінансовими ресурсами має на меті гарантування безперервності процесу виробництва продукції, товарів, дієво впливати на процес розширеного відтворення та покращення ефективності виробництва. Як зазначають О. Радченко, М. Ланова «формування фінансових ресурсів передбачає процес фінансування – авансування грошовим капіталом для використання в комерційних цілях і фінансове забезпечення, яке полягає у підтримці фінансовими ресурсами безперервності процесу виробництва. Воно є важливою складовою організаційно-економічного механізму» [2].

У ході формування достатнього обсягу фінансових ресурсів підприємств особливу увагу слід приділяти структурі їхніх джерел. Як відомо, фінансові засоби формують з власних, залучених, позичених каналів. Висока частка власних джерел має позитивний вплив на фінансову діяльність підприємства. Нарощування в складі капіталу залучених й позикових ресурсів значно утруднює виробничо-фінансову діяльність товаровиробників. Тому що підприємцям слід буде здійснювати додаткові дивідендні виплати за акціями або відсотки за кредитами чи облігаційними позиками. З огляду на це, в кожному визначеному випадку слід серйозно підходити до формування структури капіталу, доцільності використання власних, залучених й позичених засобів. Звичайно, фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств лише за рахунок власних джерел зміцнює фінансову стабільність підприємств. Проте, господарська діяльність не проходить без залучення і позикових ресурсів.

Безоплатним для підприємства вважається використання такого джерела позичкового капіталу, як кредиторська заборгованість по заробітній платі, за товари і послуги, за розрахунками з бюджетом, за страхування тощо. Ці елементи позичкового капіталу мають бути повернуті підприємством, але поки воно ними володіє до терміну їх погашення (а нерідко і за межами цього терміну), то вказаними коштами таке підприємство розпоряджається на свій розсуд [3]. Вигідність кредиторської заборгованості підприємства полягає в тому, що заощаджуються кошти на сплату відсотків за кредитними ресурсами

банку у випадку, коли постачальник вимагає повної або часткової оплати за товар. Проте з іншого боку це породжує значні суми заборгованості на балансі та порушення платіжної дисципліни.

Отже, можемо стверджувати, що дана ситуація з фінансовим забезпеченням носить негативний характер, оскільки власні фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств не забезпечують їх розширеного відтворення, що може призвести до погіршення фінансового стану підприємств, ускладнення взаєморозрахунків між підприємствами та уповільнення тривалості обороту фінансових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Попов В.М. Сучасні особливості фінансового забезпечення сільського господарства. [online] Доступно: [http://kntu.kr.ua/doc/zb_22\(2\)_ekon/stat_20_1/27.pdf](http://kntu.kr.ua/doc/zb_22(2)_ekon/stat_20_1/27.pdf).
2. Радченко О.Д., Ланова М.І. Бюджетна підтримка формування фінансових ресурсів переробних підприємств АПК. *Економіка АПК*. 2012. №7, с.69-75.
3. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. К.: КНЕУ. 2002. 495с.

УДК [631.162:657.471]:633/635

*Сколотій І. В.,
к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
Харківський національний аграрний університет
ім. В. В. Докучаєва, м. Харків*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Організація обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю передбачає організацію збору та фіксації даних, а також проведення аналітичних досліджень – процедур і процесів інтелектуальної діяльності, на основі яких впроваджуються нові технології управління, виявляються нові проблеми або їх аспекти, пропонуються нетрадиційні способи їх вирішення. Аналітичні

дослідження мають базуватися на таких принципах: незалежності; об'єктивності; повноти; стандартизації; комплектності.

Особливістю побудови системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління є тісний взаємозв'язок функцій управління підприємницької діяльності (регулювання, аналіз, контроль, облік тощо).

Система бухгалтерського обліку – це своєрідний механізм підготовки та відображення інформації про майнове та фінансове становище підприємства. Завдяки цій інформації внутрішні та зовнішні її користувачі мають уявлення про реальний стан справ на підприємстві.

Як відомо, методична база ведення бухгалтерського обліку складається з використання первинних облікових документів, інвентаризації, оцінки, калькулювання, організації обліку (управлінського, бухгалтерського і податкового), виконання розрахунків та проведення контролю, підготовки звітності. Створення цілісної системи обліку передбачає активне застосування специфічного елемента регулювання бухгалтерського обліку та звітності – облікової політики підприємства.

В умовах ринкових відносин та впровадження нових форм господарювання роль обліку, будучи складовим господарського механізму, значно посилилась і виникла необхідність подальшого розвитку національної системи бухгалтерського обліку.

Суттєвий недолік вітчизняної системи бухгалтерського обліку полягає в тому, що вона недостатньо задовольняє потреби зовнішніх і внутрішніх користувачів.

Важливими результатами дослідження у сфері інформаційного забезпечення менеджменту є рекомендації та розробки, спрямовані на вдосконалення бухгалтерського обліку в Україні, зокрема: стратегія диференціації фінансової звітності; методика трансформації звітності українських підприємств у фінансову звітність за МСФЗ; алгоритми релевантного аналізу для прийняття рішень; тощо.

Проте практика свідчить про наявність теоретичних і практичних проблем, пов'язаних з реформуванням обліку в Україні: суперечливі положення міжнародних стандартів фінансової звітності, які покладені в основу П(С)БО; відсутність комплексності в формуванні державних інституцій; відмінності в трактуванні управлінського обліку.

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати визначаються П(С)БО 16«Витрати» та П(С)БО 30 «Біологічні активи»[1,2].

Удосконаленням обліку витрат є розробка принципів управління витратами та шляхів їх зниження.

Основні принципи управління витратами вироблені практикою і зводяться до: недопущення понаднормових витрат; системний підхід до управління витратами; єдність методів, які практикуються на різних рівнях управління витратами; управління витратами по всіх стадіях життєвого циклу виробу - від створення до реалізації; удосконалення інформаційного забезпечення про рівень витрат; підвищення зацікавленості виробничих підрозділів підприємства до зниження витрат тощо. Бухгалтерський облік надає керівництву підприємства оперативну, достовірну та об'єктивну інформацію

Організаційна та виробнича структури підприємства і його внутрішньогосподарський механізм є базою для побудови управлінського обліку.

Для того щоб правильно організувати роботу управлінського обліку, аналізу та контролю витрат на виробництво, необхідно достатньо чітко визначити обсяг службових обов'язків, права і відповідальність кожного хто причетний до цього. З метою удосконалення управлінського обліку для підприємств доцільно запропонувати:

1. Запровадження єдиного організаційного, інформаційного та методичного забезпечення.

2. Використання для організації обліку схеми документообороту та оперограми з обліку витрат, яка б задовольняла потребам як фінансового, так і управлінського обліку.

3. Створити облікові реєстри, що відповідали б рекомендованій методиці обліку і були зручні для підприємства.

4. Встановлювати обґрунтованість і повноту віднесення видатків на витрати, їх розмежування по статтях, елементах та періодах.

Основними напрямками удосконалення обліку в рослинництві є:

- оптимізація первинних документів та облікових реєстрів;
- вдосконалення методики, організації та практики ведення обліку і контролю; розробка та вдосконалення форм і варіантів бухгалтерського обліку, скорочення звітності.

Таким чином, необхідно створити таку національну систему бухгалтерського обліку та контролю у рослинництві, яка б відповідала сучасним вимогам до них в умовах глобалізації і була оптимальною для конкретного сільськогосподарського підприємства.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 року № 87 URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-16>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» затверджено наказом Міністерства фінансів України № 1176 від 11.12.2006р. із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>.

УДК 338:658.152

*Сколотій Л. О.,
к.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва, м. Харків*

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК – СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Управлінський, як і фінансовий облік, має охоплювати облікові аспекти системи збору і обробки інформації, необхідної для процесу управління, а саме: облік повної собівартості, систему нормативних витрат, комплекс внутрішньої бухгалтерської звітності.

Управлінський облік є складовою частиною системи управління підприємством. Він покликаний забезпечити формування інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень при здійсненні: контролю ефективності поточної діяльності підприємства; планування стратегії і тактики здійснення комерційної діяльності, оптимізації використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства; вимірювання та оцінки ефективності господарювання.

У виробничій діяльності існують особливості співвідношень між фактами господарської діяльності та їх інформаційним відображенням. Так, планування задає ціль, облік витрат завжди слідує за фактом їх здійснення, аналіз і оцінка з метою підвищення ефективності регулювання мають проводитись одночасно з фактами виробничого споживання ресурсів, а подекуди і випереджати їх з метою усунення небажаних відхилень.

Аналіз і оцінка – це своєрідний “міст” від обліку витрат до регулювання та їх планування, тому вони розвиваються під впливом вимог планування й регулювання з урахуванням інформаційних особливостей обліку.

На думку Л.В.Нападовської, облік як частина загальної інформаційної системи підприємства має максимально задовольняти потреби менеджерів, зменшуючи невизначеність у процесі управління [1].

На думку В.С. Лєня, управлінська бухгалтерія – це значно ширше поняття, ніж бухгалтерський облік, оскільки, крім власне облікових функцій у звичному для нас розумінні вона займається також складанням кошторисів витрат і доходів, плануванням, контролем, аналізом, прогнозуванням, підготовкою проектів управлінських рішень [2].

В.І. Стражев пропонує поділ господарського обліку на: функціонально-економічний, натурально-економічний; соціально-економічний; економіко-екологічний [3]. Із наведеною класифікацією можна погодитись частково, однак незаперечно існує необхідність удосконалення структури господарського обліку та підвищення його ролі в управлінні виробництвом.

Управлінський облік витрат – найбільш упорядкована в методичному та організаційному розумінні система спостереження, реєстрації, взаємозв'язаного відображення та контролю фактичного стану наявності й використання ресурсів, результатів господарювання і в кінцевому підсумку ефективності виробництва. Головні відмінні риси управлінського обліку витрат – це документування й обґрунтованість, суцільне та безперервне відображення господарських фактів, використання спеціальних технічних прийомів.

Найбільш ефективною формою організації обліку та контролю витрат слід вважати таку, яка вдало поєднує централізацію обліку й контролю з їх децентралізацією, в якій відокремлювались би від центральної бухгалтерії функції ведення первинного і аналітичного обліку, здійснення попереднього контролю й обробки облікових даних, а також проведення оперативного аналізу діяльності окремих служб і структурних виробничих підрозділів підприємства за відхиленнями від норм та кошторисів.

Отже існує необхідність у вдосконаленні управління в умовах ринкової економіки з її невизначеністю, нестабільністю цін, збуту, можливістю банкрутства, необхідністю розвитку підприємства. Управління в цих умовах може бути ефективним лише за поєднання всіх управлінських функцій, їх націленості на рішення поставлених завдань на

стадії вивчення ринку, складання перспективних, поточних і оперативних планів, організації їх виконання, у процесі обліку, контролю та аналізу досягнутих результатів.

Список використаних джерел:

1. Нападowska Л.В. Управлінський облік: значення та застосування у практичній діяльності вітчизняних підприємств в умовах ринкових відносин // Бухгалтерський облік і аудит. 2009. № 8-9. С. 78-93.
2. Лень В.С. Управлінський облік: навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 287 с.
3. Стражев В. Види господарського обліку і аналізу, їх класифікація // Бухгалтерський облік і аудит. 2000. № 7. С.48.

УДК 657.471:657.6

*Станько Т. М.,
асистент кафедри економіки,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ОБЛІК БІОПАЛИВА НА ОСНОВІ ЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР

Сучасні принципи господарювання та глобалізація світових продовольчих ринків диктують сільськогосподарським виробникам нові умови виробництва продукції, засновані на застосуванні передових технологій та використанні альтернативних джерел енергії. Внаслідок обмеженого використання традиційних джерел енергії, збільшення обсягу виробництва сільськогосподарської продукції можливе при широкому впровадженні економічного обладнання, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, нетрадиційних і постійно відновлюваних джерел енергії. Одним із перспективних альтернативних варіантів вирішення поставленого питання є вирощування енергетичних культур з метою переробки на біопаливо.

У процесі організації обліку виробництва енергетичних культур, перелік статей витрат підприємством встановлюється самостійно в залежності від особливостей господарської діяльності. Однак існує загально прийнята номенклатура статей витрат, передбачена Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку біологічних активів, основних положень якої мають дотримуватися аграрні

підприємства, тобто існуюча на підприємствах номенклатура витрат не може істотно відрізнитися або суперечити загальноприйнятій [2]. Саме тому перед аграрними підприємствами постає нелегке завдання, що полягає у визначенні економічної ефективності виробництва того чи іншого виду біопалива в порівнянні з альтернативними шляхами використання сировини для такого виробництва. На сьогоднішній день проведено досить багато досліджень ефективності вирощування енергетичних культур для переробки на біопаливо. Проте питання обліку витрат, визначення собівартості виробництва біопалива з енергетичних культур є складним, оскільки самі технології їх вирощування широко в Україні не застосовувалися [1].

Енергетичні культури, які вирощують сільськогосподарські товаровиробники з метою використання як біопаливо, належать до біологічних активів підприємства. Відповідно до П(С)БО 30, біологічним активом вважається тварина або рослина, яка у процесі біологічних перетворень спроможна давати сільськогосподарську продукцію і/або додаткові біологічні активи та приносити в інший спосіб економічні вигоди [5]. Енергетичні культури переводять до складу продуктивних і вводять в експлуатацію при умові, якщо вартість продукції, одержаної від молодих плантацій, перевищує поточні витрати на їх вирощування. Для багаторічних біоенергетичних культур ці терміни можуть бути такими: деревні (верба,) — 2 - 3, трав'янисті — 1 - 2 роки.

Нарахування амортизації здійснюється впродовж терміну корисного використання довгострокового біологічного активу, який встановлюється підприємством самостійно за визнання його активом (у разі зарахування на баланс), при тому, що плантації енергетичних культур можуть стабільно давати приріст біомаси протягом 15 – 25-ти років [3].

Витрати, які входять до собівартості виробництва біопалива з енергетичних культур, аналогічні до інших видів сільськогосподарської продукції та групуються відповідно до їх економічного змісту за такими елементами:

- витрати на оплату праці (оплата праці основних і додаткових працівників, зайнятих на вирощуванні біоенергетичних культур);
- відрахування на соціальні заходи (відрахування на соціальні заходи для основних і додаткових працівників);
- добрива (мінеральні, органічні, добрива);
- засоби захисту рослин (отрутохімікати, біопрепарати);
- насіння та садивний матеріал (черенки);

- роботи та послуги (роботи та послуги допоміжних виробництв, роботи та послуги сторонніх організацій);
- амортизаційні відрахування (амортизація біоенергетичних плантацій, що перебувають в експлуатації (за первісного визнання);
- утримання МТП (постійні та змінні експлуатаційні витрати на утримання та використання машинно-тракторного парку);
- інші прямі витрати (плата за оренду земельних ділянок; податки і збори; страхування насаджень; вартість малоцінних матеріалів та інші витрати);
- загальновиробничі витрати (загальновиробничі витрати на вирощування енергетичних плантацій) [4].

Раціональний та економічно обґрунтований бухгалтерський облік біопалива на основі енергетичних культур забезпечує надходження інформації керівництву підприємства про використання трудових, матеріальних, фінансових ресурсів, собівартості продукції, а в кінцевому результаті економічної ефективності виробництва. Удосконалення системи обліку енергетичних культур, визначення собівартості виробництва протягом тривалого періоду, дозволить більш точно складати інвестиційні проекти, оцінювати ризики, визначати очікувані прибутки, сприятиме ухваленню обґрунтованих управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Коваль Н. І., Пророчук О. Л. Проблеми відображення обліку витрат при виробництві біоенергетичних культур. Проблеми облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством: матеріали 5 Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців. 2015. Вінниця, 2015. С. 82-85.
2. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: наказ Міністерства фінансів України від 18.05.2001 № 132 // [Електронний ресурс]. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Нагайчук В. В. Облік та аналіз господарських операцій у процесі переробки сільськогосподарських культур на біопаливо. Економіка та держава. 2010. № 8. С. 87-89.
4. Подоляничук О. А., Коваль Н. І., Колесник Т. В. Основні аспекти обліково-аналітичного забезпечення виробництва біоенергетичних культур у сільськогосподарських підприємствах. Економіка. Фінанси.

Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2016. № 12. С. 81–91.
URL: <http://nbuv.gov.ua>.

5. П(С)БО 30 «Біологічні активи»: наказ Міністерства фінансів
України від 18 листопада 2005 року № 790 // [Електронний ресурс]. URL:
<http://www.rada.gov.ua>.

УДК 657.221:657.222

*Ткаль Я. С.,
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Кравець А.Р.,
магістр спеціальності «Облік і оподаткування»,
Сумський національний аграрний університет, м. Суми*

ЩОДО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Діяльність кожного підприємства передбачає наявність засобів виробництва і відповідних матеріальних умов. Вони є одним із найважливіших елементів продуктивних сил, визначають їх рівень. Їх склад і структура визначають вид діяльності та виробничу потужність підприємства.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад і методичних підходів до вирішення проблем оцінки, обліку, аналізу, аудиту основних засобів зробили М.Т. Білуха, О.М. Голованов, Л.І. Гомберг, М.Я. Дем'яненко, В.П. Завгородній, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, В.Г. Лінник, М.Г. Михайлов, М.Ф. Огійчук.

Нас у даному дослідженні цікавлять основні засоби, які у бухгалтерському обліку бюджетних установ обліковуються на субрахунку 1015 «Транспортні засоби», тобто всі види засобів пересування, які призначені для переміщення людей і вантажів незалежно від вартості. Основні засоби на балансі установи обліковуються за цінами відповідних років, які відображають фактичні витрати на їх придбання (виробництво) або введення в дію. Проте, оскільки основні засоби функціонують тривалий час, то в кожний поточний момент часу використовуються засоби, які надійшли в різний час і з різною вартістю. Знос цих засобів також може бути неоднаковим, що створює неспівставність в оцінці.

Поступово по мірі повного зносу основні засоби вибувають і замінюються новими, які надходять за іншими цінами. Протягом періоду

експлуатації можуть проводитись поточні та капітальні ремонти та модернізація основних засобів, що частково відшкодовує втрату їх вартості. Все це викликає необхідність застосування кількох способів оцінки основних засобів [3, с. 48].

У процесі експлуатації, через тривалість експлуатації, основні засоби необхідно ремонтувати та модернізувати. Ремонтні роботи належать до найбільш поширених робіт з підтриманням об'єктів основних засобів у робочому стані [1, с. 12].

При ремонті основних засобів виконуються роботи із заміни зношених деталей і базових вузлів, усунення дрібних дефектів і неполадок. Проте на практиці розмежувати заходи, направлені на поліпшення основних засобів, проведення яких призведе до збільшення майбутніх економічних вигод від використання їх, і заходи, направлені на підтримання основних засобів в робочому стані та отримання в майбутньому очікуваних економічних вигод, досить складно. Крім того, всі витрати на ремонт і модернізацію основних засобів відображаються у складі фактичних видатків бюджетної установи за кодами економічної класифікації.

Досить значною проблемою в бюджетних установах залишається контроль за витратами на поточний і капітальний ремонт основних засобів, оскільки витрати на проведення ремонтів, зокрема заміни запчастин, не відносяться на збільшення вартості основних засобів, а списуються на фактичні витрати за відповідними КЕКВ.

Ремонт може виконуватися власними силами або підрядним способом. Незалежно від способу проведення поточного ремонту заздалегідь складається дефектний акт, у якому відображаються види ремонтних робіт, а на підставі цього акту – локальний кошторис на виконання вказаних робіт з урахуванням діючих норм.

Отже, в цілому установа постійно несе певні витрати на поточні і капітальні ремонти основних засобів, які списуються на фактичні витрати, а керівнику і бухгалтеру практично неможливо в динаміці і накопичувальним підсумком відслідкувати собівартість утримання кожного окремого основного засобу, що в першу чергу відкриває один із можливих шляхів зловживання. Один автомобіль, наприклад, може працювати певний період практично без ремонту, а на інший «безперервним потоком» «витрачаються» запчастини та плюс заробітна плата майстру, що значно може перевищувати віддачу такого основного засобу [2, с. 188].

На практиці запропонована до формування «Інвентарна картка обліку основних засобів» (форма № ОЗ-6 (для бюджетних установ). Зокрема на

зворотній стороні розділи «Добудування, доукомплектування, модернізація, індексація» та «Ремонт (бухгалтерський облік)» запропоновано розширити інформацією щодо використання основних засобів. Необхідно додати розділ «Використання, виконано робіт (статистичний облік)».

Ще одним актуальним питанням є те, що в бухгалтерських виданнях можемо аналізувати різні думки щодо складу та функціональної ролі основних неvirобничих фондів. Деякі економісти вказують на те, що основні засоби, які підлягають амортизації, є виробничими, а об'єкти, по яких амортизація не нараховується, – невиробничими. Але такий висновок вбачається некоректним, тому що не всі виробничі фонди підлягають амортизації для податкових цілей [4, с. 182].

Підтверджено, що суттєво змінився підхід до змін в обліковій політиці. Якщо до прийняття Закону про бухгалтерський облік та фінансову звітність підприємства могли щорічно вносити зміни в методику обліку, то на сьогодні згідно з принципом послідовності, обрані методи обліку повинні застосовуватися з року в рік. Стосовно обліку основних засобів дотримання цього принципу передбачає: вибір та застосування обґрунтованих методів обчислення амортизації відповідно особливостям експлуатації окремих об'єктів. Методи можуть бути переглянуті лише у випадках суттєвої зміни умов використання основних засобів, встановлення вартісного критерію віднесення активів до малоцінних необоротних матеріальних активів, які входять до складу основних засобів.

Список використаних джерел:

1. Бабіч В. Витрати на ремонт та поліпшення основних засобів: обліковий і податковий аспекти / В. Бабіч // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 8. – С. 10 – 13.
2. Лучко М. Складні питання в обліку основних засобів / М. Лучко // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 2. – С. 188 – 194.
3. Руденко М.В. Проблемні аспекти впровадження систем управління на підприємствах України / М.В. Руденко // Вісник Запорізького національного університету: Зб. наук. праць. Економічні науки. – 2015. – № 2 (26). – С. 47 – 54.
4. Янчук Г.В., Янчук В.І. Статистичні аспекти обліку основних засобів бюджетних установ / Г.В. Янчук, В.І. Янчук // Вісник Сумського національного аграрного університету. – Серія: фінанси і кредит. – № 2 (23), 2007. – С. 180 – 183.

УДК 657. 2. 016

*Хомин П. Я.,
д.е.н, професор,
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя,
м. Тернопіль*

НЕДОЛІКИ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ

Видається, що крилатий вираз, який приписують одному з американських президентів: "Є брехня, велика брехня, є, однак, і статистика", інколи справді доречніше вимовляти без протиставного сполучника "однак" та восьмої букви українського алфавіту. Приміром, порівнюючи споживання спиртних напоїв на особу в часи антиалкогольної кампанії (табл.).

Таблиця

**Продаж і споживання алкогольних напоїв і тривалість життя в СРСР
й окремих республіках у 1980-1990 рр., літрів/особу; років**

	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990
СРСР: продаж	6,7	7,2	4,3	3,3,	3,7	4,4	4,8
споживання	8,7	7,2	н/д	н/д	3,7	н/д	4,6
РРФСР	10,5	8,8	5,2	3,9	4,4	5,3	5,6
Україна	6,8	5,8	3,7	2,9	3,2	3,9	4,0

Джерело: Народное хозяйство СССР 1990. – С. 133, 672.

Адже важко повірити, що менталітет населення змінювався в унісон із партдирективами й населення цих республік перестало гнати самогон із чого тільки вдавалося, пити бражку, зрештою й денатурат, адже саме так враження справляє співвідношення кількості спожитого на особу в 1990 р. алкоголю (4,6 л) та проданого (4,8 л) алкоголю, в той час, як у 1980 р. випивали на 2 л більше, ніж купували в магазинах. Радше виглядає, що тут учергове проявився сарказм відомого естрадного коміка тих часів: "Один пишемо, два в умі", що замість смутку веселив публіку.

Та невдовзі стало не до сміху. Бо як ця кампанія, так само й інші, здійснювані під проводом, кажучи словами відомого економіста Л.

Абалкіна, "руководства страны, не имевшего элементарной экономической грамотности" [1, с. 10], зумовили те, що "серьезной проблемой стало расстройство бюджетной системы. Возник "денежный навес", резко ухудшилось снабжение населения потребительскими товарами"[1, с. 13]. І вже інший естрадний комік викликав сміх кризь сльози, проголошуючи сакраментальне: "Не надо было трогать водку!"

Це – примовка, зроблена з метою привернути увагу до наступного, зовсім не смішного, позаяк цифри, що наводяться в статзбірниках, є лише дзеркальним відбитком інформації, сформованої в горнилі бухгалтерського обліку. Звідки вона переноситься в статистичні таблиці, певна річ, трансформованою для сприйняття менеджментом. Тобто, від його організації в значній мірі залежить у кінцевому підсумку наш добробут, адже, як мовив Й.-Ф. Гете, хоча "цифри не керують світом, вони показують, як він керується".

Проте ця істина, сформульована генієм у вигляді афоризму, нині стала ніби надтоїдиною мухою, від якої з досадою відмахуються як практики, так і теоретики. Перші внаслідок повної залежності від адміністрації своїх підприємств, оскільки бухгалтери традиційно вважаються прислугою, котра має працювати за принципом "чого зволите".

Хоча класики, зокрема Й. Шротт "бачив мету обліку в тому, щоби попередити й викрити шкоду, нанесену господарству його управляючим і вважав за необхідне розділити адміністрацію на три види незалежних одна від одної "влад": законодавчу, виконавчу й контрольну. Остання "влада" представлена бухгалтерським обліком, який повинен діяти завжди незалежно від адміністрації підприємства, перевіряючи законність здійснюваних господарських операцій" [2, с. 203].

Другі ж нині в більшій мірі виглядають "неграмотними переписувачами чужого" (Ф. Бутинець), повторюючи абсурдні твердження, нібито бухгалтерському обліку контрольна функція невластива. Тож нині на порядку денному має стояти проблема його організації, методики й практики – як слушно визначено одним із напрямів конференції, бо без цього ведення сучасного бізнесу неможливе.

Список використаних джерел:

1. Абалкин Л. Аграрная трагедия России /Л. Абалкин //Вопросы экономики, 2009. – № 9. – С. 4-14.
2. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней / Я. В. Соколов. – М.: Аудит ЮНИТИ, 1996. – 638 с.

УДК 658.56:338.3

*Хомка В. М.,
к.е.н. доцент кафедри обліку та оподаткування,
Вакулюк С. А.,
студентка групи ОП-12 СП економічного факультету,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Будь-який вид управління неможливий без чітко організованої системи контролю, тому, що не можна ефективно управляти, не перевіряючи виконання поставлених вимог та не виявляючи фактичний стан об'єктів управління. У цьому значенні контроль, який є самостійною функцією управління, виступає засобом встановлення зворотних зв'язків, завдяки чому керівний орган.

Удосконалення нормативного регулювання внутрішнього контролю виробничих запасів в контексті логістики, шляхом розробки моделі внутрішнього контролю виробничих запасів в умовах логістичного підходу до їх управління та трирівневої системи внутрішніх нормативних актів, що сприятиме взаємодії системи контролю з іншими підсистемами управління запасами та забезпечить впорядкування контрольних дій.

Серед вітчизняних вчених проблеми внутрішньогосподарського контролю виробничих запасів піднімали: О.Ф. Андрійко, Ф.Ф. Бутинець, Т.А. Бутинець, М.Т. Білуха, Н.Г. Вознесенський, В.І. Венедіктова, та інші.

На основі аналізу досвіду організації внутрішнього контролю на підприємствах України встановлено, що контроль може існувати в багатьох формах, а саме:

- спеціально створена служба внутрішньогосподарського контролю;
- функції внутрішньогосподарського контролю покладені на головного бухгалтера;
- внутрішньогосподарський контроль здійснює аудиторська фірма;
- внутрішньогосподарський контроль здійснює консалтингова фірма, на договірних умовах.

Основна мета внутрішнього контролю виробничих запасів полягає у виявленні відхилень фактичного стану керованого об'єкта від тих нормативних, планових і багатьох інших характеристик, відповідно до яких він повинен функціонувати і відображення стану запасів у різного

роду звітах у відповідності до організації та методики бухгалтерського обліку та логістики, які найкраще відображають реальну ситуацію із запасами та логістичними операціями, на підставі якої можуть бути прийняті оптимальні управлінські рішення. Умовою забезпечення якісного внутрішнього контролю виробничих запасів є специфікація його суб'єктів в залежності від функцій системи контролю, які виконуються.

До основних функцій внутрішнього контролю виробничих запасів в умовах логістичного підходу можна віднести наступні:

- зменшення ризиків у проведенні операцій, пов'язаних з ефективним використанням виробничих запасів та витрат, що виникають у матеріальному потоці;

- вивчення стану бухгалтерського обліку та дотримання Положення про облікову політику підприємства в частині обліку виробничих запасів, логістичних витрат, розробка рекомендацій щодо їх удосконалення;

- дослідження бухгалтерської й оперативної інформації, включаючи її експертизу, а також спеціальне вивчення окремих статей бухгалтерської звітності;

- перевірка законності здійснення господарських операцій з виробничими запасами, дотримання вимог інструкцій, рішень і вказівок керівництва або власників;

- оцінка ефективності механізму внутрішнього контролю, вивчення й оцінка контрольних процедур у підрозділі логістики, виробничих підрозділах підприємства, бухгалтерській службі тощо;

- перевірка наявності, стану і забезпечення збереження виробничих запасів;

- перевірка правильності функціонування та оцінка стану програмного забезпечення з бухгалтерського обліку та логістичних процесів підприємства;

- здійснення спеціальних службових розслідувань окремих випадків за завданням керівництва;

- координація своєї діяльності з діями зовнішніх контролерів, які перевіряють господарську діяльність підприємства;

- складання та надання висновків і звітів щодо результатів перевірки операцій із запасами та логістичними витратами;

- розробка та формування пропозиції щодо усунення виявлених недоліків бухгалтерського обліку виробничих запасів та пропозицій з підвищення ефективності управління.

Таким чином, розроблені нами модель внутрішнього контролю виробничих запасів в умовах логістичного підходу до їх управління та

трирівнева система внутрішніх нормативних актів, через запропоновані внутрішні нормативні документи, що забезпечують систему регулювання дій суб'єктів контролю дають можливість удосконалити нормативне регулювання внутрішнього контролю виробничих запасів в контексті логістики та якісно організувати діяльність суб'єкта внутрішнього контролю та його взаємозв'язок з іншим структурними підрозділами підприємства.

Список використаних літературних джерел:

1. Бондаренко Н.О. Аудит суб'єктів підприємницької діяльності [навчальний посібник] / Бондаренко Н.О., Понікаров В.Д., Попова С.М. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 300 с.
2. Бутинець Т.А. Розвиток науки господарського контролю: проблеми теорії, методології, практики [Текст]: монографія / Т.А. Бутинець. – Житомир: ЖДТУ, 2011. – 772с.
3. Максимова В.Ф. Класифікація внутрішнього економічного корпоративного контролю / В.Ф. Максимова // Вісник Львівської комерційної академії. – 2004. – Випуск 16. – С. 316-322
4. Мельник М.В. Ревізія и контроль: учебник / М.В. Мельник, А.С. Пантелеев, А.Л. Звездин / под ред. проф. М.В. Мельник. – М.: КНОРУС, 2007. – 640 с.

УДК 352:005.336.1

*Хомка В. М.,
к. е. н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Тимчина О. Б.,
студентка групи ОП-31 економічного факультету,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В СИСТЕМІ МУНІЦИПАЛЬНОГО СОЦІАЛЬНОГО КОНТРОЛІНГУ

Реалізація державної політики, спрямованої на формування соціальної держави, передбачає розвиток місцевого самоврядування, досягнення найважливіших цілей соціальної економіки, партнерства, відповідальності держави та бізнесу.

У рамках процесу муніципального управління доцільно використовувати сучасні інструменти, одним з яких є контролінг, являє собою комплексну систему управління, спрямовану на взаємодію систем менеджменту і контролю їх ефективності.

Необхідність впровадження у практику управління економікою країни системи соціального контролінгу обумовлена не тільки тим, що будь-яка система управління повинна бути, перш за все, ефективна, але і здійсненню процесу трансформації державної (муніципальної) власності, що вимагає підвищеної уваги з боку органів влади. У зв'язку з цим муніципальний соціальний контролінг покликаний забезпечувати інформаційно-аналітичне зображення процесів прийняття рішень при реалізації соціально-економічної політики на рівні місцевого самоврядування і відрізняється від традиційного контролю більшою оперативністю, націленістю на кінцевий результат і високу результативність господарювання у рамках муніципальної економіки. При цьому всі прийняті управлінські рішення повинні бути гнучкі стосовно майбутніх змін і реалізовані в оптимальні терміни, що забезпечують сталий розвиток господарчих суб'єктів і функціонують на базі муніципальної власності. Складовою частиною муніципального соціального контролінгу є постійний моніторинг і аналіз надходжень по каналах зворотного зв'язку інформації з використанням сучасних систем баз даних. У цілому, контролінг передбачає управління системою реалізації стратегічного, тактичного і оперативного планування діяльності, в тому числі і муніципальної освіти, організацію системи менеджменту якості, а також управління ризиками, що супроводжують процеси економічного розвитку на рівні місцевого самоврядування.

Об'єктивна необхідність створення дієвої системи державного (муніципального) контролінгу пов'язана з використанням програми підвищення ефективності управління економічними системами. При цьому питання оцінки соціально-економічної ефективності державного управління знаходяться в центрі уваги сучасної науки і практики, оскільки спрямоване на досягнення найважливішої мети - підвищення економічної і соціальної безпеки країни на основі створення конкурентоспроможних територіальних утворень.

Таким чином, актуальність впровадження у систему муніципальної економіки інструментів контролінгу визначається необхідністю створення механізму оцінки ефективності діяльності органів місцевого самоврядування

Голови місцевих адміністрацій міських округів і муніципальних

районів презентують доповіді про свої досягнення у показниках оцінки ефективності діяльності відповідних муніципальних утворень, що дозволяє оцінювати результати їх організаційно-господарської діяльності.

Комплексним є показник "Задоволеності населення: медичною допомогою (відсоток опитування); якістю дошкільної освіти, загальної освіти та додаткової освіти дітей (відсоток опитування); діяльністю органів місцевого самоврядування міського округу (Муніципального району), в тому числі їх інформаційна відкритість (відсоток опитування)".

Назначений показник доцільно розділити на 3 різних показники, що мають відношення до груп показників "Охорона здоров'я", "Освіта" та "Загальний економічний потенціал". В цілому, всі показники для оцінки ефективності діяльності органів місцевого самоврядування міських округів і муніципальних районів можна систематизувати в декілька груп показників:

1. "Людський капітал, здоров'я населення" (ЛК);
2. "Якість життя, соціальна напруженість" (ЯЖ);
3. "Охорона здоров'я" (ОЗ);
4. "Освіта" (О);
5. "Житлово-будівельна політика, землекористування" (ЖБП);
6. "Транспортна інфраструктура" (ТІ);
7. "Житлово-комунальне господарство" (ЖКГ);
8. "Енергетична безпека" (ЕБ);
9. "Мале підприємництво" (МП);
10. "Загальний економічний потенціал" (ЗЕП).

Результат формалізації індикатора, що показує ефективність діяльності органів місцевого самоврядування міських округів і муніципальних районів (ЕДО), може бути представлений виразом (1):

$$ЕДО_c = ЛК_1 \cup ЯЖ_1 \cup ОХ_{1-4} \cup О_{1-5} \cup ЖБП_{1-8} \cup ТІ_{1-3} \cup$$

$$ЖКГ_{1-5} \cup ЕБ_{1-3} \cup МП_{1-2} \cup ЗЕП_{1-2}$$

(1)

де ЛК₁ - один показник з групи показників "Людський капітал, здоров'я населення"; ЯЖ₁ - один показник з групи показників "Якість життя, соціальна напруженість"; ОЗ₁₋₄ - чотири показники з групи показників "Охорона здоров'я"; О₁₋₅ - п'ять показників з групи показників "Освіта"; ЖБП₁₋₈ - вісім показників з групи показників "Житлово-

будівельна політика, землекористування"; ТП-3 - три показники з групи показників "Транспортна інфраструктура "; ЖКГ1-5 - п'ять показників з групи показників "Житлово-комунальне господарство"; ЕБ1-3 – три показники з групи показників "Енергетична безпека"; МП1-2 - два показники з групи показників "Мале підприємництво" та ЗЕП1-2 - два показники з групи показників "Загальний економічний потенціал "

Отже, аналіз динаміки розглянутого комплексного індикатора характеризує ефективність діяльності органів місцевого самоврядування міських округів і муніципальних районів. Крім того, можлива оцінка кожного конкретного показника напрямків ефективності їх діяльності за допомогою коефіцієнтів - індексів, що зображають співвідношення фактичного значення досліджуваного показника до прийнятої бази порівняння.

УДК 657.333.221

*Хом'як Г. М.,
викладач вищої категорії економічних дисциплін,
Золочівський коледж Львівського НАУ, с. Новоселище*

ОСОБЛИВОСТІ ПОПОВНЕННЯ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ГОТІВКОЮ

До державної реєстрації підприємства внести кошти до статутного капіталу можна лише у безготівковій формі. Коли підприємство пройде державну реєстрацію, то його статутний капітал можна буде поповнити вже трьома способами: безготівково, готівкою через касу банку або через касу підприємства. Якщо у засновників є рахунки, то вони переказують кошти з рахунку на рахунок. Підтвердженням такого безготівкового перерахунку служить платіжне поручення, засвідчене банком.

Якщо поповнення здійснюється готівкою через касу банку, то первинним документом буде квитанція на внесення готівки, оформлена в банку. При заповненні заяви на переказ готівки(додаток 8 до Інструкції про ведення касових операцій банками України, затвердженої постановою Правління НБУ від 01.06.11р. №174) разом з іншими реквізитами потрібно заповнити призначення платежу. Наприклад « Внесок до статутного капіталу ТзОв « Надбужжя» Петренко Петра Петровича частки

в розмірі 30%, визначеної протоколом установчих зборів засновників ТЗОВ «Надбужжя».

При поповненні статутного капіталу готівкою через касу підприємства касир оформляє прибутковий касовий ордер за типовою формою № КО-1 із додатка 2 до Положення про касові операції. У прибутковому касовому ордері вказують найменування підприємства, номер ордера і дату його складання, кореспондуючий рахунок, суму, від кого прийнято. Особливу увагу треба звернути на графу підстава. Як і в попереднього випадку слід вказати: «Внесок до статутного капіталу і т.д.» Квитанцію до прибуткового ордера з відбитком печатки підприємства видають на руки засновнику, який вносить кошти.

При поповненні статутного капіталу готівкою через касу підприємства Кількість засновників, що діють обмеження, передбачені п.2.3 Положення про касові операції та п.1 постанови Правління НБУ «Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою» від 06.06.13р. №210. В один день готівкою можна прийняти статутного капіталу в касу:

- від засновника – юридичної особи або приватного підприємця – 10000 грн;
- від засновника – фізичної особи -50000 грн.

Нацбанк відкоригував текст постанови №210 таким чином, що обмеження 50 тис. грн стосується будь-яких розрахунків за участю фізичних осіб. Кількість засновників, що можуть поповнити статутний капітал, не обмежена. Тільки денна сума готівкових платежів із кожним з них не повинна перевищувати допустимий максимум.

Перш ніж почати розпоряджатися статутним капіталом, його треба оприбуткувати в касі. Оформлений прибутковий касовий ордер касир реєструє у Журналі реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів. Оприбуткуванням буде запис готівкових коштів у повній сумі їх фактичного надходження в касовій книзі на підставі прибуткових ордерів до касової книги. Отриманий у касу внесок до статутного капіталу відноситься до позареалізаційних надходжень, тому його суму не потрібно проводити через РРО, навіть торговельним підприємствам. Сам собою внесок до статутного капіталу як позареалізаційне надходження є готівковою виручкою підприємства. Тому її не обов'язково здавати в банк, її можна зразу ж використовувати на потреби підприємства (видати під звіт, виплатити позику, виплатити зарплату). При цьому потрібно слідкувати, щоб надходження внеску до статутного капіталу не призвело до перевищення ліміту каси. Суму перевищення необхідно не пізніше наступного робочого дня підприємства використати на потреби, пов'язані

з діяльністю підприємства. Якщо кошти планується використати на виплату заробітної плати, то перевищення ліміту каси можна тримати в касі протягом 3 робочих днів. Перевищення ліміту каси можна також не пізніше наступного робочого дня банку здати в банк.

Підприємства мають право приймати готівку до каси як внески до статутного капіталу. При цьому треба належним чином оформити усі документи, не забути про обмеження готівкових розрахунків. Внесений статутний капітал – це та сама готівкова виручка і витратити її можна на будь-які господарські потреби.

Список використаних джерел:

1. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління національного банку

України від 15.12.04р. №637.

2. Постанова Правління Національного банку України « Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою» від 06.06.13р. №210.

УДК 657. 6

*Ціцька Н. Є.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Малецька О. І.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м.Львів*

ПОКРАЩЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАСАД ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Організація бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання та складання і подання ними фінансової звітності та форм статистичного спостереження регламентується діючою законодавчою базою. Це створює можливості для уніфікації і типізації принципів і форм бухгалтерського обліку, що забезпечує порівнянність облікової інформації. Однак це не означає, що підприємство, виходячи з конкретних умов господарювання, не може вибирати найбільш прийнятні для нього форми ведення обліку. Тому, формування ефективної організації бухгалтерського обліку є надзвичайно важливим завданням керівництва сільськогосподарських підприємств.

Система обліку повинна готувати не просто інформацію, передбачену його завданнями, сформованими на основі мети діяльності підприємства, а й забезпечувати таке її представлення для внутрішніх управлінських потреб, яке б не створювало непорозумінь між бухгалтерією й іншими структурними підрозділами – користувачами облікової інформації.

Як показали проведені дослідження, організаційна структура системи обліку сільськогосподарських формувань має будуватися з урахуванням структури підприємства; інформаційних потреб власника і керівництва; технічних можливостей та особливостей комп'ютерної чи ручної інформаційної системи; кваліфікації працівників бухгалтерської служби тощо. Загальний підхід до раціональної і ефективної організації обліку має виглядати наступним чином (рис.).

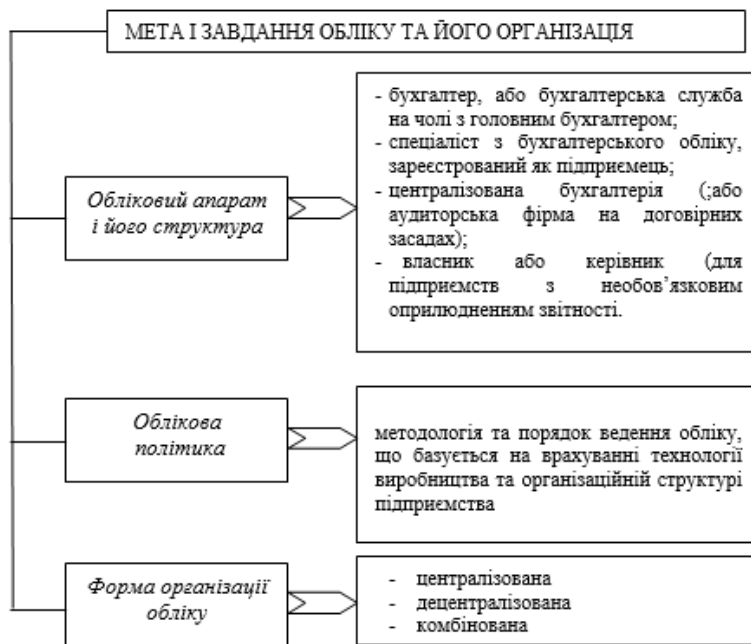

Рис. Загальний підхід до організації обліку на сільськогосподарських підприємствах

Можемо стверджувати, що облікова політика є індивідуальною й повинна максимально підлаштовуватися під потреби конкретного підприємства. Особливо активно пропагується введення сучасних методів управлінського обліку в сільське господарство, враховуючи його специфіку, пріоритетність для національного господарства України та складність операцій, які обліковуються в ньому.

Не зважаючи на те, що більшість сільськогосподарських підприємств мають розроблений і затверджений Наказ про облікову політику, у більшості випадків він має формальний характер і не виконує функцій врегулювання найважливіших питань організації бухгалтерського обліку.

Найбільш складним із питань раціональної організації бухгалтерського обліку на підприємстві є питання пов'язані з необхідністю обчислення величини витрат і управління ними. Власне управління витратами слід розглядати в контексті управління підприємством взагалі, яке передбачає їх планування, облік, аналіз і регулювання.

Основними вимогами обліку витрат на сільськогосподарських підприємствах є своєчасне і точне їх відображення, повне оприбуткування виробленої продукції. Відповідно до цих вимог облік витрат на виробництво повинен бути точним і достовірним, повним і своєчасним. В окремих виробництвах галузі рослинництва до закінчення технологічного процесу вирощування культур неможливо встановити кількість готової продукції з точністю до облікової одиниці [1]. Все це слід відслідковувати в управлінському обліку, якому на нашу думку в Наказі про облікову політику доцільно відвести окремий розділ, що відображатиме висвітлення окремих складових щодо організації на підприємстві управлінського обліку. Такими складовими мають бути такі елементи: визнання та склад витрат за видами діяльності; класифікація витрат сільськогосподарського підприємства за економічними елементами, за калькуляційними статтями, за складом і єдністю витрат, за способом включення у собівартість, за залежністю від обсягів виробництва, за періодичністю виникнення, за видами діяльності, за продуктивністю, за об'єктом управління, за техніко – економічним змістом; послідовність калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг); визначено порядок закриття рахунків бухгалтерського обліку та черговість визначення собівартості; облік і методика розподілу непрямих витрат; облік витрат на біологічні перетворення і порядок калькулювання собівартості основної сільськогосподарської продукції; облік витрат і порядок калькулювання продукції допоміжних і обслуговуючих виробництв; облік витрат і порядок калькулювання продукції промислових виробництв; система

бюджетування витрат; перелік форм бухгалтерської, внутрішньої звітності та форм статистичного спостереження.

Список використаних джерел:

1. Садовська І.Б. Розвиток теорії, методології і практики управлінського обліку: інституціонально – інжинірингові аспекти [Електронний ресурс]. – І.Б. Садовська – Режим доступу: http://www.iae.org.ua/images/iae/vchena_rada_2/2018/2018.11.21_sadovska_dis.pdf

УДК 657. 1

*Ціцька Н. Є.,
к. е. н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Мирончук З. П.,
к. е. н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

АВТОМАТИЗОВАНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Аграрне виробництво на сьогоднішній день є одним із найбільш привабливих секторів економіки. Важливе значення при організації і здійсненні аграрного виробництва належить бухгалтерському обліку, ведення якого одночасно повинно здійснюватись належним чином і з найменшими затратами. Економічність організації бухгалтерського обліку, перш за все, досягається впровадженням у виробничу практику автоматизованих форм обліку. Як показали проведені дослідження, сьогодні переважна більшість сільськогосподарських підприємств, бухгалтерські документи оформляють в паперовому вигляді в ручну. Часто економічна інформація відображається, узагальнюється і зберігається у електронних таблицях, створених за допомогою програмного продукту Microsoft Excel з метою формування і подання інформації та звітності різним споживачам. Ця програма дає можливість контролювати правильність заповнення звітів, аналізувати динаміку показників протягом певного періоду, порівнювати дані різних підприємств галузі, будувати графіки, діаграми тощо. Однак, в електронних таблицях часто застосовуються макроси і формули, що

ускладнює роботу з ними. Крім того, сформовані шаблони фінансової звітності на основі Microsoft Excel є досить трудомісткими. Разом з тим сучасні бізнес - потреби вказують на застарілість паперових документів і необхідність переходу до більш прогресивних форм документування та обліку.

Тому одним із шляхів удосконалення організації бухгалтерського обліку на аграрних підприємствах, які здійснюють обробку економічної інформації вручну є використання автоматизованих форм обліку з різним програмним забезпеченням. Використання комп'ютерів вносить значні зміни в організацію первинного, синтетичного та аналітичного обліку, в розрахунки визначення фактичної собівартості готової сільськогосподарської продукції та складанні і поданні форм фінансової (бухгалтерської) звітності та форм статистичних спостережень.

Відстежуючи розвиток і впровадження в практику використання більш прогресивних форм обліку як журнально – ордерна, впродовж останніх десяти років, можна побачити етапи цього процесу: від бажання отримати просту паперову копію будь – якого бухгалтерського документа для внутрішнього опрацювання, подання контролюючим органам та відправки контрагентам до поступового формування вимог регуляторів щодо подання звітності у вигляді файлів визначеного формату і необхідності обміну електронними формами звітів з покупцями, постачальниками і т.д [1].

Нині на ринку існує велика кількість різноманітних програм, які дозволяють не лише підвищувати продуктивність праці бухгалтерів, а й у процесі роботи змінювати звичну форму подання інформації. Проте, неспеціалізовані програми не в змозі забезпечити всі потреби та побажання як користувачів, так і керівників, великим недоліком є неможливість користування однією базою даних кількох користувачів одночасно, відсутність автоматичного формування різних типів звітів. Тому, надзвичайно важливе значення при запровадженні передових форм автоматизованої обробки економічної інформації на аграрних підприємствах має вибір програмного бухгалтерського продукту.

Українська корпорація IT-Enterprise випустила нову програму для бухгалтерського обліку MASTER:Бухгалтерія, конфігурація «MASTER АГРО». Новий продукт компанія створила спеціально для малого та середнього бізнесу. Враховуючи те, що більшість аграрних підприємств Львівської області є невеликими за розмірами і відносяться до категорії малих і середніх суб'єктів господарювання саме ця програма, на нашу думку, є доцільною до використання. Програмний продукт для ведення обліку

агрозприємств. Відповідає вимогам чинного законодавства України та повністю адаптований до українського ринку. Складається з функціональних модулів, що охоплюють всі ділянки бухгалтерського та податкового обліку: Банк і Каса; Продажі, Покупки, Склад, Виробництво, Основні Засоби і НМА, Податковий облік, Зарплата, Кадри, Звіти з функціональних агромодулів: Рослинництво, Тваринництво, Транспорт, Оренда землі (рис).

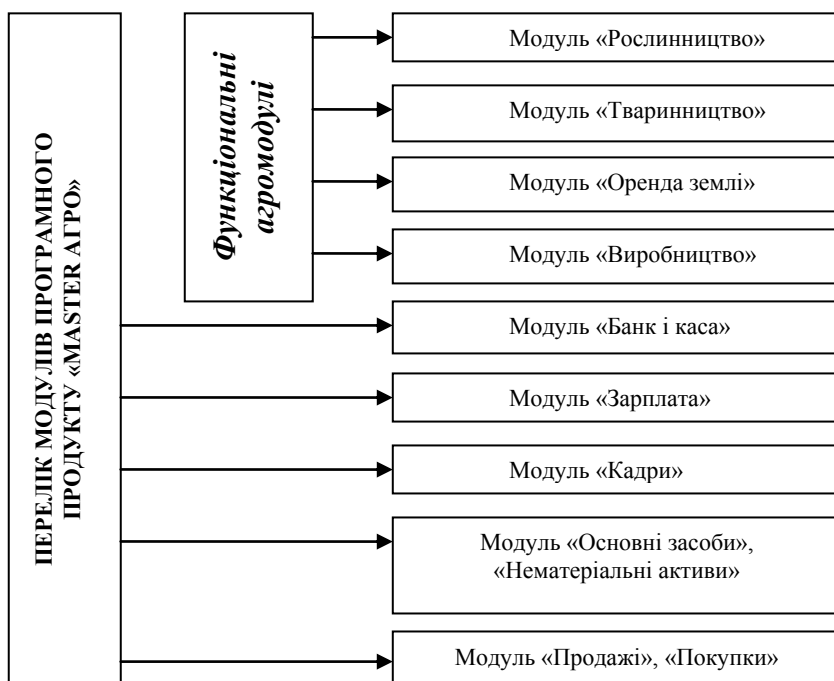

Рис. Складові програмного продукту «MASTER АГРО»

Отже, при використанні програми «MASTER АГРО» досягається повна взаємодія між усіма видами обліку і їх окремими ділянками, а також між даними аналітичного і синтетичного обліку, оскільки необхідну систему показників отримують автоматично на основі єдиної, попередньо вивіреної вхідної інформації, введеної в пам'ять комп'ютера, у тому числі й через комунікаційні канали зв'язку.

Список використаних джерел:

1. Лучик С.Д. Особливості автоматизації обліку витрат виробництва / С. Д. Лучик // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. - 2014. - Вип. 4. - С. 209-218. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2014_4_26.

УДК 657:330.522.4-0061

*Ціцька Н. Є.,
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Столярчук А. В.,
студентка групи ОП-51, економічного факультету,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Сьогодні Україна досить активно рухається в напрямку прийняття Міжнародних стандартів фінансової звітності, впровадження яких, як вважає більшість науковців, зробить звітність вітчизняних підприємств більш зрозумілою та зіставною для іноземних користувачів, а також призведе до розширення міжнародної співпраці.

Надання корисної інформації різним категоріям користувачів для прийняття ними виважених економічних рішень є основним призначенням облікової системи. Надається така інформація всім зацікавленим сторонам шляхом складання фінансової звітності. Фінансову звітність, яка відповідає стандартам, називають достовірною та надійною і саме достовірність інформації є найважливішим елементом у системі прийняття управлінських рішень. Завдяки такій звітності можливе інформаційне взаєморозуміння у бізнесі, довіра з боку інвесторів. Саме тому надзвичайно важливим є питання пристосування вітчизняних положень (стандартів) бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів.

Оскільки Україна з кожним роком все більше наближається до міжнародних стандартів у всіх сферах життя, включаючи і економічний сектор, то можна виділити основні аспекти обліку виробничих запасів відповідно до міжнародних стандартів. Ведення бухгалтерського обліку

виробничих запасів у міжнародній практиці регламентується МСБО 2 «Запаси». Оскільки вибір застосування МСБО в Україні є добровільним (крім випадків, встановлених законодавством), важливим питанням є розуміння відмінностей між вітчизняними та міжнародними стандартами, зокрема, і між МСБО 2 та П(С)БО 9 «Запаси» [3].

Відповідно до П(С)БО 9 запасами є активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, а за МСБО 2, запаси трактуються як активи, які утримуються для продажу у звичайному ході бізнесу, перебувають у процесі виробництва для такого продажу або існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг [1].

Щодо класифікації запасів то у МСБО 2 зазначено, що у фінансовій звітності слід розкривати загальну балансову вартість запасів та балансову вартість згідно з класифікаціями, прийнятими для суб'єкта господарювання. Також у стандарті зазначено, що запаси включають товари, що були придбані та утримуються для перепродажу, готову вироблену продукцію або незавершене виробництво суб'єкта господарювання й основні та допоміжні матеріали, призначені для використання в процесі виробництва.

Важливою передумовою обліку виробничих запасів є їх оцінка, яка безпосередньо впливає на визначення собівартості продукції. Відповідно до МСБО 2 собівартість формується з наступних витрат:

- витрати на придбання: ціна придбання; мита та інші податки; витрати на транспортування; вартість робіт з навантаження та розвантаження й інших витрат;

- витрати на переробку: витрати, безпосередньо пов'язані з одиницею виробництва;

- інші витрати, якщо вони відбулися при доставці до їх теперішнього місця розпакування та приведення до теперішнього стану [2].

На відміну від вітчизняних П(С)БО, якими затверджено п'ять методів визначення собівартості запасів, у МСБО 2 передбачено три формули списання собівартості запасів які наведено на рисунку.

Перша формула ідентифікованої собівартості використовується для визначення собівартості запасів, які не є взаємозамінними та для певних товарів, які призначені для окремих проектів. Собівартість одиниць запасів, які не є взаємозамінними, товарів або наданих послуг, призначених для конкретних проектів, слід визначати шляхом

використання конкретної ідентифікації їх індивідуальної собівартості. Конкретна ідентифікація передбачає облік витрат і калькуляцію собівартості кожної одиниці запасів окремо. Зазвичай такий метод застосовується для визначення собівартості індивідуальних замовлень (літаків та ін.) або в умовах торгівлі нерухомістю, коштовностями тощо.

Рис. Формули списання собівартості запасів за МСБО 2

В той же час метод спеціальної ідентифікації собівартості не доцільно використовувати у випадках, коли існує велика кількість одиниць запасів, які є взаємозамінними. В таких випадках слід застосовувати інші методи визначення собівартості.

А формула середньозваженої собівартості – це собівартість кожної одиниці визначається із середньозваженої собівартості подібних одиниць на початок періоду та собівартості подібних одиниць, що були придбані або вироблені протягом періоду [2].

Формула ФІФО (від англ. «firstin, firstout», що означає «перший прибув – перший вибув») – припускає, що одиниці запасів, які були придбані або вироблені першими, продаються першими, а отже, одиниці, які залишаються в запасах на кінець періоду, є тими, що були придбаними або виробленими останніми. Метод ЛІФО є протилежним методу ФІФО. Він базується на припущенні, що з початку використовуються запаси, які

вироблені або надійшли останніми, потім передостанніми і т.ін. Назва цього методу є скороченням вислову «Останній прийшов – перший пішов». У наслідок такого підходу до визначення собівартості на кінець звітного періоду залишаються запаси отримані або виготовлені першими.

Метод стандартних витрат базується на використанні нормативів витрат матеріалів, заробітної плати тощо. Вони регулярно аналізуються і в разі необхідності, переглядаються з урахуванням поточних умов. Даний метод можна рекомендувати у випадках, коли нормативні витрати приблизно дорівнюють фактичним.

Метод роздрібних цін найчастіше застосовується підприємствами роздрібною торгівлі для оцінки великої кількості одиниць запасів, що швидко змінюються і дають однаковий прибуток та для яких неможливо використати інші методи калькулювання. Собівартість запасів визначається шляхом зменшення вартості продажу запасів на відповідний відсоток валового прибутку. Цей відсоток розраховується як співвідношення собівартості та роздрібною ціни наявних запасів.

На практиці підприємства роздрібною торгівлі часто використовують середній відсоток валового прибутку. Його треба розрахувати по кожному відділу (підрозділу). При цьому, для забезпечення точності слід регулярно проводити інвентаризацію запасів.

Списання собівартості запасів за вищезазначеними формулами абсолютно ідентично аналогічним методам списання собівартості запасів, передбачених П(С)БО 9 «Запаси».

МСБО 2 допускає використання таких методів оцінки собівартості запасів, як метод стандартних витрат або метод роздрібних цін, якщо їх результати приблизно дорівнюють собівартості. Крім того, цей стандарт зобов'язує суб'єктів господарювання застосовувати однакову формулу оцінки собівартості для всіх запасів, подібних за характером і використанням. Для запасів різного характеру або використання дозволяється використання різних формул собівартості.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.
2. IAS 2 «Inventories» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias2>
3. Шарманська В.М./Облік виробничих запасів за ПСБО та МСБО: Порівняльна характеристика/Шарманська В.М., Новицький П.В.//. - «YoungScientist» • № 1 (53) • January, 2018. - с.553.

УДК 377-056.2/3

*Шевчук О. В.,
кандидат педагогічних наук, викладач,
Ткачук А. В.,
студентка кафедри фінансів, економіки і економічної кібернетики,
Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний
соціально-економічний коледж, м. Кам'янець-Подільський*

РОЛЬ КРИПТОВАЛЮТИ В ЕКОНОМІЦІ КРАЇНИ

Криптовалюта – вид цифрової валюти, емісія та облік якої засновані на асиметричному шифруванні і застосуванні різних криптографічних методів захисту. Функціонування системи відбувається децентралізовано в розподіленій комп'ютерній мережі [4].

Криптовалюти є особливим видом цифрових грошей, які мають власну децентралізовану платіжну систему та функціонують як правило на основі технології blockchain. Економіка криптовалюти набагато стійкіша за монетарну систему. З кожним роком криптовалюта набуває все більшої популярності. Швидкість, анонімність та безпека проведення транзакцій робить крипто-гроші майже ідеальною платіжною системою [3].

Загалом до системи забезпечення функціонування криптовалют можна віднести біржі, онлайн та офлайн-обмінники, емітентів та майнерів криптовалют. На ринку України проводять діяльність такі відомі біржі як: KUNA, Exmo, BTC TRADE UA. Біржа Exmo проводить транзакції в доларах США, євро, російських рублях і польських злотих, KUNA та BTC TRADE UA пропонують гривневі транзакції. Щодо діяльності обмінників, то найпопулярнішими для обміну є криптовалюти Bitcoin, Ethereum та Litecoin. Добута криптовалюта не має географічної прив'язки, тому вона одразу стає частиною глобального ринку [1]. При цьому в Україні розташовані компанії, що пропонують послуги з установа майнінгових ферм «під ключ» або оренди потужностей для майнінгу. За експертними оцінками BRDO, розмір цього сегмента майнінгу може досягати \$100 млн. Динамічні зміни фінансової системи вимагають особливої уваги регуляторів. Саме тому важливою групою стейкхолдерів є зацікавлені державні органи: Національний банк України, Міністерство фінансів, Державна фіскальна служба, Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національна комісія із цінних паперів та фондового ринку, Державна служба фінансового моніторингу, Міністерство економічного розвитку та торгівлі. Розвиток

інфраструктури суттєво залежить від наявності загальноприйнятих «правил гри» для учасників ринку [2]. Проте, у чинних нормативно-правових актах поки що не визначено основні терміни, що стосуються ринку криптовалют, не прописано дозвільні процедури та порядок оподаткування, а також не встановлено вимоги до операцій із криптовалютами. Зміцненню взаємної довіри та партнерства держави та бізнесу може сприяти процес оптимізації регуляторних відносин. Тобто держава має чітко визначити обсяг прав та відповідальності фізичних та юридичних осіб, що діють на ринку криптовалют [4, 5]. Це сприятиме вдосконаленню наявної інфраструктури та її інтеграції на міжнародному рівні.

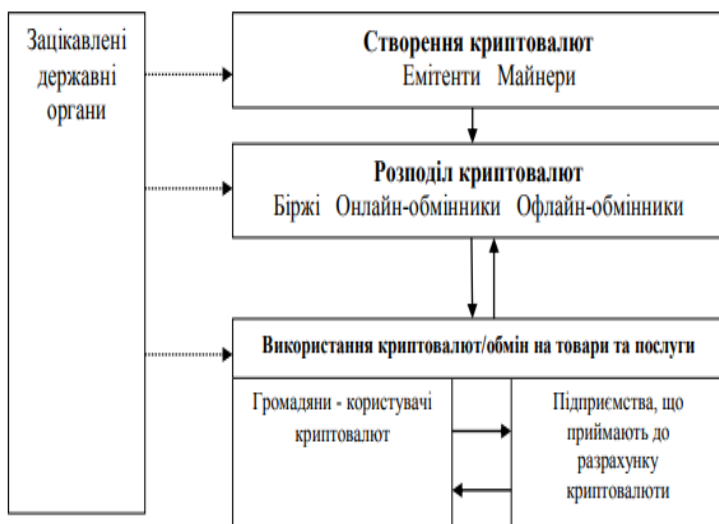

Рис. Взаємозв'язок між учасниками ринку криптовалют

В Україні вже є підприємства, що приймають до розрахунку криптовалюти. І їх кількість постійно збільшується. Зокрема, це компанії, зареєстровані у Києві: сервісний центр Ukrainian iPhone Service, який із кінця 2014 р. надає послуги в обмін на біткоїни, юридична фірма «Юскутум» приймає оплату за допомогою біткоїнів із 2013 р., продуктивний магазин «Натуральні продукти», Інтернет-магазин

SendFlowers, кав'ярня Kava Like, туристична компанія Blitz Travel, школа сучасної флористики Asant Studio, ІТ-компанія Silença Tech, креативне агентство VIDEOFABRIKA, міжнародна федерація захисту прав водія, Інтернет-магазин акумуляторів 12v.ua, магазин натуральних продуктів «Еко-лавка», а також агенція нерухомості Gek, м. Одеса. 3 жовтня 2014 р. біткоїни почав приймати український стартап Yaware, який розробляє корпоративні додатки для бізнесу та виробництва.

Розвиток криптовалют у перспективі матиме суттєвий вплив на економіку країни. Ураховуючи значні переваги для користувачів, на нашу думку, у найближчому майбутньому криптовалюти стануть розповсюдженим засобом платежу та перспективним інвестиційним інструментом. Сприятимуть цьому активізація держави щодо визначення чіткого правового статусу криптовалют та оптимізація регуляторної діяльності державних органів, унаслідок чого більшість недоліків її використання для користувачів буде усунуто. Щодо використання криптовалюти як інвестиційного інструменту, то воно є високоризикованою діяльністю. І варто ретельно зважувати всі можливі наслідки такої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Машенко П.Л., Пилипенко М.О. Технология блокчейн и ее практическое применение. Наука, техника, образование. 2017. № 32. С. 61–64.
2. Генкин А., Михеев А. Блокчейн. Как это работает и что ждет нас завтра. М.: Альпина Паблицер, 2018. 45-52
3. Сословський В.Г., Косовський І.О. Ринок криптовалют як система. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2016. С. 236–246.
4. Пальчевський І. Як працює ринок криптовалют в Україні. URL: <https://finclub.net/ua/analytics/yakpratsiuiie-rynok-kryptovaliut-v-ukraini.html>.
5. Надівець Л.М. Економіко-правовий статус криптовалют в Україні та за кордоном. Бізнес інформ. 2017. 76–84.

УДК 336.01

*Шолудько О. В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Грицина О. В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ФІНАНСОВОЇ ПОВЕДІНКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Сучасні концепції у сфері біхевіористичних фінансів вимагають подальших глибинних досліджень чинників фінансової поведінки домогосподарств та її впливу на економічний розвиток держави.

Під фінансовою поведінкою домогосподарств розуміємо систему дій, пов'язану з акумулюванням та перерозподілом фінансових ресурсів за допомогою фінансових інструментів із метою задоволення власних потреб. В структурі фінансової поведінки домогосподарств необхідно враховувати критерії раціонального розподілу доходів із метою задоволення власних поточних потреб [1].

Основними чинниками, що визначають фінансову поведінку домогосподарств, доцільно поділяти на дві складові (рис.): внутрішні (спроможності до прийняття тих чи інших фінансових рішень, що включають фінансові знання та навички, фінансова грамотність, фінансові пріоритети та соціально-економічні та демографічні характеристики) і зовнішні (існуючі можливості для прийняття рішень, що включають інфраструктурні, географічні і фінансові можливості). Варто відзначити, що на внутрішні чинники також впливають і зовнішні, оскільки, наприклад, при зміні місця проживання у домогосподарств можуть з'явитися набагато більше можливостей (завдяки новому більш оплачуваному місцю праці, більшого доступу до різних фінансово-кредитних установ і можливостей отримання фінансових консультацій і т.д.), що в свою чергу може позитивно або негативно вплинути на його фінансову грамотність.

В Україні спостерігається велика диференціація доходів домогосподарств. Таке становище в економічному, політичному та соціальному аспектах призводить до соціальної напруги, до зниження активності населення та до формування суперечливої фінансової поведінки домогосподарств [1].

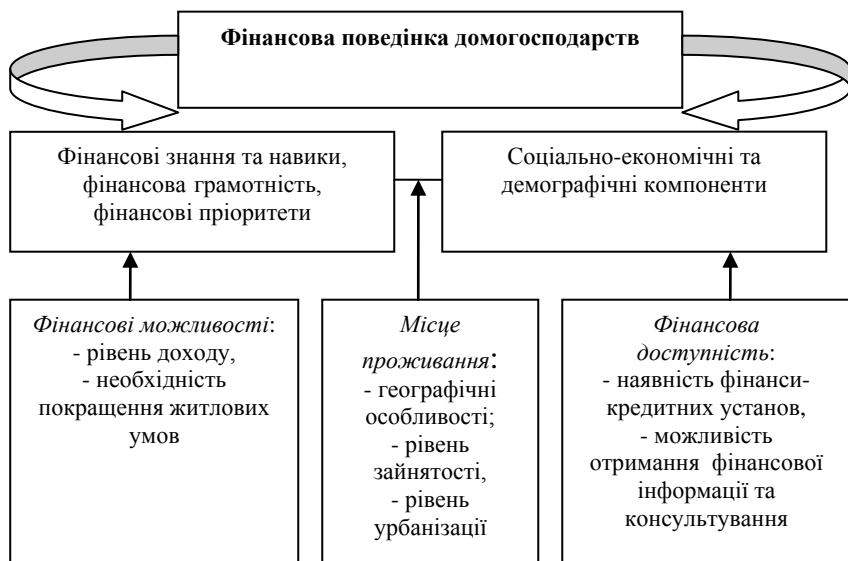

Рис. Основні чинники формування фінансової поведінки домогосподарств

Для позитивних тенденцій розвитку економіки країни є розв'язання проблем забезпечення належного рівня та якості життя населення, оскільки фінансова поведінка домогосподарств є ключовим поняттям у формуванні належного рівня добробуту країни. Поточний рівень життя формує економічну поведінку населення, яка сприяє або перешкоджає економічному зростанню країни. Рішення домогосподарств щодо розподілу свого доходу на витрати і заощадження, а також способи використання останніх безпосередньо впливають на збільшення економічних можливостей держави та підвищення добробуту самого населення.

Таким чином, на відміну від існуючих підходів в якості одного з ключових чинників, що визначають фінансову поведінку домогосподарств, пропонується розглядати рівень фінансової грамотності, представлений на підставі аналітичної оцінки знань про фінанси, соціально-культурних установок, фінансових знань та навичок. Саме цей рівень в значній мірі впливає на стратегії прийняття ощадних, інвестиційних і кредитних рішень в домашньому господарстві.

Виділення внутрішніх і зовнішніх чинників поведінки, визначення їх взаємозв'язку і ролі фінансової грамотності дозволяє розширити теоретичні основи оцінки фінансової поведінки домогосподарств, що може бути використано при вивченні фінансів домогосподарств.

З практичної точки зору краще розуміння чинників, що обумовлюють поведінку людини при прийнятті рішень фінансового характеру, дозволяє визначати більш чіткі стратегії розвитку фінансового сектора як державним органам влади, так і представникам бізнес-середовища. Наприклад, використання фінанси-кредитними організаціями не тільки даних про доходи, а й відомостей про фінансову грамотність споживачів могло б допомогти побудові більш ефективних систем оцінки позичальників і зниження кредитних ризиків.

Список використаних джерел:

1. Сидоренко П.О. Сутність поведінкового підходу при аналізі ефективності функціонування фондових ринків / П.О. Сидоренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>. 2. Корнєєв В.В. Поведінкові фінанси та інвестування в експлоатарній економіці / В.В. Корнєєв // Економічна теорія. – 2009. – № 3. – С. 40–49.

УДК 331.215.242

*Шульзінгер О. А.,
магістр держ. упр., магістр техн. наук, студ. докторантури,
Якушонока І.,
д-р. екон. наук, професор, старший науковий співробітник
Факультету економіки та розвитку суспільства,
Інституту фінансів та бухгалтерського обліку,
Латвійський сільськогосподарський університет, м. Єлгава*

ЗАРОБІТНА ПЛАТА, ВАРТІСТЬ РОБОЧОЇ СИЛИ В СФЕРІ НЕХВАТКИ МІСЦЕВИХ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Одним з критеріїв економічного розвитку країни є питання заробітної плати, яке можна розглядати з двох позицій: з оцінки роботодавцем внеску працівника свого часу, знань і ресурсів у розвиток його бізнесу; і з готовності працівника виконати роботу за ту плату, яку готовий платити роботодавець.

Прямий вплив на величину заробітної плати надає встановлена в законодавчому порядку в кожній країні мінімальна оплата праці, середня зарплата по країні і податки на трудові ресурси (внески в систему соціального забезпечення з боку працівника і роботодавця, прибутковий податок з населення).

У 2017 році середні витрати на робочу силу склали 26,80 євро на годину в 28 країнах Євросоюзу і 30,30 євро на годину в 19 країнах євросони (1). Але середньостатистичні дані не відображають величезний розрив між державами-членами ЄС у витратах вартості робочої сили. Найменші витрати на робочу силу в Болгарії, де вони становлять 4,90 євро на годину. А найбільші в Данії, в якій витрати складають 42,50 євро на годину. Різниця становить 8,5 раз.

Якщо звернути увагу на статистичні дані по середнім зарплатам жінок і чоловіків, то, незважаючи на спроби урядів багатьох країн зрівняти і скоротити розрив у зарплатах обох статей, можна побачити, що він до сих пір зберігається і цей розрив великий. У 2016 році в Євросоюзі жінки отримували в середньому на 16,2% менше, ніж чоловіки (1).

З цього можна зробити висновок, що деякі країни, в яких велика середня погодинна оплата праці, свій високий рейтинг отримують на фоні великого розриву в середній зарплаті чоловіків і жінок. І якщо *Eurostat* зробить окрему статистику по середнім зарплатам чоловіків і жінок в євро, а не тільки в процентному співвідношенні, то рейтинг країн може помінятися.

Різниця в доходах між країнами-членами Євросоюзу та безвізовий режим привели до мобільності трудових ресурсів з країн з меншою заробітною платою (Латвія, Польща, Литва, Хорватія та ін.) В країни з більшою - Данію, Великобританію, Бельгію, Швецію, Німеччину. Особливо великий відтік робочої сили спостерігався після світової економічної кризи 2008-2009 років.

За 10 років відновлення економік в після кризовий період деякі країни, з яких був найбільший відтік робочої сили, зіткнулися з нестачею трудових ресурсів. Однією з таких країн є Латвія.

За даними Міністерства економіки Латвії, за останні дванадцять років з Латвії емігрувало близько 213 тисяч (2) з 2,1 мільйона жителів, що становить 10,1% населення. Прогнозується, що до 2030 року вільними будуть 120 тисяч робочих вакансій (3). Якщо не буде розроблено ефективний план рееміграції емігрувавшого за кордон населення, то відсутню робочу силу доведеться запрошувати з-за кордону.

Міністерство економіки Латвії прогнозує широкий спектр нестачі робочої сили в таких областях, як наука, фізика, хімія, математика, статистика, інформаційні та комунікаційні технології, виробництво, електротехніка, будівництво, фінансовий аналіз і управління і т.д.

Згідно з дослідженнями, відсоток працездатного населення серед емігрувавшого населення вище, ніж серед решти в Латвії - більшість емігрантів у віці 15-34 років (4). Без сумніву, ці потенційні реемігранти зі своїми сім'ями, що мають досвід роботи і освіти за кордоном, можуть додати істотний внесок в розвиток економіки Латвії, в той же час, заповнивши відсутні місцеві трудові ресурси.

Для залучення трудових ресурсів в Латвії розробляють не тільки рееміграційний план по поверненню місцевого населення з-за кордону, але і полегшують для роботодавців залучення іноземних робітників, зменшуючи кількість необхідних паперів і час їх оформлення, а також, знижуючи податки (наприклад, зменшено співвідношення зарплати іноземного робочого до місцевого з 1,5 до 1,2; або залучити іноземного робітника можна тоді, коли робоча вакансія вільна протягом 10 днів замість одного місяця, як це було раніше). Все це викликає невдоволення місцевого населення, так як відповідно до закону, іноземному робітнику треба платити не менше середньої заробітної плати, що для високооплачуваних професій означає, що іноземному робітнику можна платити менше, ніж місцевим робочому; а в низькооплачувані професії неможливо залучити іноземних робітників, яким потрібно платити більше, ніж місцевому населенню.

Можна зробити висновок, що в умовах глобалізації, безвізового режиму, полегшення залучення іноземної робочої сили, мобільності населення, величини заробітної плати і податків простежується взаємозв'язок. У сучасному світі можна спостерігати велику міграцію робочих ресурсів, які несуть не тільки позитивний момент, заповнюючи вільні робочі місця, таким чином, стимулюючи економіку інших держав. Але і потрібно оцінити ризики залучення іноземних робітників, які можуть забирати робочі місця у місцевого населення, впливати на зниження заробітної плати, нести свою чужу іншій країні культуру і т.д. Дієвим інструментом для регулювання даних питань є не тільки політика держави, а й економічний вплив, наприклад, за допомогою підвищення / пониження податків.

Список використаних джерел:

1. Wages and labour costs. April 2018. *Eurostat Statistics Explained*.
2. IBG010. Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija. *CSP*, 2018.
3. Arnis Sauka. FICIL Ārvalstu investīciju vides indekss 2015.–2018. gadā. Investīciju klimata attīstība Latvijā: ārvalstu investoru vērtējums. 2019
4. Hazans, M. *Migration experience of the Baltic countries in the context of Economic Crisis*. In: M. Kahanec, K. F. Zimmermann (eds.). *Labor Migration, EU Enlargement, and the Great Recession*. Berlin–Heidelberg: Springer (in print), 2016. DOI: 10.1007/978-3-662-45320-9
5. Imigrācijas loma darbaspēka nodrošinājumā Latvijā. *Latvijas Republikas Saeima*. 2018

УДК 658.14

*Шурпенкова Р. К., Сарахман О. М.,
к.е.н., доценти кафедри обліку і оподаткування,
ДВНЗ «Університет банківської справи»,
Львівський навчально-науковий інститут, м. Львів*

ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах найважливішими проблемами будь-якого підприємства є забезпечення безупинного розвитку, завоювання ринкових позицій, оволодіння конкурентними перевагами у довготерміновій перспективі. Ефективна реалізація перелічених завдань можлива за рахунок правильно вибраного стратегічного напрямку, розроблених стратегій, створення стратегічних заходів, тобто використання стратегічного управління, що потребує якісного інформаційного підґрунтя, яке, в свою чергу, забезпечується завдяки застосуванню прогнозного інструментарію.

Прогнозування фінансового стану діяльності підприємства на сучасному етапі розвитку економіки є складним етапом фінансового планування. Досвід країн із розвинутою ринковою економікою свідчить про неухильне підвищення ролі фінансового планування на підприємствах, у фірмах і корпораціях. Це дає їм можливість уникати значних прорахунків і пов'язаних із ними втрат. Безсумнівний інтерес

викликає питання про напрями і специфіку застосування прогнозної моделі на рівні підприємства.

У системі управління підприємствами прогнозування посідає особливе місце, оскільки надає можливість отримання науково-обґрунтованого висновку про їх можливий фінансовий стан, термін досягнення бажаного стану, альтернативні шляхи розвитку фінансово-економічної діяльності. Однак через нестабільність економічної ситуації в Україні прогнозування діяльності підприємства та його фінансових результатів з погляду їх майбутніх змін стає не просто додатковим інструментом планування, а необхідною умовою виживання у сучасному мінливому середовищі [1, с.78].

Необхідність прогнозування фінансового стану викликана збитковістю та неплатоспроможністю значної кількості підприємств, незадовільною структурою їх капіталу. Реальне відображення фінансового стану підприємства ускладнюється недосконалими методичними підходами до його оцінки. Ці проблеми є актуальними для підприємств України незалежно від їх організаційно-правових форм та форм власності. Цим і пояснюється актуальність дослідження щодо прогнозування фінансового стану діяльності підприємства.

Питанням аналізу прогнозування фінансового стану діяльності суб'єкта господарювання присвятили свої праці вітчизняні та зарубіжні вчені: Е. Альтман, І.О. Бланк, В.В. Горлачук, О.В. Ефимова, В.О. Касьяненко, О.Ю. Клементьєва, Г.В. Савицька, Л.В. Старченко, Р. Таффлер та інші [2].

Проте багато положень праць дослідників носять суперечливий та дискусійний характер. Зокрема, дослідження прогнозних оцінок фінансового стану підприємств України зосереджено лише на прогнозуванні ймовірності банкрутства та бухгалтерського балансу підприємства. До цього часу не визначено об'єкт та напрями прогнозування фінансового стану, відсутні методичні підходи, які визначають послідовність прогнозування.

Отримання інформації про майбутнє, особливий вид передбачення можливих або бажаних змін фінансового стану сучасних підприємств є необхідним елементом формування їх ринкової стратегії. Без прогнозу показників фінансового стану підприємство не має змоги планувати розвиток своєї матеріально-технічної бази, робити витрати, віддача від яких віддалена в часі від їх проведення (наприклад, на науково-дослідницькі та дослідно-конструкторські роботи, на вдосконалення технології виробництва, на купівлю цінних паперів, капітальні витрати в

соціальну сферу тощо), будувати свої господарські відносини з покупцями й постачальниками, банками, іншими партнерами.

Під прогнозуванням фінансового стану розуміють передбачення обсягу та розміщення фінансових ресурсів підприємства на певний термін наперед шляхом вивчення динаміки розвитку підприємства як суб'єкта господарської діяльності на фоні реалій економічного життя суспільства та держави [2].

Економічне прогнозування фінансового стану – це процес розроблення науково-обґрунтованого судження щодо перспектив розвитку певного економічного явища, що ґрунтується на наукових методах пізнання і використанні всієї сукупності методів, засобів і способів економічної діагностики. Воно, з одного боку, передує плануванню, а з іншого – є його складовою частиною, оскільки використовується на різних стадіях стратегічного управління, а саме на стадії аналізу середовища, визначення передумов для формування стратегій, їх реалізації.

Прогнозування, як один із методів управління не повинен зводитися тільки до розрахунку орієнтирів, що мають кількісне вираження. Під ним також потрібно розуміти метод пошуку оптимальних стратегічних рішень для підприємства. У цьому значенні прогнозування тісно пов'язано з перспективним аналізом, оскільки остаточний варіант дій приймається після порівняльного аналізу різних варіантів, зокрема і альтернативних [3, с. 349].

Найважливішими функціями прогнозування в системі аналізу є:

- визначення можливих цілей і напрямків розвитку об'єкта прогнозування;
- оцінка соціальних, економічних, наукових, технічних та екологічних наслідків реалізації кожного з можливих варіантів розвитку об'єктів прогнозу;
- визначення змісту заходів щодо забезпечення реалізації можливостей та послаблення загроз кожного з можливих варіантів розвитку прогнозованих подій;
- оцінка необхідних витрат і ресурсів для впровадження розроблених заходів і наслідків щодо обмежень у системі «час – гроші».

Таке інформаційне забезпечення є основою для прийняття рішень: визначення загально корпоративної, конкурентної та функціональних стратегій, їх коригування відповідно до змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі підприємства, розширення або звуження масштабів діяльності, вихід на нові ринки, зміна асортименту тощо [4, с.321].

Методи прогнозування поділяються на методи, в яких кожен показник прогнозується окремо, враховуючи його індивідуальну динаміку та методи, які враховують існування взаємозв'язку між окремими показниками. Різні статті повинні змінюватися узгоджено, адже вони характеризують одну єдину економічну систему. Найпопулярнішими вважають такі методи економічного прогнозування: метод експертних оцінок, методи обробки часових, просторових і просторово-часових сукупностей [5, с.21-23].

На розглянутих методах зокрема базується спосіб прогнозування фінансового стану діяльності підприємства через розробку прогнозних фінансових документів – проєктів майбутніх звіту про фінансові результати, звіту про грошові потоки та бухгалтерського балансу. Прогнозний звіт про фінансові результати та звіт про грошові потоки являють собою робочий план для всього підприємства в цілому, а прогнозний бухгалтерський баланс відображає сумарний вплив передбачуваних майбутніх управлінських рішень на фінансовий стан підприємства. В рамках алгоритму даного підходу передбачено розробку механізмів утворення додаткових фондів, аналіз вартості джерел формування капіталу та фінансування зворотного живлення. Загальна процедура використання методу складається з наступних дій: прогнозування потреб в активах на наступний період, проєктування зобов'язань та власного капіталу за нормальних умов діяльності, визначення обсягів необхідних додаткових фондів (AFN). В рамках стратегічного планування можна розробляти песимістичний, нейтральний та оптимістичний прогнози.

Отже, якісне прогнозування фінансового стану діяльності підприємства в поєднанні з комплексною діагностикою отриманих даних стає надійним інформаційним підґрунтям для вищого керівництва підприємства щодо прийняття поточних і стратегічних рішень. Можливість максимально комплексно підійти до даного питання надає метод прогновної фінансової звітності, що включає розробку прогнозного балансу та звіту про фінансові результати підприємства. Це пояснюється тим, що в результаті його використання прогноуються не поодинокі показники (наприклад, обсяг реалізації), а усі значимі результати діяльності підприємства. Точність і ефективність побудованої моделі прогнозування будуть безпосередньо залежати від правильності підбору даних, обсягів статистичної інформації щодо результатів діяльності підприємства за попередні періоди та ступеню врахування чинників

зовнішнього середовища, що прямо або опосередковано впливають на діяльність підприємства.

Слід пам'ятати, що при прогнозуванні не можливо передбачити події зі стовідсотковою точністю, а отже, неможливо усунути певний ступінь ризику. Тому дуже важливо навіть при дуже сприятливих результатах прогнозування фінансового стану діяльності підприємства мати певний план виходу із кризових станів та резерви на випадок непередбачуваних ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Коваленко О.Ю. Методичні основи прогнозування фінансового стану підприємства. // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Экономика и управление», том 24 (63), № 1, 2011. С. 78-91.
2. Коркуна Д.М. Фінансове прогнозування як основа фінансових планів підприємства. /Д.М. Коркуна //Вісник національного університету Львівська Політехніка. – 2008. — № 628, С. 539-545.
3. Цмоць О.І. Прогнозування фінансового стану підприємства за допомогою штучних нейронних мереж [Текст] / О.І. Цмоць // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.9. – С. 347-352.
4. Шершньова З. Є. Стратегічне управління. / З. Є. Шершньова// Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2004. — 699 с.
5. Древаль О. Ю. Планування діяльності підприємства: Конспект лекцій / О.Ю. Древаль. – Суми: Вид-во СумДУ, 2008. – 146 с.

УДК 657.05

*Янковська К. С.,
к.е.н., ст. викладач кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Інтеграція України у світовий економічний простір вимагає застосування новітніх аспектів стратегічного розвитку підприємства, що спрямовані на посилення його конкурентних переваг на ринку, виявленням загроз і ризиків. Для підприємства конкурентні переваги

можуть бути досягнуті на основі таких аспектів: економічних, організаційних, технологічних, інформаційних та інноваційних.

Організація обліково-аналітичного забезпечення управління стратегічним розвитком підприємства – це сукупність заходів щодо побудови системи методів і процедур генерування та акумулювання даних ретроспективного, поточного і прогнозного характеру та їх трансформація в стратегічно-орієнтовану інформацію для обґрунтування кількісно-якісних змін. Формування відповідного обліково-аналітичного забезпечення управління стратегічним розвитком підприємств пов'язане, з тим, що більшість проблем виникає саме через порушення інформаційно-аналітичних потоків.

В управлінні стратегічним розвитком підприємства важлива роль відводиться обліку і аналізу, оскільки вони дозволяють сформувати інформаційне поле для прийняття й реалізації управлінських рішень.

Відповідно до вимог стратегічного управління, як зауважує А.В. Шайкан, бухгалтерський облік, реагує на нові завдання і умови функціонування підприємств, застосовуючи новітні спеціальні інструменти і методи [3].

На практиці для надання інформації користувачам виділяють фінансовий та управлінський облік. Вважаємо окремо виділити і стратегічний облік, який орієнтований на потреби управління стратегічним розвитком підприємства. Дане питання носить дискусійний характер, так як одні науковців вважають його самостійним, а інші – компонентом управлінського обліку. Зауважимо, що управлінський і стратегічний облік в Україні не регламентовані нормативно-правовими актами.

Поділяємо думку Рябенко Л.М., що головним пріоритетом управління сучасних підприємств є орієнтація на досягнення стратегічних цілей і забезпечення сталого розвитку, тому, стратегічний облік доцільно розглядати як окрему підсистему обліку, яка повинна враховувати виклики економічного сьогодення, формувати інформацію, спрямовану на потреби стратегічного управління [2, с. 566].

Стратегічний облік на підприємстві будується залежно від обраної стратегії, при цьому вона повинна охопити всі етапи процесу стратегічного управління. Стосовно стратегічного управління, стратегічний облік виступає однією із основних його функцій, а стосовно бухгалтерського обліку – як підсистема, роль якої в останні роки суттєво зростає. Підсистема стратегічного обліку складається із значної кількості

процедур, що змінюються залежно від обраної стратегії розвитку підприємства.

Пуцентейло П.Р. виділяє аналітичну систему, яка забезпечує кількісну та якісну оцінку змін, що відбуваються в керованому об'єкті, яка дозволяє вчасно побачити тенденції розвитку як небажаних, так і прогресивних явищ. На основі різних методик аналізу розробляються варіанти управлінських рішень, які дають змогу загальмувати розвиток негативних тенденцій і створити сприятливі умови для прогресивного сталого розвитку. За допомогою аналізу виявляють невикористані внутрішні резерви, що сприяє ефективному розвитку підприємства. Аналітична система – це основа для вироблення оптимальних управлінських рішень для управління сталим розвитком підприємства. Аналітична інформація забезпечує реалізацію основних функцій управління, в тому числі планування і контролю. Отже, взаємозв'язок аналітичного та інформаційного забезпечення є беззастережним, тому однією з основних проблем формування аналітичного забезпечення є недостатня достовірність та низька оперативність надходження інформації [1].

Завданнями обліково-аналітичної системи є визначення кінцевого результату діяльності підприємства в необхідні для управлінців терміни, забезпечення контролю за використанням ресурсів на рівні підприємства та центрів відповідальності. Виходячи з цього обліково-аналітичну систему можна представити як сукупність складових: обліку (фінансовий, управлінський, стратегічний), аналізу (фінансовий, управлінський, стратегічний) та аудиту (внутрішній, зовнішній).

Облікова інформація становить основу інформаційної підсистеми в системі управління, корисність обліку – у використанні його інформації для прийняття управлінських рішень, обґрунтування і контролю їх виконання, для оцінки виконаних рішень і прогнозу їх майбутнього фінансового стану.

Оскільки на підприємстві система обліково-аналітичного забезпечення існує у певній формі, то її організація з метою задоволення інформаційних потреб управління стратегічним розвитком має вирішити такі завдання: на основі генерування, акумулювання, узагальнення та трансформації даних про діяльність підприємства, сформуванню бази обліково-аналітичної інформації для оцінки заходів стратегічного характеру та планування процесів стратегічного розвитку; залежно від масштабу діяльності підприємства виділити підрозділ або наділити певними функціями наявних працівників щодо обліку і аналізу стратегічних процесів; формування сукупності методик, інструментів та процедур для обліку та

аналізу інформації стратегічного характеру; побудова ІТ-архітектури підприємства з урахуванням потреб керівників в актуальній повній, доступній за формою інформації для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Отже, обліково-аналітична система повинна стати інформаційним забезпеченням стратегічного управління діяльністю підприємства. Ефективність функціонування даної системи може забезпечити безперервність взаємодії таких компонентів як облік, аналіз і аудит.

Список використаних джерел:

1. Пуцентейло П.Р. Особливості функціонування аналітичного забезпечення підприємств. Інноваційна економіка. 2015. №1. С.194–198.
2. Рябенко Л.М. Оцінка облікового забезпечення управління стратегічним розвитком сільськогосподарського підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип.18. С. 62–56.
3. Шайкан А.В. Бухгалтерський облік у прийнятті управлінських стратегічних рішень: [монографія]. Київ: КНЕУ, 2009. 303с.

Наукове видання

***МАТЕРІАЛИ І МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
ЧАСТИНА І***

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ:
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ
АСПЕКТИ**

Відповідальна за випуск Прокопишин О.С.
Комп'ютерна верстка Прокопишин О.С.

Рекомендовано до друку вченою радою економічного
факультету
Львівського національного аграрного університету,
протокол № 7 від 28.03.2019 р.

Для нотаток

Для нотаток

Для нотаток